

SKRIFTER

UDGIVNE AF

SELSKABET TIL HISTORISKE KILDESKRIFTERS OVERSÆTTELSE.

TREDIE RÆKKE.

2.

PAULUS DIACONUS'S

LANGOBARDERHISTORIE.

FØRSTE HÆFTE.

KØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS KARL SCHØNBERG.

1897.

UDGIVET FOR FØRSTE HALVAAR 1897.

2. Germanic race

Selskabet til historiske Kildeskrifters Oversættelse

blev stiftet i 1875 af Mænd fra Danmark og Norge, der vare knyttede til Folkehøjskolebevægelsen og ønskede at skaffe Menigmand let Adgang til de historiske Kilder, for at Læsningen af disse kunde støtte og udvikle den historiske Sans, som det er Folkehøjskolens Maal at vække. Indtil 1889 var Boghandler K. Schønberg Selskabets Forlægger, og en Liste over de i dette Tidsrum udgivne Skrifter — Selskabets første Række — vil findes omstaaende i en Kundgørelse fra ham.

I Aaret 1890 blev Selskabets Bestyrelse udvidet, og det overtog fra nu af selv Forlaget af sine Skrifter. Indtil 1896 udgaves derefter Skrifternes anden Række, hvis Indhold ligeledes vil kunne ses omstaaende.

I den **tredie Række**, som nu paabegyndes, vil først og fremmest blive optaget en Oversættelse af *Thukydides*'s navnkundige Historieværk ved Prof., Dr. Gertz. Derhos foreligger allerede fuldendt i Manuskript *Paulus Diaconus*'s Langobarderhistorie, oversat af cand. mag. Gustav Bang, og *Joinville*'s Skildring af Ludvig den helliges Levned, oversat af cand. mag. og theol. Garde, samt en Oversættelse af den gamle *Roskildekrønike* ved stud. mag. Jørgen Olrik. Hertil haaber man endnu at kunne føje en Fortsættelse af den danske Oversættelse af *Herodot*, som blev saa smukt begyndt af Pastor F. Falkenstjerne, men standset ved hans langvarige Sygdom og senere paafølgende Død.

Vor nærværende Halvaarslevering indeholder 15 Ark, nemlig:

1. *Thukydides*'s Historie, første Hæfte; og
2. *Paulus Diaconus*'s Langobarderhistorie, første Hæfte.

PAULUS DIACONUS

LANGOBARDERNES HISTORIE

OVERSAT

AF

GUSTAV BANG.

UDGIVET AF

SELSKABET FOR HISTORISKE KILDESKRIFTERS OVERSÆTTELSE

MED UNDERSTØTTELSE AF

MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET.

KØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS KARL SCHØNBERG.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

1897.

Indledning.

I.

Langobarderne.

Folkevandringen kan i det hele og store betragtes som afsluttet med Langobardernes Besættelse af Italien.

Langobarderne (»Langskæggene«) eller Vinnilerne, som deres ældste Navn lød, vare efter de bevarede Rester af deres Sprog at dømme nærbeslægtede med Friserne. Naar et Sagn, der er nedskrevet i første Halvdel af det 7. Aarhundrede, lader dem være udvandrede fra Skandinavien, er der al Grund til at tvivle om dets Rigtighed; selvfølgelig er det i hvert Fald ganske uberettiget, hvad enkelte tyske Forskere have gjort, efter en tilfældig Navnelighed at lade dem stamme fra Vendsyssel; Undersøgelsen af vore ældste Sprogmindesmærker taler jo ogsaa bestemt imod Antagelsen af en oprindelig tysk Befolkning i Jylland. Derimod er det utvivlsomt, at de kort efter vor Tidsregnings Begyndelse boede ved Nedreelbens venstre Bred; og det er højst sandsynligt, at man har et Minde om deres Ophold her i det Navn, hvormed Nordhannover fra Harburg til lidt Syd for Uelzen senere betegnes, Bardengau, ligesom ogsaa i Navnet paa den endnu eksisterende, igennem den ældre Middelalder saare betydelige By Bardowiek ved Lüneburg.

De Vandringer, der førte Langobarderne fra denne Egn til Pannonien, hvor vi træffe dem før deres Tog til Italien, ere for største Delen hyllede i Dunkelhed. Vi kende dem

kun gennem en sen Eftertids taagede og forvanskede Beretninger; ud fra saadanne vage, mangetydige Angivelser og ud fra tvivlsomme Ligheder mellem Stednavne fra Folkevandringstiden og fra den sene Middelalder kan man slutte omtrent hvad det skal være. Dog er der noget, der taler for, at Langobarderne efter at have forladt Elbmundingen ere gaaede Syd paa, omtrent til Göttingen, derpaa en kort Strækning imod Vest, over Weser til Paderborn, og siden, omkring Midten af det 4. Aarhundrede, imod Sydøst, til Bøhmen eller Ungarn. Fra omtrent Aar 500 kunne vi følge deres Historie med større Sikkerhed. Da bosatte de sig paa Sletten Feld, utvivlsomt Marchfeld Nordøst for Wien; kort efter tilføjede de Herulerne et frygteligt Nederlag, om hvilket ogsaa byzantinske Historieskrivere berette. Omkring Aar 526 gik de paa Kejserens Opfordring over Donau til Pannonien (Østrig og den Vest for Donau liggende Del af Ungarn), som Østgotherne en Menneskealder i Forvejen havde forladt for at drage til Italien. De vare dengang vidt bekendte som et kraftigt Folk, der havde vundet mange Sejre; ved Kejserhoffet i Konstantinopel havde de sat sig i Respekt.

Fra Pannonien brød Langobarderkongen Alboin op med hele sit Folk den 2. April 568 for at gaa til Italien. Uden at møde nogen Hindring naaede han dertil; først underlagde han sig Landskabet Venetien, dernæst det meste af Podalen, og før hans Død i 572 var største Delen af Italien indtil Tiberen langobardisk. Alboins Erobringer blev Kærnen i det senere Langobarderrige; de faldt i 3 Hoveddele, Austrien Øst for Ticino, Neustrien Vest derfor og Tuscien; Hovedstaden Ticinus (Pavia) laa i Centrum, hvor de 3 Landskaber stødte sammen.

I den følgende Tid bleve Grænserne skudte endnu længere Syd paa, til Spoleto og Benevent. Herved blev man — fraregnet Erobringer, der kun havde en kort Varighed — staaende, indtil selve Riget gik til Grunde. Hvad Østromerne beholdt, var de to sydlige Halvøer samt det meste af Kysten baade imod Øst og imod Vest, med Ravenna og Venezia som de vigtigste Stæder ved Adriaterhavet og Rom og Nea-

pel ved det tyrrhenske Hav. Man har paa en lidet smagfuld, men ganske betegnende Maade sammenlignet Langobarderne med »et Ben i Italiens Støvle«; de havde største Delen af det Indre, medens Kysterne hørte Kejseren til.

Italien var blevet taget med Vaaben i Haand og blev behandlet i Overensstemmelse dermed; der blev ikke af Langobarderkongerne som tidligere af Theoderik gjort noget Forsøg paa at opretholde de bestaaende Forhold og lede Udviklingen videre ad den gamle Vej [1]. Langobarderegimentet betød for Italiens Vedkommende fra først af paa de fleste Punkter et skarpt Brud med Fortiden; først efterhaanden som Langobarderne denationaliseredes blandt den langt talrigere romanske Befolkning, trængte Rester af den romerske Kultur sig frem i den langobardiske Statsforfatning og Retspleje. Betegnende er det, at af de to store langobardiske Lovgivningsarbejder, der vel at mærke gjaldt saavel for den langobardiske som for den romanske Del af Befolkningen, er Rotharis Edikt, som er nedskrevet i Aaret 643, 75 Aar efter Indvandringen, nærmest kun en Kodifikation af gammel germansk Ret uden nogen Paavirkning fra Romerretten, medens en saadan derimod er overordentlig stærk i Liutprands Love, som ere andre 75 Aar yngre.

Ved den langobardiske Besættelse af Italien indførtes først og fremmest rent germanske Statsformer paa romersk Grund. Langobarderne medbragte et Kongedømme, der i Regelen bevaredes indenfor een og samme Slægt; imidlertid angives det udtrykkelig, at dette Kongedømme er blevet til under Vandringen fra Stammelandet, dog paa et tidligt Tidspunkt, hvis man ellers tør lægge nogen Vægt paa den Tradition, hvorefter Alboin skal have været den 11. Konge. Dette Kongedømme blev — med Undtagelse af et Tidsrum paa 10 Aar, sandsynligvis fra 574 til 584, da Hertugerne

---

[1]) Om Stats- og Samfundsforholdene i Langobarderstaten se navnlig: C. Hegel: Geschichte der Städteverfassung in Italien. I. 1847, og H. Pabst: Geschichte des langobardischen Herzogthums (Forschungen zur deutschen Geschichte. II. 1862).

regerede — opretholdt, saa længe Riget bestod. Kongens Magt var noget vekslende til de forskellige Tider; der er talrige Vidnesbyrd om Svaghedsperioder, saaledes det nysnævnte Kongeløse og den Omstændighed, at Riget en Tid var delt imellem to Brødre, der kort efter begge styrtedes af den beneventanske Hertug Grimoald; til andre Tider formaaede derimod stærke Regenter at skaffe Kronen overordentlig store Fordele, selv overfor de som Regel halvt uafhængige Grænsehertuger imod Syd. Kongens Myndighed var altsaa Svingninger underkastet, men den kom aldrig ind i nogen stadig vedvarende Dekadenceperiode; der er aldrig Tale om saadanne rivaliserende Magter som samtidig Majordomus i Frankerriget.

En stærk, sammenholdende Kongemagt synes ogsaa at have været en Betingelse for Rigets Eksistens. Paa den undertvungne Befolknings Troskab kunde man ikke stole; man havde, hvor man gik og stod, .Fjender i Nærheden af sig; Regeringen i Konstantinopel opgav ingen Sinde Tanken om at vinde Italien tilbage, og Vest fra havde man en stadig truende Fare i Frankerne, som idelig, dels paa egen Haand, dels i Forbund med Østromerne, forstyrrede Freden; endelig vare Avarerne mod Nordøst lidet paalidelige Naboer. Det viste sig under Kongeløset, at de 35 Hertuger, som Riget var stykket ud til, ikke vare den Opgave voksne at holde Fjenden ude; og at de selv have haft Følelsen heraf, derom vidner den Beredvillighed, hvormed de i 584 gav Afkald paa en Del af deres Rettigheder til Fordel for Kongen.

Hertugerne (*Duces*) synes fra først af at have været det eneste Organ, igennem hvilket Rigets Overhoved stod i Forbindelse med de enkelte Landsdele. Det paalaa Hertugen at opbyde og anføre Hæren fra en Stad med dens tilliggende Distrikt (*Civitas*) samt at lede Retsplejen der; han valgtes paa Livstid af Kongen, men synes hurtig at have faaet Karakteren af mere at være en Folkets Forstander end en egentlig kongelig Embedsmand, om end han bestandig vedblev at vælges af Kongen. Ved Siden af Hertugen og som en Modvægt imod ham fremtraadte imidlertid hurtig en Em-

bedsmand, der var i snævrere Afhængighed af Kongen, Gastalden. Oprindelig Foged over Krongodserne indenfor et Hertugdømme kom han til at spille en stadig mere betydelig Rolle: Som Opkræver af Kongens Andel i Bøderne fik han Indflydelse paa Retsplejen ved Siden af Hertugen, og med dennes Embedsførelse kom han til at føre Kontrol. Kun Hærvæsenet synes til enhver Tid at have ligget udenfor hans Omraade. Gastaldatet er næppe nogen oprindelig Institution i den langobardiske Forfatning; det er sandsynligt, at det er opstaaet samtidig med Kongedømmets Genoprettelse i 584, og at det er grundet paa de Afstaaelser, Hertugerne dengang frivillig gik ind paa.

Imod Slutningen af det langobardiske Riges Tilværelsestid var Hertugernes Indflydelse trængt stærkt tilbage; de nyerobrede eller de af Grækerne tagne og atter af Langobarderne tilbageerobrede Landsdele faldt ofte umiddelbart til Kongen, uden at han indsatte nogen Hertug over dem; Kong Grimoald søgte at løsne Forbindelsen mellem Hertugen og Folket ved at betro Hertugdømmerne til Mænd fra andre Provinser, et System, der ogsaa til andre Tider er blevet fulgt med Held. Saaledes sikredes Kronen mod den Fare, der kunde ligge i at have en Stab af alt for mægtige Stormænd under sig, og derved formaaede Kongedømmet at holde sig stærkt lige til det sidste.

Der høres ganske vist jævnlig tale om oprørske Hertuger, til enkelte Tider endog foruroligende tidt; men det er sjældent, at disse ved at slutte sig sammen formaa at byde Kongedømmet nogen alvorlig Modstand; naar Kongen har slaaet Oprøreren, dræbt ham eller jaget ham i Landflygtighed og indsat en tro Mand i hans Sted, er der som Regel bragt Rolighed til Veje igjen. Hertugerne forstod ikke at organisere sig, og hele Institutionen synes ikke at have slaaet synderlig dybe Rødder i Befolkningen.

Paa en særegen Maade udviklede Forholdet sig imod Syd, i Hertugdømmerne Spoleto og Benevent, for en Tid ogsaa mod Nordøst, i Friaul. Her, hvor Rigets Centrum var fjærnere, Fjenderne omvendt nærmere, og Stillingen derfor

mere vanskelig, kunde Hertugen opnaa større Betydning. Han maatte føre Krig med Fjenderne paa egen Haand, han holdt Hof ganske som en Fyrste, og de enkelte Landsdele indenfor Hertugdømmet styredes af Gastalder, der vare udnævnte af ham. Imod Slutningen af Rigets Bestaaen var Spoleto og Benevent oftest næsten ganske uafhængige Fyrstendømmer; det sidste overlevede endog det øvrige Riges Undergang.

Om den Maade, hvorpaa Langobarderne behandlede den romanske Befolkning, de forefandt ved Italiens Besættelse, er det vanskeligt at komme til fuld Klarhed. De to eneste egentlige Kilder til dette Spørgsmaals Besvarelse ere to meget omtvistede Bemærkninger hos Paulus Diaconus (II, 32 og III, 16). Ifølge dem have en Del af de velhavende (vel nærmest Godsejerne) i de første urolige Aar mistet Liv og Gods; den øvrige Befolkning er det blevet paalagt at udrede en Tredjedel af Afgrøden; denne Bestemmelse blev taget under Kong Klef (572—74) og blev bibeholdt efter Kongeløset. Men hvilken social Stilling disse »trykkede« Folk have indtaget indenfor den langobardiske Stat, forlyder der intet om; imidlertid synes de hverken at have været helt frie eller helt trælbundne; de have snarest været stavnsbundne Fæstere med personlig Frihed. Forsaavidt en Del Selvejere ere traadte ned i denne halvfrie Stand, har det jo for dem været et Tilbageskridt; gennemgaaende synes dog den nye Tilstand snarere at betegne en Fremgang end en Tilbagegang i Sammenligning med Forholdet under Kejseren og Østgotherne, idet den umaadelig trykkende Skattebyrde næsten helt faldt bort; man hører da ogsaa tale om, at Folk fra den kejserlige Del af Italien ere flygtede til Langobarderne.

I den langobardiske Del af Italien levede disse Romaner sammen med de germanske Langobarder og styredes af samme Øvrighedspersoner og efter samme Love, om de end vare mindre berettigede Borgere i Staten og levede under haardere sociale Vilkaar. Imod Syd have Langobarderne sandsynligvis udgjort en rent forsvindende Del af Befolk-

ningen, og ogsaa oppe i Podalen have de vistnok været underlegne i Antal. Fra Regeringens Side blev der ikke som under Østgotheregimentet gjort Forsøg paa at holde det herskende Folk adskilt fra det beherskede, men Adgangen var tværtimod aaben for Romanerne til at tjene sig op til fuldstændig Ligeberettigelse med de bedste blandt Langobarderne; det laa i Sagens Natur, at disse da tidligere eller senere maatte tabe deres Nationalitet, som vistnok i Forvejen var stærkt svækket ved Blanding med andre Stammer, at de maatte forvandles fra Germaner til Italienere. De synes dog at have bevaret i hvert Fald nogle af deres Ejendommeligheder længere, end man i Almindelighed er tilbøjelig til at antage. De stod stadig i en livlig Forbindelse med deres Stammefrænder Nord for Alperne; der tales saaledes flere Gange om Indvandringer af Germaner, en Tid sad der endog Konger af ren baiersk Æt paa Langobardernes Trone; endnu i Begyndelsen af det 8. Aarhundrede førtes efter Paulus Diaconus's Ord at dømme en Samtale mellem en Hertug af Friaul og en underordnet Embedsmand paa Germansk. De langobardiske Personnavne holdt sig med umaadelig Sejghed; i Paulus's Langobarderhistorie omtales kun to Langobarder med ikke-langobardiske Navne (Gregorius og Anna), og begge først i det 8. Aarhundrede. Imidlertid kunde denne Nationalitet ikke bevares; de romanske og de germanske Bestanddele af Befolkningen smeltede sammen til eet Folk, Italienerne, det latinske Sprog blev under nogen Indflydelse af det germanske til Italiensk. Allerede et Haandskrift af Liutprands Love fra Slutningen af det 8. Aarhundrede viser den fuldstændige Opløsning af de latinske Sprogformer og en Tilnærmelse til de senere italienske; fra Aaret 965 er der bevaret en Sætning i fuldstændig rent Italiensk; betegnende nok er det her, ligesom den første Gang man træffer Fransk, en Edsformular, altsaa noget, Folket nødvendig skulde kunne forstaa, der er optegnet i dets Sprog.

Et Forhold, der i Begyndelsen bidrog til at holde de to Folk fjærnt fra hinanden, var den religiøse Modsætning. Kristendommen var kendt og udbredt iblandt Langobarderne

ved deres Indvandring, men for største Delen under den arianske Fórm; ved Siden af Arianere var der dog ogsaa adskillige Katholiker iblandt dem, men paa den anden Side ogsaa mange Hedninger. Det var vel denne Religionsforskel, der gav Anledning til den Voldsomhed, hvormed Langobarderne i de første Aar som Regel gik frem mod den katholske Gejstlighed; og den dannede en Tid lang en skarp Skranke imellem de to Folk. Imidlertid viste det sig her som andre Steder snart, at Katholicismen, som tilmed i de første Aar af Langobarderherredømmet havde en saadan Repræsentant som Gregorius den Store, sad inde med større Livskraft end Arianismen. Lige fra den Tid, da Forholdene efter Kongeløsets Ophør begyndte at blive rolige, synes Religionsforfølgelser fra Arianernes Side at have været Undtagelserne, ikke Regelen, og de to Konfessioner synes at have været ligeberettigede indenfor Staten. Den tredje og den fjerde af Italiens langobardiske Beherskere vare gifte med den folkekære baierske Prinsesse Theudelinda, som var ivrig katholsk; hendes Søn, som herskede fra 616 til 626, var Katholik og virkede meget for den katholske Kirke; om Kong Rothari (636—653) hedder det, at der paa hans Tid næsten i hver By var to Biskopper, en katholsk og en ariansk; i Virkeligheden var dog vist allerede da Katholikerne i stort Overtal; med den beneventanske Hertug Grimoalds Tronbestigelse i 662 kan Katholicismens fuldstændige Sejr i Langobarderriget siges at være slaaet fast. Fra den Tid var ogsaa denne Hindring for en Sammensmeltning imellem de to Folk ryddet af Vejen.

Dog blev det i Kampen med Katholicismens Overhoved, at Langobarderstaten bukkede under. Paven, hvis moralske Magt i de forløbne to Aarhundreder, i hvilke Langobardernes Stat havde bestaaet, havde været i stærk Fremvækst, var omkring Midten af det 8. Aarhundrede den virkelige Behersker af Byen Rom, skønt den af Navn endnu stod under Kejseren; og desuden var han allerede da en af Italiens største Godsejere. Men denne hans Stilling som verdslig Magthaver bragte ham i et yderst spændt Forhold til Lang-

obarderkongen, hvis Stræben netop paa dette Tidspunkt bevidst var rettet imod at samle hele Italien under sig. Fra Konstantinopel blev der ikke ydet Paven nogen virksom Hjælp; det laa da nær for ham at henvende sig til den kraftige arnulfingiske (karolingiske) Æt, som nys med pavelig Billigelse havde besteget Frankerrigets Trone. Pave Stefan II drog selv til Frankerne og vandt Pippins Løfte om Bistand imod Langobardernes Konge Aistulf; i Aaret 754 blev da denne tvungen til at afstaa sine Erobringer fra Kejseren (Ravenna og Stæderne i Roms Nærhed) vel at mærke ikke til Kejseren, men til Paven. Da Kong Aistulf straks efter brød Freden og begyndte at belejre Rom, vendte Paven sig atter til Pippin, vandt paany hans Støtte og fik efter et nyt frankisk Felttog Bekræftelse paa Freden. Hermed var Grunden lagt til Pavestaten.

Begivenhederne i de følgende Aartier gjorde Forbindelsen mellem Frankerne og Paven inderligere og deres Forhold til Langobarderne mere spændt. De to frankiske Konger Karl og Karlomann, Pippins Sønner, vare begge gifte med Døtre af Langobarderkongen Desiderius. Men da Karloman døde (771), og Karl tilegnede sig hans Del af Riget, flygtede hans Enke til sin Fader i Pavia og fik ham til at optræde med Fordring paa, at Karlomans Børn skulde arve hans Del af Riget; samtidig forskød Karl sin Hustru, Desiderius's anden Datter. Ogsaa med Paven havde Kong Desiderius i Begyndelsen staaet paa en god Fod; men da det langobardfjendtlige Parti i Rom var kommet til Magten ved Pave Hadrian I's Valg i 772, udbrød der voldsomme Stridigheder, og Desiderius besatte en Del af de til Rom hørende Stæder. — Dermed var Forbundet mellem Karl og Paven givet. I Efteraaret 773 trængte Karl frem gennem Alperne; Desiderius blev belejret i Pavia, overgav sig efter et Aars tappert Forsvar og blev sendt til Klosteret Corvey; Karl den Store blev Langobardernes Konge i Aaret 774. Det langobardiske Rige blev ikke indlemmet i Frankerriget; men da det var knyttet til det ved fælles Konge, og da

frankisk Ret hurtig trængte ind, var dets Selvstændighed fra nu af kun et Navn. Dets Undergang kan regnes fra Aaret 774.

II.

Paulus Diaconus's Levned.

Kort Tid efter Langobarderrigets Undergang blev Langobardernes Historie skrevet af Paulus Diaconus, Warnefrits Søn.

Naar vi se bort fra de Fortællinger, der ere daarlig afhjemlede gennem sene og upaalidelige Forfattere, er det kun lidet, vi vide om Paulus's Liv[1].

Han var født omkring Aaret 725, var en Søn af Warnefrit og Theudelinda og havde to Sødskende, en Broder Arichis, der var gift og havde to Børn, og en Søster, der i sin tidligste Ungdom kom i Kloster. Om hans Slægt har hørt til de fornemme, »adelige« Slægter eller ikke, kan næppe afgøres; den var indvandret sammen med det øvrige Folk og boede i Friaul; dens Historie var rig paa Sagn, der knyttede sig til Rigets Historie.

Om den unge Paulus's Opdragelse og Ungdom vides der kun saare lidet. Han lærte i Skolen Græsk; — man kan maaske, skønt ikke med fuld Sikkerhed, deraf slutte, at han fra Barndommen af har været bestemt for Kirken; han omtaler senere sin Lærer Flavianus; engang har han, sandsynligvis i Tyveaarsalderen, været tilstede ved en Fest, hvor Kong Ratchis (744—749) fremviste for Gæsterne det Bæger, Kong Alboin havde ladet lave af Gepidekongens Hoved.

Senere træffe vi ham i et nært Forhold til Hertug Arichis af Benevent og hans Hustru Adelperga, en Datter af Kong Desiderius. Fra Aaret 763 er der bevaret et Digt af ham om de 6 Verdensaldre; Versenes Begyndelsesbogstaver

[1]) F. Dahn: Paulus Diaconus. I. (Langobardische Studien I.) 1876; en skarp, maaske noget for negativ, Kritik af Efterretningerne om Paulus's Liv.

danne Ordene »Adelperga pia« (Den fromme Adelperga). En hel Række andre Digte fra denne Tid tillægges ham ligeledes, med større eller mindre Sandsynlighed; nogen Rimelighed er der for, at han har forfattet den endnu i den katholske Kirke benyttede Hymne til Johannes den Døber:

Ut queant laxis resonare fibris
Mira gestorum famuli tuorum
Solve polluti labii reatum,
Sancte Johannes![1]

Det er denne Hymne, der har givet Anledning til de over største Delen af Evropa brugte Nodenavne.

Sikkert er det, at han af Adelperga er bleven tilskyndet til at skrive det første af de historiske Skrifter, der ere bevarede fra hans Haand. Han havde laant hende Evtropius's kortfattede romerske Historie; da hun imidlertid fandt den altfor tør og navnlig savnede fyldige Oplysninger om Kirkens Historie, skrev han til hende sin »Historia Romana« i 6 Bøger, en Skildring af Romerstatens Historie fra den ældste Tid til Østgotherigets Fald, og lovede at fortsætte Fremstillingen ned til sin egen Tid. — For os er Paulus's Romerhistorie af ringe Betydning; den er hovedsagelig bygget paa Evtropius og andre bevarede Kilder; kun ganske enkelte Notitser ere hentede fra Skrifter, der nu ere gaaede tabt.

Om Paulus en Tid har haft fast Ophold ved Beneventanerhertugens Hof eller kun i Ny og Næ besøgt dette, forlyder der intet om; det første er dog ikke usandsynligt; hans Langobarderhistorie viser et saa nært og fyldigt Kendskab til Hertugdømmets Historie, at man deraf kan slutte, at han har været meget indlevet i de beneventanske Forhold. Heller ikke ved man, om han paa dette Tidspunkt var gejstlig eller ej; der var paa hans Tid flere Lægmænd, der gav sig af med litterære Sysler.

Med Pavias Fald i Slutningen af 774 gik Langobarder-

[1]) Forjag, hellige Johannes, Syndeskylden fra din Tjeners besmittede Læbe, for at dine vidunderlige Gerninger kunne genlyde fra hans aabne Hjærte(?).

riget til Grunde, og denne Begivenhed kom til at spille en stor Rolle i Paulus's personlige Liv. Maaske har det været den, der har bevæget ham til at gaa i Kloster; maaske har det været en anden Begivenhed, der indtraf som en Følge af den: at nemlig hans Broder Arichis blev ført som Fange til Frankerriget, enten som Gidsel umiddelbart efter Rigets Fald eller som delagtig i en friaulsk Opstand mod Frankerne, der blev knust i Aaret 776. Paulus saa altsaa omtrent samtidig sit Fædreland undertvunget og sin Slægt, sin »Fara« opløst, og det laa da nær for en Mand som ham at trække sig tilbage fra Verdenslivet til Benediktinerklostret Monte Cassinos stille Celle.

Broderens Tilfangetagelse kom til at føre Paulus i Forbindelse med Frankernes store Konge Karl. I det 7. Aar efter at Arichis var bleven ført over Alperne, altsaa i eller kort før 781 eller 783, sendte Paulus et Brev til Kong Karl, hvori han bad om Broderens Løsladelse. Om han har overbragt ham det personlig, kan ikke afgøres. Det er dog sandsynligt; thi allerede i Aaret 782 træffe vi ham i Frankerriget, hvorhen han efter al Rimelighed er rejst for at virke for Broderen og andre Langobarder. Under sit sandsynligvis fireaarige Ophold her kom han til at høre til den Kreds af Lærde, der omgav Karl den Store, og han kom ind i det frodige litterære Liv, der førtes ved Hoffet, tildels under Kongens egen Medvirkning. Der er bevaret Vers, vekslede mellem Karl den Store (med den lærde Peter af Pisa som Penneførér) og Paulus, Gaader o. l., tildels uforstaaelige for os, da de vrimle af Hentydninger til os ukendte Forhold og Personer[1]. — Paulus's græske Kundskaber bleve ogsaa udnyttede af Hoffet: da en Datter af Karl skulde ægte en byzantinsk Prins, bleve de Klerke, der skulde ledsage hende til Konstantinopel, underviste i Græsk af Paulus. — Paa sine Rejser som Kongens Ledsager fik han tillige Lej-

[1]) Det er i et af disse Breve til Paulus, at Karl retter det Spørgsmaal til ham, om han helst vil bære svære Lænker, sidde i haardt Fængsel eller drage til Danmark for at omvende Kong Sigfrid. - Se. Danm: Riges Hist. I 212-13.

lighed til at lære det frankiske Rige at kende og at stifte Bekendtskab med fremragende Mænd rundt om i Provinserne, saaledes Ærkebiskoppen af Metz Angilramn.

Imidlertid var Livet i Frankernes Land, hvor megen Ære og Venlighed der end blev vist ham, ikke tilfredsstillende for ham; og skønt Karl søgte at overtale ham til at blive, tænkte han dog paa Hjemrejsen. Et Brev fra ham til Abbeden i Monte Cassino vidner i kønne Ord om, hvor stærk en Hjemve han følte: »Jeg lever iblandt Katholiker og Mennesker, der ere Gudsdyrkelsen hengivne; alle tage vel imod mig og vise mig rigeligt Venskab....; men i Sammenligning med eders Kloster er Paladset mig et Fængsel; imod saa stor en Ro, som der er hos eder, er det mig et Uvejr at leve her; kun med mit stakkels, svage Legeme holder dette Land paa mig; med hele min Sjæl, det eneste, hvori jeg er sund, er jeg hos eder. Snart tænker jeg mig deltagende i eders saare liflige Sang, snart siddende i Spisesalen med dem, der mere mættes ved Læsningen end ved Maden, snart betragtende de enkeltes Sysler i de forskellige Gerninger, snart erfarende, hvordan hver enkelt af de alt af Alder tyngede og kraftløse befinder sig, snart betrædende de hellige Mænds Dørtærskel, der er mig kær som Paradiset.« Naar han mindes Samtalerne i Monte Cassino og sin Celle, kan han ikke holde Taarerne tilbage. Længslen efter det stille Kloster fik da omsider Bugt med alle Overtalelser, og han vendte da, efter rimeligvis at have opnaaet Broderens og de øvrige Fangers Løsgivelse, tilbage til Italien. Tiden for hans Tilbagerejse kendes ikke med Sikkerhed; dog er det sandsynligt, at han har fulgt med Karl den Store paa dennes Tog til Italien i Slutningen af 786.

I Monte Cassino levede Paulus indtil sin Død, omkring Aar 795, beskæftiget navnlig med de to Værker, der fremfor alt have bevaret hans Navn til vore Dage. Det første er en Homiliesamling, en Samling Udtog af Prædikener til Brug ved Gudstjenesten, som han foretog efter Karl den Stores Paalæg, og som endnu den Dag i Dag benyttes i den katholske Kirke. Det andet er Langobardernes Historie.

III.

Paulus Diaconus's Langobarderhistorie.

Paulus Diaconus havde i sin Tid lovet Hertuginde Adelperga at føre sin Fremstilling af den romerske Historie ned til sin egen Tid, altsaa at skildre Italiens Historie under Langobarderne. De forandrede Forhold bragte ham imidlertid til at ændre denne Plan. Det Skrift, han, efter at det langobardiske Rige var gaaet til Grunde, i Monte Cassino i sine sidste Leveaar forfattede om Langobardernes Historie, blev ikke et Led af den »romerske« Historie; det blev et selvstændigt Skrift om det langobardiske Folks Historie.

Det hører til den Række af Folkehistorier, der opstod i Vestevropa, da Folkevandringen havde opløst Romerstaten og skærpet Følelsen for nationalt Sammenhør og national Modsætning. Blandt disse Folkehistorier har det i den nærmeste Eftertid staaet højt i Anseelse hos den læsekyndige Del af Befolkningen og hørt til de mest udbredte; der er endnu bevaret over 100 Afskrifter af det, medens adskillige andre Værker fra Tiden ere gaaede til Grunde. Og vi maa ogsaa erkende det for en af de bedste blandt dem, men det indtager ingen Særstilling indenfor dem; det staar saa højt, som den Tids Historieskrivning kunde staa; men det brød ingen ny Baner for Eftertidens historiske Granskning og historiske Fremstilling.

Paulus stod paa Højden af sin Tids Dannelse, og hans Bog bærer Vidne derom. Han havde Kundskaber og Interesser i forskellige Retninger; han var i Forhold til sin Tid overordentlig belæst; han skrev et Latin saa godt som de færreste i hine Dage; han var mindre lettroende end de fleste af sine samtidige; han var i Besiddelse af et virkelig historisk Blik, — det er vel blevet udviklet, idet han var Vidne til saa betydningsfulde Begivenheder og fik Lejlighed til at lære den store Frankerkonge at kende paa saa nært Hold; og han tog ikke blindt imod alle de Beretninger, han forefandt, men forsøgte en Kritik af dem, — en Kritik, som

vor Tids Forskere ganske vist jævnlig maa underkende, men som dog var en Kritik.

Sine Kilder[1] til den langobardiske Historie fandt han paa mange Steder, og han angav dem ikke sjælden selv. Der var flere sammenhængende Skildringer af Langobardernes Historie indtil ind i det 7. Aarhundrede, navnlig den Fortale til Kong Rotharis Lovbog, der endnu, om end maaske i en ufuldstændig Tilstand, er bevaret, og Secundus af Tridents nu tabte Historie. Men ved Siden af disse to Hovedkilder fandt han meget spredt Stof, i Pavebiografier, i Optegnelser fra forskellige Klostre, i Indskrifter og Pavebreve og fremfor alt i den rige Folketradition, hvad enten den nu har været bevaret i Sange eller i Fortællinger. Foruden disse Kilder, som det laa nær for ham at benytte, kendte og brugte han ogsaa andre, hvis Emne laa hans Opgave fjærnere, navnlig da Gregor af Tours's Frankerhistorie og Bedas angelsachsiske Kirkehistorie. Fra disse to Skrifter hentede han næsten alle de talrige Bemærkninger om Tilstande i det frankiske og det østromerske Rige, som, i sig selv overflødige og liggende ganske udenfor hans Plan, baade svække Fremstillingen og ere uden Betydning for Historieforskningen, da de kendes i deres oprindeligere Skikkelse.

Iøvrigt er hans Behandling af de Kildesteder, han forefandt og gengav, som oftest god og omhyggelig; det er kun sjældent, at der ved Skødesløshed er løbet Fejl ind hos ham. Det svageste Punkt i hans Bog er Kronologien; de Vendinger: »paa denne Tid«, »samtidig«, »i de Dage« osv., hvormed de forskellige Begivenheder ere kædede sammen, ere indsatte af rent stilistiske Hensyn.

Bogen er ikke fuldendt, hvad enten nu Døden har revet Paulus bort fra sit Arbejde, eller den Karakter, Begivenhederne antog i Slutningen af Langobarderrigets Tilværelsestid, har gjort ham det umuligt at føre sit Værk til Ende. Det maatte ogsaa være en svær Opgave for en Mand, der som han

[1]) Om Paulus's Kilder se: R. Jacobi: Die Quellen der Langobardengeschichte des Paulus Diaconus. 1877.

baade var varm Patriot og troende Katholik, at skildre Slutningen af Langobarderrigets Historie, igennem hvilken den røde Traad netop er det bitre Fjendskab mellem Langobardernes Fyrste og Katholicismens Overhoved. Det maa allerede have været svært for ham at skildre Striden mellem Kong Liutprand og Pave Gregorius III, og han undgaar da ogsaa her omhyggelig at nævne Paven; langt tungere maatte det da have været ham at skrive om, hvordan hans Fædreland bukkede under i Kampen mod en Fyrste, der var indkaldt til Kamp imod hans Landsmænd af den første Præst i Kristenheden, og hvem han selv nærede Kærlighed og Agtelse for.

Hvad der gør Paulus's Bog saa tiltrækkende, er den Evne til at fortælle, som han lægger for Dagen, og det rige, brogede Stof, der stod til hans Raadighed. Der er de gamle Sagn om Vandringerne, han oftest genfortæller naivt og simpelt, som de fortaltes i de gamle Sange; der er indenfor den historiske Tid en Række af stærkt udprægede, ejendommelige Mennesker, kraftige, noble Fyrster som Rothari og Grimoald, Præstekonger som Cunincpert, frygtelige Tyranner som Alahis, og der er talrige dramatiske Optrin, snart kønne og rørende som Autharis Brudefærd til Baiernes Land, snart vilde og voldsomme, som Mordet paa Alboin og som Romildas Forræderi og Endeligt. Det hele danner et livfuldt Billede, malet med stærke Farver.

Nærværende Oversættelse er foretaget paa Grundlag af Waitz's Udgave (Mon. Germ. Hist., Scr. rer. Langob. et Ital. sæc. 6—9. 1878; og Separatudgave 1890).

PAULUS DIACONUS,

WARNEFRITS SØN:

LANGOBARDERNES HISTORIE.

Første Bog.

1. Jo fjærnere det nordlige Himmelstrøg ligger fra Solens Brand, og jo mere det afkøles ved Isen og Sneen, des sundere er det for Menneskenes Legemer, og des bedre egner det sig til at fremme Folkenes Formering; og omvendt, jo nærmere en sydlig Egn ligger Solens Glød, des hyppigere forekommer der Sygdomme i den, og des mindre er den tjenlig for Opfostringen af Menneskebørn. Som Følge heraf opstaar der saa store Folkemængder under Polen, at det ikke er med Urette, at hele hin Egn fra Tanais[1] lige til Vesten, hvorvel ogsaa de enkelte Steder i den benævnes med deres særegne Navne, dog med eet fælles Navn kaldes Germanien[2]; imidlertid kaldte Romerne, da de havde besat de to Provinser hinsides[3] Rhinen, disse for Øvre-

[1]) Don.

[2]) Germanien er det gamle Navn for det Land, der først i det 10. Aarhundrede findes kaldt Tyskland; Tillægsordet »tysk« (»theotisk«) forekommer dog allerede i Slutningen af det 8. Aarhundrede om det germanske Folkesprog i Modsætning til Latinen. Ordet Germanien er rimeligvis af keltisk Oprindelse; dets Betydning er meget omtvistet; Paulus som ogsaa andre i den ældre Middelalder afledede det af Latin (*germinare*, at fremvokse eller bringe til at fremvokse).

[3]) D. v. s. Vest for.

2*

og Nedregermanien[1]. Fra dette folkerige Germanien føres der følgelig ofte talløse Skarer af Fanger bort og sælges til de sydlige Folk. Og efterdi Landet frembringer saa mange Mennesker, at det næppe er i Stand til at nære dem, ere da ogsaa gentagne Gange talrige Folkeslag vandrede ud derfra og have ogsaa hærget Dele af Asien, men dog især de til dem grænsende Dele af Evropa. Herom vidne de allevegne ødelagte Byer i Illyricum og Gallien, men navnlig i det ulykkelige Italien, som har faaet næsten alle hine Folkeslags Vildhed at føle. Gother og Vandaler, Rugier, Heruler og Turcilinger og andre vilde og barbariske[2] Folkeslag ere nemlig dragne frem fra Germanien. Paa lignende Maade har ogsaa Vinnilernes, det vil sige Langobardernes Folk, som siden herskede lykkelig i Italien, sin Oprindelse fra Germanien og er kommet fra den Ø, der kaldes Scadinavia[3], om der end ogsaa nævnes andre Aarsager til deres Udvandring.

2. Denne Ø omtaler ogsaa Plinius Secundus[4] i de Bøger, han har skrevet om Naturen. Efter hvad de, der have besøgt denne Ø, have berettet, ligger den ikke egentlig i Havet, men omskylles paa Grund af sine flade Bredder af de Havstrømme, der omgive Landene. Da nu de derboende Folk havde formeret

[1]) Øvregermanien er Franche Comté og den venstre Rhinbred til Mosel (Hovedstad: Mainz), Nedregermanien den venstre Rhinbred fra Mosel til Nordsøen (Hovedstad: Köln). Disse Egne bleve erobrede af Cæsar, men først indrettede som Provinser af Augustus.

[2]) Ved »Barbarer« forstod Oldtiden de Folkeslag, der ikke havde Del i den græsk-romerske Kultur; »barbarisk« svarer da nærmest til vort »uciviliseret«.

[3]) Formodentlig maa der ved Scadinavia forstaas Bardengau, Nordhannover; se Indl. S. 1.

[4]) Den berømte Naturhistoriker og Geograf, død 79 e. Kr. Hans Hovedværk er den af Paulus citerede *Historia naturalis* i 37 Bøger.

sig til en saadan Mængde, at de ikke længere kunde bo sammen, delte de, fortælles der, hele deres Skare i tre Dele og afgjorde ved Lodkastning, hvilken af disse der skulde forlade Fædrelandet og søge til nye Bopæle.

3. Den Del, Loddet havde bestemt til at drage bort fra den fædrene Grund og søge sig Jord i det fremmede, valgte da til Høvdinger over sig to Brødre, Ibor og Aion, som baade stod i den blomstrende Ungdomsalder og udmærkede sig fremfor alle de andre; og derpaa sagde de Farvel til deres Landsmænd og deres Fædreland og drog afsted for at søge Lande at besætte og rejse sig Boliger i. Moderen til disse to Høvdinger hed Gambara; det var en Kvinde, der i Sammenligning med sine Landsmænd havde skarp Forstand og klart Overlæg; man nærede ikke ringe Tillid til hendes Klogskab, hvor det gjaldt om at vælge mellem forskellige Beslutninger[1].

4. Eftersom Talen endnu drejer sig om Germanien, forekommer det mig ikke at være af Vejen for et Øjeblik at afbryde Fortællingens Gang og kortelig at fortælle om et Vidunder, alle tale om i hine Egne, og om nogle andre Ting. Alleryderst mod Nordvest i Germanien ser man under en fremspringende Klippe paa selve Havets Bred en Hule, hvor der i lang Tid har ligget syv Mænd og hvilet i Søvnens Arme, uden at man ved, naar det var, de lagde sig til Hvile; ikke blot deres Legemer, men ogsaa deres Klæder have bevaret sig saa fuldstændig, at de uvidende og barbariske Folkeslag her betragte dem med Ærefrygt allerede af den Grund, at de i saa mangfoldige Aar have holdt sig uden i nogen Maade at tage Skade. Man kan iøvrig, efter deres Klædedragt at dømme, se, at de ere

[1]) Fra Paulus's Skildring af Langobardernes Udvandring fra »Skandinavien« stammer Saxos Beretning (8. Bog), hvor der dog er kommet flere nye Træk til.

Romere. Da en Mand engang af Havesyge vilde afføre en af dem hans Klædning, skulle hans Arme straks være visnede; og ved hans Straf ere andre blevne skræmmede, saa ingen efter den Tid vovede at røre dem. Man maa betænke, hvad det kan være for en Hensigt, det guddommelige Forsyn har med at bevare dem igennem saa lange Tider; maaske skulle engang hine Folkeslag frelses ved deres Forkyndelse; thi man kan ikke andet end anse dem for at være kristne[1].

5. I Nærheden af dette Sted bo Scritobinerne[2] — thi saaledes kaldes hint Folk. Hos dem forsvinder Sneen ikke engang om Sommeren, og, som man overhovedet har vanskeligt ved at skelne dem fra vilde Dyr i Levevis, saaledes leve de ogsaa alene af det raa Kød af Markens Dyr, og af disses laadne Skind tildanne de sig ogsaa Klædninger. Deres Navn kommer af det barbariske Sprogs Ord for at springe[3]. Thi de indhente de vilde Dyr i Spring, ved Hjælp af et krumt Træstykke, der med Kunst er tildannet, saa det ligner en Bue. Hos dem findes et Dyr[4], der ikke er Hjorten meget uligt; af dettes Skind, tæt bevokset med Haar som det var, har jeg set en Klædning, saaledes som de nævnte Scritobiner, efter hvad der berettes, bruge den; og den var, ligesom en Tunika[5], lavet saaledes, at den kun naaede Knæet. I disse Egne ser man ved Sommer-

---

[1]) Vi have her en Variant af det i Middelalderen over hele Evropa og en stor Del af Vestasien udbredte Sagn om Syvsoverne, efter hvem Romerkirken har opkaldt Syvsoverdag (d. 27. Juli; i flere Lande, saaledes i Danmark, dog d. 27. Juni).

[2]) Skridfinnerne. Forstavelsen »skrid« hidrører fra det oldnordiske »skride«, der er brugt om Finnernes Løben paa Skier.

[3]) Rettere at skride; se foreg. Anm.

[4]) Rensdyret.

[5]) Det Klædningsstykke, Romerne bar under Togaen, nærmest Kroppen; det blev sammenholdt med et Bælte om Hofterne.

solhverv i nogle Døgn ogsaa om Natten det klareste Sollys, og Dagene ere dér meget længere end andetsteds; men omvendt ses Solen dér ikke ved Vintersolhverv, uagtet det er den Tid af Døgnet, da Lyset ellers hersker, og Dagene ere da kortere end noget andet Sted, Nætterne længere. Thi jo længere man kommer bort fra Solen, des nærmere synes denne selv at staa ved Jorden, og desto længere strække Skyggerne sig. I Italien maaler jo, som ogsaa de gamle have skrevet, ved Herrens Fødselsdagstid paa den sjette Time[1] af Dagen et Menneskes Skygge 9 Fod; men da jeg engang befandt mig paa det Sted i det belgiske Gallien, der kaldes Totos By[2], maalte jeg min egen Skygge og fandt, at den var 19$^{1}/_{2}$ Fod lang[3]. Og omvendt, jo nærmere man kommer til Solen Syd paa, des kortere synes bestandig Skyggerne at være, saaledes at man i Ægypten og Jerusalem og de Egne, der ligge i Nærheden af disse Steder, ved Sommersolhverv, naar Solen skuer ned fra Himlens Midte, ikke ser nogen Skygge. Men i Arabien har man paa denne samme Tid Solen Nord for Himlens Midte, og Skyggerne vise sig da omvendt imod Syd[4].

6. Ikke ret langt fra den af os før omtalte Strandbred findes imod Vest, hvor det grænseløse Verdens-

---

[1]) Romerne delte Dagen fra Solopgang til Solnedgang i 12 lige lange Timer, der følgelig vare af forskellig Længde paa de forskellige Aarstider; den længste Dags Timer vare lidt over 75 Minuter, den korteste Dags lidt under 45 Minuter. Den sjette Time varede altsaa ved Juletid fra Kl. 11$^{1}/_{4}$ til Kl. 12. Paulus mener vel her bestemt Kl. 12.

[2]) Det nuværende Diedenhofen ved Mosel, lidt Nord for Metz.

[3]) Efter denne Opgivelse har man beregnet, at Paulus har været 5 Fod 11 T. 11 L. høj.

[4]) Denne Skildring er jo i det hele baade ret tydelig og ret korrekt; dog har man ikke i Jerusalem og kun i den allersydligste Del af Ægypten Solen i Zenith ved Midsommer.

hav udbreder sig, hint umaadelig dybe Vandsvælg, der med en almindelig udbredt Benævnelse kaldes Havets Navle. Der fortælles, at det to Gange i Døgnet indsuger og atter udspyer Strømmene, saaledes som det bevises ved de paa hine Strande med uhyre Hast stigende og faldende Bølger[1]. En saadan Hvirvel eller Malstrøm kaldes af Digteren Vergil[2] Charybdis; og han fortæller i sit Digt[3], at der findes en saadan i det siculiske Stræde[4]; det hedder hos ham:

»Scylla til højre Side, Charybdis's Rasen til venstre;
Tre Gange suger den til sig de vældige Vande i Svælget,
Ned i Afgrundens Dyb, og hvirvler dem atter tilbage
Op under Solens Lys, saa Skummet sprøjter mod Himlen.«

Det forsikres, at denne af os omtalte Hvirvel ofte i rivende Fart drager Skibe til sig med saadan Hast, at de synes at ligne Pile, der flyve gennem Luften, og jævnlig gaa de paa den forfærdeligste Maade under i hint Svælg. Ofte slynges de dog, naar de allerede ere lige ved at gaa under, tilbage ved pludselig frembrydende Vandmasser og fjærnes atter derfra med ligesaa stor en Fart som den, hvormed de før bleve tiltrukne. Det fortælles, at der ogsaa er en anden saadan Malstrøm mellem Øen Britannien og Provinsen Galicien[5];

---

1) Denne Forklaring paa Tidevandenes Opstaaen ved Malstrømme var allerede udbredt i Oldtiden; den findes saaledes hos den græske Geograf Strabo (omkr. Kr. F.). Allerede langt tidligere havde dog til enkelte Tider Sammenhængen mellem Ebbe og Flod og Maanens Stilling været kendt, saaledes allerede af Pytheas fra Marseille c. 330; skarpest er Opfattelsen af denne Sammenhæng udtalt i Plinius's Naturhistorie. Iøvrigt interesserede dette Fænomen Oldtidens Geografer forholdsvis lidet; Middelhavet bød jo saa ringe Lejlighed til Iagttagelse.

2) Den berømte episke Digter, død 19 f. Kr.

3) Æneiden III. 420—423.

4) D. v. s. Messinastrædet.

5) Spaniens Nordvestkyst.

herfor tale Sequaniens[1] og Aquitaniens[2] Kyster, som to Gange i Døgnet saa pludselig oversvømmes af Vandet, at hvis man skulde blive overrasket lidt inde paa Stranden, kan man næppe undkomme. Da kan man se Floderne i disse Egne i voldsom Fart strømme tilbage imod Kilden og Flodernes ferske Vande i en Strækning af mange Millier[3] forvandles til Saltvand. Omtrent 30 Millier fra den sequaniske Kyst ligger Øen Evodia[4], paa hvilken man, efter hvad dens Indbyggere forsikre, kan høre Larmen af Vandene, der vælte ned i denne Charybdis. Jeg har hørt en meget fornem Galler fortælle, at en Del Skibe, der allerede i Forvejen vare haardt medtagne af Uvejr, siden bleve slugte af denne samme Charybdis. Men medens ellers alle de Mænd omkom, der havde været om Bord paa disse Skibe, var der en eneste, der holdt sig i Live og svømmede om oven paa Vandene; revet med af de voldsomme Strømme, kom han lige til Kanten af hint Svælg. Og da han allerede saa ned i dette umaadelig dybe og endeløse Khaos og halvdød af den blotte Skræk ventede at skulle styrte derned, blev han pludselig, imod al Forhaabning, kastet op paa en Klippe og blev siddende derpaa. Da nemlig alle de Vande, der skulde nedsluges, allerede vare løbne ned, vare Kanterne af Gabet blevne blottede; og medens han dér, skælvende af Frygt midt i alle disse Rædsler, næppe kunde holde sig fast, hvor han sad, og lige saa sikkert afventede den kun for en kort Stund forhalede

---

[1]) Ved Sequanien, hvorved i Almindelighed forstaas det af Sequaner beboede Land i Vestgallien (omtrent Elsass, Franche Comté og Bourgogne), maa Paulus have ment Galliens Nordkyst, Egnen omkring Seines (Sequanas) Udløb.

[2]) Aquitanien er den sydvestlige Del af Frankrig.

[3]) En Millie er omtrent en Femtedel af en dansk Mil.

[4]) Vistnok Alderney ved Normandiet.

Død, saa han pludselig ligesom store Vandbjærge springe frem igen fra Dybet og de Skibe, der havde været nedslugte, først dukke frem. Da nu et af dem kom i Nærheden af ham, klyngede han sig med yderste Anstrængelse fast til det, og ufortøvet blev han i hurtig Flugt ført til Stranden og undgik saaledes en frygtelig Død, saa han senere har kunnet berette om den Fare, han selv havde været i. Ogsaa vort eget Hav, Adriaterhavet[1], som, om end efter en mindre Maalestok, dog paa lignende Maade trænger op paa de venetiske og istriske Kyster, har sandsynligvis lignende smaa og skjulte Gange, igennem hvilke de tilbagegaaende Vande baade indsuges og atter udstødes for saa at styrte frem paa Stranden. Efter i Forbigaaende at have gjort disse Bemærkninger ville vi nu vende tilbage til Fortællingens paabegyndte Rækkefølge.

7. Efter at altsaa Vinnilerne vare dragne ud fra Scadinavia under Anførsel af Ibor og Aion, kom de til den Egn, der kaldes Scoringa[2], hvor de opholdt sig adskillige Aar. Paa den Tid hjemsøgte netop Ambri og Assi, Vandalernes[3] Høvdinger, alle de nærliggende Provinser med Krig; og opblæste over de mange Sejre, de alt havde vundet, sendte de Bud til Vinnilerne, at de enten skulde betale Skat til Vandalerne eller holde sig rede til Krig. Da bleve Ibor og Aion paa deres Moder Gambaras Tilskyndelse enige om, at det var bedre at værne om deres Frihed med Vaaben

---

[1]) Paulus's Fødeegn, Hertugdømmet Forumjulii, det nuværende Friuli, Friaul, danner jo Adriaterhavets Nordkyst, saa det er ikke med Urette, at han kalder dette Hav for sit eget.

[2]) Betyder vistnok »Kystland«; smlgn. det engelske »shore«, Kyst; Scoringa er da maaske Egnen ved Nedreelben, det senere Bardengau; smlgn. Anm. S. 19.

[3]) Vandalerne boede rimeligvis i Egnen mellem Oder og Elben; et Sammenstød mellem dem og Langobarderne i Bardengau er ikke utænkeligt.

end at skæmme den ved at betale Skat; og de underrettede ved Gesandter Vandalerne om, at de hellere vilde kæmpe end trælle. Dengang vare jo alle Vinnilerne i den blomstrende Ungdomsalder, men saare faa i Antal, siden de kun havde udgjort Tredjedelen af Befolkningen paa een, ikke synderlig omfangsrig Ø.

8. Her fortælle nu de gamle en latterlig Fabel: at nemlig Vandalerne gik til Godan[1] og bad om Sejr over Vinnilerne, og at han svarede, at han vilde give Sejren til dem, hans Øje først faldt paa, naar Solen stod op. Derpaa var Gambara gaaet til Godans Hustru Frea[2] og havde bedt om Sejren for Vinnilerne, og Frea havde givet det Raad, at Vinnilernes Kvinder skulde løse deres Haar og ordne det omkring Ansigtet, saa det lignede Skæg, og tidlig om Morgenen give Møde tilligemed deres Mænd og sammen med disse stille sig til Skue for Godan paa det Sted, han plejede at kaste Øjet hen, naar han saa ud igennem Vinduet imod den opgaaende Sol. Og saaledes var det da sket. Men da Godan saa dem ved Solopgang, havde han sagt: »Hvad er det for Langskægge dér?« Frea havde da svaret, at dem, han havde givet Navn, burde han ogsaa give Sejren[3], og saaledes havde Godan indrømmet Vinnilerne Sejren. — Dette er kun latterligt og ikke værd at tillægge nogen Betydning; thi Sejren er ikke given i Menneskenes Magt, men den skænkes snarere af Himlen.

9. Dog er det sikkert, at Langobarderne have faaet dette deres senere Navn efter deres lange, af Saksen uberørte Skæg, medens de tidligere kaldtes Vinniler; thi i deres Sprog betyder »lang« lang og

---

[1]) D. v. s. Odin.

[2]) D. v. s. Frigga.

[3]) Den, der gav et Barn Navn, plejede nemlig at give ham en Gave.

»bart« Skæg[1]. Men Wotan, hvem de med Tilføjelse af et Bogstav kaldte Godan[2], er den samme, som hos Romerne kaldes Mercurius[3] og af alle germanske Folkeslag tilbedes som Gud; dog har han sikkert ikke levet paa disse Tider, men længe før, og heller ikke i Germanien, men i Grækenland.

10. Vinnilerne eller, som de ogsaa kaldes, Langobarderne kæmpede da tappert i Slaget mod Vandalerne, — det gjaldt jo deres Ære som fri Mænd, — og vandt ogsaa Sejr. Men da de siden maatte døje en slem Hungersnød i denne samme Egn Scoringa, bleve de slemt svækkede.

11. Da de saa vilde forlade dette Land og drage til Mauringa[4], spærrede Assipiterne[5] dem Vejen og vilde ikke paa nogen Maade tillade dem at drage igennem deres Land. Da nu Langobarderne saa Fjendernes store Troppemasser og paa Grund af deres Hærs ringe Tal ikke vovede at indlade sig i Kamp med dem, men drøftede, hvad de skulde gøre, hjalp Nøden dem omsider til at finde paa Raad. De foregav, at de i deres Lejr havde Kynokefaler, det vil sige Mennesker med Hundehoveder[6]; de udspredte blandt Fjenderne, at disse Væsener vare haardnakkede i Krig og vilde have Menneskeblod at drikke, saa de endog drak deres

---

[1]) Paulus's Forklaring af Langobardernes Navn er vistnok den rette; smlgn. Beskrivelsen ndfr. IV. 22.

[2]) Gwodan.

[3]) Grækernes Hermes.

[4]) Mauringa er maaske Egnen om Northeim Nord for Göttingen, hvor der endnu findes et Sted ved Navn Moringen; maaske er det længere Vest paa, omkring Paderborn.

[5]) De boede sandsynligvis i Nærheden af Wolfenbüttel omkring Højderyggen Asse.

[6]) Igennem hele Middelalderen forekommer der i de evropæiske og asiatiske Sagn meget hyppig Mennesker med Hundehoveder og lignende fabelagtige Blandinger af Dyr og Mennesker.

eget Blod, hvis de ikke kunde faa fat paa Fjender. Og for at skaffe denne Fortælling Tiltro udvidede de deres Lejr og tændte talrige Lejrbaal; Fjenderne, som hørte og saa dette, lod sig narre og vovede ikke længere at prøve den Kamp, de truede med.

12. Imidlertid havde de iblandt sig en saare tapper Mand, hvis Kræfter de trygt haabede, skulde kunne hjælpe dem til at naa deres Hensigt; ham vilde de stille frem, for at han ene skulde kæmpe for dem alle. De lod da Langobarderne vide, at de skulde lade en Mand træde frem, hvem de selv vilde, af deres egne, for at han skulde gaa ud med den nævnte Kæmpe til Tvekamp, naturligvis paa det Vilkaar, at hvis denne deres Krigsmand vandt Sejr, skulde Langobarderne gaa tilbage ad den Vej, de vare komne ad, men hvis han blev overvunden af den anden, da vilde de ikke forbyde Langobarderne at drage igennem deres Land. Da nu Langobarderne vare i Tvivl om, hvem blandt deres Folk de helst skulde lade træde frem imod den vældige Kriger, tilbød en Mand af Trællestand sig af egen Drift og lovede at ville kæmpe mod den udfordrende Fjende, for saa vidt de, hvis han sejrede over Fjenden, vilde befri ham og hans Efterkommere for Trældommens Skænsel. Kort og godt: De lovede med Glæde at ville gøre, hvad han forlangte; han gik imod Fjenden, kæmpede og sejrede; Langobarderne skaffede han Ret til at gaa igennem; sig selv og sine skaffede han, som han havde forlangt, Friheden.

13. Da nu Langobarderne omsider kom til Mauringa, løsgav de for at kunne forøge Antallet af Krigere flere af Trældomsaaget og gjorde dem til frie Mænd. Og for at deres Frihed i alle Maader kunde staa ved Magt, foretog de Frigivelsen under den sædvanlige Ceremoni med Pilen, idet de derhos til fuld Bestyrkelse

fremmumlede de fra Forfædrene overleverede Ord[1]. Efter at de nu vare dragne ud fra Mauringa, kom de til Golanda[2], hvor de opholdt sig i nogen Tid; og derefter skulle de i nogle Aar have besiddet Anthab og Banthaib og ligeledes ogsaa Vurgundaib[3], Navne, som vi kunne antage have betegnet Landsbyer eller nogle Steder.

14. Imidlertid vare Ibor og Aion døde, de Høvdinger, der havde ført Langobarderne ud fra Scadinavia og havde styret dem hele Tiden hidtil; og da Langobarderne ikke længere vilde staa under Høvidsmænd, valgte de sig i Lighed med de øvrige Folkeslag en Konge[4]. Først herskede Aions Søn Agelmund over dem; han stammede fra Gungingernes Slægt, som hos dem ansaas for særlig fornem. Han regerede, efter hvad de gamle berette, i 33 Aar over Langobarderne.

15. Paa denne Tid fødte en Skøge paa een Gang 7 Sønner, men denne Moder overgik i Grusomhed ethvert vildt Dyr og kastede Børnene i en Dam for at dræbe dem. Hvis dette synes nogen umuligt, saa kan han læse de gamle Forfatteres Historier; og han vil finde, at ikke blot 7, men endogsaa 9 Børn har en

---

[1]) Denne Skik omtales ikke af nogen anden Forfatter.

[2]) Ubekendt Sted.

[3]) Endelsen ib (aib, eib, eiba) betegner et Landskab, det samme som Gau; Forstavelserne Ant-, Bant- og Vurgund- ere de paagældende Stammers Navne. Ved denne Tid (sandsynligvis i det fjerde Aarhundrede) boede det germanske Folk Burgunderne i Vestungarn, det slaviske Folk Anterne rimeligvis i Øst- eller Nordøstungarn; Folket Banter kan ikke genfindes. De tre i Teksten nævnte Landskaber maa da sandsynligvis søges i Ungarn Øst for Donau, maaske dog længere Nordvest paa, i Mähren eller Böhmen.

[4]) Det er rimeligt, at Kongedømmet, ikke blot blandt Langobarderne, men ogsaa blandt de øvrige germanske Folk, ikke er det oprindelige Trin, men er opstaaet under Vandringerne, under hvilke der tiltrængtes en stram Styrelse.

Kvinde paa een Gang født; og det er sikkert, at saadant navnlig finder Sted hos Ægypterne[1]. Nu hændte det sig, at Kong Agelmund paa en Rejse kom til denne Dam; han blev forundret ved Synet af de smaa Stakler og holdt Hesten an; og medens han med den Lanse, han holdt i Haanden, drejede dem hid og did, var der en af dem, som greb med Haanden om Kongens Lanse. Rørt af Medlidenhed og højlig forundet over dette Tilfælde, spaaede Kongen, at der vilde blive en stor Mand af ham; han lod ham straks tage op af Dammen, gav ham til en Amme og lod ham opfostre med den største Omhu; og saasom han havde taget ham op af en Dam, som paa deres Sprog hedder Lama[2], gav han ham Navnet Lamissio. Og efter at denne var vokset til, blev han saa tapper en Yngling, at han ikke blot var den bedste Kriger, men ogsaa efter Agelmunds Død kom til at staa for Styret som Konge. Man fortæller om ham, at da Langobarderne engang drog afsted under deres Konges Anførsel og vare naaede til en Flod, som Amazonerne vilde formene dem at sætte over, kæmpede han svømmende i Floden med den tapreste af disse Kvinder og nedlagde hende, og derved vandt han selv Berømmelse og gjorde det muligt for Langobarderne at sætte over. Begge Hærene bleve nemlig i Forvejen enige om, at hvis denne Amazone overvandt Lamissio, skulde Langobarderne gaa tilbage fra Floden, men hvis hun blev besejret af ham, saaledes som det ogsaa skete, skulde der gives Langobarderne Tilladelse til at sætte over Strømmen. Det er dog utvivlsomt, at der ikke ligger nogen Sandhed til Grund for denne Fortælling. Thi det er klart for alle, der kende de gamle Historier, at Amazonefolket var

[1]) Dette fortæller Plinius i sin Naturhistorie.
[2]) Maaske i Slægt med det tyske »Lehm« (Ler).

gaaet til Grunde, længe før dette kunde være sket; men ganske vist have de Egne, i hvilke disse Begivenheder skulle have fundet Sted, ikke været ret kendte af Historieskriverne og ere næppe blevne skildrede af nogen af disse, saa denne Kvindeslægt muligvis her kunde have holdt sig lige til denne Tid; thi jeg har ogsaa hørt nogle fortælle, at dette Folk af Kvinder endnu den Dag i Dag lever inderst inde i Germanien[1].

16. Efter at altsaa Langobarderne havde sat over den omtalte Flod og vare komne til Landet paa den anden Side, opholdt de sig der i nogen Tid. Da de imidlertid ikke anede noget ondt og i den lange Hvile vare ubekymrede, saa voldte Trygheden, der altid er Tabets Moder, dem en betydelig Skade. Medens de engang en Nat alle sov i den slappeste Sorgløshed, styrtede Vulgarerne[2] sig pludselig over dem, saarede adskillige af dem, dræbte mange og rasede saa voldsomt i deres Lejr, at de dræbte selve Kong Agelmund og førte hans eneste Datter bort med sig i Fangenskab.

17. Da Langobarderne alligevel atter vare komne til Kræfter efter denne Ulykke, valgte de den ovenfor omtalte Lamissio til deres Konge. Og saasom denne var besjælet af en glødende Ungdomsiver og var en udmærket Kriger, ønskede han at hævne sin Foster-

---

[1]) Ved en Forveksling mellem Navnet paa det finske Folkeslag Kvæner (Kainulaiset, Lavlandsbeboere) og Ordet »Kvinder«, opstod der allerede i Oldtidens Slutning Sagn om et Nordøst for Germanien boende Kvindefolk, som man døbte med det græske Navn Amazoner; Sagnet holdt sig langt ned i Middelalderen.

[2]) Bulgarerne, et mongolsk Folkeslag, boede i Egnen Nordøst for det sorte Hav, indtil de i Slutningen af det 5. Aarhundrede faldt ind i Donauegnene, hvor de omsider satte sig fast i det Land, der har faaet Navn efter dem. Det synes meget lidet rimeligt, at Langobarderne virkelig paa et saa tidligt Tidspunkt (omkr. Aar 400) kan have kæmpet med dem.

fader Agelmunds Drab og rettede derfor sine Vaaben mod Vulgarerne. Men straks i det første Sammenstød vendte Langobarderne Ryggen til Fjenderne og flygtede tilbage til deres Lejr. Da Kong Lamissio saa dette, hævede han sin Røst og begyndte at raabe til hele Hæren, at de skulde huske den Skænsel, der var overgaaet dem, og genkalde for deres Øjne den Vanære, Fjenderne havde tilføjet dem ved at ombringe deres Konge og paa saa ynkelig en Maade slæbe hans Datter bort i Fangenskab, mens de havde haabet at faa en Dronning i hende. Endelig opfordrede han dem til at forsvare sig selv og deres nærmeste med Vaabnene, idet han sagde, at det var bedre at miste Livet i Kamp end som usle Slaver at være Genstand for Fjendernes Spot. Med høj Røst sagde han disse og lignende Ord til dem, og snart med Trusler, snart med Løfter gav han deres Sind Styrke til at udholde Kampens Trængsler; ja endog, naar han saa en Træl kæmpe, skænkede han ham Friheden saavel som Belønninger. Omsider bragte da Fyrstens Opmuntring og det gode Eksempel, han gav, idet han selv foran alle de andre ilede frem til Kamp, dem til at skyde Modet op i sig; de styrtede sig over Fjenderne, kæmpede tappert og slog Modstanderne til Jorden med stort Tab; og endelig vandt de saaledes Sejr over Sejrherrerne og hævnede saavel deres Konges Død som deres egen Forsmædelse. Da vandt de et rigt Bytte i det, de fratog Fjenderne, og fra den Tid af fik de straks mere Mod til at søge Krigens Møje.

18. Da siden deres anden Konge i Rækken, Lamissio, var død, blev Lethu den tredje, der fik Kongevælde; efter at have hersket i næsten 40 Aar efterlod han Riget til sin Søn Hildeoc, som altsaa blev den fjerde i Rækken; og da han ogsaa var død, blev Gudeoc den femte Konge.

19. Paa denne Tid blussede store Stridigheder op mellem Odoacar, der allerede i nogle Aar havde hersket med kongelig Magt i Italien[1], og Rugiernes Konge Feletheus eller, som han ogsaa kaldes, Feva. Denne Feletheus boede i hine Dage paa den venstre Donaubred, i den Egn, der ved Donau adskilles fra Noricum[2]. Her i Noricum fandtes dengang den hellige Severinus's Kloster; han besad al Afholdenhedens Hellighed og straalede alt ved sine mange gode Egenskaber. Skønt han boede i disse Egne lige til sit Livs Ende, hviler dog nu hans Legeme i Neapel[3]. Han opfordrede jævnlig med himmelske Ord denne omtalte Feletheus og hans Hustru, som hed Gisa, til at holde sig borte fra Uretfærdighed; men da de foragtede hans fromme Ord, forkyndte han dem længe i Forvejen, hvad der ogsaa senere hændte dem. Efter at nemlig Odoacar altsaa havde forenet de Folk, som lød under hans Herredømme, nemlig Turcilingerne, Herulerne og en Del af Rugierne, dem han allerede længe havde behersket, og ogsaa Italiens Folkeslag, drog han til Rugiland, kæmpede med Rugierne, tilføjede dem et umaadeligt Nederlag og fældede oven i Købet deres Konge Feletheus; og efter at have hærget hele Provinsen drog han tilbage til Italien, idet han førte en stor Mængde Fanger med sig[4]. Derpaa forlod Langobarderne deres

[1]) Odoacar fik som bekendt Herredømmet i Italien 476.

[2]) Noricum er omtrent det nuværende Steiermark og den Syd for Donau liggende Del af Østrig. Rugiernes Bopæl (»Rugiland«) er da Mähren og den Nord for Donau liggende Del af Østrig.

[3]) Siden 488. Den hellige Severinus virkede i det af Barbarerne frygtelig hjemsøgte Noricum fra omtrent 453 til sin Død den 8. Januar 482. Hans Levnedsbeskrivelse, som er forfattet en Menneskealder senere af Evgippius, er et saare interessant Kulturbillede.

[4]) Denne Krig fandt Sted i Aaret 487; det følgende Aar udbrød en ny Krig, hvori Odoacar paany slog Rugierne, hvis

Land og drog til Rugiland, et Navn, der paa Latin kan gengives ved Rugiernes Fædreland; og da de forefandt en frugtbar Jordbund, opholdt de sig dér adskillige Aar.

20. Imidlertid døde Gudeoc, hvem hans Søn Claffo fulgte. Da ogsaa denne var død, blev hans Søn Tato den syvende Konge. Nu brød Langobarderne ogsaa op fra Rugiland og bosatte sig paa de aabne Sletter, der med et barbarisk Ord kaldes »Feld«[1]. Medens de i 3 Aar opholdt sig paa dette Sted, udbrød der[2] en Krig mellem Tato og Herulernes Konge Rodulf. Tidligere havde de staaet i Forbund med hinanden, men Aarsagen til Striden imellem dem var følgende. Kong Rodulfs Broder var kommen til Tato for at afslutte en Fred. Da han havde endt sit Hverv og vilde drage hjem, hændte det, at hans Vej faldt forbi det Hus, hvor Kongens Datter Rumetruda boede. Da hun saa den Mængde Mennesker og det glimrende Følge, spurgte hun, hvem det kunde være, der havde saa pragtfuldt et Følgeskab; man sagde hende da, at det var Kong Rodulfs Broder, som havde tilendebragt sin Sendelse og var paa Hjemrejsen. Pigen sendte en hen for at indbyde ham til at gøre hende den Ære at nyde et Bæger Vin; og i god Tro fulgte han Indbydelsen og kom; men da han var lille af Vækst, behandlede Pigen ham med haanligt Overmod og gjorde sig lystig over ham. Idet han paa een Gang følte sig ydmyget og forbitret herover, svarede han igen med saadanne Ord, som ophidsede Pigebarnet yderligere. Og opflammet af Raseri, som kun en Kvinde kan blive, kan hun ikke længere styre sin Lidenskab, men iler med at udføre

Fyrste, Kong Fevas Søn Frederik, maatte flygte til Østgothekongen Theoderik.

[1]) Marchfeld, Nordøst for Wien.

[2]) Omkring Aar 500.

den Misgerning, hun har undfanget Tanken om. Hun hykler Taalmodighed, paatager sig en glad Mine, søger at berolige ham med milde og behagelige Ord og indbyder ham til at tage Sæde, men magede det saa, at han kom til at sidde paa et Sted, hvor han bag sig havde et Vindue, der var i Væggen. Dette Vindue havde hun, tilsyneladende til Ære for sin Gæst, men i Virkeligheden for at han ikke skulde fatte nogen Mistanke, dækket med et kostbart Forhæng, og saa havde hun, dette græsselige Uhyre, paalagt sine Tjenere, at naar hun, tilsyneladende henvendt til Mundskænken, sagde: »Bland Vinen«, saa skulde de jage deres Spyd igennem ham bagfra. Saaledes skete det ogsaa; det varede ikke længe, inden den grusomme Kvinde gav Tegnet; den uretfærdige Befaling blev udført, og han sank sammen paa Gulvet og udaandede med flere Saar igennem sig. Da dette blev meldt Kong Rodulf, jamrede han over Broderens saa gruelige Endeligt; og ude af Stand til at lægge Baand paa sin Smerte, opflammedes han til at hævne sin Broders Død. Han brød det Forbund, han havde indgaaet med Tato, og erklærede ham Krig. Kort at melde: begge Hære stødte sammen paa aaben Mark; Rodulf sendte sine Folk ud til Kamp, men selv satte han sig, uden at nære nogensomhelst Tvivl om Sejren, til Ro i sin Lejr og spillede Tavl. Dengang vare nemlig Herulerne øvede i Krigens Gerninger og vidt berømte ved mange Folks Nederlag. Og hvad enten det nu var for at være mere fri i Kampen, eller fordi de ikke ænsede de Saar, Fjenden tilføjede dem, kæmpede de nøgne, idet de kun bedækkede deres Blusel. Idet altsaa Kongen stolede trygt paa disse Folks Kræfter, blev han selv rolig siddende ved Spillet, men lod en af sine Mænd stige op i et Træ, som netop stod i Nærheden, for at han hurtigere kunde melde ham hans Folks Sejr, og truede med at

ville hugge hans Hoved af, hvis han forkyndte, at den heruliske Hær flygtede. Manden saa da Herulernes Hær vige og overmandes af Langobarderne; men da Kongen gentagne Gange spurgte ham, hvordan det gik Herulerne, svarede han, at de kæmpede tappert. Og da han ikke vovede at sige Sandheden, fortalte han ikke noget om den Ulykke, han saa, før hele Hæren vendte Fjenden Ryggen. Da udbrød han endelig om end sent: »Ve dig, usalige Herulien, som straffes ved den himmelske Herres Vrede!« Urolig ved disse Ord sagde Kongen: »Skulde mine Heruler flygte?« Og Manden svarede: »Dette har ikke jeg sagt, men du selv, Konge!«[1] Da gik det, som det plejer at gaa i slige Tilfælde: medens Kongen selv og alle hans Mænd bleve forvirrede og ikke vidste, hvad de skulde gøre, kom Langobarderne over dem, og de bleve haardt medtagne; ogsaa Kongen selv blev dræbt, ihvorvel han gjorde tapper Modstand. Og medens Herulerne flygtede fra hverandre til alle Sider, ramte Himlens Vrede dem i den Grad, at de troede, at de grønne Hørmarker, de saa for sig, vare Vande, de kunde svømme over; og medens de strakte Armene ud som for at svømme, bleve de gruelig ramte af Fjendernes Sværd. Efter at Sejren var vunden, delte Langobarderne mellem sig det umaadelige Bytte, de havde fundet i Lejren; og Tato fik som sin Del Rodulfs Fane, som kaldes »Bandum«[2], og den Hjelm, han plejede at bære i Kamp. Fra denne Tid af tabte Herulernes Magt sig i den Grad, at de senere slet ikke havde nogen Konge over sig. Men lige fra samme Tid af bleve Langobarderne dristigere; og idet deres Hær forøgedes med de forskellige Folkeslag, de

---

[1]) Det er aabenbart et fælles-germansk Sagn, der her foreligger, i Slægt med Saxos Fortælling (9. Bog) om Kong Gorm og Dronning Thyra efter Knud Dana-Asts Død.

[2]) Smlgn. Ordet »Banner«.

overvandt, begyndte de i den følgende Tid at søge Krigen og at udbrede deres Ry for Tapperhed til alle Sider.

21. Dog varede det ikke længe, at Tato nød denne sin Triumf fra Krigen. Thi hans Broder Zuchilos Søn Waccho[1] overfaldt ham og berøvede ham Livet. Ogsaa Tatos Søn Hildechis kæmpede imod Waccho, men slaaet af den sejrende Waccho maatte han flygte til Gepiderne[2] og blev som landflygtig hos dem lige til sit Livs Ende. Af denne Grund kom Gepiderne fra nu af i Fjendskab med Langobarderne. Paa samme Tid styrtede Waccho sig over Suaverne[3] og tvang dem ind under sit Herredømme. Hvis nu nogen mener, at dette er Opspind og ikke stemmende med Sandheden, da kan han læse Indledningen til Kong Rotharis langobardiske Lovbog[4]; og han vil i næsten alle Haandskrifterne finde det fortalt paa samme Maade, som jeg har skrevet om det i denne lille Historie[5]. Men Waccho havde tre Hustruer, først Thüringerkongens Datter Ranicunda; dernæst ægtede han Gepidekongens Datter Austringusa, med hvem han havde to Døtre; den ene hed Wisegarda, og hende gav han Frankerkongen Theudipert[6] til Hustru; den anden, Walderada, blev bort-

---

[1]) Wacchos Fader, en Broder til Tato, hed Uniches; Zuchilo var en af Tatos Tilhængere, som blev dræbt, da Waccho tilrev sig Regeringen.

[2]) Gepiderne boede paa denne Tid i Sydungarn og Egnen om Savas Udløb i Donau.

[3]) Her kan der næppe tænkes paa Alemannerne, snarere paa Bairerne i Donaudalen Vest for Rugiland.

[4]) Se ndfr. IV. 42.

[5]) Der er, om end maaske i forkortet Skikkelse, bevaret flere Eksemplarer af denne Fortale, som indeholder en skematisk Oversigt over Langobardernes Historie og har været en af Paulus's Hovedkilder.

[6]) Herskede 534—548.

giftet til en anden Frankerkonge Cusupald[1]; men denne nærede selv Afsky for hende og gav hende til Ægte til en af sine Mænd ved Navn Garipald[2]. Wacchos tredje Hustru var Herulerkongens Datter Salinga; hun fødte ham en Søn, som han kaldte Waltari; og denne blev efter Wacchos Død den ottende Konge, der herskede over Langobarderne. Alle disse vare Lithinger; saaledes kaldtes nemlig en fornem Slægt hos dem.

22. Da Waltari havde regeret i 7 Aar, rev Døden ham bort fra denne Verden. Ham fulgte Audoin som den niende Konge. Og ikke ret længe efter førte han[3] Langobarderne til Pannonien[4].

23. Mellem Gepiderne og Langobarderne blussede omsider den Strid op, der længe[5] havde ulmet; og man rustede sig paa begge Sider til Krig[6]. Da man altsaa var stødt sammen i Slag, og begge Hære kæmpede tappert, uden at nogen af Parterne vilde vige for den anden, hændte det, at Audoins Søn Alboin og Turisinds[7] Søn Turismod mødtes midt under Kampen; og Alboin gennemborede den anden med sit Sværd, saa han styrtede ned fra Hesten og døde. Da nu Gepiderne saa, at deres Kongesøn var falden, og Krigens Udfald for en stor Del havde beroet paa ham, tabte de straks Modet og begyndte at flygte. Men Langobarderne forfulgte dem og anrettede et voldsomt Mandefald iblandt dem; efter at have dræbt saa mange som

---

1) D. v. s. Theodipald; han herskede 538—555.

2) I Virkeligheden blev hun først efter sin Mand Theodipalds Død gift med Garipald, Bairernes Hertug.

3) Omkring Aar 526; se ndfr. II. 7.

4) D. v. s. Østrig og den Vest for Donau liggende Del af Ungarn.

5) Smlgn. ovfr. I. 21.

6) Faa Aar efter at Langobarderne vare gaaede over Donau til Pannonien og saaledes blevne Naboer til Gepiderne.

7) Den gepidiske Konge.

muligt, vendte de om for at drage Rustningerne af de faldne. Da Langobarderne med Sejr vendte tilbage til deres Hjem, opfordrede de deres Konge Audoin til at gøre Alboin til sin Bordfælle, da det jo var hans Tapperhed, de kunde takke for den Sejr, de havde vundet i Slaget, for at han, der havde været sin Fader en Ledsager i Faren, ogsaa kunde være det ved Gildet. Men Audoin svarede dem, at han ingenlunde kunde gøre det: han vilde derved bryde Folkets hellige Skikke. »I vide jo«, sagde han, »at det hos os ikke er Sædvane, at Kongens Søn spiser sammen med sin Fader, før han har taget Vaabnene fra et fremmed Folks Konge.«

24. Da Alboin havde hørt sin Fader sige dette, gav han sig, kun ledsaget af 40 Ynglinge, paa Vej til Gepidekongen Turisind, med hvem han nylig havde staaet i Krig, og betroede ham, hvad der var Grunden til, at han var kommen. Denne tog vel imod ham, indbød ham til sit Bord og satte ham ved sin højre Side, hvor hans afdøde Søn Turismod havde plejet at sidde. Medens imidlertid de forskellige Fade fyldtes med Retterne, tænkte Turisind paa, at her havde hans Søn i fordums Dage siddet; og idet han mindedes hans Død og saa hans Banemand nu sidde paa hans Plads, sukkede han dybt og kunde ikke gøre Vold paa sig selv, men omsider gav hans Sorg sig Udtryk i Ord: »Dette Sted er mig kært«, sagde han, »men den Mand, der sidder der, er det mig saare tungt at se.« Derpaa begyndte Kongens anden Søn, som var tilstede, ansporet ved sin Faders Tale, at tirre Langobarderne ved fornærmelige Ord, idet han forsikrede, at eftersom de nedenfor Læggen bar hvide Strømpebaand, lignede de Hopper, hvis Fødder vare hvide til Skinnebenet; og han sagde: »Det er hvidsokkede Hopper, I ligne.« Herpaa svarede en af Langobarderne saaledes: »Gaa

ud paa Sletten Asfeld; der vil du uden Tvivl kunne erfare, hvor godt de, du kalder Hopper, kunne sparke med Hovene; der ligge jo din Broders Ben spredte midt paa aaben Mark ganske som et usselt Pakdyrs.« Ved disse Ord kunde Gepiderne ikke længere styre deres Hidsighed, men kom i voldsomt Raseri og tragtede efter Hævn for disse aabenlyse Krænkelser; Langobarderne paa deres Side holdt sig rede til Kamp og lagde alle tilsammen Haanden paa Sværdhæftet. Men da sprang Kongen op fra Bordet, lagde sig imellem og bragte sine Folks Vrede og Kamplyst til at lægge sig, idet han truede med øjeblikkelig at ville straffe den, der først begyndte Kamp; det var ikke en Sejr, der var Guden velbehagelig, sagde han, naar man dræbte sin Gæst i sit eget Hus. Saaledes blev endelig Skænderiet bragt til Ophør, man kom atter i en glad Stemning, og man endte Maaltidet. Og Turisind tog sin Søn Turismods Vaaben, gav dem til Alboin og lod ham uskadt og i Fred vende tilbage til sin Faders Rige. Efter at være kommen tilbage til Faderen, blev Alboin fra den Tid af hans Bordfælle. Medens han sammen med Faderen glad nød det kongelige Maaltid, fortalte han alt, hvad der var hændet ham hos Gepiderne i Turisinds Kongsgaard, ganske som det var foregaaet. Og alle de tilstedeværende undrede sig og roste Alboins Mod, og ikke mindre priste de Turisinds mageløse Retsind.

25. Paa denne Tid herskede Kejser Justinianus med Held i det romerske Rige[1]; han havde baade Lykke med sig i Krig og var beundringsværdig i Fredens Gerninger. Thi ved Patricieren Belisarius besejrede han med Kækhed Perserne, ved Belisarius tilintetgjorde han ogsaa Vandalernes Folk til sidste Mand[2], fangede

[1]) 527—565.
[2]) 534.

deres Konge Gelismer og bragte hele Afrika tilbage til Romerriget efter 96 Aars Adskillelse. Fremdeles sejrede han ved Belisarius's Kræfter over Gothefolket i Italien[1] efter at have fanget deres Konge Witiches. Da Mavrerne derpaa hærgede Afrika, knuste han med beundringsværdig Tapperhed ogsaa dem og deres Konge ved Konsularen[2] Johannes's Hjælp. Og paa lignende Maade undertvang han ogsaa andre Folk ved Krig. Saaledes skaffede Sejrene over alle disse Folk ham de vel fortjente Tilnavne Alemannicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus og Africanus. Ogsaa de romerske Love, som vare altfor vidtløftige og indbyrdes uoverensstemmende, saa man ikke kunde bruge dem, lod han affatte i en sammentrængt, mageløs kortfattet Form og forbedrede dem. Thi alle de kejserlige Forordninger, som vare spredte rundt omkring i mange Bind, samlede han i 12 Bøger; og efter hans Befaling blev dette Bind kaldt den justinianske Kodex. Ligeledes bragte han de Love, der skrev sig fra de enkelte Øvrighedspersoner eller Dommere, og som naaede op imod 2000 Bøger, ned til et Antal af 50; og denne Kodex lod han kalde Digesterne eller Pandekterne. Endvidere har han fra nyt af ladet udarbejde 4 Bøger »*Institutiones*«, i hvilke samtlige Loves Tekst kortelig fremstilles; og ligeledes samlede han de nye Love, han selv havde udstedt, i eet Bind, og bestemte, at denne Kodex skulde bære Navnet »*Novella*«. Denne samme Fyrste opførte ogsaa i Byen Konstantinopel, til Ære for den Herre Kristus, som er Gud Faders Visdom, en Kirke, som han med den græske Benævnelse kaldte Agia Sofia, det vil sige den

1) Østgotherne bleve undertvungne i 553.
2) Konsularerne, de forhenværende Konsuler, der havde gennemgaaet alle Trin paa Embedsstigen, udgjorde det højeste Aristokrati indenfor den kejserlige Embedsstand.

hellige Visdom; dette Værk rager endnu i den Grad frem blandt alle Bygninger, at dets Lige ikke kan findes i hele den vide Verden[1]. Thi denne Fyrste var katholsk i sin Tro, ærlig i sine Handlinger og retfærdig i sine Domme; derfor formede alt sig til det gode for ham. Paa hans Tid udmærkede Cassiodorus sig i Rom ved sine Kundskaber saavel i verdslige som i guddommelige Ting; blandt andet, som han med Ære har forfattet, har han navnlig givet en meget dygtig Forklaring af de dunkle Steder i Salmerne; han var først Konsul og dernæst Senator, men tilsidst Munk[2]. Samtidig skrev ogsaa Dionysius, der var Abbed i Rom, med vidunderlig Skarpsindighed en Paasketavle[3]; dengang udgrundede ogsaa i Konstantinopel Priscianus fra Cæsarea Dybderne af den grammatiske Videnskab[4], om jeg maa bruge dette Udtryk; og Arator, Underdiakon i Rom, en herlig Digter, beskrev i heksametriske Vers Apostlenes Gerninger[5].

26. I disse Dage levede ogsaa den salige Fader Benedictus[6], først paa det Sted, der hedder Sublacus[7], som ligger i en Afstand af 40 Millier fra Rom, og siden paa Borgen Cassinum[8], som kaldes Arx; han straalede ved sit Livs høje Fortjenester og ved sine

---

[1]) Det er den nuværende Sofiamoske.

[2]) De mærkeligste af de Skrifter, der knytte sig til Cassiodorius's Navn, ere *Varia*, en Samling Embedsbreve til og fra ham, samt hans Gothehistorie, som er tabt, men benyttet af Jordanes.

[3]) Dionysius, med Tilnavnet »den lille«, blev ved sin Paasketabel Grundlæggeren af en vigtig Side af den middelalderlige Kirkekalender.

[4]) Hans Hovedværk er »*Institutiones grammaticæ*« i 18 Bøger, et igennem hele Middelalderen meget brugt Skrift.

[5]) »*De actibus apostolorum libri* II«.

[6]) Den hellige Benedictus af Nursia, Benedictinerordenens Stifter, Munkevæsenets Organisator, død 543.

[7]) Subiaco, Øst for Rom.

[8]) Monte Cassino omtrent midt imellem Rom og Benevent.

apostoliske Dyder. Hans Liv har, som bekendt, den salige Pave Gregorius[1] i sine Dialoger skildret med liflige Ord[2]. I denne højt hellige Faders Liv er der noget, den salige Pave Gregorius ikke har omtalt, men som jeg har Lyst til i al Korthed at fortælle. Ja, da han paa guddommelig Opfordring rejste fra Sublacus til dette Sted, hvor han nu hviler[3], en Vejlængde af 50 Millier, fløj tre Ravne, som han havde plejet at give Føden, omkring ham og fulgte ham[4]. Ved hver Skillevej paa hele hans Vej herhid lod der sig to Engle tilsyne for ham i Skikkelse af unge Mænd og viste ham den Vej, han skulde slaa ind paa. Men paa dette Sted boede der dengang en Guds Tjener, til hvem en guddommelig Stemme sagde:

Tøv ikke her, en Ven snart afløse dig vil.

Men da han kom hid, nemlig til Borgen Cassinum, holdt han sig stedse i største Afholdenhed; navnlig i Fastetiden lukkede han sig inde og levede ganske afskaaren fra Verdens Larm. Alt dette har jeg hentet fra et Kvad af Digteren Marcus, der kom hid til denne Fader og skrev nogle Vers til hans Ære; men jeg har

---

1) Gregorius I, den Store 590—604; uagtet Gregorius i Tid stod Benedikt nær, er hans Levnedsbeskrivelse af denne bleven rent legendarisk.

2) To Digte af Paulus om den hellige Benedikt ere forbigaaede i denne Oversættelse. De ere affattede i den kunstlede Maner, som Datiden yndede. I det første Digt, som er skrevet i »det elegiske Versemaal«, d. v. s. afvekslende heksametriske og pentametriske Verslinjer, gentages første Halvdel af hvert heksametrisk Vers som sidste Halvdel af hvert paafølgende pentametrisk.

3) Nemlig Monte Cassino. Det var her, Paulus skrev sin Langobarderhistorie, hvorfor han stedse omtaler Stedet som »dette Sted«, »her« el. lign.

4) Til Erindring om disse Ravne, om hvilke der ogsaa fortælles andre Sagn, underholde Munkene i Monte Cassino stadig tamme Ravne.

ikke villet afskrive dem i denne lille Bog af Frygt for at blive altfor vidtløftig. Saa meget er dog vist, at denne udmærkede Fader af Himlen er bleven kaldet til denne frugtbare Egn med den frodige Dal under sig, for at der her kunde blive et talrigt Munkesamfund, saaledes som det jo nu under Guds Ledelse er sket. Efter at vi nu flygtig have fortalt dette, som ikke burde forbigaas, ville vi atter optage Traaden i vor Fortælling.

27. Den tidligere omtalte Langobarderkonge Audoin var gift med Rodelinda; hun fødte ham Alboin, en Mand, der var dygtig i Krig og virksom i alt. Saa døde Audoin, og Alboin tiltraadte efter alles Ønske Regeringen som den tiende Konge. Da hans Ry bredte sig viden om, og hans Magt gjorde hans Navn bekendt, skænkede Frankerkongen Chlotar[1] ham sin Datter Chlotsuinda til Ægte. Med hende fik han blot en Datter Alpsuinda. Imidlertid døde Gepidekongen Turisind og fulgtes paa Tronen af Cunimund. Da denne ønskede at hævne de Krænkelser, Gepiderne i gamle Dage havde maattet lide, brød han sit Forbund med Langobarderne og foretrak Krig for Fred. Men Alboin sluttede et evigt Forbund med Avarerne, som først kaldtes Hunner, senere efter en af deres Kongers Navn Avarer[2]. Derpaa drog han til den Krig, Gepiderne havde rustet sig til. Da disse paa den anden Side skyndte sig frem imod ham, trængte Avarerne, som de havde aftalt i Forbundet med Alboin, ind i

---

1) Chlotar I, Chlodovegs Søn, regerede fra 511 til 561, først over en Fjerdedel af det frankiske Rige, senere over det hele.

2) Avarerne, et med Hunnerne beslægtet mongolsk Folk, boede oprindelig Nord for det kaspiske Hav, men trængte kort efter Midten af det 6. Aarhundrede ind i Donaulandene, undertvang Bulgarerne, Sydslaverne og flere germanske Folk, dannede et mægtigt Rige i Ungarn og var i flere Aarhundreder en stadig Plage for Evropa, indtil Karl den Store i Aaret 796 knuste deres Magt.

deres Land. Det Sorgensbudskab kom til Cunimund, at Avarerne vare faldne ind over hans Grænser. Han tabte Modet, da han saa sig haardt betrængt fra begge Sider, men opfordrede dog sine Folk til først at kæmpe med Langobarderne; hvis de formaaede at sejre over dem, kunde de siden drive Hunnernes Hær ud af Landet. Kampen begyndte altsaa; man kæmpede af alle Kræfter[1]. Langobarderne bleve Sejrherrer og rasede med saa voldsom en Vrede mod Gepiderne, at de ødelagde dem i Bund og Grund, og der af det talrige Folk næppe blev nogen tilbage, der kunde melde om dets Skæbne. I dette Slag dræbte Alboin Cunimund, og af hans afhuggede Hoved lod han sig forfærdige et Drikkebæger; et saadant kaldtes hos dem »Skala«[2], men paa Latin »*Patera*«. Og han tog hans Datter Rosemunda til Fange tillige med en stor Skare af begge Køn og alle Aldere; hende tog han, eftersom Chlotsuinda var død, til Hustru, — til sit eget Fordærv, som det siden viste sig. Ved denne Lejlighed vandt Langobarderne saa stort et Bytte, at de nu kom i Besiddelse af overordentlige Rigdomme. Men Gepidernes Folk blev i den Grad formindsket, at de fra den Tid af ikke længere havde nogen Konge over sig; men alle de, der havde kunnet overleve Krigen, bleve enten Langobardernes undergivne, eller de sukke den Dag idag under et strængt Regimente, idet Hunnerne besidde deres Land. Alboins Navn derimod vandt saadant Ry og bredte sig saa vide, at endnu prise Baioarierne[3] saavel som Sachserne og andre Mænd af samme Sprog i deres Sange hans Gavmildhed og Hæder, hans Krigslykke og Tapperhed; ogsaa fortælle mange endnu den Dag idag, at under ham bleve de bedste Vaaben smeddede.

---

1) Sandsynligvis stod denne Kamp i Aaret 567.
2) Smlgn. Ordet »Skaal«.
3) D. v. s. Bairerne.

Anden Bog.

---

1. Da nu Rygtet om Langobardernes gentagne Sejre genlød til alle Sider, sendte den kejserlige Sekretær Narsis, der dengang styrede Italien, under Forberedelserne til en Krig mod Gothernes Konge Totila, Sendemænd til Alboin[1] med Spørgsmaal, om han vilde yde ham Hjælp i Kampen mod Gotherne; thi han havde alt i nogen Tid staaet i Forbund med Langobarderne. Da sendte Alboin[2] en udvalgt Skare af sine Folk[3], som skulde yde Romerne Hjælp imod Gotherne. Efter at disse Hjælpetropper vare satte over Adriaterhavets Bugt over til Italien og havde forenet sig med Romerne, begyndte de Kampen med Gotherne; og efter at disse vare tilintetgjorte til sidste Mand tillige med deres Konge Totila[4], vendte de med Sejr tilbage til deres eget, hædrede med mange Gaver. Og i al den Tid, Langobarderne besad Pannonien, vare de Romerstaten til Hjælp imod dens Fjender.

---

[1]) Det var ikke, som Paulus siger, til Alboin, men allerede til Audoin, at Narsis sendte Bud.

[2]) I Aaret 550.

[3]) Byzantinske Historieskrivere angive Hjælpehærens Størrelse til 2200 Soldater og over 3000 Trosknægte.

[4]) I Aaret 552.

2. Paa denne Tid paaførte Narsis ogsaa Hertug Buccellinus[1] Krig. Ham havde Frankernes Konge Theudepert, da han var dragen ind i Italien og saa vendte tilbage til Gallien, efterladt sammen med en anden Hertug Amingus for at undertvinge Italien. Medens denne Buccellinus hjemsøgte næsten hele Italien med Plyndringer og af Byttet derfra sendte rige Gaver til sin Konge Theudepert, blev han omsider, da han tænkte paa at overvintre i Campanien, paa det Sted, der kaldes Tannetum[2], i en haard Kamp slaaet af Narsis og omkom. Men da Amingus havde forsøgt at bringe Hjælp til den gothiske Greve Widin, som gjorde Oprør mod Narsis, bleve de begge overvundne af denne. Widin blev fangen og forvist til Konstantinopel; men Amingus, som havde ydet ham Hjælp, faldt for Narsis's Sværd. Ligeledes døde en tredje frankisk Hertug ved Navn Leutharius, en Broder til Buccellinus; han vilde nemlig vende tilbage til sit Fædreland, belæsset med stort Bytte, men fandt en naturlig Død mellem Verona og Tridentum[3] ved Søen Benacus[4].

3. Ikke desto mindre havde Narsis endnu en Kamp at bestaa imod Brenternes[5] Konge Sinduald, der endnu var tilbage af Herulernes Stamme, dem Odoacar fordum havde ført med sig, da han kom til Italien.

[1]) Buccellinus (Butilin) var kort efter Midten af det 6. Aarhundrede Hertug over de af Frankerne undertvungne Alemanner.

[2]) En By af dette Navn laa lidt Sydøst for Parma; ifølge andre Kilders Vidnesbyrd er det imidlertid sikkert, at denne Kamp har staaet ved Floden Vulturnus (det nuværende Volturno), som løber ud i det tyrrhenske Hav imellem Neapel og Gaëta.

[3]) Det nuværende Trento (Trident).

[4]) D. v. s. Lago di Garda.

[5]) Brenterne ere sandsynligvis de samme som Breonerne, som boede i det nordlige Tyrol, hvor endnu Navnet paa Passet Brenner, imellem Innsbruck og Brixen, minder om dem.

Denne Sinduald havde først trofast holdt sig til Narsis og derfor faaet rundelig Løn af ham; men da han tilsidst i Overmod rejste Oprør og tragtede efter at blive Konge, sejrede Narsis over ham i en Krig, fangede ham og lod ham hænge paa en høj Bjælke. Paa denne Tid hævdede ogsaa Patricieren Narsis ved sin krigslystne og tapre Underfeltherre Dagisteus's Hjælp sin Magt over hele Italiens Land. Denne Narsis var nu først Sekretær, men dernæst erhvervede han sig ved sine fortrinlige Egenskaber og Fortjenester Patriciatets[1] Værdighed. Han var en saare gudfrygtig Mand, katholsk i Religionen, gavmild mod de fattige, meget ivrig til at genoprette Ordenen med Hensyn til Kirkebygningerne[2], saa hengiven til Messer og Bønner, at han mere vandt Sejren ved Bønner til Gud end ved krigerske Vaaben.

4. Paa hans Tid udbrød der[3] navnlig i Provinsen Ligurien en saare frygtelig Pest. Thi der kunde lige med eet vise sig visse Tegn paa Huse, Døre, Kar eller Klæder, og hvis nogen vilde vaske dem af, traadte de stærkere og stærkere frem. Men efter et Aars Forløb begyndte der i Menneskenes Løsken eller paa andre hemmelige Steder at opstaa Svulster som en Nød eller en Daddel, og paa dem fulgte snart et ulideligt Feberanfald, saa Mennesket døde i Løbet af 3 Dage. Hvis derimod een overlevede de tre Dage, havde han Haab om at blive i Live. Men der var allevegne Sorg, allevegne Taarer. Thi da der i Folket bredte sig en Tro paa, at de, der flygtede, undgik Ulykken, bleve Husene ladte øde af Beboerne, idet kun Hundene bevogtede

---

[1]) Patricier betyder paa denne Tid Statholder, især, men ikke udelukkende, Statholder i en kejserlig Provins.

[2]) De Kirker nemlig, der vare ødelagte eller vanhelligede af de arianske Gother.

[3]) Sandsynligvis i 570 eller kort i Forvejen.

Hjemmet. Kvæget blev ene tilbage paa Græsgangene, uden at nogen Hyrde var hos. Man kunde se Landsbyer og Borge, der tidligere havde været fulde af Menneskeskarer, men den følgende Dag alle laa i den dybeste Stilhed, da samtlige Indbyggere flygtede. Der var Sønner, der flygtede og lod deres Forældres Lig ligge ubegravede; og der var Forældre, der glemte Kærligheden til deres Børn og forlod dem med Feberbrand i Legemet. Rørte den gamle Slægtskærlighed sig maaske i een, saa han vilde begrave en af sine nærmeste, kom han selv til at ligge ubegravet; og vilde han vise en afdød den skyldige Ære, omkom han; vilde han slaa Følge paa Ligfærd, maatte han savne Følge ved sin egen Ligfærd. Man kunde se Tiden ført tilbage til den ældgamle Lydløshed; ingen Røst lod sig høre paa Landet, ingen Fløjten af Hyrder, intet Overfald af Vilddyr paa Kvæget fandt Sted, intet Ran blandt Husfuglene. Kornet maatte staa urørt Høsttiden over og vente paa Mejeren; Vingaarden stod bladløs med straalende Druer, urørt, da Vinteren nærmede sig. I Nattens og Dagens Stunder klang Krigstrompeten, og mange hørte ligesom Gny af en Hær. Der var intet Spor af Folk, der kom og gik, man saa ingen Drabsmænd, og dog overvældedes Øjnene ved Synet af de dødes Lig. De Steder, hvor Hyrderne havde færdedes, vare forvandlede til Gravsteder for Mennesker, og de menneskelige Boliger vare blevne Tilflugtssteder for vilde Dyr. Og disse Ulykker indtraf nu i Italien, kun indtil Alamannernes og Bajoariernes Grænser, og overgik ene Romerne. Imidlertid døde Kejser Justinianus, og Justinus den yngre[1] overtog i Konstantinopel Statens Styrelse. Og paa disse Tider fik ogsaa Patricieren Narsis, som i sin Iver havde et aarvaagent Øje med alt, omsider fat

---

[1]) Justinus II, 565—578.

i Biskoppen over Staden Altinum[1], Vitalis, som adskillige Aar i Forvejen var flygtet til Frankernes Rige, nemlig til Staden Aguntum[2], og forviste ham til Sicilien.

5. Efter at Narsis nu, som ovenfor[3] fortalt, havde tilintetgjort eller overvundet hele Gothernes Folk og ligeledes sejret over de andre, som vi have omtalt, og derved erhvervet sig meget Guld, Sølv og andre Slags Rigdomme, saa blev han Genstand for stor Misundelse af Romerne, for hvem han havde virket saa meget imod deres Fjender. Og de førte i Smug saadan Tale imod ham hos Kejser Justinianus og hans Hustru Sofia[4] og sagde: »Det havde været tjenligst for Romerne at trælle for Gotherne hellere end for Grækerne, naar Evnuken Narsis hersker og holder os under knugende Trælleaag; og dette ved vor saare gudfrygtige Kejser intet om. Befri os enten fra hans Haand, eller vi overgive sikkerlig baade den romerske Stad og os selv til de fremmede Folk.« Da Narsis hørte dette, svarede han kortelig disse Ord: »Hvis jeg har handlet ilde med Romerne, vil jeg finde det ilde[5].« Da blev Kejseren saa ophidset mod Narsis, at han straks[6] sendte Præfekten Longinus til Italien for at indtage hans Plads. Men Narsis blev ved Budskabet herom højlig forskrækket, og saa meget frygtede han navnlig for Dronning Sofia, at han ikke vovede at vende tilbage til Konstantinopel. Hun skal blandt andet, eftersom han var Evnuk, have befalet ham, at han i Fruerstuen hver Dag

---

[1]) Altinum er det nuværende Altino Sydøst for Treviso, ikke langt fra Piaves Udløb i Adriaterhavet.

[2]) Aguntum er det nuværende Innichen i Sydtyrol, lidt nedenfor Dravas Udspring.

[3]) II. 1.

[4]) I Virkeligheden skete dette først under Justinianus's Efterfølger Justinus II.

[5]) Meningen er ikke ganske klar.

[6]) I Aaret 567.

skulde uddele til Pigerne den Uld, hver af dem den Dag skulde forarbejde. Da Narsis kom til Kundskab om disse Ord, skal han have svaret, at han skulde sætte saadan en Væv op for hende, at hun ikke skulde faa lagt den af i sin Levetid. Opfyldt af Had og Frygt drager han da bort til Staden Neapolis i Campanien og skikker derpaa Sendemænd til Langobardernes Folk, idet han opfordrer dem til at forlade Pannoniens fattige Marker og komme til Italien for at besidde dette Land, hvor der fandtes alle Slags Rigdomme i Overflod[1]. Og tillige skikker han dem mange Arter Træfrugter og andre Slags Ting, som Italien frembringer, for at give dem Lyst til at komme. Langobarderne tage beredvillig imod det glade Budskab, som de selv i Forvejen havde ønsket, og fatte godt Mod og store Forventninger om Fremtiden. Straks saa man i Italien skrækkelige Tegn om Natten; der viste sig nemlig paa Himlen ildglødende Hære, Varsler om det Blod, der siden blev udgydt.

6. Men da Alboin skulde drage til Italien med Langobarderne, bad han sine gamle Venner Sachserne om Hjælp, for at han kunde faa flere Mænd til at drage ind med og bemægtige sig det vidtstrakte Italien. Og der kom efter hans Ønske til ham mere end 20,000 sachsiske Mænd med deres Hustruer og Børn for at drage med ham til Italien. Da Frankernes Konger Chlotar[2] og Sigispert hørte dette, gav de Suaverne og andre

---

[1]) At det var paa Narsis's Opfordring, Langobarderne drog til Italien, er et Sagn, hvis Oprindelse imidlertid ikke er vanskelig at forstaa: det laa jo nær at sætte Langobardernes Indvandring (568) i Forbindelse med Narsis's Harme over at være falden i Unaade (567).

[2]) Naar Chlotar (I) her nævnes, er det en Fejl; han var allerede død i 561; hans Søn Sigispert herskede (indtil 575) over en Del af det frankiske Rige; se II. 10.

Folkeslag Boliger paa de Steder, disse Sachser havde forladt[1].

7. Derpaa skænkede Alboin sine egne Boliger, det vil sige Pannonien, til sine Venner Hunnerne[2], dog paa det Vilkaar, at hvis det nogen Tid var nødvendigt for Langobarderne at vende tilbage, skulde de atter kunne komme til deres gamle Marker. Altsaa forlod Langobarderne med Hustruer og Børn og hele deres Bohave Pannonien og ilede afsted for at bemægtige sig Italien. Men de havde boet i Pannonien i 42 Aar. De drog ud herfra i April Maaned, i den første Indiktion[3], paa den anden Dag efter den hellige Paaske, hvis Fest det Aar efter Beregningen faldt paa selve den første April, da der alt var forløbet 568 Aar efter Herrens Kødspaatagelse.

8. Da altsaa Alboin med hele sin Hær og en Mængde Mennesker var naaet til Italiens yderste Grænse, besteg han et Bjærg, der rager frem i disse samme Egne, og betragtede derfra, saavidt han kunde se, en Del af Italien. Og dette Bjærg kaldtes siden, efter hvad

---

[1]) Vistnok i Egnene Vest for Harzen. Suaverne havde allerede i Slutningen af det 5. Aarhundrede den frankiske Konge Chlodeveg underkastet sig; da Frankerne i 531 efter et stort Slag ved Floden Unstrut (i Thüringen) havde underlagt sig Thüringerne, vare de blevne Sachsernes Naboer.

[2]) D. v. s. Avarerne; se ovfr. I. 27.

[3]) Ved Indiktionen, en Tidsangivelse, der synes opstaaet i Begyndelsen af det 4. kristelige Aarhundrede, angives et Aars Plads indenfor en Cyklus paa 15. Aar. Den første af disse Cykler tager sin Begyndelse med den 1. September 312 og gaar altsaa til den 31. August 327. Det første Aar i den 18. Indiktionscyklus er følgelig Aaret fra 1. September 567 til 31. August 568. Ved »den første, anden, tredje osv. Indiktion«, menes det første, andet, tredje Aar indenfor en eller anden Indiktionscyklus, men det angives ikke, hvilket Nummer denne bærer. Indiktionen har rimeligvis sin Oprindelse fra den romerske Skattepaaligning, der fandt Sted hvert 15. Aar.

der berettes, af den Aarsag Mons Regis[1]. Man fortæller, at der paa dette Bjærg opfødes vilde Okser. Det er heller intet Under, da Pannonien, som er rigt paa disse Dyr, strækker sig lige dertil. Endelig har en saare sanddru gammel Mand fortalt mig, at han af en Okse, der var fældet paa dette Bjærg, har set saadant et Skind, at 15 Mennesker, efter hvad han sagde, havde kunnet ligge paa det, den ene ved Siden af den anden.

9. Og da Alboin derpaa uden nogen Hindring var draget ind i Venetiens Land, som er den første Provins i Italien, nemlig ind over den forojulanske[2] Stads eller snarere Fæstnings Grænser, begyndte han at overveje, til hvem han helst skulde overdrage denne den første Provins, han havde erobret. Hele Italien, som strækker sig imod Syd eller rettere imod Sydøst, omgives nemlig af det tyrrhenske og det adriatiske Havs Vande, men omsluttes mod Vest og Nord saaledes af Alpernes Bjærgrygge, at man ikke kan faa Adgang dertil uden igennem trange Passer og over høje Bjærgaase; men paa den østlige Side, hvor det er forbundet med Pannonien, er der en Indgang, der baade er bredere og meget jævn. Idet nu Alboin, som vi sagde, tænkte over, hvem han skulde indsætte som Hertug i disse Egne, besluttede han, efter hvad der fortælles, til Høvding over Staden Forumjulii og dens Distrikt at indsætte sin Nevø Gisulf[3], en Mand, der var dygtig i

---

[1]) »Kongens Bjærg«. En Bjærgtop lidt Nord for Cividale kaldes endnu »Monte del re«; men det er vel snarest dette Navn, der har givet Anledning til Fortællingen om Alboin.

[2]) Forumjulii (om Navnets Oprindelse se ndfr. II. 14) er det nuværende Cividale (Civ. del Friuli) ved Natisiones øvre Løb paa Grænsen mellem Venetien og det illyriske Kystland; ved denne ene Lejlighed skal der dog maaske ved Forumjulii forstaas det længere Nordvest paa liggende, nu ødelagte, Julium Carnicum.

[3]) Snarere Gisulfs Fader Grasulf.

alle Forhold og var hans Staldmester, hvem man i Folkesproget kalder »Marpahis«[1]. Denne Gisulf erklærede, at han ikke vilde overtage Styrelsen af denne By og dette Folk, før Kongen tildelte ham de »Fara«er, det vil sige Slægter eller Stammer af Langobarderne, som han selv vilde vælge. Det skete; og idet Kongen indrømmede ham det, modtog han de udmærkede langobardiske Slægter, som han havde valgt til at bo hos sig. Og først paa dette Vilkaar overtog han en Hertugs Hæderspost. Han krævede ogsaa af Kongen Skarer af ædle Hopper, og ogsaa paa dette Punkt hørte Fyrsten velvillig hans Bøn.

10. I disse Dage, da Langobarderne trængte ind i Italien, var Frankernes Rige, efter at dets Konge Chlotar alt var død[2], delt i 4 Stykker og beherskedes af hans Sønner[3]. Og den første af disse, Aripert, havde sin Bolig i Paris; men den anden, Gunthramn, styrede Staden Aurelianum; den tredje, Hilperic, havde sit Sæde i Sessionæ, sammesteds som hans Fader Chlotar; og endelig herskede den fjerde, Sigisbert, i Byen Metis[4]. Paa denne Tid styrede fremdeles den saare hellige Pave Benedictus Romerkirken[5]. Endvidere

---

[1]) Afledet af det oldtyske »Mar« en Hest, oldnordisk »Merr«; dansk »Mær«; smlgn. »Marskalk«.

[2]) 561; se ovfr. I. 27.

[3]) Efter Chlodevegs Død i 511 var Frankerriget blevet delt mellem hans 4 Sønner; den længst levende af disse, Chlotar I, havde efterhaanden draget sine Brødres Stykker til sig, og fra 558 havde han haft hele Riget. Efter hans Død søgte hans Søn Aripert at blive Eneherre, men han maatte omsider give efter for sine tre Brødres Fordringer og dele med dem.

[4]) Aurelianum er det nuværende Orléans, Sessionæ det nuværende Soissons, Metis det nuværende Metz.

[5]) Benedictus var først Pave 574—578; i Aaret 568, da Langobarderne drog ind i Italien, var Johannes III Pave (560—573).

forestodes Staden Aquileja og Folkene dér af den salige Patriark Paulus[1]. Da han frygtede Langobardernes Barbari, flygtede han fra Aquileia til Øen Gradus[2] og førte med sig hele sin Kirkes Skat. I de Vintermaaneder, dette Aar begyndte med, var der faldet lige saa meget Sne paa Sletten, som der plejer at falde paa de højeste Alper; men i den følgende Sommer var Frugtbarheden saa stor, at man paastaar, der aldrig er hørt om noget lignende. Paa denne Tid styrtede tillige Hunnerne, som ogsaa kaldes Avarer, efter at have erfaret Kong Chlotars Død sig over hans Søn Sigisbert. Han mødte dem i Turingien, vandt en vældig Sejr over dem[3] ved Floden Albis[4] og opfyldte deres Bøn om Fred. Med denne Sigisbert blev Brunechildis, som kom fra Spanien, forenet i Ægteskab; og med hende avlede han en Søn ved Navn Childepert. Men da Avarerne atter kæmpede med Sigisbert i de samme Egne som tidligere, tilintetgjorde de Frankernes Hær og vandt Sejr.

11. Efter at Narsis var vendt tilbage fra Campanien til Roma, blev han dér ikke lang Tid efter revet bort fra dette Liv. Hans Lig blev lagt i en Blykiste og med alle hans Rigdomme ført til Konstantinopel.

12. Efter at Alboin nu var kommen til Floden Plabis[5], kom Felix, Biskoppen for den tarvisianske Kirke[6], ham imøde der. Og Kongen, saare gavmild

[1]) Patriarken i Aquileia (nordligst ved Adriaterhavet, paa Grænsen mellem Venetien og det illyriske Kystland) hed paa denne Tid Paulinus, ikke Paulus.

[2]) Det nuværende Grado, i Adriaterhavet, nær ved Aquileia.

[3]) I Aaret 562.

[4]) D. v. s. Elben.

[5]) Det nuværende Piave, der løber ud i Adriaterhavet lidt Nordøst for Venezia.

[6]) Tarvisium er det nuværende Treviso ved Piave, Nord for Venezia.

som han var, indrømmede ham paa hans Bøn alle hans Kirkes Ejendomme og bekræftede sin Gave ved et derom udfærdiget Aktstykke.

13. Siden vi have talt om denne Felix, ville vi ogsaa sige nogle faa Ord om den ærværdige og vise Fortunatus, som erklærer, at denne Felix har været hans Kammerat. Hvad denne Fortunatus angaar, saa var han født paa et Sted, der kaldes Duplabilis[1] og ligger ikke langt fra Borgen Ceneta[2] og Staden Tarvisium. Men dog blev han opfødt og oplært i Ravenna, og han blev saare berømt i den grammatiske Kunst saa vel som i den rhetoriske, ja endogsaa i den metriske. Da han led af en hæftig Øjensmerte, og denne hans Kammerat Felix ligeledes havde meget ondt i Øjnene, gik de begge til den hellige Paulus's og den hellige Johannes's Kirke, som ligger i samme By. I den er der ogsaa oprejst et Alter til Ære for den hellige Bekender Martin, og dette har i Nærheden af sig et Vindue, i hvilket der er opstillet en Lampe til at give Lys. Dens Olje berørte de to Mænd Fortunatus og Felix straks deres syge Øjne med. Og Smerten blev straks forjaget, og de vandt den Sundhed, de ønskede. Af den Aarsag ærede Fortunatus den hellige Martin saa højt, at han forlod Fædrelandet og, kort før Langobarderne trængte ind i Italien, ilede til denne samme hellige Mands Grav i Turones[3]. Og som han selv fortæller i sine Sange, gik hans Vej, da han ilede did, over Tiliamentums Strøm og Reunia, over Osupum og den juliske Alp, Borgen Aguntum og Floderne Dravus og Byrrus og over Briones og Staden Au-

---

1) Maaske det nuværende Val Dobbiadene, Nordnordvest for Treviso.
2) Ceneta er det nuværende Ceneda, omtr. 4 Mil Nord for Treviso.
3) Det nuværende Tours ved Loire.

gusta, som Virdo og Lecha strømme forbi[1], — saaledes skriver han. Og da han efter sit Løfte var naaet til Turones, drog han videre til Pictavis[2] og boede her; dér har han beskrevet mange hellige Mænds Gerninger, dels paa Prosa, dels paa Vers; omsider blev han i denne samme Stad først indsat til Præst, dernæst til Biskop, og paa samme værdige Sted hviler han, begravet med al Ære. Han har fortalt den hellige Martins Liv i 4 Bøger paa heroisk Versemaal[3], og meget andet har han forfattet, navnlig Hymner til de forskellige Fester, og især i et behageligt og velklingende Sprog Smaavers til hver enkelt af sine Venner, saa han ikke staar tilbage for nogen Digter. Da jeg var kommet til hans Gravhøj for at bede, udarbejdede jeg paa Opfordring af den derværende Abbed Aper en Gravskrift over ham[4]. — Dette have vi i faa Ord fortalt om denne saa store Mand, for at hans Medborgere ikke ganske skulle være ukendte med hans Liv; men lad os nu vende tilbage til Gangen i vor Historie.

14. Alboin indtog altsaa Vincentia[5], Verona og de andre Stæder i Venetien med Undtagelse af Pata-

---

[1]) Tiliamentum er det nuværende Tagliamento, som løber ud i Adriaterhavet mellem Venezia og Aquileia; Reunia og Osupus ere de nuværende Stæder Ragogna og Osopo paa Tagliamentos højre Bred Nordvest for Udine; den juliske Alp i de karniske Alper; Aguntum er det nuværende Innichen (se ovfr. II. 4); Dravus er Drava, Byrrus Rienz, der ved Brixen løber ud i Eisack, Adiges Biflod; Briones er Brenner (se ovfr. II. 3), Augusta det nuværende Augsburg, Virdo og Lecha ere Wertach og Lech.

[2]) Det nuværende Poitiers.

[3]) D. v. s. Heksameter.

[4]) Denne versificerede Gravskrift er forbigaaet i nærværende Oversættelse.

[5] Det nuværende Vicenza Nordøst for Verona.

vium[1], Mons Silicis[2] og Mantua[3]. Thi Venetien bestaar ikke blot af de faa Øer, som vi nu kalde de venetiske, men dets Grænse strækker sig fra Pannoniens Land[4] lige til Floden Addua[5]. Beviset herfor findes i Aarbøgerne, hvor man læser, at Pergamus[6] er en venetisk Stad. Ogsaa om den benaciske Sø[7] læse vi saaledes i Historierne[8]: »Den benaciske Sø i Venetien, fra hvilken Floden Mincius[9] udgaar«. Eneterne[10], omendskønt der af Latinerne tilføjes et Bogstav[11], betyder paa Græsk »de rosværdige«. Venetien er ogsaa forbundet med Istrien, og begge betragtes som een Provins. Men Istrien har Navn af Floden Ister[12]. Om den mener man ifølge den romerske Historie, at den har været større, end den nu er. I dette Venetien har Staden Aquileia[13] været Hovedstaden; i dens Sted anses nu Forumjulii[14] derfor; saaledes kaldet, fordi Julius Cæsar dér havde indrettet et Torv for Handelen[15].

---

1) Det nuværende Padua.
2) Det nuværende Monselice Sydvest for Padua.
3) Mantua blev dog erobret af Alboin, men senere taget tilbage af Grækerne.
4) Se ovfr. I. 22.
5) D. v. s. Adda.
6) D. v. s. Bergamo.
7) D. v. s. Gardasøen; se ovfr. II. 2.
8) I Isidors Etymologier.
9) D. v. s. Mincio.
10) Med Navnet Eneter eller Heneter betegnede Grækerne dels et lilleasiatisk Folk, dels Venetiens Indbyggere.
11) Bogstavet V.
12) At Istrien, hvorved ogsaa maa forstaas Landstrækninger Nord for den istriske Halvø, skal have Navn efter Floden Ister (Donau) synes lidet rimeligt. Maaske kan Paulus ved Ister have forstaaet Sava.
13) Se ovfr. II. 10.
14) Cividale del Friuli; se ovfr. II. 9.
15) *Forum Julii* betyder Julius's Torv.

15. Jeg tror ikke, det vil være af Vejen, om jeg ogsaa kortelig berører de øvrige Provinser i Italien. Den anden Provins kaldes Ligurien[1] efter Ordet at samle (*legere*), eller rettere sagt plukke Bælgfrugter (*Legumina*), som den besidder i stort Tal[2]. I den ligge Mediolanum[3] og Ticinus, som med et andet Navn kaldes Papia[4]. Den strækker sig lige til Gallernes Land. Imellem den og Suavia, det vil sige Alamannernes Land[5], som ligger imod Nord, er der to Provinser mellem Alperne, nemlig det første og det andet Retien[6], i hvilke Retierne vides at bo.

16. Men den femte Provins hedder de cottiske Alper[7], og kaldes saaledes af Kong Cottius, der levede paa Neros Tid. Den strækker sig fra Ligurien mod Sydøst[8] lige til det tyrrhenske Hav, men imod Vest er den forbundet med Gallernes Land. I den ligge Aquis[9], hvor der er varme Kildevæld, Dertona[10], Klosteret Bo-

---

[1]) Ved »Ligurien« forstaar Paulus, som det tydelig fremgaar af nedenstaaende, noget andet, end hvad vi forstaa ved dette Navn, omtrent den Nord for Po liggende Del af Piemont og Vestlombardiet til Adda. Vort Ligurien er den næste Provins, de cottiske Alper.

[2]) De Forklaringer, Paulus her og i de følgende Kapitler giver af de italienske Provinsers Navne, stamme for største Delen fra Isidors Etymologier og ere paa faa Undtagelser nær urigtige ligesom den ovenfor givne Forklaring af Navnet Eneter.

[3]) Det nuværende Milano.

[4]) Det nuværende Pavia.

[5]) Paulus's Schwaben er omtrent de Nord for Donau liggende Dele af Baiern og Würtemberg.

[6]) De to Landsdele, der udgøre Retien, svare omtrent til Schweiz og Sydbaiern; »det første Retien« ligger mod Syd, »det andet« Nordpaa.

[7]) Omtrent det nuværende Ligurien og den Syd for Po liggende Del af Piemont; se Anm. til foreg. Kapitel.

[8]) Egentlig »mod Eurus«, mod Sydøstenvinden.

[9]) Det nuværende Acqui, lidt Nordvest for Genua.

[10]) Det nuværende Tortona, Nord for Genua, Øst for Alessandria.

bium[1] og ogsaa Stæderne Genua og Saona[2]. Den sjette Provins er Tuscien[3], som kaldes saaledes af Røgelse (*Tus*), hvilket dens Indbyggere efter deres overtroiske Skik plejede at antænde ved Ofringerne til deres Guder. Den indbefatter imod Nordvest Aurelien, men til den østlige Side Umbrien[4]. I denne Provins ligger Roma, der tidligere var Hovedet for hele Verden. Men i Umbrien, som udgør en Del af den, ligge Perusia[5], den clitoriske Sø[6] og Spoletium[7]. Forøvrigt har Umbrien sit Navn deraf, at den ragede frem over Regnskyllene (*Imber*), da fordum Vandfloden ødelagde Folkene.

17. Endvidere strækker den syvende Provins Campanien sig fra Roma frem indtil Floden Siler[8] i Lucanien. I den ligge de saare rige Byer Capua, Neapolis og Salernus[9]. Campanien kaldes saaledes paa Grund af Capuas frugtbare Slette; forøvrigt er det for største Delen bjærgfuldt. Fremdeles begynder den ottende Provins Lucanien[10], som har sit Navn af en vis Lund (*Lucus*), ved Floden Siler, og med Indbegreb af Brittien[11], der kaldes saaledes efter Navnet paa en af dets fordums Dronninger, naar det lige til det siculiske

---

1) Det nuværende Bobbio, Nordøst for Genua; se IV. 41.
2) Det nuværende Savona, Vest for Genua ved Havet.
3) Det nuværende Toscana.
4) Paulus's »Umbrien« svarer ikke nøjagtig til det Land, Oldtiden kaldte saaledes; dette sidste strakte sig ikke saa langt imod Vest, medens den østlige Del, Pentapolis, af Paulus regnes til Flamminien; se Anm. t. II. 19.
5) Det nuværende Perugia.
6) Lago di Bolsena, Nordvest for Viterbo.
7) Det nuværende Spoleto.
8) Det nuværende Sele, der løber ud sydlig i Bugten ved Salerno.
9) Det nuværende Salerno.
10) Oldtidens Lucanien er det, der i vore Dage kaldes Calabrien.
11) Brittien eller Bruttien er den sydligste Del af det nuværende Calabrien.

Stræde[1]; ligesom de to foregaaende Provinser strækker denne sig langs det tyrrhenske Havs Kyst, og den optager Italiens højre[2] Horn; i den ligge Stæderne Pestus[3] og Lainus[4], Cassianum[5], Consentia[6] og Regium[7].

18. Fremdeles regnes som den niende Provins de apenninske Alper[8], der begynde der, hvor de cottiske Alper ende. Disse apenninske Alper strække sig midt igennem Italien og adskille Tuscien fra Emilien og Umbrien fra Flamminien. Her ligge Stæderne Ferronianus[9] og Montembellium[10], Bobium[11] og Urbinum[12], saavel som ogsaa den By, der kaldes Verona[13]. Men de apenninske Alper have deres Navn af Punerne, det vil sige Hannibal og hans Hær, som drog over dem[14] for at gaa imod Roma. Der er dem, der sige, at de cottiske og de apenninske Alper udgøre een Provins; men

---

[1]) D. v. s. Messinastrædet.

[2]) D. v. s. vestlige, altsaa sét Nordfra, fra Monte Cassino.

[3]) Den gamle, forlængst ødelagte, græske By Posidonia eller Pæstum sydligst ved Bugten ved Salerno.

[4]) Det nuværende Lao, længere Syd paa, lidt Syd for den 40. Breddegrad.

[5]) Det nuværende Cassano, Øst for Lao, inde i Landet.

[6]) Det nuværende Cosenza, Syd for Cassano.

[7]) Det nuværende Reggio ved Messinastrædet, ikke at forveksle med Regium i Emilien (se næste Kap.).

[8]) Denne Provins har Paulus aabenbart selv konstrueret; hans Beskrivelse af den er ogsaa meget forvirret; ikke mindre end 4 af de 5 Byer, han nævner i den, angiver han saaledes paa andre Steder som beliggende i andre Provinser.

[9]) Det nuværende Frignano imellem Parma og Lucca; ifølge VI. 49. i Emilien.

[10]) Enten det nuværende Montebello imellem Verona og Vicenza eller snarere Monteveglio Vest for Bologna; if. VI. 49. i Emilien.

[11]) Det nuværende Bobbio; if. II. 16. i de cottiske Alper.

[12]) Det nuværende Urbino Syd for Rimini.

[13]) Ifølge II. 14 i Venetien.

[14]) I Aaret 217 f. Kr.

de gendrives af Victors Historie[1], der kalder de cottiske Alper en Provins for sig. Fremdeles begynder den tiende Provins, Emilien, ved Ligurien og strækker sig imellem de apenninske Alper og Padus's[2] Vande henimod Ravenna. Den prydes med rige Byer, nemlig Placentia[3] og Parma, Regium[4], Bononia[5] og Cornelius's Torv, hvis Borg kaldes Imolas[6]. Der har ogsaa været dem, der kaldte Emilien, Valerien og Nursien een Provins. Men deres Mening kan ikke holde Stand, siden Tuscien og Umbrien ligge imellem Emilien og Valerien.

19. Derpaa er den ellefte af Provinserne Flamminien, som ligger imellem de apenninske Alper og det adriatiske Hav. I den ligger Ravenna, den fornemste blandt Byer, og fem andre Stæder, som med en græsk Benævnelse kaldes Pentapolis[7]. Men det er sikkert, at Aurelien, Emilien og Flamminien kaldes med disse Benævnelser efter de brolagte Veje, der føre fra Byen Roma, og efter Navnene paa dem, Vejene ere anlagte af[8]. Efter Flamminien kommer som den tolvte Picenus, som imod Syd har de apenninske Bjærge,

---

1) Sextus Aurelius Victor, i d. 4. Aarh. e. Kr., skrev: »*De Cæsaribus*«, Levnedsbeskrivelser af Kejserne fra Augustus til Constantinus.

2) D v. s. Po's.

3) Det nuværende Piacenza.

4) Det nuværende Reggio mellem Parma og Modena; se Anm. t. foreg. Kap.

5) Det nuværende Bologna.

6) Byen Cornelius's Torv (*Forum Cornelii*) bærer nu selv Navnet Imola.

7) I Almindelighed forstaas ved Pentapolis (»Fembylandet«) hele den af Byzantinerne beherskede Kyststrækning omtrent fra Ravenna til lidt Nord for Ancona.

8) Denne Forklaring er sikkert rigtig. Via Aurelia gik fra Rom Nordvestpaa langs Kysten, Via Flamminia fra Rom ind igennem Landet til Fano Nord for Sinigaglia (se ndfr. VI. 56) og herfra til Rimini, Via Emilia (eller Æmilia) fra Rimini til Piacenza.

men paa den anden Side det adriatiske Hav. Den strækker sig lige til Floden Piscaria[1]. I den ligge Stæderne Firmus, Asculus og Pinnis[2] og den nu af Ælde forfaldne Adria[3], som det adriatiske Hav har faaet sit Navn efter. Da dens Indbyggere drog did fra Sabinerne[4], var en Skade (*Picus*) deres Fanemærke, og af den Grund fik den Navnet Picenus.

20. Fremdeles ligger den trettende Provins Valerien, som Nursia[5] er forenet med, imellem Umbrien, Campanien og Picenus. Mod Øst berører den Samniternes Land. Dens vestlige Del, som begynder ved Byen Roma, kaldtes fordum Etrurien efter Etruscernes Folk[6]. Den har Byerne Tiburis, Carsiolis og Reate, Furcona og Amiternum, Marsernes Land og deres Sø, som kaldes Fucinus[7]. At Marsernes Land ogsaa hører med ind under Valerien, antager jeg af den Grund, at det af de gamle slet ikke nævnes i Fortegnelsen over Provinserne. Hvis imidlertid nogen ved gode Grunde beviser, at det er en Provins for sig selv, maa man rigtignok tage hans fornuftige Mening til Følge. Den fjortende er Samnium, imellem Campanien, det adria-

[1]) Det nuværende Pescara, som løber ud i Adriaterhavet omtrent midt imellem Gorganerbjærget og Ancona.

[2]) De nuværende Fermo, Ascoli og Penna.

[3]) Selvfølgelig kan der ikke herved forstaas den bekendte By Nord for Po's Udløb. Det er den nuværende By Atri, Oldtidens Adria, lidt Nord for Pescara, Paulus tænker paa.

[4]) Picenterne hørte til de i en fjærn Oldtid fra Sabinerne udgaaede, saakaldte sabelliske Folk.

[5]) Det nuværende Norcia, en By i Apenninerne, Østnordøst for Spoleto.

[6]) Etrurien er jo det samme som Tuscien, vort Toscana, Paulus's sjette Provins, se ovfr. II. 16; det er i det højeste kun nogle Grænsestrækninger, der kan være Tale om.

[7]) Alle disse Steder ligge Øst og Nordøst for Rom; de første 5 Byer ere de nuværende Tivoli, Carsoli, Rieti, Aquila og Terni; Fucinersøen er den nuværende Lagó di Celano eller Lago Fucino.

tiske Hav og Apulien; den begynder ved Piscaria[1]. I den ligge Byerne Theate, Aufidena, Hisernia[2], det af Ælde forfaldne Samnium, som hele Provinsen har Navn efter, og selve Hovedstaden i disse Provinser, det rige Beneventum. Fremdeles skulle Samniterne fordum have faaet Navn af Lanser, de plejede at bære, og som Grækerne kalde Savnia[3].

21. Den femtende af Provinserne er Apulien med det med den forenede Calabrien[4]. Indenfor den ligger den salentinske Egn[5]. Mod Vest eller Sydvest har den Samnium og Lucanien, men imod Øst begrænses den af det adriatiske Hav. Den har meget rige Byer, nemlig Luceria, Sepontum, Canusium, Agerantia, Brundisium og Tarentum, og i Italiens venstre[6] Horn, der har en Udstrækning af 50 Millier, det for Handelen heldig beliggende Idrontum[7]. Men Apulien har Navn af Tilintetgørelse[8], thi ved Solens Glød tilintetgøres dér hurtig alt, hvad der grønnes paa Jorden.

---

[1]) Det nuværende Pescara ved Udløbet af Floden af samme Navn.

[2]) De nuværende Byer Chieti lidt Sydvest for Byen Pescara, ved Floden Pescara; Alfidena, Sydøst for Fucinersøen ved Floden Sangro; Isernia mellem Alfidena og Beneventum, ved Volturnofloden.

[3]) Savnion, Flertal Savnia. Det græske Navn for Samniter er ogsaa Savnitai.

[4]) Ved Calabrien forstod Oldtiden Italiens sydøstligste Udløber, det, vi kalde den apuliske Halvø, ved Apulien Egnen Nord derfor til lidt Nord for den garganiske Halvø.

[5]) Den tarentinske Bugts nordøstlige Kyst.

[6]) D. v. s. østlige, smlgn. II. 17.

[7]) Af disse Byer ligge Luceria (nu: Lucera), Canusium (nu: Canosa) og Agerantia (nu: Acerenza) inde i Landet, den første mod Nord, de andre Syd paa; Sepontum (nu: Siponto) ligger mod Nord paa Sydkysten af den garganiske Halvø; Brundisium (nu: Brindisi), Tarentum (nu: Taranto) og Idrontum (nu: Otranto) paa den apuliske Halvøs Kyst.

[8]) Græsk apollymi, jeg tilintetgør.

22. Som den sekstende Provins regnes Øen Sicilien. Den beskylles af det tyrrhenske og joniske Hav og kaldes efter en Høvding Siculus's Navn. Den syvtende er Corsica, den attende Sardinien; og disse to omgives af det tyrrhenske Hav. Fremdeles kaldes Corsica efter en af dets Høvdinger Corsus, Sardinien efter Hercules's Søn Sardes.

23. Sikkert er det dog, at de gamle Historieskrivere have kaldt Ligurien og en Del af Venetien og ogsaa Emilien og Flamminien det cisalpinske Gallien. Deraf kommer det, at Grammatikeren Donatus[1] i sin Forklaring til Vergil har sagt, at Mantua ligger i Gallien, og ligeledes at man i den romerske Historie læser, at Ariminum[2] er beliggende i Gallien. I en fjærn Oldtid[3] kom nemlig den galliske Konge Brennus[4], der herskede i Byen Senones[5], med 300,000 senoniske Galler til Italien og bemægtigede sig det lige til Senogallia[6], som har faaet Navn efter de senoniske Galler. Men der skrives, at Aarsagen til, at Gallerne kom til Italien, var følgende: da de havde smagt noget Vin, der var kommet fra Italien, lod de sig af Begærlighed derefter lokke til at drage derhen. Efter at 100,000 af dem havde naaet frem i Nærheden af Øen Delfi[7], fandt de Døden for Grækernes Sværd; men andre 100,000 drog til Galatien og kaldtes først Gallogræker, men senere Galater; og det er disse, Hedningernes Lærer Paulus har skrevet et Brev til. Andre 100,000 Galler, som bleve tilbage i

---

1) Ælius Donatus, levede i Midten af det 4. Aarh. e. Kr.
2) Det nuværende Rimini.
3) Omkr. Aar 400 f. Kr.
4) Brennus var rimeligvis et Fællesnavn for de galliske Konger.
5) Det nuværende Sens mellem Orléans og Troyes.
6) Det nuværende Sinigaglia lidt Nord for Ancona.
7) Apollos berømte Helligdom i Mellemgrækenland, men ikke en Ø, som Paulus kalder den.

Italien, byggede Ticinus[1], Mediolanum, Bergamum og Brexia[2] og gav det cisalpinske Gallien Navn. Det var disse senoniske Galler, der engang bemægtigede sig Romulus's Stad. Thi ligesom vi tale om det transalpinske Gallien, der ligger paa den anden Side Alperne, saaledes kalde vi denne Del, som ligger indenfor Alperne, det cisalpinske Gallien.

24. Italien, som indbefatter disse Provinser, har faaet Navn efter Siculernes Høvding Italus, som i gamle Dage bemægtigede sig det. Eller ogsaa kaldes det Italien af den Grund, at det har store Okser, der kaldes Itali. Thi da benævnes det efter det Ord, som ved en Forkortelse hedder Italus, men naar et Bogstav tilføjes og et andet forandres, hedder Vitulus. Italien kaldes ogsaa Ausonia efter Ulixes's[3] Søn Ausonus. Oprindelig var det dog Egnen om Beneventum, der kaldtes med dette Navn, men siden begyndte hele Italien at benævnes saaledes. Tillige kaldes ogsaa Latium Italien, fordi Saturnus, da han flygtede for sin Søn Jupiter, her fandt Skjul (*Latebra*). — Efter at der altsaa er talt tilstrækkelig om Italiens Provinser og Navnet paa dette Land, hvori de af os beskrevne Begivenheder foregaa, ville vi nu vende tilbage til Historiens Gang.

25. Alboin betraadte altsaa Ligurien og drog i Begyndelsen af den tredje Indiktion[4], den 5te[5] September, paa den Tid da Honoratus var Ærkebiskop, ind i Mediolanum. Derpaa indtog han alle Byer i Ligurien undtagen dem, der ligge ved Havets Bred. Men Ærkebiskop Honoratus forlod Mediolanum og flygtede

---

1) Det nuværende Pavia; se ovfr. II. 15.
2) Det nuværende Brescia.
3) Den græske Sagnhelt Odysseus.
4) Den 3die Indiktion begyndte den 1. Sept. 569.
5) Eller den 3die (?).

til Byen Genua. Patriarken Paulus, som i 12 Aar havde styret Præsteembedet[1], skiltes fra denne Verden og efterlod Kirken til Probinus's Styrelse.

26. Paa den Tid maatte den ticinensiske By[2] i over 3 Aar udholde en Belejring og holdt sig tappert, medens Langobardernes Hær laa ikke langt fra den mod Vest. Imidlertid fordrev Alboin Besætningerne og bemægtigede sig alt lige til Tuscien, med Undtagelse af Roma, Ravenna og nogle andre befæstede Stæder ved Havet. Romerne[3] besad heller ikke dengang saadan Tapperhed, at de kunde gøre Modstand, siden baade den Pest, der havde hersket under Narsis, havde dræbt en Mængde Mennesker i Ligurien og Venetien, og der efter det Frugtbarhedens Aar, som vi omtalte, indtraf en stærk Hungersnød, der medtog hele Italien. Men det er sikkert, at Alboin dengang førte med sig til Italien mange af de forskellige Folk, som enten de andre Konger eller han selv havde underlagt sig. Derfor kalde vi lige til den Dag idag de Landsbyer, hvori de bo, gepidiske, vulgariske, sarmatiske, pannoniske, suaviske, noriske eller med andre lignende Navne.

27. Men den ticinensiske Stad udholdt Belejringen i 3 Aar og nogle Maaneder og overgav sig da omsider til Alboin og de belejrende Langobarder. Da Alboin vilde ride ind i Byen fra Øst igennem den Port, der kaldes den hellige Johannes's, styrtede hans Hest midt i Porten; og skønt den blev ægget med Sporerne og

[1]) I Aquileia; se ovfr. II. 10.

[2]) D. v. s. Pavia; se ovfr. II. 15.

[3]) Naar Paulus her og i det følgende taler om Romere (»Romani«) i Modsætning til Langobarderne, bruger han ikke Ordet i geografisk Betydning (Roms Indbyggere), i Regelen heller ikke i national (den indfødte, romanske Befolkning), men i politisk (den byzantinske, østromerske Kejsers italienske Undersaatter, altsaa Indbyggerne i Syditalien og største Delen af Kysten).

allevegne fra fik Slag med Lanser, kunde den ikke rejse sig. Da tiltalte en af Langobarderne Kongen saaledes: »Herre Konge, husk paa, hvad det er for et Løfte, du har aflagt. Bryd dette svære Løfte, og du vil betræde Byen. Thi Befolkningen i denne Stad er i Sandhed kristen.« Alboin havde nemlig svoret, at han vilde ombringe hele Folket med Sværd, siden det ikke havde villet overgive sig. Da han nu med Tilsidesættelse af dette Løfte havde givet Borgerne Tilsagn om Tilgivelse, rejste hans Hest sig straks; og efter at han var kommen ind i Staden, gjorde han ingen noget ondt, men holdt sit Løfte. Da strømmede hele Folket sammen til ham i det Palads, som fordum Kong Theuderic[1] havde bygget, og begyndte efter saa store Sindets Lidelser atter med Tillid at se Fremtiden imøde.

28. Efter at Alboin i 3 Aar og 6 Maaneder havde hersket som Konge i Italien, blev han[2] taget af Dage ved snedige Anslag af sin Hustru. Aarsagen til hans Drab var følgende. Engang han i Verona blev siddende ved et lystigt Gæstebud, længere end han skulde have gjort, og foran sig havde et Bæger, han havde ladet forfærdige af sin Svigerfader, Kong Cunimunds Hoved, befalede han, at man skulde give Dronningen Vin at drikke, og opfordrede hende til gladelig at drikke med sin Fader. Dette maa ingen holde for en Umulighed; jeg taler Sandheden i Kristus; jeg har paa en Festdag set Fyrst Ratchis[3] holde dette Bæger i Haanden for at vise sine Gæster det. Da nu Rosemunda hørte det, fyldtes hendes Bryst af en dyb Harme; medens hun ikke kunde betvinge den, blev hun betagen af en brændende Lyst til at hævne sin

[1]) Den østgothiske Konge, død 526.

[2]) D. 25. Maj 572.

[3]) Ratchis var Langobardernes Konge 744—749; se ndfr. Anm. t. IV. 38.

Fader ved at dræbe sin Mand; og hun lagde straks Raad op med Helmechis, som var Kongens Scilpor[1], det vil sige Vaabendrager, og Plejebroder, at han skulde dræbe Kongen. Han overtalte Dronningen til selv at indvie Peredeo, der var en saare kæk Mand, i denne Plan. Da Peredeo ikke vilde lade sig bevæge til denne store Forbrydelse ved Dronningens Tilskyndelser, lagde hun sig om Natten i sin Kammerpiges Seng; thi denne Pige havde Peredeo utugtig Omgang med; da saa Peredeo kom derhen uden at ane noget, laa han hos Dronningen. Og da hun, efter at han havde udført sin brødefulde Handling, spurgte ham om, hvem han ansaa hende for at være, og han saa havde nævnet Navnet paa den Veninde, han holdt hende for, svarede hun: »Det forholder sig ingenlunde, som du tror; jeg er Rosemunda. Men det, du nu har gjort, det er visselig en saadan Ting, Peredo, at enten maa du dræbe Alboin, eller han vil selv fælde dig med Sværdet.« Nu forstod han, hvad det var for en ulykkesvanger Gerning, han havde øvet; og Nødvendigheden bragte ham saa til at indvilge i Kongens Mord, som han aldrig af egen Drift vilde have indladt sig paa. Da befalede Rosemunda, medens Alboin en Middag havde lagt sig til at sove, at der skulde være fuldstændig stille i Paladset; derpaa skaffede hun alle andre Vaaben af Vejen og bandt hans Sværd fast til Hovedgærdet, saa det hverken kunde løftes eller trækkes ud af Skeden; og efter et Raad, hun havde faaet af Peredeo, førte saa denne Kvinde, som var mere grusom end ethvert vildt Dyr, Helmechis ind, for at han skulde udføre Mordet[2]. Alboin vaagnede pludselig op af Søvnen, forstod, hvilken

[1]) Smlgn. tysk »Schild«; dansk: »Skjold«.

[2]) At Paulus her lader Helmechis, ikke Peredeo udføre Forbrydelsen, stemmer daarlig med, hvad han ovenfor i samme Kapitel har fortalt.

Fare der truede ham, og rakte hurtig sin Haand ud efter Sværdet; og da det var bundet fast, og han ikke formaaede at trække det frem, greb han dog en Skammel og forsvarede sig nogen Tid med den. Men ak, hvor sørgeligt! Den modige Krigshelt formaaede intet mod Fjenden; han blev dræbt som en af de svage og bukkede under for een ussel Kvindes Anslag, han, som havde vundet saa stort et Navn i Krigen ved saa mange Fjenders Fald. Hans Lig blev under Langobardernes store Sorg og Jammer begravet under Trinene paa en Trappe, der stødte op til Paladset. Han var høj af Skikkelse, og ved hele sit Legeme var han skikket til Kamp. I vore Dage har den forhenværende Hertug over Veronenserne, Giselpert, ladet hans Grav aabne og deraf borttaget hans Sværd, samt hvad der var at finde af Smykker. Og han pralede af den Grund med sin sædvanlige Forfængelighed overfor uforstandige Folk af, at han havde set Alboin.

29. Efter at Helmechis havde dræbt Alboin, forsøgte han at bemægtige sig hans Kongemagt. Men det formaaede han ingenlunde, efterdi Langobarderne i deres Forbitrelse over Albions Død stod ham efter Livet. Da sendte Rosemunda øjeblikkelig Bud til Longinus, Præfekten i Ravenna, om snarest mulig at sende et Skib, der kunde optage dem. Longinus blev glad ved denne Anmodning og skyndte sig at udsende et Skib, og det gik Helmechis ved Nattetid ombord paa sammen med Rosemunda, som alt var bleven hans Hustru, for at fly. De tog Kongens Datter Albsuinda og hele Langobardernes Skat med sig og naaede hurtig til Ravenna. Da begyndte Præfekten Longinus at raade Rosemunda til at dræbe Helmechis og indgaa Ægteskab med ham selv. Som hun villig laante Øren til enhver Nederdrægtighed og havde Lyst til at blive Herskerinde over Ravennaterne, gav hun sit Samtykke til denne store Forbry-

delse; og da Helmechis engang tog et Bad og kom op af Badekarret, rakte hun ham et Bæger med Gift, som hun forsikrede, han vilde have godt af at drikke. Da han mærkede, at han havde drukket Dødens Bæger, drog han sit Sværd mod Rosemunda og tvang hende til at drikke, hvad der var tilbage. Og saaledes omkom i eet Øjeblik efter den almægtige Guds Dom de to frækkeste Mordere.

30. Efter at disse saaledes vare omkomne, sendte Præfekten Longinus Albsuinda og Langobardernes Skatte til Kejseren i Konstantinopel. Der er dem, der fortælle, at ogsaa Peredeo kom til Ravenna med Helmechis og Rosemunda, og at han derfra blev sendt til Konstantinopel sammen med Albsuinda, hvor han ved en Kampleg i Folkets og Kejserens Paasyn dræbte en Løve af vidunderlig Størrelse. Og efter Kejserens Befaling blev, fortæller man, hans Øjne revne ud, for at han ikke, efterdi han var en kraftig Mand, skulde anrette noget ondt i Kongestaden[1]. Nogen Tid efter skaffede han sig to smaa Knive, og med dem skjulte i begge sine Ærmer gik han til Paladset og lovede, at hvis han fik Adgang til Kejseren, vilde han sige noget, der var til Nytte for ham. Kejseren sendte to Patriciere, der stod ham nær, for at de kunde tage imod hans Meddelelser. Da de kom til Peredeo, gik han nærmere hen til dem, som om han vilde sige dem noget i Hemmelighed; og med begge Hænder tilføjede han dem begge et haardt Saar med de Sværd, han havde skjult, saa de straks styrtede til Jorden og udaandede. Saaledes hævnede denne Mand, der i visse Henseender ikke var hin stærke Samson ulig, de Krænkelser, der vare tilføjede ham, og til Hævn for Tabet af

---

[1]) D. v. s. Konstantinopel.

sine to Øjne dræbte han to Mænd, Kejseren havde stor Nytte af.

31. Men i Italien valgte i Byen Ticinus Langobarderne alle efter fælles Overlæg den fornemste Mand iblandt dem, Cleph, til deres Konge. Mange mægtige Mænd af Romerne dels henrettede han, dels forjog han af Italien. Efter at han med sin Dronning Masane havde regeret i eet Aar og 6 Maaneder, blev han myrdet af en Træl, han havde i sit Følge[1].

32. Efter hans Død havde Langobarderne i 10 Aar ingen Konge, men stod under Hertuger. Thi disse herskede, hver i sin Stad: Zaban i Ticinus, Wallari i Bergamum, Alichis i Brexia, Eoin i Tridentum og Gisulf i Forumjulii. Men foruden dem var der ogsaa 30 andre Hertuger, hver i sin Stad. I de Dage bleve mange af de romerske Adelsmænd dræbte af Havesyge. Men de øvrige bleve skatskyldige, idet de fremmede delte dem mellem sig, saaledes at de skulde betale Tredjedelen af deres Afgrøde til Langobarderne[2]. Af disse Langobardernes Hertuger blev i det syvende Aar efter Alboins og hele Folkets Ankomst, — efter at Kirkerne vare plyndrede, Præsterne dræbte, Stæderne lagte øde, og Indbyggerne, der vare voksede frem som Korn, udryddede, — Italien for største Delen erobret og underlagt af Langobarderne, med Undtagelse af de Egne, som Alboin havde indtaget.

[1]) I Slutningen af 573 eller snarere i Begyndelsen af 574.

[2]) At den romanske Befolkning er kommen i et Afhængighedsforhold til Langobarderne, kan der efter Paulus's Ord ikke tvivles om; det vanskelige Spørgsmaal er, hvorvidt den under dette Afhængighedsforhold har bevaret sin personlige Frihed, er bleven ufri, eller — hvad der er det rimeligste — er kommen i en halvfri Tilstand som Fæstebønder, en Tilstand, der næppe har været noget Tilbageskridt for den. Smlgn. III. 16.

Tredje Bog.

---

1. Nu drog da en Del af Langobardernes Hertuger med en stærk Hær ind i Gallien[1]. Deres Ankomst forudsaa lang Tid i Forvejen den Guds Mand Hospitius, som levede indelukket[2] i Nicea[3], idet den hellige Aand aabenbarede ham den; og han forkyndte for Borgerne i denne samme Stad, hvilke Ulykker der truede dem. Thi han var en Mand af stor Afholdenhed og førte et priseligt Liv; bundet paa Kroppen med Jærnlænker og med en Haarskjorte trukket derover spiste han ikke andet end Brød og nogle faa Dadler. Men i Fasten levede han af Rødderne af nogle ægyptiske Urter, som Eremiterne bruge, idet Handelsmænd bragte ham dem. Igennem ham værdigedes Herren at udføre store Gerninger, som findes beskrevne i den ærværdige turonensiske Biskop Gregorius's Bøger[4]. Denne hellige Mand forudsagde da Langobardernes Ankomst til Gallien paa følgende Maade:

---

[1]) I Aaret 574.

[2]) Teksten har »*inclausus*«, indelukket; det fremgaar ikke klart, om man skal tænke sig Hospitius som Klosterforstander (»Kloster«, *claustrum*, betyder egentlig et Indelukke) eller snarere som Eneboer.

[3]) Nizza.

[4]) Den berømte frankiske Historieskriver Gregor af Tours (død 594), hvis »Ti Bøger frankisk Historie« er en af Paulus's Hovedkilder.

»Langobarderne ville komme til Gallien,« sagde han, »og ødelægge syv Stæder, fordi disses Slethed er vokset i Guds Øjne. Thi hele Folket er hengivet til Mened, skyldigt i Tyveri, tilbøjeligt til Røveri, rede til Manddrab; hos dem findes ingen Retfærdighedens Frugt; Tiende gives ikke, den fattige faar ikke sit Underhold, den nøgne klædes ikke, den fremmede faar ingen gæstfri Modtagelse. Derfor skal dette Slag træffe Folket der.« Ogsaa sine Munke formanede han og sagde: »Gaa ogsaa I bort fra dette Sted og tag med eder, hvad I have. Thi se, der nærmer sig et Folk, som jeg har forudsagt, vil komme.« Men da de erklærede: »Vi ville ikke forlade dig, højthellige Fader,« sagde han: »I skulle ikke være bekymrede for mig. Thi det vil ske, at de tilføje mig Krænkelser; men den Skade, de ville gøre mig, vil ikke være til Døden.«

2. Efter at Munkene vare dragne bort, kom Langobardernes Hær. Og medens den hærgede alt, hvad den forefandt, kom den til det Sted[1], hvor den hellige Mand levede indelukket. Han viste sig dog for dem i et Vindue i Taarnet. Men da de gik rundt om Taarnet og søgte en Indgang, hvor de kunde komme ind til ham, og ikke fandt den, steg to af dem op paa Taget og tog det af. Da de saa ham bunden med Lænker og iført en Haarskjorte, sagde de: »Dette er en Forbryder, og han har begaaet Manddrab; derfor holdes han bunden i disse Lænker.« Efter at have tilkaldt en Tolk spurgte de ham om, hvad ondt han havde gjort, siden han straffedes med et saadant Fængsel. Og han tilstod, at han var en Drabsmand og skyldig i alle Forbrydelser. Da drog en sit Sværd for at afhugge hans Hoved, men straks blev hans højre

[1]) Lidt Øst for Nizza, ved Havet, ved det nuværende Castello San Ospizio.

Haand stiv under selve Stødet, og han kunde ikke trække den tilbage til sig; han slap Sværdet og lod det falde til Jorden. Da hans Kammerater saa det, opløftede de et højt Raab og bønfaldt den hellige Mand om, at han i Mildhed vilde lære dem, hvad de skulde gøre. Og han gjorde Frelsens Tegn over den hentørrede Arm og gengav den Sundheden. Den Langobard, der var bleven helbredet, blev omvendt til Troen paa Kristus; han blev straks gejstlig og siden Munk, og han forblev paa dette samme Sted, idet han tjente Gud, lige til sit Livs Ende. Da den salige Hospitius talte Guds Ord til Langobarderne, var der to Hertuger, der hørte paa ham med Ærefrygt, og de naaede uskadte tilbage til deres Land; men nogle, som ringeagtede hans Ord, omkom ynkelig i selve Provincia[1].

3. Medens nu Langobarderne hærgede Gallien, førte Provincias Patricier[2] Amatus, som stod under Frankernes Konge Gunthramn[3], en Hær imod dem; men da det kom til Slag, vendte han Ryggen og omkom dér. Da anrettede Langobarderne et saa stort Nederlag paa Burgundionerne[4], at Tallet paa de dræbte ikke kan beregnes. Og berigede med et uvurderligt Bytte vendte de tilbage til Italien.

4. Da disse drog bort, blev Eunius, som ogsaa kaldtes Mummulus, tilkaldt af Kongen og opnaaede Patriciatets Værdighed. Men da Langobarderne anden Gang faldt ind i Gallien og kom lige til Mustiascalmes[5], et Sted, der ligger ved Staden Ebredunum[6], op-

---

[1]) Provence.

[2]) Statholder; se II. 3.

[3]) Død 593.

[4]) Burgunderne, Gunthramns Undersaatter.

[5]) Det nuværende Moustiers i Provence, omtrent 10 Mil Vestnordvest for Nizza.

[6]) Det nuværende Embrun, i Provence, omtrent midt imellem Grénoble og Nizza, Nordnordøst for Moustier.

bød Mummulus en Hær og drog derhen med Burgundionerne. Og efter at have omringet Langobarderne med Hæren og ogsaa lavet Forhugninger gennem de uvejsomme Skove, styrtede han sig over dem og dræbte en Mængde af dem; men adskillige fangede han og sendte til sin Konge Gunthramn. Efter at dette var sket, vendte Langobarderne tilbage til Italien.

5. Derefter bryde Sachserne, der vare komne til Italien sammen med Langobarderne[1], ind i Gallien og slaa Lejr i det regensiske Distrikt[2], nemlig ved Landsbyen Stablona[3], idet de til forskellige Sider gøre Udfald mod de Landgaarde, der hørte til Nabobyerne, rane Bytte, bortføre Fanger og hærge allevegne. Da Mummulus erfarede dette, styrtede han sig over dem med sin Hær og dræbte mange af dem; og han holdt ikke op med at hugge ned, før Natten kom og gjorde en Ende derpaa. Thi han havde fundet dem sorgløse og uden Anelse om den Skæbne, der kom over dem. Men da det var blevet Morgen, opstillede Sachserne deres Hær, idet de kækt beredte sig til at kæmpe; da gik der Sendebud mellem begge Hære, og der blev sluttet Fred; Sachserne gav Mummulus Gaver, efterlod de fangne og hele Byttet og vendte tilbage til Italien.

6. Efter at nu Sachserne vare vendte tilbage til Italien, besluttede de atter at gaa til Gallien og tog deres Hustruer og Børn og hele deres Bohave med sig; de vilde nemlig søge at blive modtagne af Kong Sigispert for ved hans Hjælp at komme tilbage til deres Fædreland. Det er alligevel sikkert, at Sachsernes Hensigt med at drage til Italien med Hustruer og Børn var den, at de vilde tage Bolig dér; men saa vidt man kan forstaa, have de ikke villet staa under Langobard-

[1]) Se ovfr. II. 6.
[2]) I Provence.
[3]) Det nuværende Establon, lidt Nordvest for Moustiers.

erne; thi disse have ikke villet tillade dem at leve under deres egen Ret, og derfor mener man, at de drog tilbage til deres Fædreland. Da de vilde drage ind i Gallien, dannede de to Afdelinger, og af disse drog den ene frem over Byen Nicea, men den anden over Ebredunum, idet den vilde vende tilbage ad den samme Vej, som den det foregaaende Aar havde fulgt. Eftersom det var Høsttid, samlede og tærskede de Kornet, fortærede det selv og gav deres Dyr det at æde. De røvede Kvæg, og de afholdt sig heller ikke fra at brænde. Men da de vare komne til Floden Rodanus[1] for at sætte over den og derpaa begive sig til Sigisperts Rige, mødte Mummulus dem med en stærk Hær. Da de saa ham, bleve de saare bange, gav ham mange Guldmønter for at faa fri Overfart og fik Lov til at sætte over Rodanus. Og medens de drog videre til Kong Sigispert, bedrog de undervejs mange i deres Handel med dem, idet de betalte dem med Kobberstænger, der paa en Maade, jeg ikke kender, vare farvede saaledes, at de havde Udseende af ægte, prøvet Guld. Derved bleve adskillige førte bag Lyset ved denne Svig, og idet de gav dem Guld og modtog Kobber, bleve de bragte i Fattigdom. Dog, da de kom til Kong Sigispert, fik de Lov til at vende tilbage til det Sted, de tidligere vare dragne ud fra.

7. Da de vare komne til deres Fædreland, fandt de, at det var i Suavernes og andre Folks Besiddelse, som vi før[2] have omtalt. Da rejste de sig imod disse og forsøgte at fordrive og ødelægge dem. Men hine tilbød dem Tredjedelen af Landet, idet de sagde: »Vi kunne leve sammen og bebo det i Fællesskab uden fjendtligt Sammenstød.« Da Sachserne paa ingen Maade

[1]) Rhone, som endnu i Schweitz kaldes Rodan.
[2]) II. 6.

vilde slaa sig til Ro derved, saa tilbød de dem derpaa Halvdelen, derefter de to Tredjedele, idet de blot vilde forbeholde sig selv den tredje. Og da Sachserne heller ikke vilde indlade sig derpaa, tilbød de dem tillige med Landet alt Kvæget, blot for at blive fri for Krig. Ikke engang det vilde Sachserne gaa ind paa; de vilde have Sagen afgjort ved Vaabenmagt og bestemte før Kampen, hvorledes de vilde fordele Suavernes Hustruer imellem sig. Men det gik dem ikke, som de tænkte. Thi da Kampen var begyndt, mistede 20,000 af dem Livet, men af Suaverne faldt der 480, og de øvrige vandt Sejren. De 6000 af Sachserne, der havde overlevet Kampen, aflagde et Løfte om, at de hverken vilde skære deres Skæg eller Haar, før de fik Hævn over deres Fjender Suaverne[1]. De gik atter til Kamp, men led et frygteligt Nederlag og opgav først saa Krigen.

8. Derefter brød tre af Langobardernes Hertuger, nemlig Amo, Zaban og Rodanus ind i Gallien. Amo rykkede frem ad den ebredunensiske Vej, naaede lige til Machoavilla[2], som Mummulus havde erhvervet som Gave af Kongen, og slog Lejr dér; Zaban drog ned over Byen Dea[3] og kom lige til Valentia[4]; men Rodanus angreb Staden Gratianopolis[5]. Amo indtog nu den arelatensiske[6] Provins med de omliggende Byer; og idet han drog lige til selve den stenede Slette, der ligger ved Byen Massilia[7], plyndrede han alt,

[1]) Den Skik at aflægge dette Løfte omtaler Tacitus i Skriftet Germania Kap. 31 (skrevet omkr. Aar 100 e. Kr.) som almindelig blandt Chatterne (Hesserne); smlgn. ogsaa Fortællingen om Harald Haarfager.

[2]) Det nuværende Manosque, i Provence, ved Floden Durance, Vest for Moustiers.

[3]) Dea er det nuværende Die i Dauphiné.

[4]) Det nuværende Valence.

[5]) Det nuværende Grénoble.

[6]) Arelate er det nuværende Arles.

[7]) Massilia er det nuværende Marseille.

hvad han kunde finde; men da han beredte sig til at belejre Aquinses[1], tog han imod 22 Pund Sølv og drog bort fra dette Sted. Ogsaa Rodanus og Zaban ødelagde paa lignende Maade med Brand og Rov de Steder, de kom til. Da dette var blevet meldt Patricieren Mummulus, kom han med en stærk Hær, stødte først sammen med Rodanus, som belejrede Gratianopolis, fældede mange af hans Hær og nødte ham selv til, saaret af en Lanse, at flygte til Bjærghøjderne. Derfra brød han med 500 Mand, som han havde tilbage, frem gennem afsides Skove, naaede til Zaban, som dengang belejrede Valentia, og meldte ham alt, hvad der var sket. Disse to fulgtes saa ad og kom under almindelig Plyndring til den ebredunensiske By; men dér mødte Mummulus dem med en talløs Hær, indlod sig i Slag med dem og sejrede over dem. Idet nu Zaban og Rodanus drog tilbage til Italien, kom de til Byen Secusium[2], hvor Sisinnius paa den Tid førte Befalingen i Kejserens Navn. Til ham kom en Tjener fra Mummulus, overrakte ham et Brev fra denne, og bragte Melding om, at han selv vilde komme snarest mulig. Da Zaban og Rodanus havde erfaret dette, drog de straks bort derfra til deres eget. Og paa Budskabet herom samlede Amo hele sit Bytte og drog afsted for at vende tilbage til Italien; men da Sneen lagde ham Hindringer i Vejen, maatte han lade en stor Del af sit Bytte blive tilbage og kunde med Nød og næppe med sine Folk trænge gennem Alpepasset, og saaledes naaede han Fædrelandet.

9. Da Frankerne i disse Dage rykkede frem, overgav Borgen Anagnis[3], som ligger ovenfor Tridentum paa Grænsen af Italien, sig til dem. Af den Grund

---

1) Det nuværende Aix.
2) Det nuværende Susa i Vestalperne, Vest for Turin.
3) Det nuværende Nano, i Val di Non, Nord for Trident.

kom den langobardiske Greve af Lagaris[1] ved Navn Ragilo til Anagnis og plyndrede Byen. Medens han var paa Tilbagevejen med Byttet, mødte han paa den rotalianske Slette[2] den frankiske Hertug Chramnichis og blev af ham fældet med de fleste af sine Folk. Ikke lang Tid efter kom denne Chramnichis til Tridentum og hærgede. Men den tridentinske Hertug Eoin forfulgte ham, dræbte ham og hans Folk paa det Sted, der kaldes Salurnis[3], og fratog ham hele det Bytte, han havde taget. Og efter at have fordrevet Frankerne tog han det tridentinske Distrikt tilbage.

10. Paa denne Tid[4] blev Frankernes Konge Sigispert dræbt ved Svig af sin Broder Hilperic, med hvem han var kommen i Krig, og hans Søn Childepert[5], som endnu var en lille Dreng, overtog med sin Moder Brunechildis Styrelsen af hans Rige. Tridentinernes Hertug, den ovenfor[6] omtalte Eoin, tog til Hustru en Datter af Bajoariernes Konge Garibald.

11. I disse Tider herskede, som ovenfor[7] fortalt, Justinus den yngre i Konstantinopel, en Mand, der var hengiven til enhver Slags Havesyge, foragtede Fattigfolk og plyndrede Senatorerne[8]. Hans rasende Begærlighed var saa stor, at han lod lave Jærnkister, hvori han sammendyngede alle de Guldtalenter, som han røvede. Og han skal ogsaa have været forfalden til det pela-

---

[1]) Det nuværende Lägerthal, Syd for Trident.
[2]) Nord for Trident.
[3]) Det nuværende Salurno, Nord for Trident.
[4]) I Aaret 575.
[5]) Childepert II 575—596.
[6]) III. 9.
[7]) II. 4.
[8]) Udtrykket »Senatorer« maa ikke tages i den gammelromerske Betydning af Senatsmedlemmer; det betyder paa denne Tid blot Rigmænd.

sit Hjærtes Øre bort
Guds retfærdige Dom
Cæsar[2] at raade
han Tiberius, en
Mand, billig
hvad der
han skænkede
dynget
fordi
hvad jeg
selv
Lid

de
18
Ind

og
navn
foreli
Lang
og J
oversat
telse at
Olrik.
sættelse
saa smu
standset
gende D

Vor
Ark, nem

1. *Thuk*
2. *Paulu*

ødelagde alt i Omegnen, sendte han mange tus
maal Korn paa Skibe fra Ægypten og skaffede E
ændring ved sin Iver for Barmhjærtighed [1].

12. Da Justinus var død, overtog Tiberius Cons
nus Regeringen [2] og blev saaledes den 50de af de
merske Konger [3]. Medens han under Justinus, som
venfor have sagt, endnu som Cæsar styrede Pala
g daglig gav mange Almisser, skænkede Gud ham
or Rigdom paa Guld. Thi da han engang spadser
ennem Paladset, saa han i Husets Gulv en Marm
vle, hvorpaa Herrens Kors var udhugget, og han sag
Med Herrens Kors skulle vi bedække vort Ansigt
ort Bryst, og se, vi træde det under Fødderne«. S
art han havde sagt disse Ord, gav han øjeblikke
efaling til, at Tavlen skulde skaffes af Vejen. Ef
den var gravet ud og rejst op, fandt man under d
anden med det samme Mærke; han befalede
ogsaa denne skulde tages bort. Da det var sk
ndt man endnu en tredje; og da ogsaa denne paa ha
faling var bragt til Side, fandt man en stor Skat p
er 1000 Guldcentenarier. Den tog han og skænke
fattige endnu rigeligere Gaver, end han havde plej
saa Patricieren for Italien Narsis kom, da han i en
talien ejede et stort Hus, engang til denne By m
nge Skatte, lod i al Hemmelighed i Huset grave
r Brønd og gemte der mange tusinde Centenarier
ld og Sølv. Derefter lod han alle dem dræbe, d

---

[1] Efter Ordlyden er det Justinus, der tales om; men at de
Virkeligheden skal forstaas Tiberius, fremgaar ikke blot
den Lovprisning for Barmhjærtighed, der sikkert ikke vil
være blevet Justinus til Del, men ogsaa af, at det allere
var i 574, denne som sindssyg havde antaget Tiberius so
Regent.

[2] Han herskede fra 578 til 582.

[3] D. v. s. Kejsere. Tallet 50 er dog for lille; det er kun v
at forbigaa flere Kejsere, man kan faa det til at passe.

vidste Besked herom, og betroede det alene til en gammel Mand, som han lod aflægge Ed. Men da Narsis var død, kom denne Olding til Cæsar Tiberius og sagde: »Hvis det bringer mig nogen Fordel, vil jeg sige dig en stor Ting, Cæsar«. Han svarede: »Sig, hvad du vil; thi det vil bringe dig Fordel, hvis du fortæller noget, som vil være os til Gavn«. »Jeg har«, sagde han, »en Skat i Gem, som tilhører Narsis; nu jeg staar ved Enden paa mit Liv, kan jeg ikke tie dermed«. Da glædede Cæsaren sig og bød nogle af sine Slaver gaa med til Stedet. Oldingen gik igen, og Slaverne fulgte forbavsede med ham; de kom til Brønden, aabnede den og gik ned i den. Og der fandt de saa meget Guld og Sølv, at det var næppe nok, de kunde faa Brønden tømt og Skatten skaffet bort, skønt de brugte mange Dage dertil. Det uddelte han efter sin Sædvane næsten altsammen og skænkede det med rund Haand til de trængende. Da han skulde modtage Kejserkronen, og Folket efter Sædvane ventede ham i Circus ved Festlegene, havde man dannet en Sammensværgelse imod ham for at faa Justinus's Nevø Justinianus sat paa Kejsertronen; men han gik først omkring til de hellige Steder, kaldte derpaa Byens Biskop til sig, traadte med Konsulerne og Præfekterne i Følge ind i Paladset. satte sig iført Purpurkaaben og med Panderingen paa Hovedet paa Kejsertronen og blev under vældige Bifaldsraab stadfæstet i sin Værdighed som Kejser. Da hans Modstandere hørte dette og ikke formaaede at stille noget op imod ham, — han havde jo sat sin Lid til Gud, — følte de sig overvældede af deres onde Samvittighed og vidste ikke, hvad de skulde gribe til. Men faa Dage efter kom Justinianus, kastede sig for Kejserens Fødder, og bragte ham, for at vinde hans Gunst, 15 Guldcentenarier. Med sin sædvanlige Overbærenhed tog Tiberius imod ham og gav ham Plads i Paladset ved sin Side. Men Kejser-

inde Sofia glemte det Løfte, hun fordum havde givet Tiberius, og begyndte at spinde Rænker imod ham. Da han drog til Landstedet for efter kejserlig Skik at forfriske sig en Maaned ved Vinhøsten, kaldte hun hemmelig Justinianus og vilde hæve ham til Tronen. Da Tiberius hørte dette, ilede han hurtig tilbage til Konstantinopel, fængslede Dronningen og berøvede hende alle hendes Skatte, idet han alene gav hende det daglige Underhold. Han fjærnede hendes Tjenere fra hende; og af dem, han kunde stole paa, gav han hende andre, som skulde adlyde hende; men han gav dem et bestemt Paalæg om, at ingen af de tidligere Tjenere maatte faa Adgang til hende. Justinianus derimod gav han blot en mundtlig Irettesættelse og nærede siden saa varm en Kærlighed til ham, at han lovede hans Søn sin Datter til Ægte, og til Gengæld udbad sig hans Datter for sin Søn. Disse Ting kom alligevel ikke til Udførelse, jeg ved ikke, af hvilken Grund. En Hær, han sendte ud, vandt en mægtig Sejr over Perserne; og da den kom tilbage med Sejr, bragte den tillige med 20 Elefanter en saa stor Masse af Bytte med, at man skulde have troet, det var tilstrækkeligt for den menneskelige Begærlighed.

13. Da den frankiske Konge Hilperic skikkede Sendemænd til ham, fik han mange Smykker af ham og ogsaa Guldstykker, hvert paa ét Pund, som paa den ene Side havde Kejserens Billede og derom den Indskrift: »Tiberius Constantinus den stedsevarende Kejser«, men paa den anden Side et Firspand og en Vognstyrer med Indskriften: »Romernes Hæder«. I hans Dage skrev den salige Diakon Gregorius, som siden blev Pave, medens han var Apocrisarius[1], i denne

[1]) Gregorius (I) var i 7 Aar pavelig Gesandt (*Apocrisarius*) ved Kejserhoffet i Konstantinopel.

By sin Bog om Sædelæren, og han vandt i samme Kejsers Nærværelse en Sejr over Biskoppen i Staden, Euthicius, som førte Vranglære om Opstandelsen. Paa denne Tid erobrede ogsaa Faroald, Spoletiums første Hertug, med en Hær af Langobarder Classis[1], plyndrede den rige By og efterlod den blottet for alle Rigdomme.

14. Da Patriarken i Aquileia Probinus døde efter at have styret Kirken i et Aar, kom Præsten Helias til at forestaa denne Kirke.

15. Efter at Tiberius Constantinus havde styret Riget i 7 Aar, mærkede han, at Dødens Dag var ham nær; og han udvalgte da, med Kejserinde Sofias Bifald, den virksomme Kappadocier Mauricius[2] til sin Eftermand paa Kejsertronen og overgav ham sin Datter, smykket med de kongelige Prydelser, idet han sagde: »Mit Rige være dig overgivet med denne Pige. Styr det med Held, idet du stedse husker at sætte din Glæde i Billighed og Retfærdighed«. Efter at han havde sagt dette, vandrede han fra denne Verden til det evige Fædreland og efterlod Folkene i dyb Sorg over hans Død. Thi han besad den største Godhed, var rede til Barmhjærtighedsgerninger, retfærdig i sine Domme, varsom i sine Afgørelser og foragtede ingen, men omfattede alle med Velvilje; alle elskede han, og selv blev han ogsaa elsket af enhver. Efter at han var død, skred Mauricius, iført Purpuret og med Diademet om Hovedet, frem til Circus; man tiljublede ham Bifald, og han skænkede Folket rige Gaver; han var den første af græsk Byrd, der blev hyldet som Kejser[3].

16. Men efter at Langobarderne i 10 Aar havde

---

1) Ravennas Havnestad, omtrent en Mil Syd for Byen.
2) Regerede 582—603.
3) Han herskede fra 582 til 603.

staaet under Hertuger, valgte de sig endelig[1] efter fælles Beslutning Authari, en Søn af den ovenfor[2] omtalte Fyrste Chleph, til Konge. Ham kaldte de ogsaa paa Grund af hans Værdighed Flavius[3], og siden have alle, der have været Konger over Langobarderne, med Held ført dette Tilnavn. I hans Dage skænkede alle de daværende Hertuger paa Grund af Kongeværldens Genoprettelse til Dækning af Kongens Fornødenheder hele Halvdelen af deres Besiddelser, hvoraf Kongen selv kunde faa sit Underhold tillige med dem, der udgjorde hans Følge og tjente ham i forskellige Embeder. Dog fordeltes de trykkede Folk imellem de indvandrede Langobarder[4]. Og dette var i Sandhed en vidunderlig Ting i Langobardernes Rige: Der blev ikke øvet nogen Voldsomhed, der blev ikke lagt lumske Planer op, ingen bebyrdede paa uretfærdig Vis nogen anden med Pligtarbejde, der fandt ingen Plyndringer Sted, ingen Tyverier, ingen Røverier, enhver gik i Tryghed uden Frygt, hvorhen han vilde[5].

17. Paa denne Tid sendte Kejser Mauricius ved Sendemænd Frankerkongen Childepert 50,000 Solidi[6],

---

[1]) I Aaret 584.

[2]) II. 31.

[3]) Et Æresnavn, der var taget fra de tre romerske Kejsere Vespasian, Titus og Domitian's Familienavn. Allerede fra Midten af det 3. Aarhundrede havde Kejserne begyndt at antage denne Titel; omtrent samtidig med Langobarderkongen Authari antog den vestgothiske Konge i Spanien Rekkared (586—601) den. Naar Langobarderkongen saaledes lod sig kalde med en af de kejserlige Titler, er det et af de faa Tegn paa Bestræbelser for at holde Traditionen fra Kejsertiden vedlige.

[4]) Ved »fordeltes« skal der næppe tænkes paa en ny Fordeling, snarere paa en Opretholdelse af den gamle; se ovfr. II. 32.

[5]) Dette Guldaldersagn er lidet stemmende med den historiske Sandhed.

[6]) En Solidus er omkr. 8 Kr.

for at han med sin Hær skulde falde over Langobarderne og forjage dem fra Italien[1]. Og denne trængte uventet ind i Italien med en talløs Mængde Franker. Men Langobarderne forskansede sig i Byerne, der gik Sendemænd mellem Hærene, de tilbød Gaver, og de sluttede saaledes Fred med Childepert. Efter at denne var gaaet tilbage til Gallien, og Kejser Mauricius var kommen til Kundskab om, at han havde sluttet Forlig med Langobarderne, gav han sig til at kræve de Solidi tilbage, som han havde givet ham for at tilintetgøre Langobarderne. Men i Tillid til sin Magt vilde Childepert ikke engang give ham noget Svar herpaa.

18. Efter disse Begivenheder gjorde Kong Authari Skridt til at erobre Staden Brexillus[2], der laa ved Bredden af Padus. Derhen var nemlig Hertug Drochtulf flygtet fra Langobarderne, idet han var gaaet over til Kejserens Parti; og nu gjorde han i Forening med Soldaterne den langobardiske Hær tapper Modstand. Stammende fra Svavernes, det vil sige Alamannernes Folk, var han opvokset imellem Langobarderne; og da han var fortrinlig af Skabning, havde han vundet Hertugværdigheden; men saasnart han fandt Lejlighed til at hævne sig for sit Fangenskab, rejste han sig mod Langobarderne. Disse førte svære Krige imod ham, og idet de endelig slog ham tillige med de Soldater, som han havde hjulpet, nødte de ham til at drage til Ravenna. Brexillus blev indtaget og dens Mure jævnede med Jorden. Derefter sluttede Kong Authari for 3 Aar

[1]) Disse Forhandlinger fandt Sted før Autharis Tronbestigelse, og det er vel netop Frygten for den Fare, der vilde opstaa, naar Langobarderne bleve angrebne fra to Sider, som har bevæget Hertugerne til at vælge en Konge.

[2]) Det nuværende Brescello Syd for Po, lidt Øst for Parmaflodens Udløb i Po.

Fred med Patricieren Smaracdus, som dengang styrede Ravenna.

19. Med denne af os omtalte Drochtulfs Hjælp kæmpede Ravennaternes Soldater ofte mod Langobarderne; og efter at have udrustet en Flaade fordrev de med hans Hjælp de Langobarder, der holdt Byen Classis besat. Da han havde naaet Livets Grænse, begravede de ham med Ære for den hellige Martyr Vitalis's Dørtærskel[1].

20. Efter Pave Benedictus's Død blev[2] Pelagius indsat til den romerske Kirkes Biskop uden Kejserens Befaling, efterdi Langobarderne indesluttede og belejrede Rom, og der ikke kunde komme nogen ud derfra[3]. Da Biskop Helias af Aquileia ikke vilde anerkende den calchidonensiske Synodes tre Kapitler[4], sendte Pave Pelagius ham et saare ypperligt Brev, som var forfattet af den hellige Gregorius, medens han endnu var Diakon.

21. Imidlertid førte Frankernes Konge Childepert Krig imod Spanierne og sejrede over dem i et Slag. Aarsagen til denne Kamp var følgende. Kong Childepert havde givet den spanske Konge Levigilds Søn Herminigild sin Søster Ingundis til Ægte. Denne Her-

1) I Ravenna. — En versificeret Gravskrift over Drochtulf er forbigaaet i denne Oversættelse.

2) Allerede i Aaret 578.

3) Om denne Belejring høres der ikke andensteds.

4) Naar Paulus her bringer den berømte »Trekapitelstrid« i Forbindelse med Synoden i Kalkhedon, er det ikke helt med Rette. Ved Kalkhedonsynoden (451) var Monofysitismen bleven fordømt. For at vinde Monofysiterne for sig udstedte Justianus i 544 et Edikt, i hvilket han fordømte tre »Kapitler« d. v. s. tre Biskopper (deriblandt den nedenfor VI. 14 nævnte Theodorus af Mopsuestia); paa det 5. økumeniske Koncilium i Aaret 553 (se ndfr. VI. 14.) blev Pave Vigilius nødt til at gaa med til en Fordømmelse af de tre »Kapitler«.

minigild var ved den hispalensiske[1] Biskop Leanders Forkyndelse og paa sin Hustrus Opfordring bleven omvendt fra det arianske Kætteri[2], som hans Fader var hildet i, til den katholske Tro. Og Faderen havde været hjærteløs nok til at tage ham af Dage; paa selve den hellige Paaskedag havde han ladet ham henrette med Økse[3]. Men da Ingundis efter sin Ægtefælles Martyrdød vilde flygte fra Spanien og drage tilbage til Gallien, faldt hun i Hænderne paa de Soldater[4], der laa paa Grænsen ligeoverfor de spanske Gother, og blev tillige med sin lille Søn fangen og ført til Sicilien, og dér levede hun til sin sidste Dag[5]. Men hendes Søn blev sendt til Kejser Mauricius i Konstantinopel.

22. Kejser Mauricius sendte nu atter Sendemænd til Childepert og overtalte ham til at lade en Hær rykke ind i Italien mod Langobarderne. Da Childepert mente, at hans Søster endnu levede i Konstantinopel, sagde han Ja til Mauricius's Sendemænd, for at han kunde faa sin Søster tilbage, og sendte atter en frankisk Hær til Italien mod Langobarderne. Medens disses Hær ilede frem imod dem, vendte Frankerne og Alamannerne,

---

1) Hispalis er det nuværende Sevilla. Leander var iøvrigt paa denne Tid kun Munk, blev først senere Biskop af Sevilla.

2) Arianismen (om Læren se ndfr. IV. 42) var bleven fordømt paa Kirkemødet i Nikæa 325, men vandt en ganske overordentlig Udbredelse iblandt de germanske Folkeslag; ogsaa Langobarderne bekendte sig for største Delen til Arianismen, forsaavidt de vare kristne.

3) Herminigild havde tillige rejst Oprør imod sin Fader og samlet alle de spanske Katholiker imod denne. I det 16. Aarhundrede blev han erklæret for Helgen.

4) Af Sammenhængen fremgaar det, at det maa være græske Soldater, Talen er om. Justinian havde erobret enkelte Egne af Spanien.

5) Ifølge Gregor af Tours's sandsynligere Beretning døde hun i Afrika.

som vare indbyrdes uenige, tilbage til deres Fædreland uden at have vundet nogensomhelst Fordel.

23. Paa denne Tid var der en Vandflod i Venetien og Ligurien og i de øvrige Egne af Italien, som man mener, der ikke har været Mage til siden Noahs Tid. Hele Ejendomme bleve skyllede bort, og Mennesker saavel som Dyr gik til Grunde i Hobetal. Al Samfærsel blev forstyrret, der kom Brud paa Landevejene, og Floden Athesis[1] steg saa meget, at Vandet naaede op omkring den hellige Martyr Zenos Kirke, som ligger udenfor Byen Veronas Mure, lige op til de øvre Vinduer, om det end, som ogsaa den salige Pave Gregorius siden har skrevet, slet ikke trængte ind i det indre af Kirken. Ogsaa Stadens Mure styrtede for en Del sammen ved denne Oversvømmelse. Det var den 17de Oktober, denne Vandflod fandt Sted[2]. Der var ogsaa saa stærke Lyn og Tordenbrag, som der næppe plejer at være om Sommeren. To Maaneder senere blev ogsaa denne samme By Verona for en stor Del fortæret af Ildebrand.

24. Under denne Vandflod steg Tiberfloden saa stærkt i Byen Rom, at dens Vande strømmede ind over Murene og bredte sig over store Strækninger af Byen. Da kom i Flodlejet foruden en stor Mængde Slanger ogsaa en Drage til Syne af en mærkværdig Størrelse, og den svømmede igennem Byen ned til Havet. Straks efter denne Oversvømmelse fulgte der en meget haard Pest, den saakaldte ingvinariske eller Løskensyge, som rasede saa ødelæggende blandt Folket, at der af en uberegnelig Mængde kun blev nogle enkelte i Live. Og først ramte den den ærværdige Pave Pelagius og bortrev ham straks[3]. Derpaa, efter at Hyrden var om-

[1]) Adige.
[2]) 489.
[3]) 590.

bragt, bredte den sig imellem Folket. Under denne saa svære Trængsel blev den hellige Gregorius, der dengang var Levita[1], af alle enstemmig valgt til Pave[2]. Og da han havde bestemt, at der skulde afholdes et syvfoldigt Litani, styrtede under Forløbet af en eneste Time, medens de paakaldte Gud, 80 af dem pludselig til Jorden og opgav Aanden. Men det syvfoldige Litani kaldes saaledes af den Grund, at hele Byens Befolkning af den hellige Gregorius blev delt i 7 Dele for at bede Herren om Frelse. Thi i det første Kor var hele Gejstligheden, i det andet alle Abbederne med deres Munke, i det tredje alle Abbedisserne med deres Samfund, i det fjerde alle Børn, i det femte alle Lægmænd, i det sjette alle Enker og i det syvende alle gifte Kvinder. Naar vi nu undlade at sige mere om den hellige Gregorius, saa sker det af den Grund, at vi allerede for nogle Aar siden ved Guds Hjælp have forfattet hans Levned[3]. Deri have vi efter vor Ringheds Evner fortalt alt, hvad der var at sige.

25. Paa denne Tid[4] sendte denne samme salige Gregorius Augustinus, Mellitus og Johannes med flere andre gudfrygtige Munke til Britannien og omvendte ved Hjælp af deres Forkyndelse Anglerne til Kristus.

26. Da Patriarken af Aquileia Helias i disse Dage[5] var død efter i 15 Aar at have styret sit Præsteembede, paatog Severus sig at lede Kirken efter ham. Ham trak Patricieren Smaracdus, der kom fra Ravenna til Gradus, i egen Person med sig ud af Kirken og førte ham med Vold til Ravenna, tillige med tre andre Biskopper fra

---

1) Det vil sige Diaconus.
2) Det var meget imod Gregorius's eget Ønske, at han blev valgt til Pave.
3) Dette Paulus's Skrift er endnu bevaret.
4) I Virkeligheden flere Aar senere, i 596.
5) I Aaret 587.

Istrien, nemlig Johannes Parentinus[1], Severus og Vindemius og tillige Antonius, Kirkens[2] allerede gamle Beskytter. Ved at true dem med Landflygtighed og ved at bruge Vold imod dem tvang han dem til at slutte sig til Biskop Johannes af Ravenna, som forkastede de tre Kapitler[3] og fra Pave Vigilius's og Pelagius's Tid[4] var falden fra den romerske Kirkes Samfund. Men da et Aar var forløbet, vendte de tilbage fra Ravenna til Gradus. Men hverken vilde Almuen slutte sig til dem, ej heller anerkendte de øvrige Biskopper dem. Da Patricieren Smaracdus ikke uden egen Skyld var bleven besat af en ond Aand, fik han til Efterfølger som Patricier Romanus og drog tilbage til Konstantinopel. Derefter afholdtes der en Synode af 10 Biskopper i Marianum[5], og dér anerkendte de Patriarken Severus af Aquileia, medens denne udstedte en Erklæring om den Vildfarelse, han havde befundet sig i, idet han i Ravenna havde sluttet sig til dem, der forkastede de tre Kapitler. Navnene paa de Biskopper, der havde afholdt sig fra dette Frafald, er følgende: Petrus af Altinum[6], Clarissimus, Ingenuinus af Sabio[7], Agnellus af Tridentum, Junior af Verona, Horontius af Vincentia[8], Rusticus af Tarvisium[9], Fonteius af Feltria[10], Agnellus af Acilus[11], Laurentius

---

1) D. v. s. Biskop af Parentium, det nuværende Parenzo paa Istriens Vestkyst.
2) D. v. s. Kirken paa Gradus's.
3) Se ovfr. Kap. 20.
4) Vigilius 537—555, Pelagius I 555—560.
5) Det nuværende Marano Vest for Aquileia.
6) Det nuværende Altino; se II. 4.
7) Det nuværende Seben ved Brixen, Nord for Trident.
8) Det nuværende Vicenza; se II. 14.
9) Det nuværende Treviso; se II. 13.
10) Det nuværende Feltre, Øst for Trident.
11) Det nuværende Asolo, Nordvest for Treviso.

af Bellunum[1], Macentius af Julium[2] og Adrianus af Pola[3]. Derimod gik følgende Biskopper sammen med Patriarken: Severus, Parentinus Johannes, Patricius, Vindemius og Johannes.

27. Paa denne Tid sendte Kong Authari en Hær til Istrien[4]; i Spidsen for denne Hær stod den tridentinske Hertug Eoin, og efter at have hjemsøgt Landet med Rov og Brand sluttede han Fred paa et Aar og bragte Kongen mange Penge. Der var desuden andre Langobarder, der paa Øen Comacina[5] belejrede Befalingsmanden Francio, som endnu stod paa Narsis's Parti og allerede havde holdt sig i 20 Aar. Efter at være bleven belejret i 6 Maaneder overgav denne Francio Øen til Langobarderne, men blev selv, som han havde ønsket, løsladt af Kongen og drog med sin Hustru og sit Bohave til Ravenna. Paa den nys nævnte Ø fandt man mange Rigdomme, som vare blevne gemte der af de forskellige Stæder.

28. Kong Flavius Authari skikkede Sendemænd til Childepert med Anmodning til ham om, at hans Søster maatte blive forbunden med ham ved Ægteskab. Childepert modtog Gaver af Langobardernes Sendemænd og lovede at ville give deres Konge sin Søster; men da der ankom Sendemænd fra Gotherne i Spanien, og han hørte, at dette Folk var omvendt til den katholske Tro. gav han alligevel ogsaa dem Løfte om den samme sin Søster.

29. Imidlertid sendte Childepert en Sendefærd til Kejser Mauricius og lod ham sige, at nu maatte han

[1]) Det nuværende Belluno, Nord for Treviso, ved Piaves øvre Løb.

[2]) Det nuværende Zuglio ved Tagliamentos øvre Løb.

[3]) Sydvestlig paa den istriske Halvø.

[4]) Altsaa imod Byzantinerne.

[5]) I Lago di Como.

optage Krigen med Langobardernes Folk; thi dette havde han hidtil undladt; i Forstaaelse med Childepert maatte han nu fordrive dem fra Italien. Kejseren tøvede da heller ikke, men sendte straks en Hær derhen for at gøre Ende paa Krigen med Langobarderne. Den ile Kong Authari og Langobardernes Hær ufortøvet i Møde og kæmpe med Kækhed for deres Frihed. I denne Kamp vinde Langobarderne Sejren; Frankerne lide et frygteligt Nederlag, adskillige blive fangne, de fleste undkomme ved Flugt, og komme med Nød og næppe tilbage til deres Fædreland. Og det Nederlag, Frankerhæren her led, var større end ethvertsomhelst andet, der ellers er Tale om nogensteds. Det er i Sandhed forunderligt, hvorfor Secundus, som har skrevet noget om Langobardernes Bedrifter[1], har forbigaaet denne deres store Sejr, da man kan læse dette, som vi ovenfor have fortalt om Frankernes Nederlag, fremstillet næsten med de selv samme Ord i deres Historie[2].

30. Men Kong Flavius Authari skikkede derpaa Sendemænd til Baioarien, som skulde bede om deres Konge Garibalds Datter til Ægte for ham. Garibald modtog disse vel og lovede at ville give Authari sin Datter Theudelinda. Da Sendemændene kom hjem og bragte Authari Melding om dette, fik han Lyst til med egne Øjne at se sin Brud; han udtog af sine Langobarder nogle faa, men dygtige Folk, og iblandt dem som en Slags Fører for dem en Mand, der var ham særlig hengiven, og ilede med dem til Bajoarien. Efter at de havde faaet Foretræde hos Kong Garibald, saa-

---

[1]) Den langobardiske Historie, som Secundus af Trident, født før Midten af det 6. Aarhundrede, død 612 (se ndfr. IV. 27 og 40), har forfattet, er nu tabt.

[2]) Gregor af Tours's Frankerhistorie.

ledes som det plejer at ske med Sendemænd, og den Mand, Authari havde taget med som Fører, havde hilst paa ham og udtalt de Ord, der ere i Brug ved en saadan Lejlighed, saa traadte Authari, uden at nogen af hint Folk kendte ham, nærmere hen til Kong Garibald og sagde: »Min Herre, Kong Authari har afsendt mig i det bestemte Ærinde, at jeg skal se eders Datter, hans Brud, som er vor kommende Herskerinde, for at jeg kan bringe min Herre en paalideligere Melding om, hvordan hun ser ud«. Da Kongen havde hørt dette, befalede han sin Datter at komme; og da Authari med et tavst Nik havde betragtet hende, og fundet stort Behag i hende i alle Henseender, saa dejlig som hun var af Skikkelse, sagde han til Kongen: »Eftersom vi finde eders Datters Skikkelse saadan, at vi have al Grund til at ønske, at hun bliver vor Dronning, saa udbede vi os, hvis det behager eders Naade, at maatte modtage et Bæger Vin af hendes Haand, saaledes som hun senere vil komme til at række os det«. Kongen gav sit Bifald dertil; og hun tog Vinbægeret og skænkede først for den; der syntes at være Føreren. Da hun dernæst havde rakt det til Authari, uden at vide af, at han var hendes Brudgom, saa berørte han, efter at have drukket og rakt hende Bægeret tilbage, uden at nogen mærkede det, hendes Haand med sin Finger og lod sin højre Haand glide fra Panden ned over Næsen og Ansigtet[1]. Hun rødmede derved og fortalte det til sin Amme. Men denne sagde til hende: »Hvis den Mand ikke selv var Kongen og din Brudgom, vilde han ingenlunde vove at røre ved dig. Men lad os imidlertid tie stille, for at det ikke skal blive din Fader bekendt. Det er i Virkeligheden en Person, der er værdig til at

---

[1]) Det er af Tekstens Ord ikke klart, om det var hendes eller sit eget Ansigt, han berørte.

besidde Regeringen og at knyttes til dig ved Ægteskab«. Authari var nemlig dengang i sin blomstrende Ungdom, havde en indtagende Skikkelse, fyldigt lyst Haar og et saare skønt Ydre. Og nu varede det ikke længe, før de med nogle Ledsagere, som Kongen gav dem, gav sig paa Vej for at vende tilbage til deres Fædreland og skyndsomt forlade Norikernes Land. Men Provinsen Norikum, hvor Bajoariernes Folk bor, støder mod Øst op til Pannonien, mod Vest til Suavien, mod Syd til Italien, medens Donaus Strømme danne Grænsen mod Nord. Da Authari nu kom nær til Italiens Grænser og endnu havde de Bajoarier med sig, som skulde tjene ham som Følge, saa rejste han sig, saa højt han kunde, op fra den Hest, han sad paa; og med hele sin Kraft slyngede han den Økse, han førte i Haanden, imod et Træ, der stod i Nærheden, og lod den blive siddende deri, idet han i det samme sagde: »Saadan plejer Authari at hugge«. Og af disse hans Ord forstod de Bajoarier, der ledsagede ham, at han var selve Kong Authari. Da endvidere nogen Tid efter Kong Garibald var kommen i en vanskelig Stilling paa Grund af Frankernes Ankomst[1], flygtede hans Datter Theudelinda med sin Broder ved Navn Gundoald til Italien og lod sit Komme melde hos sin Fæstemand Authari. Han drog hende straks med stor Pragt imøde for at fejre Brylluppet; og da han mødte hende paa Sardes's Sletter, der ligge ovenfor Verona, tog han hende under almindelig Glæde til Ægte den 15. Maj[2]. Men iblandt de langobardiske Hertuger var dengang Agilulf, Her-

[1]) Sagens Sammenhæng er ikke ganske tydelig efter Paulus's Fremstilling. Man faar ikke at vide, om det er et frankisk Angreb paa Baiern, der foruroliger Bairerfyrsten, eller det er et Angreb paa Italien (det i III, 29 omtalte?), der gør ham betænkelig ved at give sin Datter til sin Lensherres Fjende.

[2]) I Aaret 589 eller der omkring.

tugen over Taurinensernes Stad[1]. I denne Stad blev nu et Stykke Træ, som laa i Kongsgaarden, i et Uvejr ramt af Lynet under et stort Tordenbrag. Men blandt sine Slaver havde Agilulf dengang en, der havde Spaadomsevne, og som ved en djævelsk Kunst forstod, hvilken tilkommende Ting Lynnedslag varslede om. Da Agilulf engang satte sig ned for at efterkomme Naturens Krav, sagde denne Slave hemmelig til ham: »Denne Kvinde, som nylig har ægtet vor Konge, vil om ikke lang Tid blive din Hustru«. Da Agilulf hørte dette, truede han ham med at ville skære Hovedet af ham, hvis han talte mere derom. Men den anden sagde til ham: »Mig kan du dræbe; men vist er det, at denne Kvinde er kommet til dette Land for at ægte dig«. Og saaledes skete det ogsaa senere. Paa denne Tid blev en Slægtning af Kong Authari ved Navn Ansul dræbt i Verona, uden at man kender Anledningen dertil.

31. Da ogsaa paa denne Tid Frankerkongen Childeperts Sendemand Grippo kom tilbage fra Konstantinopel og meldte denne samme sin Konge, hvorledes Kejser Mauricius havde gjort Ære af ham og lovet, at der efter Kong Childeperts Ønske skulde blive afsendt en Hær for at hævne de Krænkelser, han havde lidt i Karthago[2], saa sendte Childepert straks paany en Hær af Franker med 20 Hertuger til Italien for at slaa Langobardernes Folk. Af disse Hertuger var Audualds, Olo og Cedin de mest ansete. Men da Olo uforsigtig nærmede sig Bilitios Borg[3], faldt han, saaret af et Kastespyd under Brystet, og døde. Og da de øvrige Franker vare dragne ud for at gøre Bytte, styrtede Langobarderne sig fra forskellige Steder over dem, den

[1]) Augusta Taurinorum er det nuværende Turin.
[2]) Nogle frankiske Gesandter vare blevne dræbte i et Opløb i Karthago.
[3]) Det nuværende Bellinzona Nordøst for Lago maggiore.

ene efter den anden og huggede dem ned. Men da Audualdog seks andre frankiske Hertuger naaede til Mediolanensernes Stad[1], slog de Lejr paa flad Mark i nogen Afstand fra Byen. Paa dette Sted kom der Udsendinge til dem fra Kejseren, som meldte, at der var en Hær rede til at bringe dem Undsætning, og sagde: »Om tre Dage komme vi med den. Og det skal være eder et Tegn: naar I se et Hus i Landsbyen der paa Bjærget staa i Luer og Røgen derfra stige op mod Himlen, da kunne I kende, at vi nærme os med Hæren, som vi love«. Efter denne Aftale ventede nu de frankiske Hertuger i seks Dage uden at se nogen komme af dem, de kejserlige Sendemænd havde lovet. Derimod drog Cedin med 13 andre Hertuger ind i den venstre[2] Del af Italien og erobrede fem Fæstninger, som han lod aflægge Troskabsed. Frankernes Hær naaede endogsaa lige til Verona, og de bleve ad fredelig Vej Herrer over de fleste Fæstninger, idet de forlod sig paa et Løfte, de havde aflagt om Troskab, og ikke frygtede nogen Svig af dem. Men Navnene paa de Borge, de ødelagde i det tridentinske Distrikt, ere følgende: Tesana, Maletum, Sermiana, Appianum, Fagitana, Cimbra, Vitianum, Bremtonicum, Volænes, Ennemase[3], to i Alsuca[4] og en i Verona. Efter at alle disse Borge vare blevne ødelagte af Frankerne, bleve samtlige Borgere førte bort af dem som Fanger. Men for Borgen Ferruga[5] blev der ved Biskopperne Ingenuinus af Sabio's[6] og Agnellus af Tridentums Mellem-

[1]) Det v. s. Milano.
[2]) Det v. s. østlige; saaledes ogsaa II, 17 og 21.
[3]) Alle omkring Trident; deres nuværende Navne ere: Tesine Male, Mean, Piano, Faido, Cembra, Vezzana, Brentonico, Volano, Egna.
[4]) Det nuværende Val Sugana, Dalstrøg Øst for Tridentum.
[5]) Kastellet i Trident, det nuværende Dos di Trento.
[6]) Seben; se ovfr. III, 26.

komst givet Løsepenge, een Solidus for hver enkelt Mands Hovede, indtil 600 Solidi. Imidlertid blev det uvante Klima — det var jo Sommertid, — til Plage for den frankiske Hær og voldte, at den blev stærkt angreben af Dysenteri, saa at der derved omkom adskillige af Mændene. Kort at fortælle: Efter at den frankiske Hær havde flakket om i Italien i tre Maaneder, ikke udrettet noget, ikke faaet Hævn over Fjenderne, fordi disse havde begivet sig til de fasteste Stæder, og ikke formaaet at faa fat paa Kongen, saa at den kunde faa Hævn over ham, da han havde befæstet sig i Ticinensernes Stad, saa besluttede den, svækket som sagt af den stærke Hede og medtaget af Hunger, at vende hjem til sit eget. Og paa Tilbagevejen til Fædrelandet døjede den Hungersnød i den Grad, at Mændene maatte give deres egne Klæder, ja oven i Købet tillige deres Vaaben for at købe sig Næring, før de naaede deres fædrene Grund.

32. Omkring denne Tid mener man, at det er sket, som der fortælles om Kong Authari[1]. Der gaar nemlig det Sagn, at denne samme Konge da er kommen igennem Spoletium til Beneventum og har erobret denne Egn og ogsaa er dragen lige til Regium, den yderste Stad i Italien i Nærheden af Sicilien, og efterdi der sammesteds skal ligge en Søjle i Havets Bølger, fortælles det, at han siddende paa sin Hest kom lige hen til den og rørte ved den med sin Lansespids, idet han sagde: »Hertil skal Langobardernes Land strække sig«. Denne Søjle skal være der den Dag i Dag og kaldes Autharis Søjle.

33. Men den første langobardiske Hertug i Beneventum hed Zotto, og han herskede her i 20 Aar.

---

[1]) Et rent Sagn uden noget historisk Grundlag.

34. Imidlertid skikkede Kong Authari en Sendefærd med fredelige Ord til Frankernes Konge Gunthramn, der jo var Kong Childeperts Farbroder[1]. Hos ham fandt disse Sendemænd en velvillig Modtagelse, men bleve henviste til Childepert, der var hans Brodersøn, for at han ved sit Samtykke kunde styrke Freden med Langobardernes Folk. Denne her omtalte Gunthramn var en fredelig Konge og udmærket i al god Idræt. Ham hændte der noget højst forunderligt, som vi her kortelig ville indflette i denne vor Historie, især da vi vide, at det slet ikke omtales i Frankernes Historie[2]. Da han engang var gaaet i Skoven for at jage, og, medens hans Ledsagere spredte sig til forskellige Sider, som det ofte sker, var bleven ene med en af sine Mænd, som var ham særdeles hengiven, sov han ind med Hovedet hvilende i denne trofaste Mands Skød. Fra hans Mund gik der da et lille Dyr ud i Skikkelse som en Snog og begyndte at bestræbe sig for at komme over en smal Bæk, der løb nær forbi. Da drog den Mand, hvis Skød han hvilede i, sit Sværd ud af Skeden og lagde det over denne samme Bæk, og ad det gik den omtalte Snog over til den anden Side. Og efter at den var gaaet ind i et Hul i Bjærget ikke langt derfra og efter nogen Tids Forløb var kommen tilbage og havde passeret den ovenomtalte Bæk over det samme Sværd, gik den atter ind i Gunthramns Mund, som den var kommen ud fra. Derefter vaagnede Gunthramn af Søvnen og fortalte, at han havde set et underligt Syn. Thi han sagde, at det havde forekommet ham i Søvne, at han var gaaet over en Flod ad en Jærnbro og var gaaet ind under et Bjærg, hvor han

---

[1]) Broder til Childeperts Fader Sigispert.

[2]) Det v. s. Gregor af Tours's Frankerhistorie, en af Hovedkilderne til Paulus's Værk.

havde set mange Pund Guld. Men den, i hvis Skød han havde haft sit Hoved hvilende, medens han havde sovet, fortalte ham, hvad han havde set dette vedrørende, ganske som det var gaaet for sig. Kort at sige: Det paagældende Sted blev gravet ud, og man fandt der uvurderlige Skatte, som vare blevne henlagte der i længst forsvundne Dage. Af dette Guld lod Kongen selv siden gøre et massivt Bæger af en vidunderlig Størrelse og stor Vægt, som han lod udsmykke med mange kostelige Ædelstene, og han vilde sende det over til Herrens Grav i Jerusalem. Men da han ikke saa nogen Mulighed derfor, lod han det sætte over den hellige Martyr Marcellus's Lig, der er begravet i Staden Cavallonum[1], hvor Kongens Bolig dengang var. Der har det været lige til den nærværende Dag. Og der er intetsteds noget af Guld udført Værk, der kan sammenlignes med det. Men efter at vi saaledes i al Korthed have berørt dette, som var værdt at fortælle, lad os saa vende tilbage til Historien.

35. Medens Kong Autharis Sendemænd opholdt sig i Francien, døde han selv efter 6 Aars Regering i Ticinus den 5. September[2] efter at have faaet Gift, som der fortælles. Langobarderne skikkede straks en Sendefærd til Frankernes Konge Childepert for at melde ham Kong Autharis Død og bede ham om Fred. Da Childepert hørte dette, tog han godt imod Sendemændene, men Freden lovede han senere at ville tilstaa. Alligevel lod han efter nogle Dages Forløb Mændene rejse hjem med Løftet om Fred. Men eftersom Langobarderne syntes saa saare godt om Dronning Theudelinda, tillod de hende at beholde den kongelige Værdighed og raadede hende til af alle Langobarder at

---

[1]) Châlons sur Saône.

[2]) Aar 590.

vælge sig til Mand, hvem hun selv vilde, blot det var en, de kunde være tjent med at have til at føre Regeringen. Hun raadførte sig med forstandige Mænd og valgte derpaa Taurinaternes Hertug Agilulf baade til Husbond for sig selv og til Konge for Langobardernes Folk. Thi han var en Mand, der baade var virksom og krigersk og saavel af Legeme som af Sjæl skikket til at styre Riget. Dronningen paalagde ham straks at komme til sig, og selv ilede hun til Byen Laumellum[1] for at møde ham. Da han kom til hende, lod hun efter et kort Ordskifte skænke Vin for sig. Deraf drak hun først selv og gav saa Agilulf Resten at drikke. Da han efter at have taget imod Bægeret derpaa ærbødig havde kysset Dronningens Haand, sagde hun med et undseligt Smil, at det ikke sømmede sig, at han kyssede den paa Haanden, hvem han skulde kysse paa Munden. Og derpaa lod hun ham staa op og kysse hende og fortalte ham om Ægteskabet med hende og den kongelige Værdighed[2]. Kort at fortælle: Bryllupet fejredes med stor Glæde; Agilulf, som var i Slægt med Kong Authari, overtog den kongelige Værdighed allerede i Begyndelsen af November. Dog var det først senere, nemlig i Begyndelsen af Maj[3], ved en almindelig Forsamling i Mediolanum af alle Langobarderne, at han blev hævet til den kongelige Trone.

---

[1]) Det nuværende Lumello Vest for Pavia.

[2]) Efter en mere sandsynlig Beretning har Agilulf først ved Magt tilrevet sig Regeringen og derefter taget Theudelinda til Ægte.

[3]) Aar 591.

Fjerde Bog.

---

1. Efter at altsaa Agilulf, der ogsaa kaldes Ago, var bleven hyldet som Konge[1], sendte han den tridentinske Biskop Agnellus til Frankien i Anledning af dem, Frankerne havde ført bort som Fanger fra de tridentinske Borge[2]. Da han vendte tilbage derfra, førte han med sig adskillige Fanger, som Frankernes Dronning Brunechildis for sine egne Penge havde løskøbt. Ogsaa Tridentinernes Hertug Eoin drog til Gallien for at erholde Fred; han erholdt den og vendte tilbage.

2. I dette Aar var der en overvættes haard Tørke fra Januar Maaned lige til September Maaned, og der opstod stor Hungersnød. Der kom ogsaa til det tridentinske Distrikt en stor Mængde Græshopper, som vare større end andre Græshopper; og mærkelig nok opaad de Græsset og fortærede Moseplanterne, men Sæden paa Marken berørte de kun i ringe Grad. Ogsaa i det følgende Aar kom de paa lignende Maade.

3. I disse Dage lod Hertugen af Sankt Julianus's Ø[3] Minulf Kong Agilulf dræbe, fordi han i den fore-

---

[1]) I Maj 591.

[2]) Se ovfr. III, 31.

[3]) Denne ligger i den lille Lago di Orta Vest for Lago Maggiore.

gaaende Tid havde overgivet sig til Frankernes Hertuger. Ogsaa den bergamensiske Hertug Gaidulf gjorde Oprør i sin Stad Bergamus[1] og forskansede sig imod Kongen; men efter at der var givet Gidsler, sluttede han Fred med denne. Alligevel rejste Gaidulf sig paany og indesluttede sig paa Øen Comacina[2]. Kong Agilulf gik i Land paa Øen, fordrev hans Folk derfra og bragte den Skat, han fandt henlagt dér af Romerne[3], over til Ticinus. Men da Gaidulf paany flygtede til Bergamus, blev han dér fangen af Kong Agilulf og atter tagen til Naade. Ogsaa Hertug Ulfari gjorde Oprør mod Kong Ago, men blev i Tarvisium[4] belejret og tagen til Fange af ham.

4. I dette Aar var der paany en overvættes haard Underlivspest i Ravenna, Gradus og Istrien, saaledes som der ogsaa 30 Aar[5] tidligere havde været. Paa denne Tid sluttede Kong Agilulf Fred med Avarerne. Childepert førte ogsaa Krig med sin Fætter, en Søn af Hilperic; og i denne Kamp faldt der henved 30,000 Mand. Det var dengang en saare kold Vinter, en saadan, som næppe nogen kunde erindre, at det tidligere havde været. I Brionernes Land[6] flød der Blod ned fra Skyerne; og mellem Renusflodens Vande flød der en Blodstrøm.

5. I disse Dage forfattede den vise og salige Pave i Romerstaden Gregorius efter at have skrevet meget andet til den hellige Kirkes Nytte ogsaa fire Bøger om de hellige Mænds Liv. Og dette Skrift kaldte han

---

1) Bergamo.
2) En Ø i Lago di Como.
3) Se ovfr. III, 27.
4) Treviso.
5) Rigtigere omtr. 21 Aar; thi det er vel den Pest, der omtales II, 4.
6) Se ovfr. II, 3.

Dialogen, det vil sige et Ordskifte mellem to, eftersom han havde affattet den under Form af en Samtale, han havde ført med sin Diakon Petrus. Disse Bøger sendte han til Dronning Theudelinda, om hvem han vel vidste, at hun baade var hengiven til Troen paa Kristus og udmærket ved gode Gerninger.

6. Denne Dronning hjalp ogsaa Guds Kirke til store Goder. Thi næsten alt Kirkernes Gods havde Langobarderne taget i Besiddelse, medens de endnu vare hildede i Hedenskabet[1]. Men ved hendes velsignelsesrige Bønner lod Kongen sig ikke blot bevæge til at holde fast ved den katholske Tro[2], men endog til at skænke mange Besiddelser til Kristi Kirke og til igen at skaffe de Biskopper, der havde levet forkuede og ringeagtede, deres gamle Værdighed og Anseelse.

7. I disse Dage blev Tassilo af Frankernes Konge Childepert indsat til Konge i Bajoarien. Han drog snart efter med en Hær ind i Sclavernes Provins[3], og efter at have vundet Sejr vendte han tilbage med et stort Bytte.

8. Paa denne Tid rejste fremdeles Romanus, Patricier og Exark[4] i Ravenna, til Rom. Da han kom tilbage til Ravenna, generobrede han de Stæder, Lang-

---

[1]) De fleste af Langobarderne vare vistnok ved Indvandringen i Italien arianske Kristne, men der var ogsaa iblandt dem paa den ene Side talrige Katholiker, paa den anden talrige Hedninger. Paulus's Meddelelser ere for dette Forholds Vedkommende yderst mangelfulde.

[2]) Paulus's Udtryk (»catholicam fidem tenuit«) er ikke rigtig klart; thi det er sikkert, at Kong Agilulf ikke blev Katholik, hvad Paulus heller ikke kan have troet (smlgn. Pave Gregorius's Udtalelser i Brevet til Theudelinda, ndfr. Kap. 9).

[3]) Naar Paulus her og i det følgende taler om Sclaver, mener han dermed stedse de af Avarerne beherskede Sydslaver i Kärnthen, Krain, Kroatien, Slavonien og Serbien.

[4]) Exarken er den kejserlige Statholder.

obarderne havde besat, og hvis Navne ere følgende: Sutrium, Polimartium, Hortæ, Tuder, Ameria, Perusia, Luceolis[1] og nogle andre Stæder. Da Kong Agilulf fik Efterretning om denne Tildragelse, forlod han straks Ticinus, drog med en stærk Hær til Staden Perusia og belejrede der i nogle Dage den langobardiske Hertug Mauriso, der havde sluttet sig til Romernes Parti, tog ham til Fange og lod ham straks dræbe. Ved Kongens Ankomst blev den salige Pave Gregorius saa forfærdet, at han, som han selv fortæller i sine Homilier, standsede midt i Forklaringen af Templet, hvorom der læses hos Ezechiel[2]. Men efter at Kong Agilulf havde faaet Forholdene bragt i Orden, drog han tilbage til Ticinus; og derpaa varede det ikke længe, før i Særdeleshed hans Hustru Dronning Theudelinda efter de gentagne Opfordringer, hun skriftlig havde modtaget fra den salige Pave Gregorius, fik ham bevæget til at slutte en fast og urokkelig Fred med denne samme hellige Mand, Pave Gregorius, og med Romerne. Og den ærværdige Præstemand tilstillede da[3] Dronningen følgende Taksigelsesskrivelse.

9. »Gregorius til Langobardernes Dronning Theudelinda[4]. At eders Højhed med sædvanlig Iver og Velvilje har virket for, at der kunde komme en Fred i Stand, have vi erfaret ved en Meddelelse fra vor Søn,

---

1) Disse Byer ligge omtrent i en lige Linje mellem Rom og Ravenna, sydligst Sutrium (Sutri), derpaa Hortæ (Orte) ved Tiberens øvre Løb, Polimartium (Bomarzo), Ameria (Amelia), Tuder (Todi), Perusia (Perugia) og Luceolis (i Nærheden af det nuværende Gubbio). Perusia dannede et langobardisk Hertugdømme; de andre Stæder tilhørte vistnok alle Kejseren.

2) Ezechiel Kap. 40—44.

3) Vistnok i Aaret 599.

4) Overskriften over latinske Breve indeholder saavel Afsenderens som Adressatens Navn.

Abbed Probus[1]. Og der var jo heller ikke andet at vente af eders kristelige Sindelag, end at I i Fredens Tjeneste vilde lægge eders Virkelyst og Retsindighed for Dagen paa en for alle Mennesker tydelig Maade. Derfor takke vi den almægtige Gud, som i sin Miskundhed styrer eders Hjærte saaledes, at ligesom han har indgivet eder den rette Tro, saaledes giver han eder stedse at udføre, hvad der er ham velbehageligt. Thi, høje Datter, du maa ikke tro, det er en ringe Løn, du har erhvervet dig af det Blod, som ellers vilde have kommet til at flyde paa begge Sider. Af den Aarsag bringe vi eder vor Tak for det, der har været eders Formaal, og paakalde vor Guds Barmhjærtighed, at han her og hisset vil give eder Lønnen derfor i Goder baade paa Legeme og Sjæl. Idet vi bringe eder vor Hilsen, opfordre vi eder tillige i faderlig Kærlighed til hos eders ophøjede Ægtefælle at udvirke, at han ikke vægrer sig ved at indtræde i det kristne Samfund. Thi, som vi tro, at ogsaa I vide, vil det i mange Maader være til Gavn, om han vil træde i Venskabsforhold til det. Men selv maa I blive ved den Sædvane, I have til i eders Bestræbelser stedse at have det for Øje, der tjener til begge Parters Vel, og hvor der tilbyder sig Lejlighed til at vinde Løn fra Gud, end ydermere at stille eders gode Egenskaber til Tjeneste for den almægtige Guds Øjne«. Og ligeledes et Brev fra den samme til Kong Agilulf: »Gregorius til Langobardernes Konge Agilulf. Vi takke eders Højhed, fordi I har laant Øre til vor Begæring og, som vi fortrøstningsfuldt have ventet det af eder, anordnet en Fred, der vil være til Gavn for begge Parter. Derfor rose vi

---

[1]) Naar Paven her kalder Abbed Probus sin »Søn«, maa Ordet ikke tages i naturlig Betydning; det maa forstaas om den yngre, den underordnede.

ogsaa højlig eders Klogskab og Retsind, fordi I ved at elske Freden viser, at I elsker Gud, hvis Vilje og Værk Freden er. Thi hvis den, hvad Gud forbyde, ikke var kommen i Stand, hvad havde da været Følgen, uden at de arme Bønder, hvis Møje er til Gavn for begge Parter, havde kommet til at udgyde deres Blod og derved bragt Synd og Fare over dem begge? Men for at vi kunne mærke, at denne samme Fred, saaledes som den er bleven sluttet af eder, er til Gavn for os, bede vi, idet vi i faderlig Kærlighed bringe eder vor Lykønskning, at I, hver Gang der tilbyder sig Lejlighed dertil, skriftlig vil indskærpe eders Hertuger paa forskellige Steder og navnlig dem, der have Plads her i vor Nærhed, at de fuldstændig skulle overholde denne Fred, saaledes som det er lovet, og ikke jage efter noget, der kunde give Anledning til Strid eller Ulempe, paa det vi kunne vide eder Tak for eders gode Vilje. Men Overbringerne af nærværende Brev have vi modtaget med tilbørlig Kærlighed som dem, der i Virkeligheden vare eders Mænd, fordi det var Ret, med Kærlighed baade at modtage og at hjemsende vise Mænd, som bragte Melding om, at Gud havde været os saa naadig at lade en Fred blive sluttet«.

10. Imidlertid viste der sig den følgende Januar Maaned[1] en Komet om Morgenen og om Aftenen hele Maaneden igennem. I denne Maaned døde ogsaa Johannes, Ærkekiskoppen over Ravenna, og fulgtes af den romerske Borger Marianus. Efter at fremdeles Hertug Eoin af Tridentum var død, fik denne Plads til Hertug den retsindige Gaidoald, som var katholsk af Tro. I de samme Dage styrtede Bajoarierne i et Antal af henimod 2000 Mand sig over Sclaverne, men bleve

[1]) Snarere 4 Aar i Forvejen, i Aaret 595.

overfaldne af Kakanen[1] og alle dræbte. Da bleve Skovheste og Bøfler første Gang bragte til Italien, hvor de vakte Forundring hos Befolkningen.

11. Paa denne Tid[2] døde ogsaa Frankernes Konge Childepert i en Alder af 25 Aar tillige med hans Hustru, som der fortælles, af Gift. Hunnerne eller Avarerne, som de ogsaa kaldes, trængte fra Pannonien ind i Turingien[3] og førte meget haarde Krige med Frankerne. Dronning Brunechildis styrede dengang Gallien med sine endnu smaa Børnebørn, Theudepert og Theuderic; dem fik Hunnerne Penge af og vendte derpaa tilbage til deres eget. Ogsaa Frankernes Konge Gunthramn døde, og hans Kongemagt overtog Dronning Brunechildis med sine endnu smaa Børnebørn, Childeperts Sønner.

12. Paa samme Tid lod Kakanen, Hunnerkongen, Sendemænd drage til Agilulf i Mediolanum og sluttede Fred med ham. Ogsaa Patricieren Romanus døde; og efter ham fulgte Gallicinus, som indgik Overenskomst om Fred med Kong Agilulf.

13. I denne Tid sluttede Agilulf ogsaa en evig Fred med Frankernes Konge Theuderic. Derefter fældede Kong Ago Veronensernes Hertug Zangrulf, der gjorde Oprør imod ham. Ogsaa den bergamensiske Hertug Gaidulf, hvem han allerede 2 Gange havde skaanet[4], ombragte han. Og paa lignende Maade dræbte han ogsaa Warnecaut i Ticinus.

---

1) Kakanen er, som Paulus senere (IV, 20 o. fl. St.) angiver, en Benævnelse for den avariske Fyrste. Det er et fælles-mongolsk Ord, med hvilket ogsaa siden, i det 13. Aarhundrede, den mongolske Overfyrste betegnedes i Modsætning til Underfyrsterne, der hed Kaner.

2) Aar 596.

3) D. v. s. Thüringen, der var underlagt af Frankerne.

4) Se ovfr. II, 3.

14. I den følgende Tid hjemsøgte en meget haard Pest paany Ravenna og dem, der boede ved Havets Bredder. I det følgende Aar svækkede ogsaa en stærk Dødelighed Veronensernes Folk.

15. Da saa man ogsaa et blodigt Tegn komme til Syne paa Himlen i Skikkelse af blodige Lanser og et straalende Lys hele Natten igennem. Frankerkongen Theudepert førte i denne Tid Krig med sin Fætter Clothar[1] og medtog hans Hær frygteligt.

16. I det følgende Aar døde Hertug Ariulf, der havde efterfulgt Faroald i Spoletium. Efter at denne Ariulf havde ført en sejrrig Kamp mod Romerne i Camerinum[2], gav han sig til at spørge sine Folk om, hvem den Mand var, som han selv under hin Kamp, som han havde ført, havde set kæmpe saa ivrig. Da hans Mænd svarede ham, at de ved den Lejlighed ikke havde set nogen Mand kæmpe mere tappert end Hertugen selv, sagde han: »Det er dog vist, at jeg dér saa en anden, der i alle Maader var mig langt overlegen; og saa ofte nogen fra Modpartiet var i Færd med at ramme mig, skærmede denne raske Mand mig stedse med sit Skjold«. Og efter at Hertugen selv var kommen til Spoletium, hvor den hellige Martyr Biskop Savinus's Kirke er beliggende, hvori denne samme Mands ærværdige Legeme hviler, spurgte han, hvem dette store Hus tilhørte. Der blev svaret ham af hans tro Mænd, at der hvilede Martyren Savinus, hvem de Kristne, saa tit de drog i Krig mod Fjender, havde for Skik at paakalde til Hjælp for sig. Og saasom Ariulf endnu var Hedning, svarede han saaledes: »Er det ogsaa muligt,

---

[1]) I Virkeligheden var Chlothar II, der i Aaret 613 samlede hele Frankerriget, en Fætter til Theudipert II's Fader, Childepert II, Sigisperts og Brunechildis's Søn.

[2]) Det nuværende Camerino, Øst for Perugia.

at en død Mand yder en levende Hjælp?« Efter at have sagt dette sprang han ned af sin Hest og gik ind i Kirken for at tage den i Øjesyn. Medens de andre forrettede deres Bøn, gav han sig til at betragte Malerierne dér. Og da han saa den hellige Martyr Savinus's Skikkelse afmalet, saa forsikrede han straks med en Ed og sagde, at ganske en saadan Skikkelse og Klædning havde den Mand, der havde beskyttet ham i Kampen. Deraf kunde man skønne, at det maatte have været den hellige Martyr Savinus, der havde ydet ham Hjælp i Kampen. Efter Ariulfs Død kæmpede to Sønner af den tidligere Hertug Faroald med hinanden om Hertugværdigheden; og den ene af dem, han der hed Theudelap, blev kronet med Sejr og overtog Hertugdømmet.

17. Ved disse Tider[1] blev den hellige Fader Benedictus's Kloster paa Borgen Cassinum ved Nattetid angrebet af Langobarder. Medens disse plyndrede alle Ting, kunde de ikke engang gribe en eneste af Munkene, paa det den ærværdige Fader Benedictus's Spaadom skulde opfyldes, den han lang Tid i Forvejen havde udtalt, idet han havde sagt: »Kun med Besvær har jeg kunnet formaa Gud til at overlade mig Sjælene hersteds«[2]. Og Munkene maatte ogsaa flygte herfra og søgte til Rom[3], idet de bragte med sig Bogen med den hellige Regel, som den førnævnte Fader selv havde affattet, og nogle andre Skrifter samt et Pund Brød og et

[1]) I Virkeligheden langt tidligere, allerede i Aaret 589.

[2]) Legenden fortæller, at en af Benedictus's Venner engang fandt ham grædende; og da han spurgte ham, hvorfor han sørgede, svarede han: »Hele dette Kloster og alt det, jeg har indrettet for Brødrene, er efter den almægtige Guds Dom overgivet til Krigsfolk; kun med Besvær . . . osv.«

[3]) Her tog Pave Pelagius II sig af dem og tillod dem at opføre et Benediktinerkloster i Byen.

Maal Vin, og hvad de havde kunnet skaffe af Vejen af Bohavet. Efter den hellige Benedictus styrede Constantinus, efter ham Vitalis og tilsidst Bonitus det oprindelige Kloster; og under ham var det, at denne Ødelæggelse gik for sig.

18. Efter at Beneventanernes Hertug Zotto var død, udsendte Kong Agilulf Arichis for at indtage hans Plads; han stammede fra Forumjulii og havde opdraget den forojulanske Hertug Gisulfs Sønner, og han var beslægtet med denne samme Gisulf. Til denne Arichis har man et Brev fra den salige Pave Gregorius, som lyder saaledes:

19. »Gregorius til Hertug Arichis. Eftersom vi sætte vor Lid til eders Højhed som den, der i Sandhed er vor Søn, saa føle vi os tilskyndede til at rette en tillidsfuld Bøn til eder om noget, idet vi tro, at I ingenlunde vil taale, at vi blive bedrøvede, navnlig ikke i en Sag, der kan tjene eders Sjæl til Bedste. Vi give eder da tilkende, at vi til de hellige Mænd Petrus's og Paulus's Kirker have nogle Bjælker behov, og derfor have vi paalagt vor Underdiakon Savinus at fælde nogle i Brittiernes Land[1], og at han skal lade dem bringe til et belejligt liggende Sted ved Havet. Og eftersom han trænger til Hjælp i denne Sag, saa bede vi, idet vi hilser eders Højhed med faderlig Kærlighed, at I vil give eders Embedmænd dersteds Befaling om at sende nogle af deres undergivne med deres Okser til Hjælp for ham, for at han med eders Bistand bedre kan udføre, hvad vi have paalagt ham. Vi vil nemlig love, at, naar Arbejdet er fuldendt, skulle vi sende en Gave, der er eder værdig uden at være krænkende for eder. Thi vi vide at tænke os om og at gøre vore Sønner Gengæld, naar de ere os til Vilje. Derfor bede vi atter,

---

[1]) Se II, 17.

høje Søn, at I vil gøre saaledes, at baade vi kunne være i eders Gæld for den ydede Hjælp, og at I kan faa Løn for de hellige Mænds Kirker«.

20. I disse Dage blev en Datter af Kong Agilulf tillige med sin Mand Gudescalc tagen til Fange i Staden Parma af Patricieren Gallicinus's Hær og ført til Ravennaternes By. Paa denne Tid sendte ogsaa Kong Agilulf Haandværkere til Kakanen, Avarernes Konge, for at bygge Skibe, og med disse erobrede denne samme Kakan en Ø i Thracien[1].

21. I denne samme Tid indviede ogsaa Dronning Theudelinda den Kirke for den hellige Johannes den Døber, som hun havde ladet opføre i Modicia[2], hvilket Sted ligger 12 Millier ovenfor Mediolanum, smykkede den med mange Prydelser af Guld og Sølv og forsynede den rigelig med Grundejendomme. Paa dette Sted byggede ogsaa fordum Gothekongen Theuderic et Palads, fordi dette Sted i Sommertiden er køligt og sundt, da det nemlig ligger nær ved Alperne.

22. Dér byggede tillige den før nævnte Dronning sig et Palads, i hvilket hun lod udføre Malerier, der fremstillede Begivenheder af den langobardiske Historie. Her vises det tydelig, hvorledes Langobarderne i den Tid behandlede deres Hovedhaar, og hvorledes deres Klædedragt og Udvortes var. De tog nemlig Haaret bort i Nakken, saa denne blev blottet lige til Baghovedet, men foran havde de det hængende ned paa begge Sider lige til Munden med en Skilning midt over Panden[3]. Deres Klæder vare vide og for det meste af Linned, saadanne som Angelsachserne[4] pleje at

---

[1]) Den nordøstlige Del af Balkanhalvøen, altsaa en Del af det østromerske Kejserrige.

[2]) Det nuværende Monza.

[3]) Smlgn. I, 8.

[4]) Dette er det første Sted, hvor Navnene Angler og Sachser sammendrages til eet Navn (»Anglisaxones«).

have dem, prydede med brede, vævede Bræmmer af en anden Farve. Deres Sko vare næsten helt aabne lige til den store Taa og holdtes sammen ved Remme, der gik over Kors fra begge Sider. Men siden begyndte de at bruge Hoser[1], over hvilke de, naar de red, trak uldne Skafter. Dette var imidlertid en Skik, de havde optaget efter Romerne.

23. Indtil denne Tid havde Besætningen i Patavium[2] gjort tapper Modstand mod Langobarderne, saa at Staden havde holdt Stand. Men endelig blev den, da der kastedes Ild ind i den, helt og holdent opbrændt af de fortærende Flammer, og paa Kong Agilulfs Befaling blev den jævnet med Jorden. Dog fik de Soldater, der vare i den, Tilladelse til at gaa bort til Ravenna.

24. Paa denne Tid kom Agilulfs Sendemænd tilbage fra Kakanen og meldte, at der var sluttet en evig Fred med Avarerne. Med dem fulgte en Sendemand fra Kakanen, som drog videre til Gallien med en Opfordring til Frankernes Konger om at have Fred med Langobarderne ligesom med Avarerne. Imidlertid trængte Langobarderne sammen med Avarerne og Sclaverne ind i Istriernes Land[3] og hærgede alt med Ild og Rov.

25. Da fødte Dronning Theudelinda i Paladset i Modicia Kong Agilulf en Søn, og han blev kaldet Adaloald. I den følgende Tid erobrede Langobarderne Fæstningen Mons Silicis[4]. Paa samme Tid blev Gallicinus i Ravenna fordreven og Smaracdus, som tidligere havde været Patricier i Ravenna, kom igen.

26. Efter at have ført Regeringen i 21 Aar blev

---

1) »Osæ« eller »Hosæ«; i en langobardisk Optegnelse hedder det, at Kong Adaloald (616—626) var den første, der bar Hoser.

2) Padova.

3) Det tilhørte Kejseren.

4) Det nuværende Monselice; se ovfr. II, 14.

Kejser Mauricius saavel som hans Sønner Theudosius, Tiberius og Constantinus dræbte af Patricieren Priscus's Staldmester Focas[1]. Han havde været en nyttig Mand for Staten; thi han havde ofte vundet Sejr, naar han kæmpede mod Fjenderne. Og det var ogsaa ved hans Tapperhed, at Hunnerne, der tillige kaldes Avarer, bleve overvundne.

27. I dette Aar blev Hertugerne Gaidoald af Tridentum og Gisulf af Forumjulii, der hidtil havde levet i Tvedragt med Kong Agilulf, tagne til Naade af ham igen. Da blev ogsaa den før nævnte Søn af Kong Agilulf, Adaloald, døbt i Sankt Johannes i Modicia; og han blev tagen fra Fonten[2] af Kristi Tjener Secundus fra Tridentum, hvem vi ofte[3] have omtalt. Men den hellige Paaskedag faldt dengang paa den 7. April.

28. I disse Dage herskede der endnu Strid mellem Langobarderne og Romerne som Følge af, at Kongens Datter var bleven tagen til Fange[4]. Af den Grund rykkede Kong Agilulf i Juli Maaned[5] ud fra Mediolanum; og i Forbindelse med Sclaverne, som Kakanen, Avarernes Konge, havde sendt ham til Hjælp, gav han sig til at belejre Staden Cremona, som han indtog den 21. August og jævnede med Jorden. Paa lignende Maade indtog han ogsaa Mantua efter at have brudt Hul paa dens Mure med Væddere og drog ind i Staden den 13. September, men gav de Soldater, der vare i den, Tilladelse til at vende tilbage til Ravenna. Da overgav ogsaa den Borg, der kaldes Vulturina[6], sig

[1]) Kejser fra 603 til 610.
[2]) Det vil sige holdt over Daaben.
[3]) I dette Skrift kun eengang tidligere (III, 29) og eengang nedenfor (IV, 40).
[4]) Se ovfr. Kap. 20.
[5]) 603.
[6]) Det nuværende Viadana, Nord for Po, tæt ved Parmaflodens

til Langobarderne; men Soldaterne stak Ild paa Byen og flygtede til Brexillus[1]. Efter at dette saaledes var fuldført, blev Kongens Datter med samt hendes Mand, Børn og hele Formue udleveret af Patricieren Smaracdus; og i den 9de Maaned blev der sluttet en Fred lige til den første April i den 8de Indiktion[2]). Kongens Datter vendte derefter tilbage fra Ravenna til Parma, men døde straks efter under en vanskelig Nedkomst. I dette Aar kæmpede Frankernes Konger Theudepert og Theuderic[3] imod deres Farbroder Clothar. I denne Kamp faldt der mange tusinde paa begge Sider.

29. Dengang vandrede ogsaa den salige Pave Gregorius til Kristus, da Focas i den 8de Indiktion allerede herskede paa andet Aar[4]. I Gregors Plads blev Savianus indsat i det apostoliske Embede. Dengang herskede der en overordentlig kold Vinter, og Vinrankerne gik næsten paa alle Steder til Grunde. Ogsaa Kornet blev dels tilintetgjort af Mus, dels ramtes det af Brand[5], som fortærede det. Thi dengang skulde Verden lide af Hunger og Tørst, eftersom en saa stor Lærer gik bort, og der derved paakom Menneskenes Sjæle Mangel paa aandelig Næring, Tørst og Tørke. Jeg har visselig Lyst til i dette lille Værk at indflette nogle Ord af et Brev fra denne samme salige Pave Gregorius, for at det klarere kan erkendes, hvor ydmyg

---

Udløb i Po, i Nærheden af det straks nedenfor nævnte Brescello.

1) Det nuværende Brescello; se III, 18.

2) Den 8de Indiktion var Aaret $604\frac{1}{9}$ — $605\frac{31}{8}$; den 1. April i den 8de Indiktion var altsaa $605\frac{1}{4}$.

3) Sønner af Childepert II, Sigispert I's og Brunechildis's Søn.

4) Gregorius døde den 12. Marts 604, medens Fokas, som Paulus siger, regerede paa andet Aar, derimod ikke i den 8de, men i den 7de Indiktion ($603\frac{1}{9}-604\frac{31}{8}$).

5) Kornsygdommen.

denne Mand har været, og hvilken Sindets Renhed og Hellighed han har været i Besiddelse af. Da han nemlig engang blev anklaget hos Kejser Mauricius og hans Sønner for at have taget imod Penge for at dræbe en Biskop Malcus, der var i Fængsel, skrev han i Anledning af denne Sag et Brev til sin Apocrisarius[1] Savianus, som opholdt sig i Konstantinopel, og sagde blandt andet: »Der er eet, som du kortelig skal fremføre for vore høje Herrer, at hvis jeg, deres Træl, havde villet indlade mig paa at myrde Langobarder, saa havde disses Folk den Dag idag hverken Konge eller Hertuger eller Grever og vilde være spaltet i den største Forvirring. Men siden jeg frygter Gud, gyser jeg tilbage for at give mig af med et hvilketsomhelst Menneskes Død. Og denne samme Biskop Malcus har hverken været i Fængsel eller i nogen anden ulykkelig Stilling; men den Dag, da han førte sin Sag for Retten og blev domfældt, blev han uden mit Vidende af Notaren Bonifacius ført til hans Hus, spiste Frokost dér og blev hædret af ham, og om Natten døde han pludselig». Se, hvor ydmyg denne Mand har været, han som var den ypperste Præst, men dog kaldte sig Træl! Se, hvor ren af Sind han har været, han som ikke vilde give sig af med Langobardernes Død, skønt de dog baade vare vantro og anrettede almindelig Ødelæggelse.

30. Sommeren derefter blev Adaloald i Juli Maaned[2] ophøjet til Konge over Langobarderne paa Circus i Mediolanum i sin Fader Kong Agilulfs Nærværelse, medens Frankerkongen Teudeperts Sendemænd stod hos, den kongelige Dreng[3] blev trolovet med Kong

---

[1]) Se ovfr. III, 13.
[2]) Enten 604 eller 605.
[3]) Han var højst 2—3 Aar gammel; se IV, 25 og 27.

Teudeperts Datter, og der blev sluttet en evig Fred med Frankerne.

31. Paa denne Tid kæmpede Frankerne med Sachserne, og der blev anrettet et stort Mandefald paa begge Sider. I Ticinus blev fremdeles i den hellige Apostel Petrus's Kirke Kantoren Petrus ramt af Lynet.

32. Endvidere sluttede Kong Agilulf i en følgende November Maaned[1] Fred med Patricieren Smaracdus for et Aar, idet han modtog 12,000 Solidi af Romerne. Desuden bleve nogle Stæder i Tuscien, nemlig Balneus Regis og Urbs Vetus[2], erobrede af Langobarderne. Da viste der sig i April og Maj Maaned en Stjerne, som man kalder en Komet. Derpaa sluttede Kong Agilulf paany Fred med Romerne for 3 Aar.

33. I disse Dage døde Patriarken Severus, og med Kongens og Hertug Gisulfs Samtykke blev i hans Sted Abbeden Johannes udnævnt til Patriark i det gamle Aquileia. Fremdeles blev i Gradus Romeren Candidianus indsat som Biskop. I November og December Maaned viste der sig atter en Komet. Efter at ogsaa Candidianus var død, udnævntes af de Biskopper, der stod under Romerne, Epiphanius, som havde været Forstander for Notarerne, til Patriark. Fra den Tid begyndte der at være 2 Patriarker.

34. Paa den Tid bemægtigede Johannes Consinus sig Neapel. Ikke mange Dage efter blev han af Patricieren Eleutherius fordreven fra den samme Stad og dræbt. Derefter overtog den samme Patricier Eleutherius, en Evnuk, Herskermagten. Men da han var paa Vej fra Ravenna til Rom, blev han i Borgen Luceolis[3]

---

[1]) 606.

[2]) De nuværende Byer Bagnarea og Orvieto 10—12 Mil Nordvest for Rom, den første Øst, den anden Nord for Lago di Bolsena.

[3]) Imellem Rimini og Perugia; se ovfr. IV, 8.

dræbt af Soldaterne, og hans Hoved blev sendt til Kejseren i Konstantinopel.

35. Paa denne Tid sendte ogsaa Kong Agilulf sin Notar Stablicianus til Kejser Focas i Konstantinopel. Efter at have sluttet Fred for et Aar, vendte han tilbage med Sendemænd fra Kejseren, og de overbragte Kong Agilulf Gaver fra denne.

36. Efter at nu Focas, som ovenfor[1] sagt, havde myrdet Mauricius og hans Sønner[2] og derpaa tilrevet sig Romerriget, var han Kejser i et Tidsrum af 8 Aar. Saasom den konstantinopolitanske Kirke skrev sig som den første af alle Kirker, bestemte han efter Opfordring af Pave Bonifacius[3], at den romerske og apostoliske Kirkes Sæde skulde være Hovedet for alle andre Kirker. Ligeledes befalede han efter Begæring af en anden Pave Bonifacius[4], at Afgudsdyrkelsens Smuds skulde fjærnes fra det gamle Tempel, der kaldtes Pantheum, og det skulde omdannes til en Kirke for den hellige, evindelige Jomfru Maria og alle Martyrerne, for at man paa samme Sted, hvor man fordum havde dyrket alle — ikke Guder[5], men Djævle — i Fremtiden kunde ihukomme alle hellige. Paa hans Tid førte Prosinerne og Veneterne[6] Krig i Østerland og Ægypten og nedslog hinanden ved gensidigt Mandefald. Ogsaa Perserne førte haarde Krige mod Riget og erobrede mange romerske Provinser og selve Jerusalem. De ødelagde Kirkerne, skændede Helligdommene og ranede iblandt de hellige og verdslige

---

1) IV, 26.

2) Aar 603.

3) Bonifacius IV (608—615).

4) Bonifacius III (607).

5) Pantheon (underforstaaet Hieron) betyder paa græsk et Tempel, der er indviet til alle Guder.

6) Partier ved Stridighederne paa Rendebanen i Konstantinopel; Prosiner betyder »de Grønne«, Veneter »de Blaa«.

Steders Prydelser endogsaa Fanen med Herrens Kors[1]. Imod denne Focas gjorde Heraclianus, som styrede Afrika, Oprør, og han kom i Spidsen for sin Hær og berøvede ham Riget og Livet, hvorpaa hans egen Søn Heraclius overtog Styrelsen af Romerstaten.

37. Ved disse Tider kom Avarernes Konge, som de i deres Sprog kalde Kakanen, med en talløs Mængde og drog ind i Venetiens Land. Ham ilede Hertug Gisulf af Forumjulii kækt imøde med de Langobarder, han havde kunnet faa; men uagtet han kæmpede med tappert Mod med faa Mænd mod en umaadelig Overmagt, blev han dog omringet fra alle Sider og faldt med næsten alle sine. Men Gisulfs Hustru Romilda indesluttede og befæstede sig indenfor den forojulanske Borgs Mure sammen med de Langobarder, der vare undkomne, og de i Krigen faldnes Hustruer og Børn. Hun havde to Sønner, der paa denne Tid vare voksne, Taso og Cacco, og to andre, som endnu befandt sig i Barndommen, nemlig Radoald og Grimoald. Og hun havde desuden 4 Døtre, af hvilke den ene hed Appa, den anden Gaila, men Navnene paa de to andre finde vi ikke bevarede. Langobarderne havde ogsaa forskanset sig i de øvrige nærliggende Borge, nemlig Cormones, Nemæ, Osopus, Artenia, Reunia, Glemona og ogsaa i Ibligo[2], som ved sin Beliggenhed er ganske uindtagelig. De forskansede sig desuden paa lignende

[1]) Korset blev dog erobret tilbage af den straks nedenfor omtalte Kejser Herelius; til Minde om dets Genoprejsning paa Golgatha fejrede man siden Festen »Exaltatio crucis« (d. 14. Septbr.).

[2]) Alle i Nærheden af Cividale (Forumjulii); Comones (Cormons) og Ibligo (Iplis) Sydøst for Cividale; de andre mod Nordvest; Osopus er det nuværende Osopo (se II, 13), Artenia det nuværende Artegna, Reunia det nuværende Ragogna (se II, 13) og Glemona det nuværende Gemona.

Maade i de øvrige Fæstninger for ikke at blive et Bytte for Hunnerne, det vil sige Avarerne. Men disse flakkede om i hele Forojulanernes Land, hærgede alt ved Brand og Rov, indesluttede den forojulanske Borg ved Belejring og bestræbte sig af alle Kræfter for at indtage den. Medens deres Konge, nemlig Kakanen, med et stort beredent Følge drog bevæbnet omkring Murene for at udspejde, fra hvilken Side han lettest kunde indtage Byen, lagde Romilda Mærke til ham fra Murene; og da hun saa, at han var i sin blomstrende Ungdomskraft, fattede den skændige Skøge Begær efter ham; og lod ham straks ved et Bud vide, at hvis han vilde tage hende til Ægte, vilde hun selv overgive ham Staden med alle, der vare dér tilstede. Saa snart den barbariske Konge hørte dette, gav han hende i svigefuld Ondskab Tilsagn om at ville gøre, hvad hun havde foreslaaet ham, og lovede at tage hende til Ægte. Og uden at tøve aabnede hun den forojulanske Borgs Porte og førte Fjenden ind, til Fordærv for sig og alle, der vare dér tilstede. Thi efter at Avarerne med deres Konge vare dragne ind i Forumjulii, ranede og plyndrede de alt, hvad de kunde finde; og idet de lod Byen gaa op i Luer, førte de alle dem, de traf, bort som Fanger, idet de dog falskelig lovede dem at ville give dem Bopæl i Pannoniens[1] Land, som de vare komne fra. Da de saa paa Tilbagevejen til Fædrelandet kom til den Slette, de kaldte den hellige, besluttede de at ombringe ved Sværdet alle de Langobarder, som vare stedte i en ældre Alder; Kvinderne og Smaadrengene delte de derimod som Bytte. Men saa snart Gisulfs og Romildas Sønner, Taso, Cacco og Radoald, havde erfaret denne Avarernes Ondskab, satte de sig straks til Hest og flygtede afsted. Nu mente den ene

---

[1]) Se ovfr. I, 22 og II, 7.

af dem, at hans lille Broder Grimoald, et Barn som han var, ikke kunde holde sig paa en Hest i fuldt Løb; og han ansaa det derfor for bedre at dræbe ham, end at han skulde bære Trældommens Aag, og vilde hugge ham ned. Men da han løftede sin Lanse for at gennembore ham, brast Drengen i Graad og raabte: »Du skal ikke stikke mig, thi jeg kan holde mig paa Hesten«. Da greb han ham ved Armen og satte ham oven paa Hestens ubedækkede Ryg, idet han formanede ham til at holde sig fast, om han kunde. Men Drengen greb Tøjlen paa Hesten i Haanden og fulgte efter sine flygtende Brødre. Saa snart Avarerne erfarede dette, steg de til Hest og jog efter dem. De andre undslap ved en rap Flugt; men den lille Grimoald blev indhentet af en af Avarerne, som var kommen raskere afsted. Dog syntes den, der havde grebet ham, ikke, det var værdt at slaa ham ihjel, da han var saa ung, men vilde hellere selv beholde ham for at bruge ham som Træl. Han greb derfor Tøjlen paa Hesten og førte den med sig paa Tilbagevejen til Lejren, hoverende over saa ædelt et Bytte, — thi Drengen havde en smuk Skabning, spillende Øjne og et langt mælkehvidt Haar. Men denne harmedes over at blive slæbt afsted som Fange, og

— vældige Tanker han tumlede kækt i Brystet det lille;

— han drog sit Sværd ud af Skeden, saa lille som det var, som han kunde føre i sin Alder, og huggede den Avarer, der slæbte af med ham, oven i Hovedet med saa stor en Kraft, han formaaede. Og Hugget trængte ind lige til Hjærnen, saa Fjenden styrtede ned fra Hesten. Men nu vendte den lille Grimoald sin Hest og skyndte sig fuld af Glæde bort, og endelig indhentede han sine Brødre og voldte dem en umaadelig Glæde ved sin Befrielse og saa tilmed ved

sin Fortælling om, hvordan han var bleven sin Fjende kvit. Nu henrettede Avarerne alle de Langobarder, der allerede vare i Manddomsalderen, men Kvinderne og Børnene lagde de under Fangeaag. Men Romilda, som var Ophavet til hele Ulykken, hende behandlede Avarerkongen efter den Ed, som han saaledes havde svoret, i een Nat, ligesom om han havde hende til Ægte; men siden overgav han hende til 12 Avarer, for at de i en hel Nat, skiftevis den ene efter den anden skulde ødelægge hende ved at mætte deres Lyst med hende. Senere befalede han ogsaa, at der skulde rammes en Pæl ned midt ude paa en Mark; og han lod hende spidde paa Spidsen af den, idet han tilmed haanede hende og sagde: »Det passer sig, at du har en saadan Ægtemand«. En saadan Død døde altsaa den skrækkelige Fædrelandsforræderske, som tænkte mere paa sin sanselige Lyst end paa Undersaatternes og sine nærmestes Velfærd. Hendes Døtre traadte ikke i deres vellystige Moders Fodspor; men i deres Kærlighed til Kyskhed, sørgede de for, at de ikke blev besudlede af Barbarerne, og lagde raat Hønsekød imellem Brysterne under Trøjen; naar det saa gik i Forraadnelse ved Varmen, udsendte det en hæslig Lugt. Og naar Avarerne saa vilde give sig i Lag med dem, kunde de ikke døje Stanken, men mente, at de af Naturen stank saaledes, og de gik langt bort fra dem og sagde med en Ed, at alle langobardiske Kvinder vare stinkende. Ved dette Kunstgreb friede da de højbaarne Piger sig fra Avarernes Begær og bevarede baade sig selv kyske og gav andre Kvinder, hvem noget lignende maatte times, en gavnlig Lære om, hvordan de skal bevare deres Kyskhed. Siden bleve de solgte, saa de kom forskellige Steder hen, og opnaaede Ægteskaber, der passede til deres ædle Byrd. Thi den ene af dem

skal have ægtet Alamannernes Konge, men den anden en bajoarisk Høvding.

Men nu kræver det Punkt, jeg er kommen til, at jeg maa sætte den almindelige Historie lidt tilside og i al Korthed gøre Rede for min egen Æt, jeg som skriver dette; og i Medfør heraf maa jeg gaa noget længere tilbage i min Fortælling. Paa den Tid, da Langobardernes Folk kom fra Pannonien til Italien, indvandrede sammen med dem ogsaa min Tipoldefader Leupchis, som var en Langobard. Efter at han havde levet nogle Aar i Italien, efterlod han sig, da han endte sin sidste Dag, fem Sønner, som endnu vare smaa; dem greb dette Fangenskabets Uvejr, hvorom vi nu have talt, og førte dem alle fra den forojulanske Borg i Udlændighed til Avarernes Land. Og efter at de der i mange Aar havde døjet Fangenskabets Jammer og allerede vare naaede til Manddomsalder, saa besluttede en af dem, Lopichis, hed han, og han blev siden vor Oldefader, efter Indskydelse kan jeg tænke, af Barmhjærtighedens Ophav, at afkaste Fangenskabets Aag og drage til Italien, hvor han mindedes, at Langobardernes Folk boede. Men medens han saaledes søgte at genvinde Friheden, forblev de andre fire, hvis Navne vi ikke kende, i det trange Fangenskab. Den nævnte min Oldefader tog da blot sit Pilekogger med og sin Bue og saa en Smule Føde til Rejseforraad. Men da han var sluppen bort og vilde give sig paa Vej, vidste han ikke, hvilken Retning han skulde gaa i. Da kom der en Ulv til ham, og den blev hans Fører og Ledsager undervejs. Da denne nemlig gik frem foran ham, hyppig saa sig tilbage, standsede, naar han stod, og gik foran, naar han gik, kunde han nok indse, at den var bleven givet ham af Gud for at vise ham den Vej, han ikke selv kendte. Efter at de i nogle Dage paa denne Maade vare dragne afsted gennem øde Bjærgegne, slap

den Smule Brød, vor Vandringsmand havde haft med, holdt op for ham. Og da han fastende drog frem Skridt for Skridt og allerede var ved at segne, hentæret af Sult, spændte han sin Bue og vilde med en Pil dræbe den samme Ulv for at kunne tage den til Føde. Men den veg til Side for Skuddet og slap ham saaledes ud af Syne. Og da han nu efter dens Bortgang ikke vidste, hvor han skulde gaa hen, og ovenikøbet var bleven overordentlig svækket af Mangel og Sult, saa opgav han alt Haab om at frelse Livet, kastede sig paa Jorden og sov ind. Da saa han i Drømme en Mand, der talte til ham og sagde: »Rejs dig, hvorfor sover du? Drag afsted i den Retning, du holder dine Fødder imod; thi dér gaar Vejen til Italien, som du vil hen til«. Straks rejste han sig og gav sig til at gaa i *den* Retning, han havde faaet anvist i Drømme; og nu varede det ikke længe, før han naaede til en menneskelig Bolig. Thi i hine Egne vare Sclaverne bosatte[1]. Der var da en Kvinde, som allerede var til Aars, der fik Øje paa ham; og hun forstod straks, at han var en Flygtning og led Sult. Hun fattede Medlidenhed med ham, holdt ham skjult i sit Hus og gav ham i Hemmelighed Føde, men lidt efter lidt, at det ikke skulde føre til den visse Død for ham, hvis hun paa en Gang gav ham saa meget, som han behøvede for at blive mæt. Saaledes afpassede hun den Føde, hun gav ham, indtil han selv var kommen sig og havde genvundet sine Kræfter. Og da hun alt saa ham i Stand til at drage afsted, gav hun ham Levnedsmidler med og viste ham, hvilken Side han skulde rejse til. Der gik da nogle Dage, saa kom han ind i Italien og kom netop til det Hus, han var kommen til Verden i; det var saa ødelagt, at det ikke blot ikke havde Tag, men endog

[1]) Smlgn. IV, 7.

var fuldt af Brombær og Tornebuske. Dem huggede han bort og fandt saa indenfor disse samme Mure et stort Asketræ, og i det hængte han sin Bue op. Siden fik han Gaver af sine Slægtninge og Venner, og han genopbyggede Huset og hjemførte en Hustru; men han kunde ikke skaffe sig noget af den Ejendom, hans Fader havde haft, da han af dem, der havde bemægtiget sig den, var afskaaren fra den ved en lang og langvarig Besiddelse[1]. Denne Mand blev nu, som jeg allerede ovenfor har sagt, min Oldefader. Thi han avlede min Bedstefader Arichis; Arichis avlede min Fader Warnefrit, og denne avlede endelig med sin Hustru Theudelinda mig, Paulus, og min Broder, Arichis, der bærer sin Bedstefaders Navn[2]. Dette var altsaa den korte Forklaring, jeg vilde give om mit eget Stamtræ; nu vil jeg igen optage Traaden i den almindelige Historie.

38. Efter at altsaa, som vi have sagt, den forojulanske Hertug Gisulf var død, overtog hans Sønner Taso og Cacco Styrelsen af Hertugdømmet. De besad i deres Tid Sclavernes Egn, der benævnes Zellia[3], lige til det Sted, der kaldes Medaria[4]. Derfor betalte disse samme Sclaver lige til Hertug Ratchis's Tider[5] Afgift til de forojulanske Hertuger. Disse to Brødre blev lumskelig og svigefuldt tagne af Dage i Staden Opitergium[6] af den romerske Patricier Gregorius. Thi da han lovede Taco, at han,

---

1) Den langobardiske Ret beskyttede ikke, saaledes som t. Eks. den vestgothiske, de ufrivillig fraværendes Gods.

2) I et Digt omtaler Paulus desuden en Søster, der ganske ung kom i Kloster.

3) Cilly, imellem Sava og Drava.

4) Det nuværende Windisch Matrei.

5) Ratchis var Hertug i Forumjulii fra omtr. Aar 738 (se ndfr. VI, 51); fra 744 til 749 var han Langobardernes Konge.

6) Det nuværende Oderzo i Venetien, Nordøst for Treviso.

som Skik og Brug er, vilde klippe hans Skæg og gøre ham til sin Søn[1], kom Taso selv med sin Broder Cacco og nogle udvalgte unge Mænd til ham uden at frygte noget ondt. Men saa snart han var kommen ind i Opitergium med sine Mænd, gav Patricieren straks Befaling til, at Stadens Porte skulde lukkes, og sendte bevæbnede Soldater ud for at overfalde Taso og hans Ledsagere. Da Taso med sine Mænd mærkede dette, beredte han sig dristig til Kamp; og idet de tilsidst sagde hverandre Farvel, medens der endnu var Fred[2], spredte de sig til alle Sider gennem de forskellige Gader i Staden, nedhuggende alle dem, de kunde møde. Og efter at de havde anrettet et stort Mandefald mellem Romerne, fandt de tilsidst selv Døden. Men Patricieren Gregorius befalede paa Grund af den Ed, han havde svoret, at Tasos Hoved skulde bringes til ham, og Menederen klippede hans Skæg af, saaledes som han havde lovet.

39. Efter at disse saaledes vare blevne dræbte, blev Gisulfs Broder Grasulf indsat til Hertug over Forojulanerne. Men Radoald og Grimoald, som fandt det nedværdigende at leve under deres Farbroder Grasulfs Magt, nu da de allerede vare ved Ynglingealderen, gik ombord paa et lille Skib, roede afsted, kom til Beneventums Land og ilede til deres fordums Opdrager, den beneventanske Hertug Arichis, hos hvem de fik en saare venlig Modtagelse og var ham i Sønners Sted. Paa disse Tider blev, efter den bajoariske Hertug Tassilos Død, hans Søns Garibald besejret af Sclaverne i Aguntum[3] og Landet udplyndret. Men Bajoarierne tog

---

[1]) Smlgn. VI. 53 Denne Skik var fælles for flere germanske Folk; saaledes adopterede ogsaa Vestgothekongen Alarik paa lignende Maade Frankerkongen Clodeveg.
[2]) Tekstens Ord ere ikke ganske tydelige.
[3]) Innichen; se ovfr. II, 4.

sig atter sammen, tog igen Byttet fra Fjenderne og jog dem ud af Landet.

40. Kong Agilulf sluttede Fred med Kejseren for eet Aar og saa fremdeles for det næste Aar, og ogsaa med Frankerne fornyede han atter Fredspagten. Ikke desto mindre dræbte Sclaverne dette Aar Hærstyrken i Istrien og plyndrede Landet ynkelig. I den følgende Marts Maaned[1] døde ogsaa i Tridentum den Kristi Træl Secundus, som vi allerede ofte have talt om, han som har forfattet en sammentrængt lille Historie om Langobardernes Bedrifter lige til hans Tider. Paa denne Tid sluttede Kong Agilulf paany Fred med Kejseren. I disse Dage[2] blev ogsaa Frankernes Konge Theudepert dræbt, og der stod en meget haard Kamp imellem dem. Ogsaa Gundoald, en Broder til Dronning Theudelinda, der var Hertug i Staden Asti, omkom i denne Tid, ramt af en Pil, uden at nogen kender Ophavsmanden til hans Død.

41. Efter at nu Kong Agilulf eller Ago, som han ogsaa kaldes, havde regeret i 25 Aar[3], endte han sine Dage og efterlod sin Magt til sin Søn Adoloald, som endnu var et Barn, og hans Moder Theudelinda. Under disse bleve Kirkerne satte i Stand, og der blev skænket mange Gaver til hellige Steder. Men da Adoloald mistede Forstanden og blev afsindig, blev han, efter at han havde regeret med sin Moder i 10 Aar, afsat fra Regeringen[4], og i hans Sted satte Langobarderne Arioald. Om denne Konges Virksomhed er der slet ikke naaet

---

[1]) Aar 612.
[2]) Aar 612.
[3]) Fra 591 til 616 (614?)
[4]) 626 (614?).

noget til vor Kundskab[1]. Ved disse Tider[2] kom den salige Columbanus til Italien, hvor han fandt en velvillig Modtagelse hos Langobardernes Konge; han var af Byrd en Skotte[3] og havde tidligere grundlagt et Kloster i Luxovium[4] i Gallien; og nu byggede han i de cottiske Alper det Kloster, der kaldes Bobium[5], 40 Millier fra Byen Ticinus[6]. Til dette Sted blev der baade skænket mange Besiddelser af forskellige Fyrster og af Langobardere, og der opstod dér et stort Samfund af Munke.

42. Efter at nu Arioald i 12 Aar[7] havde ført Regeringen over Langobarderne, blev han borttagen fra dette Liv; Langobardernes Rige overtog Rothari af Slægten Arodus. Det var en Mand, der var stærk og tapper af Kræfter og fulgte Retfærdighedens Vej; dog holdt han ikke den kristne Tro paa den rette Vej, men plettede sig ved det arrianske Kætteris Vantro. Til egen Fordærvelse sige nemlig Arrianerne, at Sønnen er ringere end Faderen, og at Helligaanden ogsaa er ringere end Faderen og Sønnen; men vi Katholiker bekende, at Faderen, Sønnen og den hellige Aand under tre Personer, lige i Magt og Herlighed, er den ene og sande

---

1) Det brudstykkeagtige, der her og flere Steder i de følgende Bøger viser sig, skyldes sikkert den Omstændighed, at Paulus nu savnede den, om end magre, saa dog sammenhængende Beretning om Langobardernes Historie, han tidligere havde fulgt: Secundus af Tridents Historie; ogsaa Fortalen til Kong Rotharis Edikt standsede snart efter.

2) I Virkeligheden langt tidligere, omkring Aar 612.

3) D. v. s. Irer.

4) Det nuværende Luxeuil i Franche Comté.

5) Det nuværende Bobbio; se ovfr. II, 16.

6) Den hellige Columban (den yngre) havde forladt Gallien af Frygt for Dronning Brunichildis (se ovfr. II, 10, III, 10, IV, 1 og 11), hvis Fjendskab han havde paadraget sig ved at dadle hendes ryggesløse Liv.

7) Indtil 636; maaske kun i 10 Aar.

Gud. Paa Rotharis Tid var der næsten i alle Stæder[1] i hans Rige to Biskopper, een katholsk og een arriansk. Ogsaa i Staden Ticinus viser man endnu den Dag idag, hvor den arrianske Biskop ved den hellig Eusebius's Kirke havde sit Baptisterium, medens der dog var en anden Biskop af den katholske Kirke. Og denne arrianske Biskop, som var i denne samme Stad — Anastasius hed han, — blev dog omvendt til den katholske Tro og styrede siden Kristi Kirke. Denne Kong Rothari har ladet Langobardernes Love skriftlig optegne[2], dem de indtil da alene havde bevaret i Erindringen og ved Anvendelsen, og givet Befaling til, at denne Kodex skulde bære Navn af Ediktet. Det var allerede det 77. Aar, efter at Langobarderne vare komne til Italien, saaledes som den samme Konge forsikrer i Fortalen til sit Edikt[3]. Til denne Konge sendte Hertug Arichis af Beneventum sin Søn Aio. Da han var kommen til Ravenna og vilde drage videre til Ticinus, blev der dér ved Romernes Ondskab givet ham en saadan Drik, som fik ham til at miste sin Fornuft; og fra den Tid af var han aldrig ved fuld og sund Samling.

43. Da altsaa Hertug Arichis, Faderen til ham, vi have talt om, var til Aars og nærmede sig Døden, men vel vidste, at hans Søn Aio ikke var rigtig ved Sans og Samling, anbefalede han Radoald og Grimoald, som vare i deres blomstrende Ungdomsalder, til de tilstedeværende Langobarder og sagde, at de vare bedre i Stand til at styre dem end hans Søn Aio[4].

44. Da nu Arichis døde efter at have besiddet

---

[1]) Dette er vistnok overdrevet; Katholikerne vare rimeligvis allerede paa denne Tid i stort Overtal.

[2]) I November 643.

[3]) Om denne Fortale se ovfr. I, 21.

[4]) Omkr. Aar 641.

Hertugværdigheden i 50 Aar, blev hans Søn Aio Fører for Samniterne[1]; og ham adlød dog Radoald og Grimoald i alle Ting som deres ældre Broder og Herre. Efter at denne Aio alt havde styret Beneventanernes Hertugdømme i 1 Aar og 5 Maaneder, kom Sclaverne med en Mængde Skibe og slog Lejr ikke langt fra Staden Sepontum[2]. De lavede skjulte Gruber rundt om deres Lejr; og da Aio i Radoalds og Grimoalds Fraværelse kom og vilde overvinde dem, faldt hans Hest ned i en af Gruberne, hvorpaa Sclaverne styrtede sig over ham, og han blev dræbt sammen med adskillige andre. Da dette var blevet meldt Radoald, kom han straks og tiltalte Sclaverne i deres eget Sprog[3]. Derved fik han dem til at tage det mindre hidsig med Kampen, styrtede sig saa hurtig over dem og voldte et stort Mandefald iblandt dem, saa han baade hævnede Aios Død og nødte de Fjender, der vare blevne i Live, til at flygte ud fra Landet.

45. Kong Rothari erobrede nu alle de af Romernes Stæder, der ligge paa Stranden fra Staden Luna[4] i Tuscien lige til Frankernes Land. Ogsaa Opitergium, en Stad, der er beliggende imellem Tarvisium og Forumjulii, indtog og ødelagde han paa lignende Maade. De ravennatiske Romere kæmpede han med ved Floden Scultenna[5] i Emilien. I denne Kamp faldt der paa Romernes Side 8000, medens de øvrige vendte Ryggen. Paa denne Tid skete der en stor Oversvømmelse. Der-

---

1) D. v. s. Beneventanerne.
2) Det nuværende Siponto i det sydøstlige Italien paa Sydkysten af den garganiske Halvø.
3) Radoald var jo fra Friaul, og det har vel været almindeligt, at man her har kunnet sine Naboer Slavernes Sprog.
4) Det nuværende Luni Nordvestligst i Toscana, ved Havet.
5) Scultenna eller Panarus, nu Scoltenna eller Panaro, en fra Syd kommende Biflod til Po, imellem Bologna og Modena.

efter omkom der mange af Udslæt, og stærk Opsvulmen gjorde det umuligt for enhver at kende sine Døde[1].

46. Efter at Hertug Radoald havde regeret i Beneventum i 5 Aar og derpaa var død, blev hans Broder Grimoald Hertug[2] og styrede Samniternes Hertugdømme i 25 Aar. Med en fangen Pige Ita, som dog var af adelig Byrd, avlede han Sønnen Romoald og 2 Døtre. Da han var en saare krigersk og i alle Henseender udmærket Mand, og Grækerne paa denne Tid kom for at plyndre den Helligdom for den hellige Ærkeengel, der laa paa Bjærget Garganus[3], kom Grimoald over dem med en Hær og anrettede et skrækkeligt Blodbad mellem dem.

47. Efter at Kong Rothari havde ført Regeringen i 16 Aar og 4 Maaneder, forlod han Livet[4] og efterlod Langobardernes Rige til sin Søn Rodoald. Han blev jordet ved den hellige Johannes den Døbers Kirke[5]; men nogen Tid efter aabnede en Mand, optændt af en uretfærdig Havesyge, ved Nattetid hans Grav og ranede alle de Prydelser, han kunde finde paa hans Lig. Da aabenbarede den salige Johannes sig for ham i et Syn, forfærdede ham frygtelig og sagde: »Hvor har du vovet at berøre denne Mands Lig? Om han end ikke var rettroende, saa har han dog befalet sig til mig. Eftersom du altsaa har fordristet dig til at gøre dette, saa skal du i Fremtiden aldrig kunne gaa ind i min Kirke«. Og saaledes skete det ogsaa. Thi hver Gang han vilde gaa ind i den hellige Johannes's Helligdom, var det,

[1]) Disse sidste Begivenheder indtraf i Virkeligheden allerede langt tidligere, i Aarene 617—18.

[2]) Omkring Aar 647.

[3]) Monte Gargano, Bjærgegn paa en Halvø i det sydvestlige Italien.

[4]) I Aaret 652.

[5]) Enten i Monza eller Pavia.

som om en stærk Nævekæmper øjeblikkelig greb ham i Struben, saa han pludselig fik et Stød og styrtede tilbage. Jeg taler Sandheden i Kristus; thi det har een fortalt mig, der selv har set det med sine egne Øjne. Rodoald overtog altsaa Regeringen efter sin Faders Død og formælede sig med Gundiperga, en Datter af Agilulf og Theudelinda[1]. Denne Dronning Gundiperga tog Eksempel af, hvad hendes Moder havde gjort i Modicia og opførte ligeledes i Staden Ticinus til Ære for den salige Johannes den Døber en Kirke, som hun paa en vidunderlig Maade udsmykkede med Guld, Sølv og Kobber og rundelig berigede med de enkelte Ting; i denne Kirke er ogsaa hendes Lig begravet. Da hun blev beskyldt for Hor og anklaget hos sin Mand[2], udbad hendes egen Slave, Carellus, sig af Kongen, at han maatte gaa i Tvekamp med den, der havde rejst denne Beskyldning imod Dronningen, og kæmpe for sin Herskerindes Kyskhed. Og han gav sig da i Enekamp med Anklageren og overvandt ham i hele Folkets Paasyn. Derefter tiltraadte Dronningen igen sin Værdighed.

48. Efter hvad der fortælles, bedrev Rodoald ogsaa Hor med en Langobarders Hustru og blev myrdet af ham, efter at han havde regeret 7 Dage og 5 Aar[3]. Ham efterfulgte i Rigets Styrelse Aripert, en Søn af Dronning Theudelindas Broder[4] Gundoald[5]. Han grund-

---

[1]) Dette er en Fejl. Gundiperga havde været gift med Kong Arioald; efter hans Død har maaske hun ægtet hans Efterfølger Rothari, Rodoalds Fader.

[2]) Gusdiperga mistænktes for at staa i Forhold til Hertug Taso i Forumjulii (se ovfr. Kap. 37—38) og at stræbe efter at myrde sin Mand Arioald (se foreg. Anm.) for at sætte sin Elsker paa Tronen.

[3]) Skal være »Maaneder« i Stedet for »Aar«; Rodoald døde i 753.

[4]) En Mand af fremmed (baiersk) Æt sidder altsaa nu paa Langobardernes Trone.

[5]) Se ovfr. IV, 40.

lagde ved Ticinus den Helligdom for den Herre Frelseren, der ligger udenfor den vestlige Port, som kaldes Marenca; og han smykkede den ogsaa med forskellige Prydelser og udstyrede den tilstrækkelig med Ejendomme.

49. I disse Dage døde Kejser Heraclius i Konstantinopel[1], og hans Søn Heraclones overtog med sin Moder Martina Herskerværdigheden og styrede Kejserdømmet i 2 Aar. Og da han forlod Livet[2] fulgte i hans Sted hans Broder Constantinus[3], en anden Søn af Heraclius, og han herskede i 6 Maaneder. Efter at ogsaa han var død[4], steg hans Søn Constantinus til Kejserværdigheden og førte Regeringen i 28 Aar[5].

50. Ved disse Tider drog Perserkongens Hustru ved Navn Cesara ud fra Persien og kom af Kærlighed til den kristne Tro med sine faa trofaste i borgerlige Klæder til Konstantinopel. Efter at være bleven modtaget med Hæder af Kejseren, opnaaede hun efter nogle Dages Forløb Daaben, saaledes som hun ønskede, og blev løftet fra den hellige Font af Kejserinden. Da hendes Mand, Persernes Konge, hørte dette, skikkede han Sendemænd til Kejseren i Konstantinopel, og lod ham vide, at han skulde give ham hans Hustru tilbage. Og da de kom til Kejseren, meldte de i Perserkongens Navn, at han krævede sin Hustru tilbage. Da Kejseren hørte dette og slet ikke kendte Sagen, afgav han følgende Svar: »Om Dronningen, som I søge, tilstaa vi, at vi intet

---

[1]) Aar 641.

[2]) Rettere: blev fordreven; det skete ganske kort Tid efter hans Tronbestigelse, endnu i 641, ikke 2 Aar efter, som Paulus siger

[3]) Constantinus III.

[4]) Allerede samme Aar, 641.

[5]) Constans II (ikke Constantinus, som Paulus angiver) regerede fra 641 til 668.

vide, undtagen at der er kommet en Kvinde i borgerlige Klæder til os her«. Men Sendemændene svarede og sagde: »Hvis det finder Velbehag for eders Øjne, kunde vi ønske at se denne Kvinde, som I tale om«. Da hun paa Kejserens Befaling var kommen, kastede Sendemændene sig, saa snart de saa hende, for hendes Fødder og tilkendegav hende i Underdanighed, at hendes Mand søgte hende tilbage. Hun svarede dem: »Gaar og melder eders Konge og Herre, at hvis ikke ogsaa han tror paa Kristus, som jeg nu gør, kan han ikke fremtidig faa mig til Fælle paa Lejet«. Kort at fortælle: Sendemændene vendte hjem til deres Fædreland og meldte deres Konge alt, hvad de havde hørt. Og uden at tøve kom han med 60,000 Mand i Fred til Kejseren i Konstantinopel, af hvem han blev modtagen med Glæde og med tilbørlige Æresbevisninger. Og da han med dem alle bekendte Troen paa Kristus som Herren, blev han tilligemed dem alle overgydt med den hellige Daabs Vand og løftet fra Fonten af Kejseren og bekræftet i den katholske Tro; og hædret med mange Gaver af Kejseren drog han efter at have modtaget sin Hustru frydefuld og glad tilbage til sit Fædreland[1]. Efter at ved disse Tider Hertug Grasulf af Forumjulii var død[2], overtog Ago Styrelsen af det forojulanske Hertugdømme. Efter at ogsaa Theudelap var død i Spoletium, blev Atto Hertug af denne Stad.

51. Efter nu i 9 Aar at have hersket i Ticinus over Langobarderne døde Aripert[3] og efterlod sit Riges Styrelse til sine to endnu unge Sønner Perctarit og Godepert. Og Godepert havde sit Regeringssæde i

[1]) Hele denne Historie røber sig ved første Øjekast som et Æventyr.

[2]) Omkring Aar 653.

[3]) Aar 661.

Ticinus, men Perctarit i Staden Mediolanum. Ondskabsfulde Mennesker voldte nu, at disse to Brødre bleve uenige og fattede et saadant Nag til hinanden, at den ene stræbte efter at bemægtige sig den andens Rige. Af den Grund sendte Godepert Taurinaternes[1] Hertug Garipald til den daværende dygtige Hertug i Beneventum, Grimoald, med Opfordring til saa snart som muligt at komme og bringe ham Hjælp imod hans Broder Perctarit og med Løfte om at ville give ham Kongens Datter, sin Søster, til Ægte. Men Sendemanden var træsk nok til at modarbejde sin egen Herre. Han opfordrede Grimoald til at komme og selv tilrive sig Langobardernes Rige, som de unge Brødre søndersled; thi han var jo i moden Alder, forstandig og kraftfuld. Da Grimoald hørte dette, satte han sig straks for at ville vinde Langobardernes Rige. Efter at have indsat sin Søn Romoald som Hertug i Beneventum drog han selv afsted[2] med en udvalgt Skare for at drage til Ticinus; og i alle de Stæder, han kom igennem, skaffede han sig Venner og Medhjælpere til at tilvende sig Regeringen. Grev Trasemund af Capua sendte han til Spoletium og Tuscien for at faa Langobarderne i denne Egn til at slutte sig til ham. Og denne udførte med Iver, hvad der var ham paalagt, og mødte ham med mange Medhjælpere undervejs i Emilien. Efter at nu Grimoald med en stærk Skare Mænd var kommen nær hen til Placentia[3], sendte han Garipald, som var kommen til ham som Sendemand fra Godepert, i Forvejen til Ticinus for at bringe denne Bud om hans Ankomst. Og Garipald kom til Godepert og sagde, at Grimoald kom hurtig. Da Godepert spurgte ham, hvor

---

[1]) Augusta Taurinorum er det nuværende Turin.
[2]) Aar 662.
[3]) Det nuværende Piacenza.

han skulde berede Herberg for Grimoald, svarede han, at det sømmede sig, at Grimoald, der kom for hans Skyld og skulde modtage hans Søster, havde Herberg i Paladset. Saaledes skete det ogsaa; da Grimoald kom, fik han Bolig i Paladset. Men nu fik Garipald, som jo var Mesteren for hele det onde Anslag, Godepert overtalt til at tage et Læderpanser paa under sine Klæder, naar han gik hen til Grimoald for at tale med ham, idet han forsikrede ham, at Grimoald vilde dræbe ham. Derefter gik den lumske Rænkesmed til Grimoald og sagde, at hvis han ikke sikrede sig forsvarlig, vilde Godepert dræbe ham med sit Sværd; og han forsikrede ham, at naar Godepert kom for at tale med ham, saa vilde han bære et Panser under Klæderne. Kort at fortælle: da de den følgende Dag kom til Samtale, og Grimoald efter Hilsenen omfavnede Godepert, mærkede han straks, at han førte et Panser under Klæderne. Derfor trak han ufortøvet sit Sværd af Skeden og tog Livet af ham. Og derpaa bemægtigede han sig hans Rige og hele hans Magt og lagde det under sit Herredømme. Men den Gang havde Godepert alt en lille Søn ved Navn Raginpert, som blev bragt i Sikkerhed af hans tro Mænd og opdragen i Hemmelighed. Og saasom denne jo endnu var et lille Barn, bekymrede Grimoald sig ikke om at forfølge ham. Saa snart Perctarit, som regerede i Mediolanum, hørte, at hans Broder var dræbt, greb han med saa stor en Hurtighed, som han formaaede, til Flugten og naaede til den avariske Konge, Kakanen, men lod sin Hustru Rodelinda blive tilbage med deres lille Søn ved Navn Cunincpert, og disse to sendte Grimoald i Landflygtighed til Beneventum. Efter disse Begivenheder kom Garipald, ved hvis Tilskyndelse og Bestræbelse dette var sket, — og det var ikke det eneste, han havde gjort; han havde ogsaa gjort sig skyldig i Svig

paa sin Sendefærd; de Gaver, han skulde have bragt til Beneventum, havde han ikke bragt urørte dertil, — saa kom altsaa Ophavsmanden til saadanne Værker ikke længe til at glæde sig. Der var i Taurinaternes Stad en vis lille Mandsling af Godeperts egen Slægt. Da han vidste, at Hertug Garipald paa selve den højhellige Paaskedag kom til Bøn i den salige Johannes's Kirke[1], steg han op paa den hellige Font i Baptisteriet; med den venstre Haand holdt han sig ved en Søjle under Taget, hvor Garipald skulde gaa forbi, og holdt sit Sværd draget under Kappen; og da Garipald kom hen til ham og vilde gaa forbi ham, løftede han sin Kappe op, og huggede ham med hele sin Kraft over Nakken med Sværdet og afhuggede hans Hoved helt. Garipalds Ledsagere kastede sig over ham og dræbte ham ved Saarene af mange Hug. Saaledes maatte han vel selv lide Døden, men han hævnede dog paa en udmærket Maade den Uret, hans Herre Godepert havde lidt.

[1]) I Pavia.

Femte Bog.

---

1. Efter at Grimoald i Ticinus var bleven stadfæstet i Kongeværdigheden[1], varede det ikke lang Tid, før han ægtede den Datter af Kong Aripert, som han allerede forlængst[2] havde faaet Løfte paa, og hvis Broder Godepert han havde dræbt. Den beneventanske Hær, ved hvis Hjælp han havde vundet Riget, gav han mange Gaver og lod den derpaa drage hen, hvor den havde hjemme. Adskillige Mænd af den beholdt han dog, for at de skulde bo sammen med ham, og han tildelte dem rigelige Besiddelser.

2. Da han erfarede, at den landflygtige Perctarit havde søgt til Scythien[3] og opholdt sig hos Kakanen, skikkede han Sendemænd til denne samme Kakan, Avarernes Konge, og lod sige, at hvis han lod Perctarit opholde sig i sit Rige, kunde han ikke i Fremtiden blive ved at staa i det samme fredelige Forhold til ham og Langobarderne, som han hidtil havde staaet i. Da

---

[1]) I Slutningen af 662.
[2]) Se ovfr. IV, 51.
[3]) Ved »Scythien« forstod Oldtiden Landene Nord for Sortehavet og det kaspiske Hav; naar Paulus her bruger denne Benævnelse om Avarernes Land, anvender han den enten i al Almindelighed om de nordøstlige, barbariske Egne, eller han identificerer Avarerne med Oldtidens Skyther.

Avarernes Konge hørte dette, kaldte han Perctarit til sig og sagde til ham, at han maatte drage bort, hvorhen han selv vilde, for at Avarerne ikke for hans Skyld skulde paadrage sig Fjendskab med Langobarderne[1]. Da Perctarit hørte dette, gav han sig atter paa Vej til Italien for at vende tilbage til Grimoald; thi han havde hørt, at denne var saare mild. Saa snart han nu var kommen til den laudensiske Stad[2], sendte han sin trofaste Mand Unulf i Forvejen til Kong Grimoald for at melde ham sit Komme; og Unulf kom til Kongen og meldte, at Perctarit kom i Tillid til ham. Da Grimoald hørte dette, gav han et alvorligt Løfte om, at naar han kom i Tillid til ham, skulde der ikke vederfares ham noget ondt. Imidlertid ankom Perctarit; og da han var gaaet ind til Grimoald og vilde kaste sig for hans Fødder, holdt Kongen ham med Mildhed tilbage, rejste ham op og vilde kysse ham. Da sagde Perctarit til ham: »Jeg er din Træl; jeg vidste, at du var kristen og from; og derfor er jeg, skønt jeg dog kunde leve imellem Hedningerne, kommen til dine Fødder, stolende paa din Mildhed«. Ham svarede Kongen med under den Ed, som han plejede at bruge, at give ham Løfte, og han sagde: »Ved ham, som har ladet mig blive født, siden du er kommen til mig i Tillid, skal du ikke lide noget ondt; men jeg skal lægge alt til Rette til, at du kan leve med Anstand«. Idet han da gav ham Herberg i et rummeligt Hus, befalede han, at han skulde have Hvile efter Rejsens Besvær, og anordnede, at han af de offentlige Midler i rigeligt Maal skulde have, hvad han behøvede til sit

[1]) Perctarit fremstiller senere selv Sagen saaledes, at Grimoalds Sendemænd tilbød Kakanen en Skæppe Guldstykker, hvis han vilde udlevere Perctarit, men at han afviste Tilbudet.

[2]) Laudis (egtl. Laus Pompeia) er det nuværende Lodi.

Underhold og til andre Fornødenheder. Men saa snart Perctarit havde taget Ophold i den Bolig, der var ham anvist af Kongen, begyndte der straks at strømme Skarer sammen hos ham af Borgere fra Ticinus, enten for at se ham eller for at hilse paa ham, naar de kendte ham fra tidligere Tid. Men hvad kan ikke en ond Tunge ødelægge? Det varede ikke længe, før der kom nogle ondskabsfulde Smigrere til Kongen og forklarede ham, at hvis han ikke hurtigst berøvede Perctarit Livet, vilde han snart selv miste Rige og Liv; og de forsikrede, at det var for at træffe Forberedelser dertil, at hele Staden strømmede sammen hos ham. Grimoald var altfor rask til at tro disse Ord; han glemte, hvad han havde lovet, og lod sig straks ophidse til at staa den uskyldige Perctarit efter Livet. Og eftersom det nu var temmelig sent paa Dagen, gav han sig til at tænke paa et Middel til at faa taget Livet af ham den følgende Dag. Omsider sendte han ham til Aftensmaden forskellige Retter og ligeledes udmærkede Vine og forskellige Arter af Drikke, for at han kunde faa ham beruset, saa at han, naar han i denne samme Nat var svækket ved den megen Drikken og overvældet af Vinen, ikke skulde være i Stand til at tænke noget paa sin Frelse. Men nu var den, der bragte ham den kongelige Anretning, netop en, der havde været i hans Faders Følge; da han havde sat Anretningen frem for Perctarit, lod han, som om han vilde hilse paa ham, og fik derved Lejlighed til at stikke sit Hoved ind under Bordet[1] og forkynde ham, at Kongen tænkte paa at dræbe ham. Perctarit befalede da straks sin Mundskænk[2],

---

[1]) Hvorledes han ved at hilse paa Perctarit har kunnet stikke Hovedet ind under Bordet, er vanskeligt at forstaa; maaske har han stillet en Skammel under hans Fødder.

[2]) Et Haandskrift tilføjer: »som man i Folkesproget kalder Scaffard«; smlgn. vort »Skaffer«.

at han kun skulde skænke ham en Draabe Vand i et Sølvbæger. Og da de, der bragte ham Drikke af forskellig Art fra Kongen, efter dennes Bud opfordrede ham til at drikke hele Bægeret, lovede hin til Ære for Kongen at ville tømme det helt, men nippede kun ganske smaat til Vandet i Sølvbægeret. Da Tjenerne meldte Kongen, at han drak med stor Begærlighed, svarede Kongen glad: »Lad ham kun drikke, den Drukkenboldt; thi imorgen, naar han giver Vinen fra sig igen, skal den blande sig med hans Blod«. Men Perctarit kaldte hurtig Unulf til sig og meldte ham Kongens Anslag mod hans Søn. Og denne sendte straks en Slave hjem til sit Hus for at bringe ham nogle Hynder, og han lod en Seng rede til sig ved Siden af Perctarits Leje. Kong Grimoald tøvede nu ikke, men sendte straks nogle Drabanter til det Hus, Perctarit laa i, for at de skulde holde Vagt der, saa det skulde blive rent umuligt for ham at undkomme. Da nu Maaltidet var endt, og alle de andre gik bort, men Perctarit var ene tilbage med Unulf og sin Kammertjener, hvilke visselig vare ham fuldstændig tro, da aabenbarede disse ham den Plan, de havde lagt, og besvor ham, at han skulde flygte; saa vilde Kammertjeneren, saa længe han kunde, holde Folk i den Tro, at han laa og sov i Soveværelset. Og da Perctarit lovede at ville gøre dette, lagde Unulf sine Sengehynder, sin Seng og et Bjørneskind paa Ryggen og Nakken af ham, og gav sig efter Aftalen til at jage ham ud af Døren, som om han var en Træl fra Landet, tildængede ham med Skældsord og blev hele Tiden ved med at lade Stokkeslag hagle ned over ham og drive ham fremad, saa at han flere Gange styrtede til Jorden under de Stød og Slag, han fik. Og da de kongelige Drabanter, der vare stillede paa Vagt, spurgte Unulf, hvad det var, han gjorde, sagde han: »Denne usle Træl har stillet en Seng op til mig i den Drukkenboldt Perctarits

Soveværelse, hvor han nu ligger saa fuld af Vin, som om han var død. Men nu har jeg faaet nok af at føje mig efter hans Afsind; nu vil jeg i Fremtiden, saa længe min Herre Kongen lever, forblive i mit eget Hus«. Da hine hørte dette og troede, at det, de havde hørt, var sandt, bleve de fornøjede, gjorde Plads for ham og Perctarit, hvem de antog for en Slave, og som havde sit Hoved tildækket for ikke at genkendes, og lod dem gaa bort. Men medens disse gik bort, blev hin trofaste Kammertjener, efter omhyggelig at have tillaaset Døren, ene tilbage derinde. Men Unulf hejsede Perctarit ned fra Muren i den Krog, der vender imod Floden Ticinus, og gav ham saa mange Følgesvende med, som han kunde. De tog nogle Heste, som de fandt græssende, og ilede i den samme Nat til den astensiske Stad, hvor Perctarits Venner opholdt sig, der endnu laa i Oprør mod Grimoald. Derpaa skyndte Perctarit sig saa hurtig som mulig til Taurinensernes Stad, gik over Italiens Grænse og kom til Frankernes Land. Saaledes udfriede den almægtige Gud ved sin Barmhjertigheds Anordning baade en uskyldig fra Døden og bevarede en Konge, der af Hjærtet ønskede at gøre det gode, fra Synd.

3. Men da Kong Grimoald mente, at Perctarit hvilede i sit Herberg, lod han derfra og lige til sit Palads opstille Rækker af Mænd, hver paa sin Side, saa at Perctarit kunde føres midt imellem dem og umulig kunde undslippe. Da der saa kom nogle Mænd, Kongen havde sendt for at kalde Perctarit ud til Paladset, og bankede paa Døren, hvor de mente, han hvilede, bad Kammertjeneren, som var derinde, dem og sagde: »Hav Medlidenhed med ham og tillad ham at hvile en Smule, eftersom han endnu ligger nedsænket i en dyb Søvn, træt af Rejsen«. De slog sig da til Ro dermed og meldte Kongen, at Perctarit endnu hvi-

lede i dyb Søvn. Da sagde hin: »Saadan har han fyldt sig med Vin igaar Aftes, at han endnu ikke kan vaagne«. Dog paalagde han dem, at de straks skulde vække ham og føre ham til Paladset. Og da de kom til Døren til Soveværelset, hvor de mente, Perctarit laa, begyndte de at banke haardere. Da gav Kammertjeneren sig igen til at bede dem om at lade Perctarit sove en Smule enduu. Men da bleve de vrede og raabte, at nu havde den Drukkenboldt hvilet tilstrækkelig; og straks sparkede de Døren til Soveværelset op, gik ind og ledte efter Perctarit i Sengen. Da de ikke fandt ham dér, mente de, at han opfyldte Naturens Krav. Og da de heller ikke fandt ham dér, spurgte de Kammertjeneren, hvad der var blevet af Perctarit. Han svarede dem, at han var flygtet. Da bleve de rasende, greb ham straks ved Haarene, piskede ham og slæbte ham til Paladset. Og idet de førte ham frem for Kongen, sagde de, at han var Medvider i Perctarits Flugt og derfor havde gjort sig vel fortjent til Døden. Men Kongen gav Befaling til at slippe ham løs og spurgte ham Punkt for Punkt om, hvorledes Perctarit var undkommen. Han fortalte Kongen alt, saaledes som det var sket. Da vendte Kongen sig med et Spørgsmaal til de omstaaende: »Hvad mene I om denne Mand«, sagde han, »som har udført saadanne Ting?« De svarede alle med én Stemme, at han fortjente at martres til Døde ved mange Pinsler. Men Kongen sagde: »Ved den, der har ladet mig føde, denne Mand fortjener at have det godt, han som ikke har vægret sig ved at overgive sig til Døden af Troskab mod sin Herre«. Og han forordnede straks, at han skulde optages blandt hans egne Kammertjenere, idet han formanede ham til at bevare den samme Troskab mod ham, som han havde vist imod Perctarit, og lovede at ville skænke ham mange Goder. Da Kongen

spurgte, hvad der var blevet af Unulf, meldte man ham, at han havde taget sin Tilflugt til den hellige Ærkeengel Michaels Kirke. Og straks sendte han Bud til ham, idet han af egen Drift lovede ham, at han ikke skulde komme til at lide noget ondt; han skulde blot have Tillid til ham og komme. Da Unulf hørte, at Kongen gav ham et saadant Løfte, kom han straks til Paladset og kastede sig for Kongens Fødder. Denne spurgte ham ud om den Maade, Perctarit havde kunnet undkomme paa, og de Midler han havde betjent sig af; og Unulf fortalte ham alt, som sandt var. Da priste Kongen hans Troskab og Kløgt og indrømmede ham i Mildhed alle hans Ejendele og alt, hvad han ellers kunde have.

4. Da Kongen nogen Tid efter spurgte Unulf, om han helst vilde tilbringe sine Dage hos Perctarit, sagde han under Ed, at han før vilde dø med Perctarit end leve noget andet Sted i de største Nydelser. Da spurgte Kongen ogsaa hin Kammertjener, om han helst vilde blive i Paladset sammen med ham eller leve i Udlandet hos Perctarit. Og da han havde svaret ham det samme som ogsaa Unulf, tog Kongen velvillig imod deres Ord, priste deres Troskab og befalede Unulf, at han kunde tage fra sit Hus, hvad han vilde, nemlig sine Slaver, Heste og alskens Husgeraad, og uskadt drage til Perctarit. Og paa lignende Maade lod han ogsaa Kammertjeneren tage Afsked. Og efter Kongens naadige Vilje tog de i rigeligt Maal alt deres og rejste med Kongens Beskyttelse til deres elskede Perctarit i Frankernes Land.

5. Paa denne Tid drog Frankernes Hær ud fra Provincia[1] og trængte ind i Italien. Da Grimoald med Langobarderne var gaaet frem imod dem, skuffede han

---

[1]) Provence.

dem ved følgende Kunstgreb. Han gav sig Udseende af at ville undfly deres Angreb og efterlod sin Lejr, fyldt med Telte og alle Slags gode Ting, navnlig en Mængde udmærket Vin, men aldeles blottet for Mænd. Da saa Frankernes Hærskarer kom derhen, mente de, at Grimoald og Langobarderne vare blevne slagne af Skræk og havde forladt Lejren urørt; og straks bleve de glade og kappedes om at bemægtige sig alle Ting og beredte et overdaadigt Maaltid. Men efter Midnat, da de alle laa og sov, overlæssede af de mange forskellige Retter og den megen Vin, styrtede Grimoald sig over dem og anrettede et saadant Blodbad imellem dem, at det var næppe nok, at nogle faa af dem formaaede at undslippe og vende tilbage til Fædrelandet. Og det Sted, hvor dette Slag stod, kaldes den Dag idag Francorum Rivus[1] og ligger ikke langt borte fra den lille astensiske Bys[2] Mure.

6. I disse Dage[3] ønskede Kejser Constantinus, der ogsaa kaldes Constans, at udrive Italien af Langobardernes Haand. Han drog ud fra Konstantinopel, rejste langs Stranden og kom til Athen, og derfra satte han over Havet og landede ved Tarentum. Dog gik han først til en Eneboer, der sagdes at besidde Spaadomsgave, og udspurgte ham med Iver, om han kunde overvinde og beherske Langobardernes Folk, der boede i Italien. Den Guds Tjener udbad sig en Nats Opsættelse for at han kunde bønfalde Gud angaaende selve denne Sag; og da det var blevet Morgen, gav han Kejseren følgende Svar: »Langobardernes Folk kan nu ikke overvindes af nogen, eftersom en Dronning[4], der er

[1]) Maaske det nuværende Riva mellem Turin og Asti.
[2]) Det nuværende Asti mellem Turin og Alessandria.
[3]) I Begyndelsen af 663.
[4]) Theudelinda, Autharis og Agilulfs Hustru; se ovfr. IV, 21.

kommen» fra en anden Provins, har bygget en Kirke for den salige Johannes den Døber i Langobardernes Land; derfor gaar selve den salige Johannes stedse i Forbøn for Langobardernes Folk. Men der skal komme en Tid, da selve denne Helligdom skal blive Genstand for Foragt, og da skal Folket selv gaa til Grunde«. Og at det er gaaet saaledes, have vi sandet, vi der før Langobardernes Undergang have været Øjenvidner til, at denne samme Kirke for den salige Johannes, der jo ligger paa det Sted, der kaldes Modicia, blev styret af slette Mennesker, saaledes at dette samme ærværdige Sted skænkedes til uværdige og udsvævende, ikke som Følge af deres Livs Fortjenester, men som en Belønning.

7. Efter at nu som sagt Kejser Constans var kommen til Tarentum, rykkede han ud derfra, trængte ind i Beneventanernes Land og indtog næsten alle de langobardiske Stæder, han kom igennem. Ogsaa Luceria[1], den rige Stad i Apulien, stormede han med Kækhed, indtog og ødelagde den og jævnede den med Jorden. Men Agerantia[2] kunde han paa Grund af Stedets faste Beliggenhed ingenlunde indtage. Derpaa omringede han med hele sin Hær Beneventum og begyndte at rette et voldsomt Angreb mod den. Dér styrede dengang Romoald, Grimoalds endnu unge Søn, Hertugdømmet. Straks da denne erfarede Kejserens Fremrykning, sendte han sin Fosterfader ved Navn Seoald over Padus[3] til sin Fader Grimoald, idet han besvor ham, at han saa snart som muligt skulde komme og bringe sin Søn og Beneventanerne, som han selv havde opfostret[4], kraftig

---

1) Det nuværende Lucera; se II, 21.
2) Det nuværende Acerenza; se II, 21.
3) D. v. s. Po.
4) Kong Grimoald havde jo tidligere været Hertug i Benevent.

Undsætning. Og da Kong Grimoald hørte dette, gav han sig straks paa Vej til Beneventum med Hæren for at bringe sin Søn Hjælp. Undervejs forlod flere af Langobarderne ham og gik tilbage til deres eget, idet de sagde, at han havde udplyndret Paladset og nu igen vilde til Beneventum for ikke mere at komme tilbage. Imidlertid angreb Kejserens Hær heftig Beneventum med forskellige Maskiner, og paa den modsatte Side gjorde Romoald med Langobarderne kæk Modstand. Endskønt denne paa Grund af sin Hærs ringe Tal ikke vovede at kæmpe i Haandkamp med en saa stor Mængde, brød han dog gentagne Gange med nogle Svende ind i Fjendernes Lejr og tilføjede dem dér hver Gang stort Tab. Da hans Fader Grimoald alt nærmede sig, sendte han til Sønnen den samme hans Fosterfader, som vi ovenfor talte om, for at han skulde melde ham hans Komme. Da denne var kommen nær til Beneventum, blev han fangen af Grækerne og bragt til Kejseren. Da denne spurgte ham, hvorfra han kom, sagde han, at han kom fra Kong Grimoald, som var i rask Fremrykning. Og straks blev Kejseren forfærdet og lagde Raad op med sine Mænd om, hvorledes han skulde faa Fred med Romoald, saa han kunde vende tilbage til Neapel.

8. Han fik saa Romoalds Søster, hvis Navn var Gisa, til Gidsel og sluttede Fred med ham. Men hans Fosterfader Sesoald lod han føre hen til Murene og truede ham med Døden, hvis han meldte Romoald eller Borgerne noget om Grimoalds Fremrykning; han skulde snarere forsikre, at det var ham rent umuligt at komme. Han lovede, at han vilde gøre det, saaledes som det blev ham paalagt; men da han var kommen nær til Murene, sagde han, at han ønskede at se Romoald. Og da denne øjeblikkelig kom derhen, talte han saaledes til ham: »Vær udholdende, Herre Romoald; vær

ved godt Mod og lad dig ikke bringe ud af Fatning, eftersom din Fader hurtig vil være tilstede for at bringe dig Hjælp. Thi du maa vide, at han i denne Nat opholder sig med en stærk Hær ved Floden Sangrus[1]. Jeg besværger dig blot, at du viser Medlidenhed med min Hustru og mine Børn, eftersom dette troløse Folk ikke vil tillade mig at leve«. Og da han havde sagt dette, blev hans Hoved paa Kejserens Befaling afhugget og med den Krigsmaskine, som man kalder en Petraria, kastet ind i Byen. Dette Hoved lod Romoald sig bringe, og han kyssede det under Taarer og befalede, at det skulde begraves paa en passende Plet[2].

9. Idet altsaa Kejseren frygtede Kong Grimoalds pludselige Ankomst, opgav han Belejringen af Beneventum og rejste til Neapel. Men dog oprev den capuanske Greve Mitola hans Hær frygtelig ved Floden Caloris's[3] Vande paa det Sted, der endnu den Dag idag kaldes Pugna[4].

10. Men da Kejseren kom til Neapel, udbad, fortælles der, en af hans Stormænd, hvis Navn var Saburrus, sig af ham 20,000 Soldater og lovede at ville kæmpe med Romoald og sejre. Han fik da ogsaa en Hær, kom til det Sted, der kaldes Forinus[5], og slog Lejr dér; men da var Grimoald alt kommen til Beneventum, hvor han fik Efterretning derom og straks vilde rykke ud imod ham. Hans Søn Romoald sagde til ham: »Det er ikke nødvendigt, men giv os blot en

---

[1]) Sangro, sydlig i Abruzzerne, en halv Snes Mil Nord for Benevent; den løber ud i Adriaterhavet.

[2]) Det er øjensynligt, at der er Modstrid mellem de to i dette Kapitel omtalte Begivenheder, Fredslutningen og Sesoalds Drab; maaske er kun deres Orden forrykket.

[3]) Det nuværende Calore, der løber forbi Benevent.

[4]) »Kamp«.

[5]) Det nuværende Forino Øst for Neapel.

Del af eders Hær. Jeg vil med Guds Bistand kæmpe med ham; og naar jeg sejrer, vil der visselig tilfalde eders Højhed en større Hæder«. Det skete, og efter at have modtaget en Del af Faderens Hær drog han sammen med sine Mænd mod Suburrus. Før han begyndte Kamp med ham, lod han Trompeter gjalde fra fire Sider og brød saa dristig ind paa ham. Og medens begge Hære kæmpede med kækt Mod, jog en Mand i Kongens Hær ved Navn Amalongus, som plejede at føre Kongens Spyd, dette med begge Hænder kraftig igennem en lille Græker, løftede ham op fra den Sadel, han red paa, og hævede ham op i Luften over sit Hoved. Da Grækernes Hær saa dette, blev den straks greben af umaadelig Rædsel og vendte sig paa Flugt; og den led et fuldstændigt Nederlag og skaffede ved Flugten sig selv Døden, men Romoald og Langobarderne Sejren. Suburrus, der havde lovet sin Kejser at vinde Sejrens Trofæ over Langobarderne, vandt kun Skænsel, idet han kom tilbage med nogle faa; men Romoald vendte efter at have vundet Sejr over sine Fjender triumferende tilbage til Beneventum og skaffede sin Fader Glæde og alle Tryghed, idet han friede dem for Frygten for Fjenderne.

11. Men da Kejser Constans saa, at han intet havde udrettet mod Langobarderne, lod han sit Raseri gaa ud over sit eget Folk, Romerne. Han forlod Neapel[1] og begav sig til Rom. Ved den sjette Milesten fra Byen mødte ham Pave Vitalianus[2] med Præsterne og Folket. Da Kejseren naaede til den hellige Petrus's Dørtærskel, ofrede han dér en Kappe, der var vævet med Guld; i Rom blev han i 12 Dage; han tog alt ned, hvad der fra gammel Tid var opstillet af Kobber

---

[1]) Den 5. Juli 663.
[2]) Han var Pave fra 657 til 672.

til Pryd for Staden; og han gik saa vidt, at han endog lod Taget tage af den salige Marias Kirke, som fordum kaldtes Pantheum og var bleven opført til Ære for alle Guderne, men nu med Tilladelse fra tidligere Kejsere[1] var bleven et Sted for alle Martyrerne; han bortførte Kobbertagstenene derfra og sendte dem tilligemed alle andre Prydelser over til Konstantinopel. Derefter drog Kejseren tilbage til Neapel og naaede til Lands til Staden Regium. Og efter at være gaaet over til Sicilien i den syvende Indiktion[2] tog han Bolig i Syracusæ, men paalagde nu Folket, det vil sige de bosiddende Mænd og Ejendomsbesidderne i Calabrien, Sicilien, Afrika og Sardinien saadanne Byrder, som man ingensinde før har kendt Mage til, saaledes at endog Hustruer reves bort fra deres Mænd og Børn fra deres Forældre. Og Befolkningen i disse Egne maatte ogsaa døje mange andre uhørte Ting, saa der ikke var nogen, der nærede noget Haab om mere at kunne bjærge Livet. Thi endogsaa de hellige Kar og Klenodierne i Guds hellige Kirker bleve paa Kejserens Befaling ranede af de griske Grækere. Men Kejseren forblev paa Sicilien fra den syvende Indiktion lige til den 12te; men omsider høstede han dog Straf for saa store Uretfærdigheder og blev dræbt af sine Folk, medens han tvættede sig i Badet[3].

12. Efter at nu Kejser Constans var bleven dræbt i Syracusæ, tilrev Mezetius sig Regeringen paa Sicilien, men imod den østlige Hærs Vilje[4]. Imod ham kom de italienske Hærafdelinger, dels over Istrien, dels

---

1) Se ovfr. IV, 36.

2) D. v. s. Aaret $663\frac{1}{9}$ — $664\frac{31}{8}$.

3) Den 15. Juli 668, i den 11. Indiktion, ikke den 12., som Paulus skriver.

4) Dette er vistnok en Fejltagelse. Det er jo ogsaa netop den vestlige Hær, der styrter ham.

over Campaniens Egne og dels fra Afrikas og Sardiniens Lande[1], til Syracusæ og berøvede ham Livet. Og mange af de af ham indsatte Dommere bleve enten henrettede eller førte til Konstantinopel[2]; og tillige med dem blev ogsaa den falske Kejsers Hoved sendt derhen.

13. Da Sarracenernes Folk[3], som allerede havde bemægtiget sig Alexandria og Ægypten, hørte dette, kom de pludselig med mange Skibe, trængte ind paa Sicilien, angreb Syracusæ og anrettede et stort Nederlag paa Folkene, idet kun med Nød og næppe nogle faa undslap, som vare flygtede til velbefæstede Borge og til Bjærgryggene. Sarracenerne bortførte ogsaa et overordentlig stort Bytte og alle de Kunstværker af Kobber og flere andre Slags, som Kejser Constans havde bortført fra Rom; og derefter vendte de tilbage til Alexandria.

14. Fremdeles blev Kongens Datter, om hvem vi have fortalt[4], at hun som Gidsel var bleven ført fra Beneventum, ført til Sicilien og endte dér sin sidste Dag.

15. Paa denne Tid indtraf der saa stærke Regnskyl og saa voldsomme Tordenvejr, som intet Menneske tidligere kunde huske Mage til, saaledes at talløse Tusinder af Mennesker og Dyr bleve ramte af Lynet. I dette Aar gjorde Regnskyllene det til en Umulighed at faa Bønnerne indsamlede, saa disse spirede paany og naaede ogsaa at blive modne anden Gang[5].

---

[1]) Tekstens Ord ere ikke fuldstændig klare.

[2]) Ogsaa her er Teksten noget uklar; den ordrette Oversættelse er: »Og mange af hans Dommere bleve henrettede og førte til Konstantinopel«.

[3]) D. v. s. Araberne.

[4]) V, 8.

[5]) Tidsfølgen er en Del forrykket; disse Begivenheder indtraf først i 672.

16. Efter at Kong Grimoald havde befriet Beneventanerne og de Landstrøg, der tilhørte dem, fra Grækerne[1], tænkte han paa at vende tilbage til sin Kongsgaard i Ticinus; men først gav han Transamund, som hidtil havde været Greve af Capua og tjent ham med Iver under hans Virksomhed for at vinde Kongemagten, sin Datter, Romoalds anden Søster, til Ægte og gjorde ham til Hertug i Spoletium efter Atto, som vi ovenfor[2] have talt om; og derpaa vendte han tilbage til Ticinus.

17. Hertug Grasulf i Forumjulii var jo død, som vi ovenfor[3] have sagt, og til at efterfølge ham i Hertugværdigheden beskikkedes Ago, efter hvem et Hus, der ligger i Forumjulii, indtil den Dag idag har baaret Navn af Agos Hus. Efter at denne Ago var død, blev Lupus Hertug over Forojulanerne. Denne Lupus drog med en Rytterhær ad en Vej, der i gamle Dage var bleven lagt over Havet, til Øen Gradus, som ligger ikke langt fra Aquileia, plyndrede Byen, borttog Skattene fra Kirken i Aquileia og førte dem tilbage[4]. Til denne Lupus betroede Grimoald sit Palads, den Gang han drog til Beneventum.

18. Da Lupus nu ikke ventede, at Kongen vilde komme tilbage, optraadte han i hans Fraværelse i mange Maader med Selvraadighed i Ticinus; og da Kongen saa kom, og Lupus nok kunde vide, at han ikke vilde finde Behag i hans urigtige Handlemaade, drog han til Forumjulii og gjorde i Bevidsthed om sin slette Færd Oprør imod ham.

---

1) Se ovfr. Kap. 9.
2) IV, 50.
3) IV, 50.
4) Patriarken af Aquileia havde jo forlagt sit Sæde til Gradus ved Langobardernes Komme til Italien; se II, 10.

19. Da sendte Grimoald, som ikke vilde opvække Borgerkrig imellem Langobarderne, Bud til Avarernes Konge, Kakanen, at han skulde komme til Forumjulii med sin Hær og gøre det af med Lupus ved Krig. Og dette skete ogsaa. Thi da Kakanen kom med en stor Hær, kæmpede Hertug Lupus, efter hvad vi have hørt fortælle af ældre Mænd, der havde været med i Kampen, paa det Sted, der kaldes Flovius[1], i Spidsen for Forojulanerne i 3 Dage imod Kakanens Hær. Og den første Dag slog han nu dennes vældige Hær, medens kun faa af hans bleve saarede. Men den anden Dag fældede han paa lignende Maade mange af Avarerne, medens dog alt adskillige af hans bleve saarede og døde. Og den tredje Dag, skønt alt mange af hans bleve saarede eller nedlagte, slog han ikke desto mindre Kakanens store Hær og bemægtigede sig et stort Bytte. Men den fjerde Dag saa de en saa stor Mængde komme over sig, at de med Nød og næppe kunde undslippe ved Flugt.

20. Da altsaa Hertug Lupus var omkommen dér, søgte de øvrige, som vare blevne tilbage, Dækning i Fæstningerne. Men Avarerne spredte sig over hele det tilliggende Land, røvede og plyndrede alle Vegne eller lod Ilden udføre Ødelæggelsesværket. Efter at de i nogle Dage havde gjort dette, lod Grimoald dem vide, at nu skulde de høre op med deres Hærgning. Da skikkede de Sendemænd til Grimoald og lod ham sige, at de ingenlunde vilde forlade Forumjulii, som de havde erobret med væbnet Haand.

21. Da saa Grimoald sig nødsaget til at give sig i Færd med at samle sin Hær for at fordrive Avarerne fra sit Land. Midt paa Sletten anlagde han derfor sin

[1]) Vistnok det nuværende Wippach i Krain, Sydøst for Görz.

Lejr og et Herberge for Avarerne[1]; da han endnu kun havde en ringe Del af sin Hær samlet hos sig, lod han i flere Dage de Folk, han havde, hyppig gaa forbi Gesandternes Øjne, iførte forskellig Klædedragt og væbnede paa forskellige Maader, saa det kom til at se ud, som om der bestandig ankom en ny Hær. Og da Avarerne saa denne samme Hær drage forbi, saa paa en og saa paa en anden Maade, troede de, at Langobardernes Mængde var umaadelig. Til dem talte Grimoald saaledes: »Med hele den Hærmasse, som I have set, vil jeg straks styrte over Kakanen og Avarerne, hvis de ikke hurtig gaa ud af Forojulanernes Land«. Da de avariske Sendemænd hørte og saa dette og derpaa gav deres Konge Melding derom, vendte han straks med hele sin Hær tilbage til sit eget Rige.

22. Efter at nu Lupus var kommen af Dage paa den Maade, vi før[2] have fortalt, vilde hans Søn Arnefrit i Faderens Sted hævde sig i Besiddelsen af Hertugværdigheden i Forumjulii. Men da han frygtede Kong Grimoalds Magt, flygtede han til Sclavernes Folk i Carnuntum, som man urigtig kalder Carantanum[3]. Og da han senere kom med Sclaverne, i den Tanke at han ved Hjælp af deres Kræfter skulde kunne tage Hertugdømmet tilbage, styrtede Forojulanerne sig over ham og fældede ham ved Borgen Nemas[4], som ikke ligger langt fra Forumjulii.

---

1) Nemlig de avariske Sendemænd.

2) V, 19—20.

3) Dette er en Misforstaaelse af Paulus; Carantanum er det nuværende Kärnten; Carnuntum var en i Oldtiden meget blomstrende By ved Donau, Øst for Wien. Det er i Virkeligheden Carantanum, der skal forstaas her.

4) Den nuværende Landsby Nimis Nordvest for Cividale.

23. Derefter blev Wechtari udnævnt til Hertug i Forumjulii, en Mand, der stammede fra Staden Vincentia; han var en velsindet Mand og styrede Folket med Mildhed. Da Sclavernes Folk engang hørte, at han var rejst bort til Ticinus, samlede de sig i stærk Mængde og vilde styrte sig over den forojulanske Borg; og da de kom, slog de Lejr ikke langt fra Forumjulii, paa det Sted, der kaldes Broxas[1]. Men Gud føjede det saaledes, at Hertug Wechtari den foregaaende Aften var vendt tilbage fra Ticinus, uden at Sclaverne vidste det. Da hans Ledsagere, som det plejer at ske, vare vendte tilbage til deres eget, og han saa fik denne Efterretning om Sclaverne, gik han selv med nogle faa Mænd, nemlig 25, frem imod dem. Da Sclaverne saa ham komme med saa faa, spottede de, idet de sagde, at Patriarken kom imod dem med sine Klerke. Men da han saa nærmede sig til den Bro over Floden Natisio[2], som ligger paa samme Sted, hvor Sclaverne laa, tog han sin Hjælm af Hovedet og viste Sclaverne sit Ansigt; thi han havde et skaldet Hoved. Og da Sclaverne opdagede, at det var Wechtari, kom de straks i Forvirring og raabte, at Wechtari var der, og idet Gud skræmmede dem, tænkte de mere paa Flugt end paa Kamp. Da styrtede Wechtari sig over dem med de faa, han havde, og anrettede et saadant Mandefald iblandt dem, at der af 5000 Mennesker næppe levnedes nogle faa, som undkom.

24. Efter denne Wechtari styrede Landari Hertug-

[1]) Det er usikkert, hvad der skal forstaas herved; maaske er det det nuværende Borgo Bressana, en Forstad til Cividale, maaske Prosasco, Nord for Byen.

[2]) Natisio er den nuværende Natisone, der løber forbi Cividale. Lidt Nordøst for Byen er der en Bro, der — maaske fra denne Begivenhed — kaldes Ponte de' Schiavi.

[3]) V, 22.

dømmet i Forumjulii. Og efter at han var død, fulgte Rodoald ham i Hertugværdigheden.

25. Efter at, som vi sagde[3], Hertug Lupus var død, gav Kong Grimoald sin Søn Romoald, som styrede Beneventum, hans Datter Theuderada til Ægte. Og han avlede derpaa med hende 3 Sønner, nemlig Grimoald, Gisulf og Arichis.

26. Kong Grimoald tog ogsaa siden Hævn over alle dem, der vare faldne fra ham, efter at han var draget til Beneventum, for deres Forseelse mod ham.

27. Men ogsaa Romernes Stad Forum Populi[1], hvis Indbyggere vare traadte fjendtlig op imod Kongen. da han drog til Beneventum, og oftere havde krænket hans Sendebud paa deres Vej til og fra Beneventum, ødelagde han paa følgende Maade. I Fastetiden gik han over Bardos Alp[2] til Tuscien, uden at Romerne fik noget som helst at vide derom, styrtede sig paa selve den højhellige Paaskelørdag uventet over Staden i den Time, da Daaben fandt Sted, og anrettede saa stort et Mandefald, at han endog ved den hellige Font dræbte selve de Diakoner, der døbte de smaa Børn. Og saaledes ødelagde han denne Stad, at der til den Dag idag kun har været ganske faa Indbyggere i den.

28. Grimoald nærede jo et ualmindelig bittert Had til Romerne, fordi de fordum havde skuffet hans Brødre Taso og Cacco, der kom i Tillid til dem[3]. Af den Aarsag ødelagde han i Bund og Grund Staden Opitergium, hvor de havde lidt Døden, og delte det

---

[1]) Rigtigere Forum Popilii, det nuværende Forlimpopoli imellem Forli og Cesena, Sydvest for Ravenna.
[2]) Det nuværende Bardi, et Bjærgpas med en By af samme Navn, Syd for Piacenza, Sydvest for Parma.
[3]) Se ovfr. IV, 38.

Land, der tilhørte Indbyggerne dér, imellem Forojulanerne, Tarvisianerne og Cenetenserne.

29. Ved disse Tider drog Vulgarernes Hertug Alzeco, der, uvist af hvilken Grund, havde skilt sig ud fra sit Folk, fredelig ind i Italien med hele sit Hertugdømmes Hær og kom til Kong Grimoald, idet han lovede at ville tjene ham og bo i hans Land. Og Kongen sendte ham til sin Søn Romoald i Beneventum og befalede denne, at han skulde give ham tillige med hans Folk Steder at bo paa. Og idet Romoald tog velvillig imod dem, tildelte han dem til at bo paa vidtstrakte Steder, der lige til hin Tid havde ligget øde, nemlig Sepinum, Bovianum, Isernia[1] og andre Steder med deres tilliggende Distrikter, og han forandrede selve Alzecos Værdighedsnavn og lod ham kalde Gastald i Stedet for Hertug. Disse have da lige til den Dag idag boet paa de nævnte Steder, og endskønt de ogsaa tale Latin, have de dog ingenlunde tabt Brugen af deres eget Sprog.

30. Efter at, som vi have sagt[2], Kejser Constans var død paa Sicilien, og Tyrannen Mezetius, der havde efterfulgt ham, var bleven straffet, overtog Constantinus, en Søn af Kejser Constantius[3], Styrelsen af det romerske Rige og var Kejser over Romerne i 17 Aar[4]. Paa Constans's Tid blev Ærkebiskop Theodorus og den højlærde Abbed Adrianus sendte til Brittanien af Pave Vitalianus og befrugtede mange af Anglernes Kirker med Kirkelærens Velsignelse. Af disse har Ærkebiskop Theodosius i en særlig beundringsværdig

[1]) Disse Stæder, de nuværende Sepino, Bojano og Isernia, laa Nord og Nordvest for Benevent.

[2]) V, 11—12.

[3]) D. v. s. Constans.

[4]) Constantinus IV, 668—685.

Undersøgelse bestemt Synderes Straffe, nemlig i hvor mange Aar man skal gøre Bod for hver enkelt Synd.

31. I den derefter følgende Tid kom der i August Maaned imod Øst en Komet til Syne med stærkt skinnende Straaler, og den vendte siden tilbage i samme Retning og forsvandt. Kort efter hjemsøgtes det romerske Folk af en haard Pest, der ligeledes kom fra Øst. I disse Dage lod den romerske Kirkes Pave Domnus[1] det Sted, der kaldes Paradisus, foran den salige Apostel Peters Kirke, paa en beundringsværdig Maade brolægge med store, hvide Marmorsten.

32. Paa samme Tid herskede Dagibert[2] over Frankernes Rige i Gallien, og med ham havde Kong Grimoald indgaaet et saare fast Fredsforbund[3]. Idet Perctarit ogsaa, medens han opholdt sig i Frankernes Land, frygtede denne Grimoalds Magt, drog han ud fra Gallien og bestemte sig til at drage til Sachsernes Konge paa Øen Brittanien.

33. Men da Grimoald den niende Dag efter en Aareladning i sit Palads tog en Bue og vilde ramme en Due, da brød Aaren i hans Arm op. Derpaa skal, efter hvad der fortælles, Lægerne have givet ham forgiftede Lægemidler og derved kaldt ham ganske bort fra denne Verden. Han har i det Edikt, Kong Rothari havde forfattet[4], tilføjet nogle Lovkapitler, som syntes ham nyttige. Han havde store legemlige Kræfter og overgik alle i Tapperhed; han

---

[1]) Domnus (Donus) var Pave 676—678.

[2]) Dagibert (Dagobert) II, Konge over Austrasien (Nordøstfrankrig) fra 675 til 678.

[3]) Dette Forbund omtales ikke noget andet Sted. Maaske er Fortællingen om det opstaaet for at forklare, at Perctarit vil forlade Frankernes Land.

[4]) Se ovfr. IV, 42.

var skaldet paa Hovedet og havde et fremtrædende Skæg, og han udmærkede sig lige saa meget ved Klogskab som ved Kræfter. Hans Lig blev begravet i den salige Bekender Ambrosius's Kirke, som han tidligere havde opført i Ticinus. Han bemægtigede sig, efter at der alt var forløbet eet Aar og 3 Maaneder efter Kong Ariperts Død, Langobardernes Rige; og han herskede selv i 9 Aar og efterlod Kongeværdigheden til sin Søn Garibald, hvem Kong Ariperts Datter havde født ham, og som endnu var et Barn. Som vi ovenfor have fortalt, vilde Perctarit forlade Gallien og besteg derfor et Skib, der skulde bringe ham over til det sachsiske Rige paa Øen Brittanien. Men efter at han havde sejlet et godt Stykke frem paa Havet, hørtes der fra Stranden en Røst, der spurgte, om Perctarit befandt sig paa Skibet. Og da der blev svaret, at Perctarit var der, tilføjede den samme Røst: »Sig ham, at han skal vende tilbage til sit Fædreland, eftersom det idag er den tredje Dag, siden Grimoald er reven bort fra denne Verden«. Efter at have hørt dette vendte Perctarit straks om. Men da han kom til Stranden, kunde han ikke finde den Person, der havde meldt ham om Grimoalds Død; derfor troede han, at det ikke havde været et Menneske, men et guddommeligt Sendebud. Og han tog derfor straks Vejen til sit Fædreland og fandt, da han kom til Italiens Grænser, at dér ventede Tjenerskabet fra Paladset paa ham, ligesom ogsaa hele det kongelige Æresfølge stod rede med en stor Mængde Langobarder. Derfor vendte han tilbage til Ticinus, fordrev Drengen Garibald fra Kongestolen og blev af samtlige Langobarder i den tredje Maaned efter Grimoalds Død hævet til Regeringen. Han var en from Mand, katholsk af Tro, han holdt fast ved Retfærdighed og underholdt gavmildt de fattige. Og

han sendte Bud til Beneventum og kaldte sin Hustru Rodelinda og sin Søn Cunincpert tilbage derfra.

34. Saa snart Perctarit havde overtaget den kongelige Myndighed, opførte han paa det Sted ved Floden Ticinus, som han selv fordum var flygtet bort fra [1], det Kloster, der kaldes det nye, for sin Herre og Befrier, til Ære for den jomfruelige Martyr, den hellige Agatha. I dette samlede han mange Jomfruer og skænkede Stedet mange Ejendele og forskellige Prydelser. Hans Dronning Rodelinda grundlagde udenfor denne samme Stad Ticinus's Mure den Kirke for den hellige Guds Moder, der kaldes Ad Perticas. Den er opført med beundringsværdig Kunst og smykket med vidunderlige Prydelser, og selve Stedet kaldes Ad Perticas, fordi der dér fordum stod Perticæ, det vil sige Bjælker, oprejste, hvilke Langobarderne havde for Skik at rejse af følgende Grund: Naar een var død i en anden Egn, enten i Krig eller paa en anden Maade, nedrammede hans Slægtninge imellem deres Grave en Pæl, paa hvis Top de anbragte en Due, lavet af Træ, der vendte i den Retning, hvor deres kære var død, nemlig for at man kunde vide, i hvilken Egn han, der var død, hvilede.

35. Da nu Perctarit havde regeret ene i 7 Aar, optog han alt i det 8de Aar sin Søn Cunincpert som sin Fælle i Regeringen, og med ham ved sin Side herskede han i 10 Aar.

36. Og medens de levede i stor Fred og havde Ro fra enhver Side omkring dem, rejste en Uretfærdighedens Søn ved Navn Alahis sig imod dem og forstyrrede Freden i det langobardiske Rige, saa at der omkom en stor Mængde Mennesker. Medens denne Alahis var Hertug i Staden Tridentum, kom han i Kamp

---

[1]) Se ovfr. Kap. 2.

med den bajoariske Greve — Gravio kalde de ham, — som herskede over Bauzanum[1] og andre Borge, og vandt en herlig Sejr over ham. Derved blev han overmodig, saa han endog løftede Haand mod sin Konge Perctarit og gjorde Oprør, idet han befæstede sig i den tridentinske Borg. Da Kong Perctarit var rykket ud imod ham og belejrede ham, faldt Alahis pludselig uformodet ud af Staden med sine Mænd, tilintetgjorde Kongens Lejr og nødte ham selv til at gribe Flugten. Men han vendte dog siden efter tilbage i Kong Perctarits Gunst; og det var dennes Søn Cunincpert, der var Skyld heri, thi han havde i længere Tid haft Alahis kær. Kongen vilde flere Gange have dræbt ham; men hans Søn Cunincpert hindrede det stedse, idet han haabede, at Alahis i Fremtiden vilde være tro; og han hvilede ikke, før han havde faaet sin Fader til at tildele ham Hertugdømmet i Brexia[2]; — skønt han ofte rejste den Indvending, at Cunincpert gjorde dette til sit eget Fordærv, idet han gav Fjenden Kræfter til at tilvende sig Kongemagten. I Staden Brexia var der nemlig altid en stor Mængde fornemme Langobarder, som Perctarit var bange for, vilde hjælpe Alahis til at faa for stor Magt. I disse Dage opførte Perctarit med beundringsværdigt Arbejde i Staden Ticinus, stødende op til Paladset, en Port, som ogsaa kaldes Palatiensis.

37. Efter at han havde været i Besiddelse af Kongemagten i 18 Aar, i Begyndelsen alene og siden i Forening med sin Søn, toges han bort fra denne Verden; og hans Lig blev begravet ved den Herre Frelserens Kirke, som hans Fader Aripert havde opført. Han var tækkelig af Skikkelse, havde et fyldigt

[1]) Det nuværende Botzen i Tyrol ved Adige, Nord for Trident.
[2]) Det nuværende Brescia.

Legeme og var mild og elskværdig i alle Ting. Som Konge tog Cunincpert Hermelinda af angelsachsisk Æt til Ægte. Hun saa engang i Badet Theodote, en Pige, der stammede fra en højfornem romersk Slægt, som var dejlig af Legeme og havde et smukt, blondt Haar, saa langt, at det næsten naaede til Fødderne; og hun priste hendes Skønhed for sin Mand, Kong Cunincpert. Han lod sig ikke mærke med, at det var ham en Fornøjelse at høre dette af sin Hustru; men han kom dog til at fatte en stor Kærlighed til Pigen; og uden at tøve drog han paa Jagt til den Skov, der kaldes Byskoven, og lod sin Hustru Hermelinda følge med. Men om Natten gik han bort til Ticinus, lod Pigen Theodote komme til sig og sov hos hende. Senere sendte han hende dog i det Kloster i Ticinus, der har Navn efter hende[1].

38. Men Alahis havde allerede længe gaaet svanger med forbryderske Planer, og tilskyndet af to Borgere i Brexia, Aldo og Grauso, og ligeledes af mange andre af Langobarderne glemte han, hvor store Velgerninger Kong Cunincpert havde vist ham, og tilsidesatte også den Ed, hvormed han havde lovet ham at være ham tro; og engang Cunincpert var borte, bemægtigede han sig hans Kongemagt og hans Palads i Ticinus. Da Cunincpert fik dette at høre, flygtede han straks til den Ø, der ligger i den lariske Sø[2] ikke langt fra Comum[3] og befæstede sig stærkt dér. Men en stor Ængstelse paakom alle dem, der holdt af ham, navnlig Præsterne og de gejstlige, som alle vare Alahis forhadte. Dengang var den Guds Mand Damianus Bi-

---

[1]) Klosteret St. Mariæ Theodotis, det nuværende della Posteria.

[2]) D. v. s. Lago di Como; Øen er den tidligere flere Gange omtalte Comacina.

[3]) Det nuværende Como.

skop for Kirken i Ticinus; og som han udmærkede sig ved Hellighed, saaledes besad han ogsaa i rimeligt Maal Kendskab til de frie Videnskaber. Da han saa, at Alahis havde bemægtiget sig Paladset, sendte han, for at ikke han selv eller hans Kirke skulde lide noget ondt af ham, sin Diakon, den forstandige og gudfrygtige Thomas, til ham og lod denne bringe ham sin hellige Kirkes Velsignelse. Det blev meldt Alahis, at Diakonen stod for Døren og skulde bringe ham Velsignelsen fra Biskoppen. Da sagde Alahis, der som sagt nærede Had til alle gejstlige, saaledes til sine Mænd: »Gaa og sig til ham, at hvis han har rene Hoser, kan han træde ind, men ellers maa han holde sin Fod udenfor«. Da Thomas hørte disse hans Ord, svarede han saaledes: »Meld ham, at jeg har rene Hoser, da jeg nemlig har iført mig nyvaskede idag«. Alahis sendte anden Gang Bud til ham og lod ham sige: »Det er ikke Hoserne, jeg mener, men det, som er indenfor Hoserne«. Derpaa svarede Thomas saaledes: »Gaa og sig til ham: Gud alene kan finde noget at bebrejde mig i disse Henseender, dette Menneske derimod ingenlunde«. Da gav Alahis Diakonen Foretræde og talte ham ganske haardt til og i skændende Tone. Og alle Klerke og Præster følte sig betagne af Skræk og Uvilje mod Tyrannen, saa de mente, at de paa ingen Maade kunde finde sig i hans Raahed. De begyndte da saa meget mere at savne Cunincpert, som de forbandede den hovmodige Tronraner. Men det varede nu ikke ret længe, at han med sin barbariske Raahed holdt sig i Besiddelse af Kongevælden.

39. Som han en Dag stod ved et Bord og talte Penge, faldt der en Tremissis [1] ned fra Bordet for ham, og en endnu lille Søn af Aldo tog den op fra Jorden

[1]) En Tredjedelssolidus.

og gav ham den tilbage. Og i den Tanke, at Drengen endnu var for lille til at forstaa hans Mening, sagde Alahis til ham: »Dem har din Fader mange af, og dem skal han, om Gud vil, give mig med det første«. Da Drengen saa om Aftenen var vendt hjem til sin Fader, spurgte denne ham, om Kongen hin Dag havde sagt noget til ham; og han fortalte Faderen alt, som det var sket, og hvad Kongen havde sagt til ham. Da Aldo hørte dette, blev han meget forskrækket, tilkaldte sin Broder Grauso og fortalte ham alt, hvad Kongen havde sagt i sin Ondskab. De lagde straks Raad op med deres Venner og dem, de kunde stole paa, hvorledes de skulde berøve Alahis Kongemagten, før han selv kunde tilføje dem nogen Skade. Tidlig om Morgenen gik de til Paladset og talte saaledes til Alahis: »Hvorfor holder du det for nødvendigt at opholde dig i Staden? Se, hele Staden og Folket er dig tro, og den Drukkenboldt Cunincpert er saa svækket, at han nu ikke længere kan have nogen Magt. Gaa ud og drag paa Jagt og øv dig med dine Ungersvende, men vi skulle med dine øvrige trofaste forsvare denne Stad for dig. Men fra vor Side ville vi ogsaa love dig, at vi med det første skulle bringe dig Cunincperts Hoved«. Ved deres Ord lod han sig bevæge til at forlade Staden, tog ud til den vidtstrakte Byskov og begyndte at hengive sig til Fornøjelse og Jagt. Men da gik Aldo og Grauso til den comacinske Sø, steg ombord paa et Skib og drog til Cunincpert. Da de vare komne til ham og havde kastet sig for hans Fødder, tilstod de, at de havde baaret sig slet ad imod ham, og fortalte ham, hvad Alahis i sin Ondskab havde talt til dem, og hvilket Raad de selv havde givet ham til hans Fordærv. Kort at fortælle: de græd sammen og gav hverandre edelige Løfter, idet de fastsatte en Dag, paa hvilken Cunincpert skulde komme, for at de selv kunde overgive ham Byen

Ticinus. Saaledes skete det da ogsaa. Thi da Cunincpert ankom til Ticinus paa den fastsatte Dag, blev han med Glæde modtagen af dem og traadte ind i sit Palads. Da kappedes alle Borgerne og navnlig Biskoppen, ligeledes Præsterne og Gejstligheden, unge og gamle, om at strømme sammen til ham; alle omfavnede de ham med Taarer og tilraabte Gud Tak for hans Tilbagekomst, fyldte af en umaadelig Glæde; og dem alle kyssede han, saa vidt han formaaede det. Pludselig kom der et Sendebud til Alahis med den Efterretning, at Aldo og Grauso havde opfyldt, hvad de havde lovet ham: baade havde de bragt Cunincperts Hoved, og ikke blot hans Hoved, men ogsaa hele hans Legeme; og Budet forsikrede, at han sad i Paladset. Da Alahis hørte dette, blev han forfærdet; og rasende og tænderskærende udstødte han mange Trusler mod Aldo og Grauso, drog bort og vendte over Placentia tilbage til Austrien, idet han snart ved Smiger, snart ved Magt fik Stæderne til at slutte sig til ham som Forbundsfæller, den ene efter den anden. Da han saaledes var paa Vej til Vincentia, drog denne Bys Borgere ud imod ham og beredte sig til Kamp; men de bleve hurtig overvundne og bleve hans Forbundsfæller. Derefter drog han bort derfra og trængte ind i Tarvisium og paa lignende Maade ogsaa i de øvrige Stæder. Og da Cunincpert samlede en Hær imod ham, og Forojulanerne i Troskab imod ham vilde drage ham til Hjælp, da lagde Alahis sig i Skjul i Skoven Capulanus[1] ved en Bro over Floden Liquentia[2], 48 Millier fra Forumjulii, paa Vejen til Ticinus; og da Forojulanernes Hær kom spredt i flere Afdelinger, nødte han dem

[1]) Monte Caulano ved Livenzas øvre Løb, Øst for Belluno.

[2]) Floden Livenza løber ud i Adriaterhavet omtr. 5 Mil Nordøst for Venezia.

alle, efterhaanden som de kom, til at sværge til ham og sørgede derhos omhyggelig for, at der ikke var nogen af dem, der kunde vende tilbage og underrette de andre derom; saaledes bleve alle, der kom fra Forumjulii, tagne i Ed til ham. Kort at fortælle: da Alahis kom med hele Austrien, og paa den anden Side Cunincpert med sine Mænd, slog de Lejr paa en Slette, der bærer Navnet Coronate[1].

40. Cunincpert sendte saa Bud til ham med Opfordring til at træde i Tvekamp med ham; det var jo ikke nødvendigt, at begges Hære skulde udmattes. Dette vilde Alahis ingenlunde samtykke i. Og da en af hans Mænd, en Tuscer af Herkomst, idet han kaldte ham en krigersk og tapper Mand, søgte at overtale ham til at gaa kækt ud imod Cunincpert, gav han følgende Svar: »Omendskønt Cunincpert er en Drukkenboldt og en enfoldig Person, er han dog saare dristig og af en beundringsværdig Styrke. Thi paa hans Faders Tid, da vi vare unge Mennesker, holdtes der i Paladset nogle ualmindelig store Beder, og han kunde da tage fat i Ulden paa Ryggen af dem og løfte dem op fra Jorden i stiv Arm; og det kunde jeg rigtignok ikke have gjort«. Da Tusceren hørte dette, sagde han til ham: »Hvis du ikke vover at kæmpe i Tvekamp med Cunincpert, vil jeg herefter ikke være i din Tjeneste og staa dig bi«. Og idet han sagde dette, sprang han op, flygtede straks til Cunincpert og fortalte ham selve dette. Begge Hære mødtes altsaa i kampfærdig Stand paa Sletten Coronate. Og da de alt vare nær hinanden, saa de maatte komme i Haandmænge, traadte Diakonen Seno fra Ticinus frem, som havde Opsyn med den Kirke for den hellige Johannes den Døber, som

---

[1]) Det nuværende Cornate paa Addas højre Bred, imellem Monza og Bergamo.

Dronning Gundiperga engang havde opført i Staden[1]; og saasom han elskede Kong Cunincpert overordentlig meget og frygtede, at han skulde sætte Livet til i Krigen, sagde han: »Herre Konge, hele vort Liv beror paa din Frelse; hvis du omkommer i Krigen, vil denne Tyran Alahis dræbe os alle under forskellige Pinsler. Derfor bifalde du mit Raad! Giv mig dine Vaaben og din Rustning, og jeg skal gaa og kæmpe med denne Tyran. Hvis jeg falder, vil du selv kunne bringe din Sag paa Fode igen; men hvis jeg sejrer, vil der blive dig des større Ære til Del, eftersom du har sejret ved din Tjener«. Og da Kongen ikke vilde indlade sig herpaa, begyndte hans faa tilstedeværende trofaste med Taarer at bønfalde ham om, at han skulde give sit Minde til Diakonens Forslag. Endelig lod han sig da, eftersom han havde et fromt Hjærte, ved deres Bønner og Taarer bevæge til at give Diakonen sit Panser, sin Hjelm, sine Benskinner og øvrige Vaaben og sende ham til Kamp under sin Maske. Thi denne Diakon var selv af samme Bygning og Skikkelse, saa at han, da han bevæbnet var gaaet ud af Teltet, af alle ansaas for at være Kong Cunincpert. Saa begyndte da Slaget, og der kæmpedes af alle Kræfter. Og da Alahis navnlig lod sin Styrke tage Retning hen imod det Sted, hvor han mente, Kongen befandt sig, dræbte han Diakonen Seno i den Tro, at det var Cunincpert. Men da han havde ladet hans Hoved afhugge, for at han kunde løfte det i Vejret paa en Stage, og de kunde raabe: »Gud være lovet«, saa tog han Hjælmen af det og opdagede, at det var en Klerk, han havde dræbt. Da blev han rasende og raabte: »Ve over mig«, sagde han, »vor Møje er spildt, naar det, vi har kæmpet for, har været at tage Livet af en

---

[1]) Se ovfr. IV, 47.

Klerk. Derfor gør jeg nu det Løfte, at hvis Gud atter giver mig Sejren, saa skal jeg fylde en Brønd med Klerkes Testikler«.

41. Da Cunincpert nu saa, at hans Folk havde tabt, viste han sig straks for dem, friede dem derved fra deres Frygt og styrkede alles Hjærter til at haabe paa Sejren. Slagrækkerne opstilledes paany, og paa den ene Side beredte Cunincpert, paa den anden Alahis sig til Kamp. Og da Slagrækkerne alt vare nær ved hinanden, saa de maatte støde sammen i Haandmænge, sendte Cunincpert atter Bud til Alahis med disse Ord: »Se, hvor stor en Mængde der staar rede paa begge Sider. Hvorfor skal saa stor en Mængde Mennesker omkomme? Lad os to, mig og ham, mødes i Tvekamp; og hvem af os Gud vil give Sejren, han skal besidde hele dette Folk uskadt i sit fulde Tal«. Men da Alahis af sine Folk opfordredes til at gøre, hvad Cunincpert foreslog ham, svarede han: »Dette kan jeg ikke gøre, eftersom jeg mellem hans Spyd ser et Billede af den hellige Ærkeengel Michael, ved hvem jeg har svoret ham Troskab«. Da sagde en af de andre: »Skrækken faar dig til at se, hvad der ikke er til; nu er det allerede for sent for dig at tænke paa sligt«. Altsaa stødte Slagrækkerne sammen, medens Hornene gjaldede; og da ingen af Parterne veg fra sin Stilling, skete der et overordentligt stort Mandefald. Endelig omkom den gruelige Tyran Alahis, og Cunincpert vandt ved Guds Bistand Sejren. Og da Alahis's Hær erfarede, at han var falden, søgte den sin Frelse i Flugt. Alahis's Hoved blev ogsaa afhugget, og hans Ben afskaarne, og blot hans uformelig lemlæstede Krop blev tilbage. I denne Krig deltog Forojulanernes Hær ingenlunde, eftersom det havde været mod dens Vilje, at den havde aflagt Ed til Alahis, og den derfor hverken vilde bringe Kong Cunincpert eller Alahis

Hjælp, men efter at de øvrige havde leveret Kampen, vendte de selv tilbage tilbage til deres eget. Efter at altsaa Alahis var død paa denne Maade, lod Kong Cunincpert Diakonen Senos Lig prægtig begrave foran Døren til den hellige Johannes's Kirke, som han selv havde styret; men selv vendte han under almindelig Sejersjubel tilbage til Ticinus som Konge[1].

[1]) Aar 692.

Sjette Bog.

---

1. Medens de Begivenheder, jeg nu har fortalt, tildrog sig hos Langobarderne hinsides[1] Padus, samlede Hertug Romoald af Beneventum en talrig Hær, hvormed han stormede og indtog Tarentum, og paa lignende Maade underlagde han sig Brundisium[2] og det omliggende Land i saare vidt Omfang. Hans Hustru Theuderada opførte ogsaa paa samme Tid udenfor Murene af Beneventum en Kirke til Ære for den hellige Apostel Petrus og grundede dér et Kloster for mange Guds Tjenerinder.

2. Romoald blev, efter at han i 16 Aar havde styret Hertugdømmet, revet bort fra denne Verden[3]. Efter ham styrede hans Søn Grimoald i 3 Aar Samniternes[4] Folk. Med ham var Wigilinda, en Søster til Cunincpert og en Datter af Kong Perctarit, forbundet i Ægteskab. Efter at ogsaa Grimoald var død[5], blev hans Broder Gisulf Hertug[6] og styrede Beneventum i

---

1) D. v. s. Nord for, altsaa set fra Monte Cassino (eller Rom?)
2) Brindisi.
3) Aar 678.
4) D. v. s. Beneventanernes; smlgn. ovfr. IV, 44.
5) Aar 681.
6) Han var selv et Barn; hans Moder Theuderada styrede for ham.

17 Aar. Med ham var Winiperga gift, og hun fødte ham Romoald. Efter at Cassinums Borg, hvor den salige Benedictus's hellige Legeme hviler, alt i adskillige Aar havde ligget fuldstændig øde, kom der paa denne Tid fra Celmanicernes og Aurelianensernes Egn[1] nogle Franker, som foregav at ville vaage Natten over ved det ærværdige Legeme; men de bortførte Knoklerne af den ærværdige Fader saavel som af hans hæderværdige Søster Scolastica[2] og bragte dem til deres Fædreland, hvor der byggedes to Klostre til Ære for den salige Benedictus og for den hellige Scolastica, et for hver af dem. Men sikkert er det, at hine ærværdige Knokler, lifligere end Nektar, og Øjnene, der stedse stirrede mod Himlen, og ligeledes de øvrige Ledemod ere blevne tilbage for os, om end hensmuldrede. Thi Herrens Legeme er det eneste, som ikke har set Forraadnelsen; men alle de hellige Legemer ere Ødelæggelsen undergivne for siden at fornyes til Herligheden med Undtagelse af dem, der ved guddommelige Mirakler bevares uden at hentæres.

3. Men medens Rodoald, om hvem vi ovenfor[3] have fortalt, at han var Hertug i Forumjulii, engang var borte fra denne samme Stad, bemægtigede Ansfrit fra Borgen Reunia[4] sig uden Kongens Samtykke hans Hertugdømme. Efter at have erfaret dette flygtede Rodoald til Istrien og kom derfra paa et Skib over Ravenna til Kong Cunincpert i Ticinus. Men Ansfrit kunde ikke nøjes

---

1) Celmanicerne (eller Cenomanerne) boede i det nuværende Landskab Maine (mellem Normandie, Bretagne, Anjou og Orléans). — Aurelianum er det nuværende Orléans.

2) Den hellige Benedictus's fromme Søster boede i Nærheden af Monte Cassino; hun blev begravet i samme Grav som Broderen.

3) V, 24.

4) Ragogna, se ovfr. II, 13.

med at styre Forojulanernes Hertugdømme; han gjorde tilmed Oprør mod Cunincpert og vilde tilrive sig hans Rige. Men han blev greben i Verona og ført til Kongen, som lod hans Øjne udrive og jog ham i Landflygtighed. Derefter blev det forojulanske Hertugdømme i et Aar og 7 Maaneder styret af Rodoalds Broder Ado med Titel af Statholder.

4. Medens det, vi nu have fortalt, tildrog sig i Italien, opkom der i Konstantinopel et Kætteri, der paastod, at hos vor Herre Jesus Kristus var der kun én Vilje og Handling[1]. Dette Kætteri opvakte Patriarken i Konstantinopel Georgius, Macharius, Pyrrus, Paulus og Petrus. Af den Aarsag lod Kejser Constantinus[2] 150 Biskopper komme sammen; iblandt dem var der ogsaa Sendemænd fra den hellige romerske Kirke, udsendte af Pave Agatho[3], nemlig Diakonen Johannes og den portuensiske[4] Biskop Johannes, og de fordømte alle det nævnte Kætteri. I denne Time faldt der saa mange Edderkoppespind iblandt Folk, at alle undrede sig; og derved blev det givet til Kende, at det vrange Kætteris Urenhed var fordrevet. Og Patriarken Georgius blev irettesat; men de øvrige, som vedbleve at forsvare ham, bleve ramte af Banlysningen. Paa denne Tid forfattede Biskop Damianus af Ticinus[5] under den

[1]) Den Retning, der tillagde Kristus én gudmenneskelig Vilje, ikke som Katholikerne to, en guddommelig og en menneskelig, kaldtes Monotheletismen. Idet Katholikerne drog Følgeslutningerne af det paa Synoden i Kalkhedon (se ovfr. III, 20) vedtagne Dogme om Kristi Naturs Enhed, maatte de nødvendig ogsaa komme til at hævde hans »Energis« (d. v. s. Vilje og Handling's) Enhed, som Monotheleterne bestred.

[2]) Aar 681.

[3]) Pave fra 678 til 681.

[4]) Portus er det nuværende Porto, en Landsby ved Tibermundingen.

[5]) Han var endnu kun Presbyter, blev først Aaret efter Biskop.

mediolanensiske Ærkebiskop Mansuetus's Navn et saare nyttigt og rettroende Brev om denne Sag og lagde derved paa det nævnte Kirkemøde et ikke ringe Lod i Vægtskaalen. Men den rette og sande Tro er denne, at ligesom der i vor Herre Jesus Kristus er to Naturer, nemlig en guddommelig og en menneskelig, saaledes maa man tro, at der ogsaa er to Viljer eller to Handlinger. Vil du høre et Ord om det, der hører til Guddomsvæsenet? »Jeg«, siger han, »og Faderen er ét«[1]. Vil du høre noget, der hører til hans menneskelige Væsen? »Faderen er større end jeg«[2]. Se ham sove paa Skibet i Medfør af hans Menneskenatur; se hans Guddomsvæsen, idet Evangelisten siger: »Da stod han op og bød Vindene og Havet, og der blev stor Stilhed«[3]. Dette var den sjette almindelige Synode; den holdtes i Konstantinopel[4], og Forhandlingerne ved den ere affattede paa Græsk; det var paa den Tid, da Agatho var Pave, og den ledEdes af Kejser Constantinus, som tronede i sit Palads.

5. Paa disse Tider maatte Maanen i den 8. Indiktion[5] taale en Formørkelse. Ogsaa en Solformørkelse indtraf næsten paa samme Tid, omtrent paa den tiende Time af Dagen, den 3. Maj[6]. Og snart paafulgte der en meget haard Pest i 3 Maaneder, nemlig Juli, August og September; og saa stor var Mængden af dem, der døde, at endog Forældre med deres Børn og Brødre med deres Søstre i Byen Rom bleve lagte to og to paa hver Baare og førte til Gravene. Paa lignende Maade affolkede denne Pest ogsaa Ticinus, saaledes at alle

1) Johannes. X, 30.
2) Johannes. XIV, 28.
3) Mathæus. VIII, 26 og Lukas. VIII, 24.
4) 680—681.
5) Den 8. Indiktion var Aaret $679\frac{1}{9}$—$680\frac{31}{8}$.
6) Aar 679. Den 10. Time er om Eftermiddagen Kl. 4.

Indbyggerne søgte bort til Bjærgene eller til forskellige andre Steder, og der voksede Græs og Buske frem paa Stadens Torve og Gader. Da viste det sig synligt for mange, at en god og en ond Engel om Natten gik igennem Staden; og lige saa tit den onde Engel, der syntes at bære et Jagtspyd i Haanden, efter den gode Engels Befaling stødte til hvert enkelt Hus's Dør med Spydet, lige saa mange Mennesker døde i Huset den følgende Dag. Da blev der i en Aabenbaring sagt til én, at denne Pest ikke vilde høre op, før der i den hellige Petrus's Kirke, der kaldes Ad Vincula, blev oprejst et Alter for den hellige Martyr Sebastianus. Dette skete da ogsaa; den hellige Martyr Sebastianus's Relikvier bleve hentede fra Rom[1], der blev opstillet et Alter i den alt nævnte Kirke, og Pesten holdt straks op.

6. Da Kong Cunincpert derefter i Staden Ticinus lagde Raad op med sin Staldmester, der i Folkesproget kaldes Marpahis[2], om hvorledes han skulde berøve Aldo og Grauso Livet, satte der sig pludselig i det Vindue, de stod ved, en Flue af de store; og da Cunincpert vilde ramme den med en Kniv for at dræbe den, skar han blot en Fod af den. Men da Aldo og Grauso uden at vide noget om Planen kom til Paladset og nærmede sig den hellige Martyr Romanus's Kirke, som ligger nær ved Paladset, mødte de pludselig én, der var halt, idet han manglede den ene Fod; og han sagde dem, at Cunincpert vilde dræbe dem, hvis de gik til ham. Da de hørte det, bleve de grebne af en stor Frygt og flygtede om bag Alteret i den ovennævnte Kirke. Og Kong Cunincpert fik straks Melding

---

1) Ifølge andre Kilder var det den i det foregaaende Kapitel nævnte Biskop Damianus, der af Paven opnaaede Tilladelse til at faa den hellige Sebastianus's Ben overførte til Pavia.

2) Se ovfr. II, 9.

om, at Aldo og Grauso vare flygtede til den hellige Martyr Romanus's Kirke. Da begyndte Cunincpert at irettesætte sin Staldmester og spørge ham, hvorfor han dog havde skullet forraade hans Plan. Staldmesteren svarede ham saaledes: »Min Herre Konge, du ved, at siden vi have overlagt dette, har jeg ikke været dig ude af Øje; hvordan har jeg saa kunnet sige det til nogen?« Da sendte Kongen Bud til Aldo og Grauso og lod dem udspørge om, hvorfor de havde taget deres Tilflugt til det hellige Sted. De svarede og sagde: »Eftersom det blev sagt, at vor Herre Kongen vilde dræbe os«. Paany sendte Kongen Bud til dem, idet han erkyndigede sig om, hvem det havde været, der havde sagt dem det, og lod dem vide, at hvis de ikke røbede den, der havde sagt det, kunde de ikke finde Naade hos ham. Da gav de Kongen en Forklaring om, hvorledes det var sket, idet de sagde, at de havde mødt en halt Mand, der havde mistet det ene Ben og brugte et Træben lige til Knæet, og han havde talt til dem om, at Døden truede dem. Da kunde Kongen nok forstaa, at den Flue, han havde skaaret Benet af paa, havde været en ond Aand, og at det var den, der havde røbet hans lønlige Planer. Og under Løfte om personlig Sikkerhed lod han straks Aldo og Grauso komme ud af Kirken, tilgav dem deres Brøde og havde dem siden mellem sine trofaste Mænd.

7. Paa den Tid udmærkede Felix, en Farbroder til min Lærer Flavianus, sig i den grammatiske Videnskab; Kongen havde ham saa kær, at han iblandt andre rundhaandede Gaver skænkede ham en Stok smykket med Sølv og Guld.

8. I denne samme Tid levede ogsaa Biskop Johannes af Bergamus, en Mand af vidunderlig Hellighed. Medens han engang ved et Gildebord talte med Kong Cunincpert, kom han til at fornærme denne; da han

derpaa vilde vende hjem til sit Herberg, lod Kongen berede ham en vild og ustyrlig Hest, der med umaadelig Vrinsken plejede at kaste sin Rytter af. Men da Biskoppen havde sat sig op paa den, blev den saa tam, at den i rolig Skridtgang bar ham til hans eget Hus. Da Kongen hørte dette, viste han baade fra den Dag af Biskoppen tilbørlig Ære og skænkede ham som Gave den Hest, han havde bestemt for ham til at ride paa.

9. Paa denne Tid viste der sig imellem vor Herres Fødselsfest og Theofania[1], om Natten, naar Himlen var klar, ved Syvstjernen en Stjerne, der var ganske tilsløret, ligesom naar Maanen staar bag en Sky. Derefter steg der i Februar Maaned[2] midt paa Dagen en Stjerne op fra Vest, og med stor Glans gik den ned imod Øst. Siden havde i Marts Maaned Bebius[3] et Udbrud i adskillige Dage, og alt grønt rundtomkring ødelagdes af Støv og Aske.

10. Da trængte Sarracenernes vantro og mod Gud fjendtligsindede Folk fra Ægypten ind i Afrika[4] med en overvættes Mængde og belejrede og indtog Karthago[5], som de derefter plyndrede og jævnede med Jorden.

11. Imidlertid døde Kejser Constantinus i Konstantinopel; og hans yngre Søn Justinianus[6] overtog

---

1) Den 6. Januar, Helligtrekongersdag.

2) 696 (?).

3) D. v. s. Vesuv.

4) Ved »Afrika« maa forstaas den saaledes benævnte romerske Provins, Nordvestkysten af Verdensdelen Afrika.

5) Aar 698.

6) Justinianus II, som kom paa Tronen 685, var Søn, men ikke en yngre Søn af Constantinus IV; Fejlen er opstaaet ved, at Paulus har misforstaaet sin Kilde, Bedas Anglerfolkets Kirkehistorie, hvor det hedder: »Justinianus den yngre, en Søn af Constantinus« (»Justinianus minor, Constantini filius«)

det romerske Rige, hvor han kom til at staa for Styret i 10 Aar. Han tog Afrika fra Sarracenerne og sluttede Fred til Lands og til Vands med dem. Eftersom Pave Sergius[1] ikke vilde godkende og tiltræde den Vildfarelsens Synode, han havde foranstaltet i Konstantinopel, udsendte han sin Protospatharius[2] Zacharias og befalede at bringe ham til Konstantinopel. Men Hæren i Ravenna og de nærliggende Egne foragtede Kejserens skammelige Befaling og fordrev denne samme Zacharias fra Rom med Skænsel og Krænkelser.

12. Imod denne Justinianus rejste Leo sig, tilrev sig Kejserværdigheden og berøvede ham Riget; og medens han derpaa styrede Romerriget i 3 Aar[3], lod han Justinianus leve i Landflygtighed i Pontus.

13. Og idet atter Tiberius gjorde Opstand imod denne Leo, bemægtigede han sig hans Rige og holdt ham hele den Tid, da han selv herskede[4], under Bevogtning i Staden[5].

14. Paa denne Tid vægrede den Synode, der blev holdt i Aquileia, af Ukyndighed i Troen sig ved at godkende det 5te almindelige Kirkemøde, indtil den var bleven belært ved den salige Pave Sergius's heldbringende Forestillinger, saa at den sluttede sig til de øvrige Kristi Kirker og ligeledes samtykkede i at bifalde det. Det nævnte Kirkemøde blev holdt[6] i Konstantinopel paa Pave Vigilius's Tider under Kejser Justinianus imod Theodorus og alle de andre Kættere, der paastod, at den hellige Maria alene havde født Mennesket, men ikke Guden og Mennesket. Paa denne

---

[1]) Pave fra 687 til 701.
[2]) D. v. s. Forstander for Livgarden.
[3]) 695—698.
[4]) Tiberius III herskede 698—705.
[5]) D. v. s. Konstantinopel.
[6]) I Aaret 553.

Synode blev det som katholsk Troessætning fastslaaet, at den hellige stedseværende Jomfru Maria skulde kaldes Theotokos[1], eftersom hun ifølge den katholske Tro ikke blot har født Mennesket, men den, der i Sandhed er Guden og Mennesket.

15. I disse Dage blev Angelsachsernes Konge Cedoald, der havde ført mange Krige i sit Fædreland, omvendt til Kristus og drog til Rom. Da han kom forbi Kong Cunincpert, fandt han hos denne en beundringsværdig Modtagelse. Efter sin Ankomst til Rom blev han døbt af Pave Sergius og kaldet Petrus, og endnu iført de hvide Klæder[2] vandrede han til de himmelske Riger. Hans Lig jordfæstedes i den hellige Petrus's Kirke[3].

16. Paa denne Tid havde i Gallien de frankiske Konger begyndt at vanslægte fra deres gamle Tapperhed og Indsigt; og derfor kom de Mænd, der betragtedes som Mestre for det kongelige Hof[4], til at styre Kongemagten og alt, hvad Konger pleje at udøve, eftersom det jo var Himmelens Bestemmelse, at den frankiske Kongemagt skulde gaa over til deres Æt. Paa den Tid var Arnulf Hofmester i Paladset[5], en Mand, der, som det senere viste sig, var elskelig for Gud og i Besiddelse af en vidunderlig Hellighed. Efter at have vundet verdslig Hæder gav han sig i Kristi Tjeneste og udmærkede sig som Biskop[6]; og

---

[1]) »Guds Moder«. Dette Navn var allerede langt tidligere, paa Kirkeforsamlingen i Efesos 431, blevet tillagt Jomfru Maria; den i Teksten omtalte Theodorus var død kort i Forvejen, i 428 eller 429.

[2]) Som de nydøbte bar.

[3]) En versificeret Gravskrift over ham er forbigaaet i denne Oversættelse.

[4]) Majores domus (regalis).

[5]) Arnulfs Levetid falder længe før Cunincperts; han døde allerede 641.

[6]) Han blev Biskop i Metz.

tilsidst foretrak han at leve som Eneboer, idet han levede saare afholdende og ganske helligede sig til at tjene de spedalske paa enhver Maade. Om hans vidunderlige Egenskaber findes der i den Kirke ved Metz, hvor han var Biskop, en Bog, der skildrer hans Undergerninger og hans afholdende Liv. Men i en Bog, jeg efter Opfordring af den milde og højærværdige Ærkebiskop ved den nævnte Kirke, Angelramn, har forfattet om Biskopperne i denne Stad[1], har jeg ogsaa om denne højhellige Arnulf fortalt nogle af hans Undergerninger og anser det derfor for overflødigt nu at gentage dem her.

17. Imidlertid blev Cunincpert, den af alle højt elskede Fyrste, efter at han i 12 Aar efter Faderen alene havde styret Langobardernes Rige, endelig reven bort fra denne Verden[2]. Han har paa Sletten Coronate, hvor han kæmpede med Alahis, opført et Kloster til Ære for den hellige Martyr Georgius. Men han var en smuk Mand, udmærket ved sin Godhed, og en tapper Kriger. Han blev under mange Taarer fra Langobarderne begravet ved den Kirke for vor Herre og Frelser[3], som hans Bedstefader Aripert fordum havde opført. Og Langobardernes Rige efterlod han til sin Søn Liutpert, som endnu var i Barnealderen, hvorfor han gav ham den forstandige og glimrende Ansprand til Formynder.

18. Efter at derpaa 8 Maaneder vare forløbne, kom Taurinensernes Hertug Raginpert, hvem fordum Kong Godepert, da han blev dræbt af Grimoald, havde efterladt som lille Dreng, hvorom vi ogsaa ovenfor[4]

---

[1]) Dette Skrift er endnu bevaret.

[2]) Aar 700.

[3]) I Pavia, hvor der endnu findes et Brudstykke af Gravskriften over ham.

[4]) IV, 51.

have talt, med en stærk Skare og kæmpede imod Ansprand og Bergomensernes[1] Hertug Rotharit ved Novariæ[2]; og han sejrede over dem i aaben Mark og bemægtigede sig Langobardernes Rige. Men han døde samme Aar.

19. Derpaa begyndte hans Søn Aripert Krigen paa ny og kæmpede[3] med Kong Liutpert ved Ticinus og med Ansprand, Ato og Tatzo, ligesom ogsaa med Rotharit og Farao. Men medens han besejrede alle disse i Kamp, fangede han i Krigen den lille Dreng Liutpert levende. Ansprand flygtede til Øen Comacina og indtog dér en fast Stilling.

20. Men Hertug Rotharit vendte tilbage til sin Stad Bergamus og tilrev sig Kongeværdigheden dér. Kong Aripert drog ud imod ham med en stor Hær, stormede og indtog først Lauda[4] og belejrede Bergamus. Uden nogen Vanskelighed stormede og indtog han Byen ved Hjælp af Væddere og forskellige andre Krigsmaskiner; den falske Konge Rotharit fangede han, lod hans Hoved og Skæg rage og drev ham i Landflygtighed til Taurinis, og dér blev han efter nogle Dages Forløb ombragt. Men Liutpert, hvem han havde fanget, berøvede han ligeledes Livet i Badet.

21. Han sendte ogsaa en Hær imod Ansprand paa Øen Comacina. Saa snart Ansprand kom til Kundskab derom, flygtede han til Clavenna[5]; og derpaa kom han over Reternes Stad Curia[6] til Bajoariernes Hertug Theutpert og var hos ham i 9 Aar.

---

1) Bergomenserne, d. v. s. Indbyggerne i Bergamus, det nuværende Bergamo.
2) Det nuværende Novara mellem Turin og Milano.
3) Aar 701.
4) Lodi (se ovfr. V, 2).
5) Det nuværende Chiavenna Nord for Comosøen.
6) Det nuværende Chur i Graubünden ved Øvrerhin.

Men Ariperts Hær besatte den Ø, Ansprand havde været paa, og ødelagde Byen dér.

22. Efter at Kong Aripert nu havde sat sig i sikker Besiddelse af den kongelige Værdighed, berøvede han Ansprands Søn Sigiprand Synet og ramte paa forskellige Maader alle dem, der vare knyttede til ham ved Slægtskab. Ogsaa Ansprands yngre Søn Liutprand holdt han under Bevogtning; men da han saa, at han var en ubetydelig Person og endnu et ganske ungt Menneske, tilføjede han ham ikke blot ikke den ringeste Legemsskade, men tillod ham at drage bort for at rejse til sin Fader. Der er ingen Tvivl om, at det var efter den almægtige Guds Vilje, dette skete, idet han vilde lade ham være rede til at gribe Styret for Riget. Liutprand begav sig altsaa til sin Fader i Bajoarien og voldte ham usigelig Glæde ved sin Ankomst. Men Ansprands Hustru Theodorada lod Kong Aripert tage til Fange. Og da hun pralede af, at hendes Kvindevilje kunde gøre hende til den vordende Dronning, lod han Næse og Ører skære af hende, saa hun fik sit Ansigt skamskændet. Paa lignende Maade blev ogsaa Liutprands Søster ved Navn Aurona skæmmet.

23. Paa denne Tid indtoges i det frankiske Kongerige i Gallien den ypperste Stilling af den saakaldte Husmester Anschis[1], en Søn af Arnulf, som man mener, var opkaldt efter den gamle Trojaner Anschises[2].

24. Endvidere, efter at den oven[3] omtalte Statholder i Forumjulii, Ado, var død, overtoges Hertugdømmet af Ferdulf, som var fra Liguriens Egne, en falsk og hovmodig Mand. Han ønskede at vinde Berømmelse som Sejrherre over Sclaverne, men voldte derved sig

---

[1]) D. v. s. Ansegisil, død 685.

[2]) En Person i de græske Sagn om Trojanerkrigen; han blev ved Afrodite Fader til Æneas.

[3]) Ovfr. VI, 3.

og Forojulanerne mange Tab. Han opfordrede nogle Sclaver til at lade en sclavisk Hær rykke ind i Provinsen og betalte dem derfor. Og saaledes skete det ogsaa. Men dette bragte stort Fordærv over denne samme forojulanske Provins. Sclaviske Røvere styrtede sig over de Faarehjorder, der græssede i deres Nærhed, og deres Hyrder og drog bort med det Bytte, de havde gjort iblandt dem. Styreren af hint Sted, hvem de i Folkesproget kalde Sculdahis[1], en Mand, der var ædel af Sind og stærk af Kræfter, fulgte efter dem; men han kunde dog ikke indhente disse Tyve, og da han vendte tilbage derfra, mødte ham Hertug Ferdulf. Da denne spurgte ham, hvad der var blevet af Tyvene, fik han til Svar af Argait — thi saaledes hed han, — at de vare flygtede. Da blev Ferdulf harmfuld og tiltalte ham saaledes: »Naar skulde du vel ogsaa have kunnet udføre en kæk Daad, du, der har dit Navn Argait afledet af Arga[2]?« Argait blev hæftig forbitret, thi han var en kæk Mand, og svarede: »Maatte det være Guds Vilje, at jeg og du, Hertug Ferdulf, ikke forlade dette Liv, før andre kunne kende, hvem af os der mest er Arga.« Ikke mange Dage efter at de i Folkesproget havde talt disse Ord til hinanden, tildrog det sig, at den sclaviske Hær, som Hertug Ferdulf havde betalt for at komme, virkelig kom med store Kræfter. Og da den havde slaaet Lejr paa Toppen af et Bjærg, og det næsten fra enhver Side var vanskeligt at nærme sig den, kom Hertug Ferdulf med en Hær og begyndte at omgaa Bjærget for at kunne styrte sig over den ad jævnere Steder. Da sagde den ovenfor omtalte Argait

---

[1]) Sculdahis (samme Ord som det senere Schultheiss eller Skultus) havde en Del af Retsplejen under sig.

[2]) Arga er et langobardisk Ord: »den fejge«; i Rotharis Love (se ovfr. IV, 42) findes Bestemmelser om Straf for den, der i Vrede kalder en anden »Arga«.

til Ferdulf: »Husk paa, Hertug Ferdulf, at du har sagt, at jeg var sløv og unyttig, og at du i Folkesproget har kaldt mig Arga. Men nu komme Guds Vrede over den af os, der sidst naaer til disse Sclaver!« Og idet han sagde dette, vendte han sin Hest og begyndte at ile til Kamp med Sclaverne op ad den stejle Side af Bjærget, hvor Adgangen var besværlig. Men Ferdulf, der ansaa det for en Skænsel, om han ikke selv styrtede sig over Sclaverne paa de samme vanskelige Steder, fulgte efter ham paa de første de bedste stejle, vanskelige og ufremkommelige Steder, og da hans Hær ansaa det for en Skam ikke at følge sin Hertug, begyndte den ogsaa at følge efter ham. Da Sclaverne nu saa, at de kom imod dem ad de skraanende Steder, forberedte de sig mandigt, og kæmpende mod dem mere med Stene og Økser end med Vaaben, styrtede de dem næsten alle fra Hestene og dræbte dem. Og saaledes var det ved et Tilfælde, ikke ved deres Kræfter, at de vandt Sejren. Dér omkom hele Forojulanernes Adel; dér faldt Hertug Ferdulf; dér mistede ogsaa den, der havde udfordret ham, Livet; og dér faldt der ved ondt Fjendskab og ved Uforsigtighed saa mange kække Mænd, som ved Endrægtighed og en gavnlig Plan havde kunnet slaa mange tusinde Fjender til Jorden. Dér var der dog én af Langobarderne, nemlig Munichis, som siden blev Fader til Hertugerne Petrus af Forumjulii og Ursus af Ceneta, der alene handlede kækt og mandigt. Da han var styrtet af Hesten, og en af Sclaverne pludselig kom over ham og bandt Hænderne paa ham med et Reb, trak han selv med sine bundne Hænder Lansen ud af denne samme Sclavers højre Haand og gennemborede ham med den, og bunden styrtede han sig ned ad stejle Steder og undkom. Naar vi have taget dette med i denne Historie, har det navnlig været, for at daarlig

Kappelyst ikke skal være Skyld i, at der sker noget lignende.

25. Efter at Hertug Ferdulf var død saaledes, som vi nu have fortalt, blev Corvolus beskikket i hans Sted. Han styrede kun Hertugdømmet i kort Tid; thi da han engang fornærmede Kongen, bleve hans Øjne revne ud, og han levede siden et æreløst Liv.

26. Derefter blev Pemmo funden værdig til Hertugdømmet. Han var en forstandig Mand og gavnede Landet. Hans Fader Billo havde hjemme i Bellunum, men havde gjort Oprør dér og derfor maattet flygte til Forumjulii, hvor han siden levede i Fred. Denne Pemmo havde en Hustru ved Navn Ratperga; da hun havde et bondsk Ansigt, bad hun ofte sin Mand om at forstøde hende og tage en anden Hustru, som passede til at være en saa stor Hertugs Ægtefælle. Men som en fornuftig Mand sagde han, at hendes Livsvandel, Ydmyghed og ærbare Kyskhed behagede ham mere end Legemsskønhed. Med denne Ægtefælle avlede Pemmo nu tre Sønner, nemlig Ratchis, Ratchait og Ahistulf, som alle vare raske Mænd. Og som Moder til dem hævedes hun over sin ydmyge Stand og kom i Agt og Ære. Denne Hertug tog Børnene af alle de Adelsmænd til sig, som vare faldne i den Krig, vi have fortalt om, og lod dem opdrage sammen med sine egne Sønner, som om han selv havde været Fader til dem.

27. Paa denne Tid indtog Hertug Gisulf af Beneventum den romerske Stad Sura og ligeledes Byerne Hirpinum og Arcis[1]. Denne Gisulf rykkede paa Pave Johannes's[2] Tid med hele sin Magt ind i Campanien,

[1]) Disse tre Byer ligge lidt Nordvest for Monte Càssino, Sura det nuværende Sora, ved Garigliano, Hirpinum, det nuværende Arpino, lidt sydligere, og Arcis, det nuværende Arce, atter sydligere.

[2]) Enten Johannes V (685—686) eller Johannes VI (701—705).

brændte, plyndrede og gjorde mange Fanger, og han trængte frem lige til det Sted, der kaldes Horrea, uden at nogen kunde modstaa ham. Til ham sendte Paven Præster som Sendebud med apostoliske Gaver, løskøbte alle Fangerne og fik Hertugen selv til med sin Hær at gaa tilbage til sit eget Land.

28. Paa denne Tid[1] tilbagegav Langobardernes Konge Aripert den apostoliske Stol Retten til de cottiske Alper som en den tilkommende Arvelod[2], som den tidligere havde været i Besiddelse af, men som for lang Tid siden var bleven berøvet den af Langobarderne, og han sendte et derom udstedt Gavebrev til Rom, prentet med gyldne Bogstaver. I disse Dage kom ogsaa to sachsiske Konger til Rom; og kort efter døde de, som de havde ønsket, dér, hvor de havde fundet Apostlenes Fodspor.

29. Da kom ogsaa Ærkebiskop Benedictus af Mediolanum til Rom og søgte at hævde sin Ret til den ticinensiske Kirke; men han blev besejret derved, at det fra gammel Tid af havde været den romerske Kirke, der havde indviet Biskopperne i Ticinus. Denne ærværdige Ærkebiskop Benedictus var en Mand af udmærket Hellighed og stod i højt Ry over hele Italien.

30. Efter at Spolitanernes Hertug Transamund var død[3], blev hans Søn Faroald beskikket i hans Sted. Transamund havde en Broder, der hed Wachilap, og han styrede sammen med sin Broder dette Hertugdømme.

31. Men Justinianus, der efter at have mistet Kejsermagten[4] levede landsforvist i Pontus, vandt ved

[1]) Andre Kilder angive Aaret 707.
[2]) „*Donatio patrimonii*"; med Ordet „*Patrimonium* (*sancti Petri*)" d. v. s. Sankt Peders Arvelod, betegnes senere Pavestaten.
[3]) 703
[4]) Se ovfr. VI, 12.

Vulgarernes Konge Terebellus's Hjælp atter Riget tilbage[1] og dræbte de Patriciere, der havde fordrevet ham. Ogsaa Leo og Tiberius, der havde tilranet sig hans Plads, fangede han og lod dem midt paa Circus ombringe i hele Folkets Paasyn. Men den konstantinopolitanske Patriark Gallicinus lod han Øjnene rive ud af Hovedet paa og sendte ham saa til Rom; og i hans Sted indsatte han til Biskop Abbeden Cyrus, hos hvem han selv havde faaet sit Underhold under sin Landsforvisning i Pontus. Han lod Pave Constantinus[2] komme til sig og viste ham stor Ære baade ved hans Ankomst og ved hans Bortrejse; og henstrakt paa Jorden foran ham, bad han ham gaa i Forbøn for hans Synder, og han fornyede alle hans Kirkes Særrettigheder.. Da Justinianus vilde sende en Hær til Pontus for at gribe Filippicus, hvem han havde forvist derhen, søgte denne ærværdige Pave at hindre ham deri, uden at han dog kunde faa ham til at lade være dermed.

32. Den Hær, der var bleven udsendt imod Filippicus, gik endogsaa over til ham og gjorde ham til Kejser. Filippicus gik saa paa Tog til Konstantinopel imod Justinianus, kæmpede med ham ved den 12te Milepæl fra Byen, sejrede og dræbte ham og kom saaledes i Besiddelse af hans Rige[3]. Det var et Tidsrum af 6 Aar, hvori Justinianus anden Gang havde været Kejser i Forening med sin Søn Tiberius. Dengang Leo havde fordrevet ham, havde han skaaret Næsen af ham; og lige saa tit han efter anden Gang at have tiltaget sig Riget med Haanden afviskede en nedflydende Draabe af Vædsken, næsten lige saa tit lod han en af sine tidligere Modstandere ombringe.

33. I disse Dage døde Patriarken Petrus, og der-

[1]) Aar 705.
[2]) Var Pave 708—715.
[3]) Aar 711; han var Kejser indtil 713.

efter overtoges Styrelsen af Kirken i Aquileia af Serenus, en Mand, der var besjælet af ærlig og redelig Enfold og hengiven til Kristi Tjeneste.

34. Men efter at Filippicus, som ogsaa kaldtes Bardanis, havde faaet sin kejserlige Værdighed stadfæstet, afsatte han den ovenfor[1] omtalte Cyrus fra Bispeværdigheden og befalede ham at vende tilbage til Pontus for at styre sit Kloster. Denne Filippicus sendte til Pave Constantinus et Brev, der indeholdt en falsk Troeslære; men i Forening med Apostelstolens Raad forkastede Paven det; og af denne Aarsag lod han i den hellige Petrus's Buegang udføre Malerier, der fremstillede de 8 hellige almindelige Synoders Handlinger. Thi Filippicus havde ogsaa befalet, at naar der i Kongestaden fandtes Malerier af denne Slags, skulde de skaffes af Vejen. Det romerske Folk besluttede, at Mønterne ikke skulde bære den kætterske Kejsers Navn, Skrift eller Billede. Derfor blev hverken hans Billede anbragt i nogen Kirke eller hans Navn nævnt ved Messetjenesten. Efter at han havde ført Regeringen i 1 Aar og 6 Maaneder, rejste Anastasius, som ogsaa kaldes Artemius, sig imod ham, fordrev ham fra Riget og berøvede ham Synet[2], men dræbte ham dog ikke. Denne Anastasius lod Patricieren og Exarken i Italien, Scolasticus, bringe et Brev fra ham til Pave Constantinus i Rom, hvori han erklærede, at han var Tilhænger af den katholske Tro og anerkendte det hellige sjette Koncilium.

35. Efter at nu Ansprand alt i fulde 9 Aar havde levet i Landflygtighed i Bajoarien, fik han endelig i det 10de Aar[3] Bajoariernes Hertug Teutpert til at sætte

---

[1]) Ovfr. VI, 31.
[2]) Aar 713.
[3]) I Aaret 712.

Synode blev det som katholsk Troessætning fastslaaet, at den hellige stedseværende Jomfru Maria skulde kaldes Theotokos[1], eftersom hun ifølge den katholske Tro ikke blot har født Mennesket, men den, der i Sandhed er Guden og Mennesket.

15. I disse Dage blev Angelsachsernes Konge Cedoald, der havde ført mange Krige i sit Fædreland, omvendt til Kristus og drog til Rom. Da han kom forbi Kong Cunincpert, fandt han hos denne en beundringsværdig Modtagelse. Efter sin Ankomst til Rom blev han døbt af Pave Sergius og kaldet Petrus, og endnu iført de hvide Klæder[2] vandrede han til de himmelske Riger. Hans Lig jordfæstedes i den hellige Petrus's Kirke[3].

16. Paa denne Tid havde i Gallien de frankiske Konger begyndt at vanslægte fra deres gamle Tapperhed og Indsigt; og derfor kom de Mænd, der betragtedes som Mestre for det kongelige Hof[4], til at styre Kongemagten og alt, hvad Konger pleje at udøve, eftersom det jo var Himmelens Bestemmelse, at den frankiske Kongemagt skulde gaa over til deres Æt. Paa den Tid var Arnulf Hofmester i Paladset[5], en Mand, der, som det senere viste sig, var elskelig for Gud og i Besiddelse af en vidunderlig Hellighed. Efter at have vundet verdslig Hæder gav han sig i Kristi Tjeneste og udmærkede sig som Biskop[6]; og

---

1) »Guds Moder«. Dette Navn var allerede langt tidligere, paa Kirkeforsamlingen i Efesos 431, blevet tillagt Jomfru Maria; den i Teksten omtalte Theodorus var død kort i Forvejen, i 428 eller 429.

2) Som de nydøbte bar.

3) En versificeret Gravskrift over ham er forbigaaet i denne Oversættelse.

4) Majores domus (regalis).

5) Arnulfs Levetid falder længe før Cunincperts; han døde allerede 641.

6) Han blev Biskop i Metz.

sat kostbare Vine eller andre tillokkende Sager frem for dem. Han herskede, dels i Forening med sin Fader Raginpert og dels alene, lige til det 12te Aar. Han havde ogsaa været en from Mand, villig til at give Almisser og en Ven af Retfærdighed; paa hans Tid havde Jorden baaret rigelig Afgrøde, men det var jo barbariske Tider. Hans Broder Gumpert flygtede paa denne Tid til Frankien og forblev dér lige til sin Dødsdag. Aripert havde 3 Sønner, af hvilke den ældste, Ragimpert, i vore Dage har styret den aurelianensiske Stad[1]. Efter Ariperts Død kom Ansprand i Besiddelse af Kongemagten over Langobarderne, men herskede kun i 3 Maaneder; han var en i alle Hensender udmærket Mand, og kun faa kunde maale sig med ham i Klogskab. Men da Langobarderne saa, at hans Endeligt nærmede sig, satte de hans Søn Liutprand paa Kongetronen[2]; og da Ansprand hørte dette, medens han endnu var i Live, glædede han sig højlig.

36. Paa denne Tid sendte Kejser Anastasius[3] en Flaade til Alexandria imod Sarracenerne. Men hans Hær kom paa andre Tanker. Midt paa Vejen vendte den om og gik til Konstantinopel, hvor den opsøgte den rettroende Theodosius, udsaa sig ham til Kejser og mod hans Vilje sikrede ham Sædet paa Kejsertronen[4]. Denne Theodosius sejrede i et haardt Slag ved Staden Nicea over Anastasius, tog Troskabsløfte af ham og lod ham gøre til gejstlig og indvie til Præst. Men saa snart han selv havde overtaget Regeringen, oprejste han i Kongestaden paa det gamle Sted hint ærværdige Billede, hvorpaa de hellige Synoder vare afbildede, men som var blevet borttaget af Filippicus. I disse Dage

---

1) Det nuværende Orléans.
2) 712 eller 713.
3) Anastasius II, 713—716.
4) Aar 716.

strømmede Tiberfloden saaledes over, at den efter at være traadt ud af sit Leje voldte Romerstaden megen Skade, saaledes at den paa Via lata[1] voksede til halvanden Mandshøjde, og at alle de nedstrømmende Vande forenede sig til ét lige fra Sankt Peters Port til den molviske Bro[2].

37. Paa disse Tider plejede mange af Anglernes Folk, adelige og uadelige, Mænd og Kvinder, Hertuger og Privatmænd, af deres Kærlighed til Gud at lade sig tilskynde til at drage fra Britannien til Rom[3]. I Frankernes Rige sad da for Tiden Pipin[4] inde med Regeringen. Og han var en Mand af vidunderlig Dristighed, som straks kastede sig over sine Fjender og oprev dem. Thi engang gik han med blot én Drabant over Rhinen mod en af sine Modstandere, overfaldt ham i hans Sovekammer og myrdede ham og hans Folk. Han førte ogsaa med Tapperhed mange Krige med Sachserne og navnlig med Frisionernes Konge Ratpotus. Han havde flere Sønner, af hvilke Carolus[5] var den ypperste, han som siden efterfulgte ham i Herredømmet.

38. Efter at Liutprand var kommen i sikker Besiddelse af Kongemagten, vilde hans Slægtning Rothari ombringe ham. Thi han beredte ham et Gæstebud i sit Hus i Ticinus og skjulte saa dér nogle tapre bevæbnede Mænd, der skulde dræbe Kongen, naar han sad ved Bordet. Efter at Liutprand var kommen til Kundskab herom, lod han ham kalde til sit Palads. Og da

---

[1]) Gade i den nordlige Del af Rom.

[2]) Den molviske (eller milviske) Bro er den nuværende Ponte Molle lidt Nord for Rom.

[3]) Efter disse Angelsachser kaldtes senere en Del af Byen Rom, imellem Engelsborg og Vatikanet, „*Vicus Saxonum*".

[4]) Pipin den mellemste herskede som Majordomus over hele Frankerriget fra 687 til 714.

[5]) Karl Martel.

han selv med Haanden befølte ham, fandt han, som det var blevet ham sagt, at han havde et Panser paa under sine Klæder. Men da Rothari saaledes mærkede, at han var bleven røbet, sprang han straks op og drog sit Sværd for at gennembore Kongen. Imod ham trak Kongen sit Sværd af Skeden. Da var der en af de kongelige Drabanter — Subo hed han, — der greb Rothari bagfra, men fik et Saar af ham i Panden. Men da sprang ogsaa de andre til, kastede sig over Rothari og dræbte ham. Ogsaa hans 4 Sønner, som ikke vare tilstede, bleve dræbte, hvor man fandt dem. Kong Liutprand var en overmaade modig Mand; engang var der to af hans Vaabendragere, der tænkte paa at ombringe ham; men han fik det at vide og gik saa ene med dem ind i en dyb Skov, og dér drog han sit Sværd imod dem, foreholdt dem, at de tænkte paa at dræbe ham, og opfordrede dem til at gøre det. Men straks kastede de sig for hans Fødder og tilstod ham alt, hvad de havde pønset paa. Der var ogsaa andre, han tog paa lignende Maade; men naar de gik til Bekendelse, tilgav han dem deres svære Brøde.

39. Efter at Hertug Gisulf af Beneventum var død, overtog hans Søn Romoald Styrelsen af Samniterfolket.

40. Ved disse Tider lod Petronax, en Borger fra Byen Brexia, sig af Kærlighed til Gud drive til at drage til Rom og gik efter Opfordring af Pave Gregorius, som dengang sad paa Apostelstolen, til Borgen Cassinum. Da han saaledes kom til den hellige Fader Benedictus's hellige Legeme, begyndte han at bo dér hos nogle enfoldige Mænd, der alt i Forvejen opholdt sig dér. Disse tog den ærværdige Petronax til Forstander for sig. Derefter gik der ikke lang Tid, før han, bistaaet af Guds Barmhjertighed og støttet af den hellige Fader Benedictus's Fortjenester, paa det nærmeste 110

Aar efter at Stedet havde ophørt at være Bolig for Mennesker, blev Fader for mange Munke dér, fornemme og jævne, der strømmede sammen om ham; og han fik Boligerne satte i Stand igen og begyndte at leve under den hellige Regels Aag og den salige Benedictus's Forordning, saa han fik det hellige Kloster her rejst under den Skikkelse, hvorunder man nu kan se det. I den efterfølgende Tid viste den ypperste blandt Præster, den af Gud elskede Pave Zacharias, denne ærværdige Petronax flere Tjenester, idet han af faderlig Kærlighed skænkede ham den hellige Skrifts Bøger og andet, hvad som helst der tjener til Klosterets Tarv, desuden ogsaa den Klosterregel, den salige Fader Benedictus selv har skrevet med sine egne hellige Hænder[1]. Men den salige Martyr Vincentius's Kloster, som ligger ved Vulturnusflodens Kilde og nu straaler ved et stort Broderskab, blev alt dengang bygget af 3 ældre Brødre, nemlig Tato, Taso og Paldo, saaledes som det findes skrevet i de Skrifter, der ere forfattede af den saare lærde Autpert, som var Abbed ved det samme Kloster, nemlig i det Værk, han har udarbejdet derom. Endnu i den salige Pave Gregorius's Levedage, medens han sad paa Apostelstolen i Rom, blev Borgen i Cumæ[2] indtagen af Langobarder fra Beneventum; men ved Nattetid kom Hertugen af Neapolis over dem, fangede nogle af Langobarderne og dræbte andre. Ogsaa selve Borgen blev erhvervet tilbage af Romerne. Til denne Borgs Indløsning gav Paven 70 Pund Guld, saaledes som han tidligere havde lovet.

41. Imidlertid var Kejser Theodosius død[3] efter

[1]) Dette Haandskrift skal være gaaet til Grunde ved en Ildebrand i Aaret 896.
[2]) Vest for Neapel, ved Kysten.
[3]) Rettere: havde nedlagt Regeringen (717).

blot at have styret Kejserdømmet i ét Aar, og Leo blev sat til Kejser i hans Sted.

42. Efter at ogsaa hos Frankernes Folk Pipin havde mistet Livet[1], fik hans oven[2] omtalte Søn Carolus Magten efter Raginfrid[3], om end først efter mange Krige og Kampe. Thi han var bleven holdt i Fængsel, men efter Guds Styrelse blev han befriet og slap bort. Derefter begyndte han med nogle faa Mænd 2 eller 3 Gange Krig mod Raginfrid, og endelig overvandt han ham i et stort Slag ved Vinciacum[4]. Dog indrømmede han ham én Stad at bo i, nemlig Andegavum[5], men overtog selv Styrelsen af hele Frankernes Folk.

43. Paa den Tid[6] stadfæstede Liutprand som Konge Overdragelsen af de cottiske Alper som Arvegods til den romerske Kirke[7]. Og ikke længe efter ægtede denne Hersker Guntrut, en Datter af Bajoariernes Hertug Teutpert, hos hvem han havde levet som landflygtig; med hende avlede han alene én Datter.

44. I disse Tider bemægtigede Spolitanernes Hertug Faroald sig Byen Classis, som tilhørte Ravennaterne; men paa Kong Liutprands Befaling blev den given tilbage til Romerne. Imod denne Hertug Faroald gjorde hans Søn Transamund Oprør og bemægtigede sig hans Plads, men gjorde ham selv til gejstlig. I disse Dage[8] kom Hertugen for Bajoariernes Folk, Teudo, til Rom for at bede, hvor de hellige Apostle havde sat deres Fødder.

---

1) Aar 714.
2) VI, 37.
3) Hvem Folket i Neustrien (den vestlige Del af Frankerriget) havde valgt sig til Majordomus.
4) Det nuværende Vincy, ved Cambrai.
5) Det nuværende Angers, i Anjou.
6) Aar 715.
7) Se ovfr. Kap. 28.
8) Aar 715 eller 716.

45. Efter at i Forumjulii Patriarken Serenus var reven bort fra denne Verden, fik Fyrst Liutprand sat overigennem, at Styrelsen af Kirken i Aquileia blev overdragen til Calistus, en udmærket Mand, der havde været Ærkediakon ved Kirken i Tarvisium. Dengang stod, som vi have sagt[1], Langobarderne i Forumjulii under Pemmos Styrelse. Efter at denne havde faaet de Adelsmandssønner, han havde ladet opfostre sammen med sine egne Børn, førte frem til Ynglingealderen, kom der Bud til ham, at en umaadelig Mængde Sclaver vare ankomne til det Sted, der kaldes Lauriana[2]. Da tog han de oven omtalte Ungersvende med sig, styrtede sig for tredje Gang over Sclaverne og tilføjede dem et stort Nederlag; og dér faldt ikke nogen paa Longobardernes Side uden Sicoald, som allerede var gammel af Alder. Han havde nemlig i den tidligere Kamp, som stod i Ferdulfs[3] Regeringstid, mistet 2 Sønner og havde to Gange faaet sit Ønske opfyldt om at faa Hævn over Sclaverne. Nu vilde Hertugen og de andre Langobarder den tredje Gang holde ham tilbage, men det var umuligt; han svarede dem og sagde: »For mine Sønner har jeg alt faaet taget Hævn i tilstrækkeligt Maal; nu vil jeg, om det skal være, med Glæde tage imod Døden.« Det skete; og han var den eneste, der faldt i denne Kamp. Men da Pemmo havde fældet mange af sine Fjender og var bange for, at han endnu skulde miste flere af sine Mænd i Krigen, indgik han sammesteds en Fredspagt med Sclaverne; og lige fra denne Tid af begyndte disse mere og mere at frygte Forojulanernes Vaaben.

46. Paa denne Tid[4] satte Sarracenernes Folk over

---

[1]) VI, 26.

[2]) Maaske det nuværende Lourano paa Østkysten af Istrien.

[3]) Se ovfr VI, 222.

[4]) I Virkeligheden tidligere, i Aaret 711.

fra Afrika paa det Sted, der kaldes Septem[1], og bemægtigede sig hele Spanien. Efter 10 Aars Forløb[2] kom de med Hustruer og Børn og trængte ind i den galliske Provins Aquitanien for at tage Bolig dér. Nu laa Carolus dengang i Strid med Aquitaniens Fyrste Eudo[3]. Men de slog sig dog sammen og kæmpede i Ening mod Sarracenerne. Thi idet Frankerne brød ind over dem, tog de 375,000 af dem af Dage; men paa deres egen Side faldt blot 1500 dér[4]. Og ogsaa Eudo styrtede sig med sine Mænd over deres Lejr, fældede ligeledes mange og hærgede alt.

47 Paa denne Tid kom ogsaa dette samme Sarracenernes Folk med en umaadelig Hær, omringede Konstantinopel og belejrede den uafbrudt i 3 Aar[5], indtil en stor Mængde af dem efter Indbyggernes brændende Bøn til Gud omkom ved Sult og Kulde, ved Krig og Pest, saa at de bleve kede af Belejringen og drog bort. Efter Opbruddet derfra gav de sig i Kamp med Vulgarernes Folk, som bor ovenfor Donau; men ogsaa her bleve de slaaede og tyede til deres Skibe. Derpaa søgte de ud paa Dybet; men da kom der et pludseligt Uvejr, hvorved de fleste af dem druknede eller omkom paa anden Maade, idet deres Skibe bleve sønderslaaede. Men i Konstantinopel døde der 300,000 Mennesker af Pest.

48. Da Liutprand hørte, at Sarracenerne efter at have plyndret Sardinien ogsaa skændede de Steder, hvor den hellige Biskop Augustinus's Ben fordum paa Grund af Barbarernes Plyndring vare blevne førte hen

---

1) Det nuværende Ceuta, lige over for Gibraltar.
2) I Virkeligheden først efter 21 Aars Forløb.
3) Dette bekræftes ikke ved nogen anden Kildes Vidnesbyrd og er sikkert en Fejltagelse.
4) Slaget ved Poitiers 732.
5) 716—718.

og hæderlig jordede, sendte han Bud, fik de hellige Ben udleverede for en høj Betaling og flyttede dem til Staden Ticinus, hvor han lod dem jordfæste paany med al den Ære, der skyldes saa stor en Fader. I disse Dage blev Staden Narnia[1] erobret af Langobarderne.

49. Paa den Tid belejrede Kong Liutprand Ravenna og indtog og ødelagde Classis. Da sendte Patricieren Paulus fra Ravenna Folk ud for at dræbe Paven; men idet Langobarderne optraadte imod ham til Forsvar for denne, satte Spoletinerne sig til Modværge paa den salariske Bro, og paa andre Kanter de tuskiske Langobarder, og saaledes blev Ravennaternes Anslag kuldkastet. Paa denne Tid lod Kejser Leo i Konstantinopel de udleverede Helgenbilleder opbrænde og paalagde den romerske Pave at gøre det samme, hvis han vilde have hans Yndest. Men Paven nægtede at gøre det. Ogsaa hele Ravennas og Venetiens Hær satte sig endrægtig imod disse Befalinger og vilde have sat en ny Kejser over sig, hvis Paven ikke havde hindret det. Kong Liutprand erobrede[2] Borgene i Emilien, Feronianum og Montebellium[3], Buxeta og Persiceta[4], Bononia[5], Pentapolis[6] og Auximum[7]. Paa lignende Maade bemægtigede han sig dengang ogsaa Sutrium[8]. Men nogle Dage efter blev den given tilbage til Romerne igen. Imidlertid gik Kejser Leo

---

1) Den nuværende Narni, Syd for Spoleto.

2) Dog vistnok ikke med Vaabenmagt; *Liber pontificalis*, Paulus's Kilde for dette Sted, fortæller, at disse Stæder frivillig overgav sig til Liutprand.

3) De nuværende Stæder Frignano og Monteveglio eller Montebello; se II, 18.

4) Maaske de nuværende Bazzano og Persiceto mellem Modena og Bologna.

5) Bologna.

6) Kyststrækningen omkring Rimini; se II, 19.

7) Det nuværende Osimo, Syd for Ancona, inde i Landet.

8) Det nuværende Sutri; se IV, 8.

endnu videre i sin daarlige Færd, idet han saavel med Magt som med gode Ord søgte at faa alle Indbyggerne i Konstantinopel til at udlevere alle Billeder, der nogetsteds fandtes, enten af Frelseren eller af hans hellige Moder eller af alle de hellige Mænd; og han lod dem opbrænde midt i Staden. Og eftersom adskillige af Folket søgte at hindre, at en saadan Forbrydelse fandt Sted, bleve mange af dem halshuggede og andre straffede paa deres Krop. Da Patriarken Germanus ikke vilde give sit Bifald til hans vildfarende Færd, blev han fordreven fra sit Sæde; og i hans Sted blev Presbyteren Anastasius indsat.

50. Hertug Romoald af Beneventum valgte sig en Hustru ved Navn Gumperga, som var en Datter af Kong Liutprands Søster Aurona. Med hende avlede han en Søn, som han opkaldte efter sin Fader og gav Navnet Gisulf. Efter hende havde han en anden Hustru ved Navn Ranigunda, en Datter af Hertug Gaidoald i Brexia.

51. Paa samme Tid opkom der en haard Strid mellem Hertug Pemmo og Patriarken Calistus. Aarsagen hertil var følgende. Da i fordums Tid Biskop Fidentius ankom fra Borgen Julium[1], boede han med de tidligere Hertugers Samtykke indenfor Murene af Forumjulii og rejste dér Sædet for sit Bispedømme. Da han forlod Livet, blev Amator indsat som Biskop i hans Sted[2]. Hidtil havde nu Patriarkerne ikke haft deres Sæde i Forumjulii, men i Cormones[3], eftersom Romernes Indfald havde gjort det umuligt for dem at bo i Aquileia. Men paa Grund af sin fornemme Herkomst kunde Calistus ikke finde sig i, at en Biskop i hans Dioces

---

[1]) Vistnok det nu ødelagte Julium Carnicum, Nordvest for Forumjulii.

[2]) Aar 737.

[3]) Cormons Vest for Görz i det illyriske Kystland.

skulde bo sammen med Hertugerne og Langobarderne, men han selv tilbringe sit Liv sammen med det menige Folk. Kort at fortælle: han modarbejdede denne samme Biskop Amator, fordrev ham fra Forumjulii og indrettede sig Bopæl i hans Hus. Af den Aarsag lagde Hertug Pemmo Raad op med mange fornemme Langobarder imod denne samme Patriark, lod ham gribe og bringe til Borgen Potium[1], som ligger ved Havet, og vilde lade ham styrte i Havet dér; men dette forhindrede dog Gud, saa at han ikke kom til at sætte det i Værk; alligevel holdt han ham i Fængsel og gav ham Trængselens Brød til Føde. Da Kong Liutprand hørte det, blussede Vreden voldsomt op hos ham; og idet han fratog Pemmo Hertugdømmet, indsatte han hans Søn Ratchis i hans Sted. Da besluttede Pemmo med sine Mænd at flygte til Sclavernes Land; men hans Søn Ratchis gik i Forbøn for ham hos Kongen, saa denne tog ham til Naade igen. Da nu Pemmo fik tilforladeligt Ord for, at han ikke vilde komme til at lide noget ondt, tog han alle de Langobarder med sig, som havde taget Del i hans Raadslagninger, og traadte med dem omkring sig frem for Kongen. Denne satte sig paa Dommersædet, og for Ratchis's Skyld skænkede han Pemmo og hans to Sønner Ratchis og Aistulf Tilgivelse og bød dem tage Plads bag hans Stol. Men saa hævede han sin Røst og gav med Navns Nævnelse Befaling til at gribe alle dem, der havde holdt sig til Pemmo. Da kunde Aistulf ikke blive Herre over sin Harme; han drog sit Sværd og havde nær gennemboret Kongen, hvis ikke hans Broder Ratchis havde hindret ham deri. Saaledes bleve da disse Langobarder grebne; men en af dem, Herfemar, drog sit Sværd, forsvarede sig mandig mod de mange, der fulgte ham i Hælene, og tyede

[1]) Vest for Aquileia.

ind i den salige Michaels Kirke. Saa viste Kongen sig saa skaansom, at han fritog ham for Straf; men han var ogsaa den eneste, der blev skaanet; de øvrige maatte døje et langvarigt Fangenskabs Lidelser.

52. Efter at nu Ratchis som sagt var bleven Hertug i Forumjulii[1], drog han med sine Mænd ind i Sclavernes Land til Carniola[2], dræbte en stor Mængde af dem og hærgede allevegne. Da styrtede Sclaverne sig pludselig over ham; han fik ikke Tid til at faa sin Lanse af sin Vaabendrager; men med en Kølle, han bar i Haanden, huggede han den ned, der først mødte ham, og tog Livet af ham.

53. Ved disse Tider sendte Carolus, Frankernes Fyrste, sin Søn Pipin til Liutprand, for at denne efter Skik og Brug[3] kunde tage hans Haar. Og idet han afskar hans Hovedhaar, blev han hans Fader, skænkede ham kongelige Gaver og bad ham saa drage tilbage til den, der havde skænket ham Livet.

54. Ved denne Tid[4] rykkede atter en sarracenisk Hær ind i Gallien og voldte megen Ødelæggelse. Imod den kæmpede Carolus ikke langt fra Narbo[5] og anrettede ligesom tidligere[6] et saare stort Mandefald imellem dem. Men Sarracenerne kom igen ind i Gallien[7], trængte frem lige til Provincia[8], hvor de erobrede Arelate[9], og ødelagde hele Omegnen. Da skikkede

[1]) Omkring Aar 738.
[2]) Det er uvist, om der ved Carniola skal forstaas hele Krain eller kun Egnen omkring Cilly (se ovfr. IV, 38).
[3]) Smlgn. ovfr. IV, 38.
[4]) Aar 737.
[5]) Det nuværende Narbonne i Languedoc.
[6]) Smlgn. VI, 46.
[7]) Dette nye Indfald omtales intet andet Sted og har sikkert aldrig fundet Sted; Paulus har sandsynligvis opløst Indfaldet fra 737, under hvilket Arles ogsaa blev plyndret, i to.
[8]) Provence.
[9]) Arles.

Carolus Sendemænd med Gaver til Kong Liutprand og bad ham om at komme sig til Hjælp mod Sarracenerne; og Liutprand tøvede ikke, men ilede ham til Undsætning med hele Langobardernes Hær. Saa snart Sarracenerne erfarede dette, flygtede de straks bort fra disse Egne, og Liutprand vendte med hele sin Hær tilbage til Italien. I sin Regeringstid førte han ogsaa mange Krige mod Romerne og blev altid Sejrherre i dem, alene med Undtagelse af nogle enkelte Gange. Den ene Gang var det i hans egen Fraværelse, at hans Hær blev slaaet ved Ariminum[1]; og en anden Gang var han selv i Pentapolis; men en stor Mængde Mennesker, der skulde bringe ham Gaver, Foræringer og Velsignelser fra forskellige Kirker, bleve overfaldne af Romerne ved Landsbyen Pilleum og tagne til Fange eller dræbte. Atter en anden Gang laa Kongens Nevø Hildeprand og Hertug Peredeo af Vicentia og belejrede Ravenna, da Venetierne pludselig styrtede sig over dem, fangede Hildeprand, medens Peredeo mandig kæmpende bukkede under. Ogsaa i den følgende Tid[2] samlede Romerne sig, opblæste i deres sædvanlige Overmod, under Anførsel af Perusinernes Hertug Agatho, og kom for at indtage Bononia, hvor dengang Walcari, Peredeo og Rotcari opholdt sig i Lejren. Men disse kastede sig over Romerne, anrettede et stort Blodbad paa dem og tvang de øvrige til at gribe til Flugten.

55. I disse Dage gjorde Transamund Oprør imod Kongen[3]. Men da denne kom over ham med en Hær, flygtede han til Rom. I hans Sted blev Hilderic indsat. Men da Beneventanernes Hertug Romoald den

---

[1]) Rimini.

[2]) Maa være i den foregaaende Tid, da Peredeo, om hvis Død der nylig er fortalt, optræder her.

[3]) Aar 738 eller 739.

yngre døde[1] efter i 26 Aar at have styret Hertugdømmet, efterlod han sig en Søn Gisulf, som endnu var et Barn. Der var da nogle, der rejste sig imod ham og higede efter at faa Livet taget af ham; men Beneventanernes Folk, der stedse har været trofast imod sine Hertuger, dræbte dem og reddede saaledes deres Hertugs Liv[2]. Imidlertid egnede Gisulf sig jo paa Grund af sin Barndom endnu ikke til at styre et saa stort Folk; Kong Liutprand tog da til Beneventum, førte ham bort derfra og indsatte som Hertug der sin Nevø Gregorius, hvis Hustru hed Giselperga. Efter saaledes at have ordnet Sagerne vendte Kong Liutprand tilbage til sin Trone, opdrog Gisulf i faderlig Kærlighed og gav ham Scauniperga, som hørte til en fornem Æt, til Ægte. Men paa denne Tid faldt han selv i Svækkelse og nærmede sig Døden. Da Langobarderne mente, at han laa for Døden, løftede de udenfor Stadens Mure ved den hellige Guds Moders Kirke, der kaldes Ad Perticas, hans Nevø Hildeprand til Konge[3]. Og da de, som Skik er, overrakte ham en Lanse, kom der en Gøg flyvende og satte sig paa Spidsen af den. Da var der nogle forstandige Mænd, der mente, at dette var et Jærtegn, der varslede, at hans Regering ikke vilde være til Held. Ved Efterretningen herom blev Kong Liutprand urolig i Sindet; alligevel tog han, da han kom sig af sin Sygdom, Hildeprand til Medregent. Efter at dernæst flere Aar vare forløbne, vendte Tran-

[1]) Omkring 732.

[2]) Denne Bemærkning stammer utvivlsomt fra Traditionen ved det beneventanske Hertughof, hvor Paulus efter al Rimelighed har opholdt sig en Tid.

[3]) Begivenhederne i dette Kapitel ere i kronologisk Henseende sammenblandede; Hildeprands Valg (omtr. Aar 735) fandt Sted før Transamunds Oprør, som omtales i Begyndelsen af dette Kapitel.

samund, som var flygtet til Rom, tilbage til Spoletium, dræbte Hilderic og begyndte paany frækt Oprør mod Kongen.

56. Efter at Gregorius havde styret Hertugdømmet i Beneventum i 7 Aar, mistede han Livet. Efter hans Død blev Godescalc Hertug og styrede Beneventanerne i 3 Aar; hans Hustru hed Anna. Da altsaa Kong Liutprand erfarede saadanne Ting[1] om Spoletium og Beneventum, gav han sig i Spidsen for en Hær paa Vej til Spoletium. Og da han kom til Pentapolis og fra Fanum vilde drage videre til Staden Forum Simphronii[2], sluttede Spoletinerne sig sammen med Romerne[3] og tilføjede i en Skov, der ligger midtvejs, Kongens Hær stor Skade. Kongen lod Hertug Ratchis og hans Broder Aistulf med Forojulanerne slutte Troppen. Dem kastede Spoletinerne og Romerne sig over og saarede nogle af dem. Men i Forbindelse med sin Broder og nogle enkelte tapre Mænd udholdt Ratchis hele Kampen; de forsvarede sig mandig og nedlagde mange, og saaledes friede de sig selv ud derfra og ligeledes deres Folk, med Undtagelse af at, som vi sagde, enkelte bleve saarede. Under Kampen var

---

[1]) Ved »saadanne Ting« maa der forstaas de oprørske Bevægelser i Spoletium og Beneventum, der ere antydede i foregaaende Kapitel, og vel navnlig Oprørernes Forbindelser med Rom, som ligeledes antydes i Kapitel 55, men komme endnu tydeligere frem straks efter.

[2]) De nuværende Stæder Fano og Fossombrone, begge ved Floden Metauro, den første ved dens Udløb, Nordvest for Sinigaglia, den sidste inde i Landet, Øst for Urbino.

[3]) Allerede ved denne Tid henvendte Paven (Gregorius III, 731—740), de oprørske Spolitaneres og Beneventaneres Forbundsfælle, sig til Frankerne om Hjælp mod Langobarderne. I et Brev fra 740, »et sandt Mesterstykke af den nederdrægtigste Perfidi« (Leo: Gesch. v. Italien I. S. 180), anraabte han Karl Martel om Beskyttelse for sig og de uskyldige Hertuger af Spoletium og Benevent.

der en Spoletiner ved Navn Berto, en saare tapper Mand, der med Navns Nævnelse kaldte paa Ratchis og i fuld Rustning styrtede sig over ham. Men Ratchis ramte ham og stødte ham med ét Slag ned af Hesten. Hans Følgesvende vilde tage Livet af ham, men med sin sædvanlige Mildhed lod Ratchis ham slippe bort. Og krybende paa Hænder og Fødder kom Berto ind i Skoven og undløb. Derimod var der to saare tapre Spoletinere, der paa en Bro kom bagfra over Aistulf; men denne ramte den ene af dem med Dupskoen af sit Spyd og styrtede ham ned fra Broen, vendte sig derpaa øjeblikkelig mod den anden, tog Livet af ham og lod ham følge sin Kammerat i Vandet.

57. Da saa Liutprand naaede til Spoletium, fordrev han Transamund fra Hertugdømmet og gjorde ham til gejstlig. Og i hans Sted indsatte han sin Nevø Agiprand. Da han derpaa skyndte sig afsted til Beneventum, besluttede Godescalc ved Budskabet om hans Fremrykning at gaa ombord paa et Skib og flygte til Grækenland. Men da han havde faaet sin Hustru og hele sit Bohave indskibet og tilsidst selv vilde gaa ombord, blev han overfalden og dræbt af Beneventanerne, som vare forblevne tro imod Gisulf. Hans Hustru naaede derimod med alt, hvad hun havde, til Konstantinopel.

58. Da Kong Liutprand kom til Beneventum, indsatte han paany sin Nevø Gisulf som Hertug paa den Plads, der tilkom ham. Og efter at Sagerne vare saaledes ordnede, drog han tilbage til sit Palads. Denne saare hæderværdige Konge opførte til Kristi Ære mange Kirker paa de forskellige Steder, hvor han plejede at opholde sig. Han indrettede det Kloster for den salige Petrus, der er beliggende udenfor Murene af Staden Ticinus og kaldes Cælum Aureum. Ogsaa paa Toppen

af Bardos Alp[1] byggede han det Kloster, der kaldes Bercetum[2]. Paa en Grund, han ejede indenfor Olonna[3], lod han til Ære for den hellige Martyr Anastasius med vidunderlig Kunst opføre et Gudshus[4], hvori han ogsaa indrettede et Kloster. Ligeledes oprettede han paa forskellige Steder mange Guds Kirker. Ogsaa i sit Palads byggede han en Helligdom for den Herre Frelseren; og hvad ingen andre Fyrster tidligere havde haft, han indsatte Præster og gejstlige, der daglig skulde synge den hellige Tjeneste for ham. Paa denne Konges Tider var der paa det Sted, der kaldes Forum, ved Floden Tanarus[5] en Mand af sjælden Hellighed ved Navn Baodolin, som ved Kristi gunstige Bistand udmærkede sig ved mange Undergerninger. Han forudsagde ofte de kommende Begivenheder; og han forkyndte om de fjærne Ting, som om de vare nærværende. Da endelig Kong Liutprand var gaaet paa Jagt i Byskoven, vilde en af hans Ledsagere med en Pil ramme en Hjort, men saarede imod sin Vilje en Nevø af Kongen, nemlig hans Søstersøn ved Navn Aufus. Da Kongen saa dette, — han havde nemlig Drengen meget kær, — begyndte han med Taarer at beklage hans Vanskæbne og sendte straks en af sine Ryttere afsted for at ile til den Guds Mand Baodolin og bede ham om at gaa i Forbøn hos Kristus for Drengens Liv. Medens Rytteren var paa Vej til den Guds Tjener, døde Drengen. Da han kom, sagde Kristi Tjener til ham: »Jeg ved, hvad du kommer for; men det, du er

---

1) Bardi; se ovfr. V, 27.
2) Klosteret Bercetum er ikke grundlagt af Liutprand; men han har skænket det store Gaver.
3) Det nuværende Corte Olona, Øst for Pavia.
4) »En Bolig for Kristus«.
5) Skal være Panarus; den samme Flod, som ovenfor IV, 45 kaldes Scultenna, den nuværende Panaro.

sendt for at bede om, er nu en Umulighed, eftersom Drengen er død«. Da Sendebudet meldte Kongen, hvad han havde hørt af Guds Tjener, sørgede han vel over, at han ikke kunde faa sin Bøn opfyldt, men mærkede dog klarlig, at den Guds Mand Baodolin havde Profetiens Aand. Ogsaa i Staden Verona var der en Mand ved Navn Teudelap, som ikke var denne ulig; han øvede mange Undergerninger og deriblandt ogsaa den, at han med fremskuende Aand forudsagde mange tilkommende Ting. Paa denne Tid udmærkede sig ogsaa ved sit Liv og sine Gerninger Biskop Petrus af Ticinus, som var en Slægtning af Kongen og derfor engang af Kong Aripert var bleven forvist til Spoletium. Da han engang besøgte den salige Martyr Savinus's Kirke, forudsagde den ærværdige Martyr ham, at han skulde blive Biskop i Ticinus. Og siden, da det var sket, opførte han paa sin egen Grund i denne By en Kirke for den nævnte salige Martyr Savinus. Iblandt andre et fortrinligt Livs Dyder, som han besad, udmærkede han sig ogsaa ved Kyskhedens Blomst. Et Underværk af ham, som skete i den følgende Tid, skulle vi anbringe paa dets Plads[1]. Men efter at Liutprand havde besiddet Riget i 31 Aar og 7 Maaneder, fuldendte han, helt bedaget, sit Livs Løb[2]; og hans Lig blev begravet i den salige Martyr Adrianus's Kirke[3], hvor ogsaa hans Fader hviler. Han var en Mand af megen Visdom, snild i Raad, saare from og en Ven af Freden, vældig i Strid, mild mod dem, der forsaa sig, kysk, ærbar, aarvaagen i Bøn,

[1]) Denne Bemærkning er det tydeligste Bevis for, at Paulus's Langobarderhistorie er ufuldendt.

[2]) I Aaret 744.

[3]) Senere vises hans Grav i en anden Kirke i Pavia; det paastaas, at hans Lig er blevet flyttet.

rede til Almisser, rigtignok blottet for videnskabelig Dannelse, men Filosofernes Ligemand, en Fader for sit Folk og en virksom Lovgiver. Han indtog i Begyndelsen af sin Regering mange af Bajoariernes Borge, idet han stedse stolede mere paa Bønner end paa Vaaben og stedse med den største Omhu vaagede over Freden med Frankerne og Avarerne.

Navneregister.

Navnene anføres som Regel i den gamle Form, medens Nutidens sættes i Klammer. lb. ɔ: longobardisk.

Acerenza, se Agerantia.
Adalvald, lb. Konge, 115, 118, 129.
Addua (Adda), 59.
Adelperga, 10 f., 14.
Adige, se Athesis.
Ado, Hertug af Forumjulii, 174, 183.
Ad Perticas, Sted ved Pavia, 162, 203.
Adria (Atri), 64.
Adrianus, Biskop af Pola, 94.
Adrianus, Abbed, 159.
Adriaterhavet, 26, 54, 63 ff.
Afrika, 42, 152 f., 178 f., 197.
Agatho, Pave, 174 f.
Agatho, Hertug af Perusia, 202.
Agelmund, lb. Konge, 30—39.
Agerantia (Acerenza), 65, 148.
Agilulf, Hertug af Turinum, lb. Konge, 97 f., 103—10, 113—16, 118 ff., 129, 134.
Agiprand, Hertug af Spoletium, 205.
Agnellus, Biskop af Acilus, 93.
Agnellus, Biskop af Tridentum, 93, 99, 104.
Ago, se Agilulf.
Ago, Hertug af Forumjulii, 136, 154.
Aguntum (Innichen), 51, 57, 128.
Aio, Hertug af Beneventum, 131 f.
Aion, lb. Høvding, 21, 26, 30.
Aistulf, lb. Konge, 9, 186, 204.
Aix, se Aquinses.
Alahis, Hertug af Tridentum, lb. Konge, 16, 162—171, 181.
Alarik, vestgothisk Konge, 128.
Albis (Elben), 56.
Alboin, lb. Konge, 2 f., 10, 16, 39 ff., 45 ff., 52—58, 67—71, 73.
Aldo, 164—167, 176 f.
Alemannien, Alemanner, 38, 48, 50, 60, 90, 125; se Suaver.
Alexandria, 153, 191.
Alfidena, se Aufidena.
Alichis, Hertug af Brexia, 73.
Alpsuinda, 45, 71 f.
Alsuca (Val Sugana), 99.
Altinum, 51.
Alzeco, bulgarisk Fyrste, 159.
Amalongus, 151.
Amator, Biskop af Julium, 199 f.
Amatus, Patricier, 76.
Amazoner, 31 f.
Ambri, vandalsk Høvding, 26.
Ameria (Amelia), 107.

Amingus, Hertug, 48.
Amiternum (Terni), 64.
Amo, Hertug, 79 f.
Anagnis (Nano), 80 f.
Anastasius II, byzantinsk Kejser, 189, 191.
Anastasius, Patriark i Konstantinopel, 199.
Anastasius, Biskop af Ticinus, 181.
Andegavum (Angers), 195.
Angelsachser, 114, 187, 192.
Angilramn, Ærkebiskop af Metz, 13, 181.
Anna, 204.
Anschis (Ansegisil), frankisk Majordomus, 183.
Anschises, 183.
Ansfrit, Hertug af Forumjulii, 173.
Ansprand, lb. Konge, 181 ff., 189 ff., 207.
Ansul, 98.
Anthab, Anter, 30.
Antonius, 93.
Apenninske Alper, 62 f.
Aper, Abbed i Tours, 58.
Apollo, 66.
Appa, 121, 124 f.
Appianum (Piano), 99.
Apulien, 65.
Aquila, se Furcona.
Aquileia, 56, 59, 154, 179.
Aquinses (Aix), 80.
Aquis (Acqui), 60.
Aquitanien, 25, 197.
Arabien, 23.
Arator, 43.
Arcis (Arce), 186.
Arelate (Arles), Arelatensiske Provins, 79, 201.
Argait, 184 f.
Arichis I, Hertug af Beneventum, 113 f., 128, 131.
Arichis II, Hertug af Beneventum, 10 f.
Arichis, 158.
—, Paulus's Bedstefader, 127.
—, Paulus's Broder, 10, 12, 127.
Ariminum (Rimini), 66, 202.
Arioald, lb. Konge, 129 f., 134.
Aripert I, lb. Konge, 134, 136, 140, 161, 163, 181, 190.
— II, lb. Konge, 182 f., 187, 190 f., 207.
—, frankisk Konge, 55.
Ariulf, Hertug af Spoletium, 111 f.
Arles, se Arelate.
Arnefrit, 156.
Arnulf, frankisk Majordomus, 180 f., 183.
Arnulfinger, se Karolinger.
Arrianer, 8, 90, 106, 130 f.
Artemius, se Anastasius II.
Artenia (Artegna), 121.
Asculus (Ascoli), 64.
Asfeld, se Feld.
Asien, 20.
Asse, Assipiter, 28.
Assi, vandalsk Høvding, 26.
Asti, 144, 147.
Athen, 147.
Athesis (Adige), 91.
Ato, 182.
Atto, Hertug af Spoletium, 136, 154.
Audoald, Hertug, 98 f.
Audoin, lb. Konge, 39 ff., 45, 47.
Aufidena (Alfidena), 65.
Aufus, 206.
Augusta (Augsburg), 57 f.
Augustinus, Biskop af Canterbury, 92.
Augustus, 20.
Aurelianum (Orléans), 55, 173, 191.
Aurelien, 61, 63.

Aurona, 183, 199.
Ausonia (Italien), 67.
Ausonus, 67.
Austrien, 2.
Austringusa, lb. Dronning, 38.
Authari, lb. Konge, 16, 87 ff., 94—98, 100—103.
Autpert, Abbed i Cassino, 194.
Auximum (Osimo), 198.
Avarer, 4, 45 f., 53, 56, 106, 110, 114 ff., 121—24, 141, 155 f., 208.

Bajoarien (Baiern), Bajoarier, 38, 46, 50, 95 ff., 106, 109 f., 125, 128, 183, 189 f., 208.
Balneus Regis (Bagnarea), 119.
Bantaib, Banter, 30.
Baodolin, 206 f.
Bardanis, se Filippicus.
Bardengau, 1, 20, 26.
Bardowiek, 1.
Bardi, se Bardos Alp.
Bardos Alp (Bardi), 158, 206.
Bauzanum (Botzen), 163.
Bazzano, se Buxeta.
Bebius (Vesuv), 178.
Beda, 15.
Belisarius, 41 f.
Bellinzona, se Bilitios Borg.
Bellunum, 186.
Benacus (Lago di Garda), 48, 59.
Benedictus af Nursia, 43 ff., 112 f., 173, 194.
Benedictus I, Pave, 55, 82, 89.
—, Ærkebiskop af Mediolanum, 187.
Beneventum, 2, 5 f., 65, 67, 100, 128, 138 ff., 148 f., 150, 153 f., 158, 162, 172, 194, 204 f.
Bercetum, 206.
Bergamum, 59, 67, 182.
Berto, 205.
Bilitios Borg (Bellinzona), 98.
Billo, 186.
Bobium (Bobbio), 60 ff., 130.
Bologna, se Bononia.
Bomarzo, se Polimartium.
Bonifacius III, Pave, 120.
— IV, Pave, 120.
Bonitus, Abbed i Cassinum, 113.
Bononia (Bologna), 63, 198, 202.
Botzen, se Bauzanum.
Bovianum (Bojano), 159.
Bremtonicum (Brentonico), 99.
Brenner, 48; se Briones.
Brennus, gallisk Konge, 66.
Brenter, 48 f., 105.
Breoner, se Brenter.
Bressana, se Broxas.
Brexia (Brescia), 67, 163, 193.
Brexillus (Brescello), 88, 117.
Brindisi, se Brundisium.
Briones (Brenner), 57.
Brittannien, 92, 159 ff., 192.
Brittien, 61, 113.
Broxas (Bressana eller Prosasco), 157.
Brundisium (Brindisi), 65, 172.
Brunechildis, frankisk Dronning, 56, 81, 104, 110 f., 130.
Bruttien, se Brittien.
Buccellinus, alemannisk Hertug, 48.
Bulgarer, 45; se Vulgarer.
Burgunder, 30, 76 f.
Buxeta (Bazzano), 198.
Byrrus (Rienz), 57.

Cacco, Hertug af Forumjulii, 121 ff., 127 f., 158.
Cælum Aureum, Kloster ved Pavia, 205.
Cæsar, 20.
Calabrien, 65, 152; se Lucanien.
Calistus, Patriark af Aquileia, 196, 199.
Caloris (Calore), 150.
Camerinum (Camerino), 111.

Campanien, 48, 52, 56, 61, 64, 153, 186.
Candidianus, Biskop af Gradus, 119.
Canusium (Canosa), 65.
Capua, 61.
Capulanus (Monte Caulano), 167.
Carantanum (Kärnten), 156.
Carellus, 134.
Carnuntum, 156.
Carolus (Karl Martel), frankisk Majordomus, 192, 195, 197, 201 f.
Carsiolis (Carsoli), 64.
Cassianum (Cassano), 62.
Cassinum (Monte Cassino), 43 ff., 112 f., 178, 193.
Cassiodorus, 43.
Cavallonum (Châlons-sur-Saône), 102.
Cedin, 98 f.
Cedoald, angelsachsisk Konge, 180.
Celmanicer, 173.
Cembra, se Cimbra.
Ceneta, 57, 159.
Cesara, persisk Dronning, 135 f.
Ceuta, se Septem.
Châlons-sur-Saône, se Cavallonum.
Charybdis, 24.
Chiavenna, se Clavenna.
Chieti, se Theate.
Childepert II, frankisk Konge, 56, 81, 87—90, 94 f., 98, 101 f., 105, 110 f.
Chlodoveg, frankisk Konge, 53, 128.
Chlotar I, frankisk Konge, 45, 52 f., 55 f.
— II, frankisk Konge, 111, 117.
Chlotsuinda, lb. Dronning, 45 f.
Chramnichis, Hertug, 81.
Cilly, se Zellia.
Cimbra (Cembra), 99.
Cividale del Friuli, se Forumjulii.
Claffo, lb. Konge, 35.
Clarissimus, Biskop, 93.
Classis, 86, 89, 195, 198.
Clavenna (Chiavenna), 182.
Cleph, lb. Konge, 6, 73, 87.
Clitoriske Sø (Lago di Bolsena), 61.
Columbanus, 130.
Comacina, 94, 105, 182.
Comosøen, se Lariske Sø.
Comum (Como), 164.
Consentia (Cosenza), 62.
Constans II (Constantinus) byzantinsk Kejser, 135, 147—153, 159.
Constantinus, Pave, 188 f.
— III, byzantinsk Kejser, 135.
— IV, byzantinsk Kejser, 159, 174 f., 178.
—, byzantinsk Prins, 116.
—, Abbed i Cassinum, 113.
—, se Constans.
Cormones (Cormons), 121, 199.
Cornelius's Torv (Imola), 63.
Corniola (Krain), 201.
Coronate (Cornate), 168, 181.
Corsica, 66.
Corsus, 66.
Corte Olona, se Olonna.
Corvey, 9.
Corvolus, Hertug af Forumjulii, 186.
Cottiske Alper, 60—63, 187, 195.
Cottius, Konge, 60.
Cremona, 116.
Cumæ, 194.
Cunimund, gepidisk Konge, 45 f., 69.
Cunincpert, lb. Konge, 16, 138, 162—172, 174, 176 ff., 180 f.
Curia (Chur), 182.

Cusupald, se Theodipald.
Cyrus, Patriark i Konstantinopel, 188 f.

Dagibert II, frankisk Konge, 160.
Dagisteus, 49.
Damianus, Biskop af Ticinus, 164, 174, 176.
Danmark, 12.
Dea (Die), 79.
Delfi, 66.
Dertona (Tortona), 60.
Desiderius, lb. Konge, 9.
Die, se Dea.
Dionysius, 43.
Domitian, 87.
Domnus (Donus), Pave, 160.
Don, se Tanais.
Donatus, 66.
Donau, 97, 197.
Dravus (Drava), 57.
Drochtulf, Hertug, 88 f.
Duplabilis, 57.

Ebredunum (Embrun), 76, 78 f., 80.
Egna, se Ennemase.
Elben, se Albis.
Eleutherius, Patricier, 119.
Embrun, se Ebredunum.
Emilien, 62 f., 66, 137, 198.
Eneter, 59.
Ennemase (Egna), 99.
Eoin, Hertug af Tridentum, 73, 81, 94, 104, 109.
Epiphanius, Biskop af Gradus, 119.
Establon, se Stablona.
Etrurien (Tuskien), Etrusker, 2, 61—64, 68, 137, 158, 168, 198.
Eudo, aquitanisk Fyrste, 197.
Eugippius, 34.
Eunius, se Mummulus.
Euthicius, Patriark i Konstantinopel, 86.
Eutropius, 11.
Evodia (Aldernay), 25.
Ezechiel, 107.

Fagitana (Faido), 99.
Faido, se Fagitana.
Fanum (Fano), 204.
Farao, 182.
Faroald I, Hertug af Spoletium, 86, 111 f.
— II, Hertug af Spoletium, 187, 195.
Feld, 2, 35, 41.
Feletheus, rugisk Konge, 34.
Felix, Biskop af Tarvisium, 56 f.
Felix, 177.
Ferdulf, Hertug af Forumjulii 183 ff., 196.
Ferronianum (Frignano), 62, 198.
Ferruga, 99.
Feva, se Feletheus.
Fidentius, Biskop af Julium, 199.
Filippicus, byzantinsk Kejser, 188 f., 191.
Firmus (Fermo), 64.
Flamminien, 61 ff., 66.
Flavianus, 10, 177.
Flavius, Tilnavn til de lb. Konger, 87.
Flovius (Wippach), 155.
Focas, byzantinsk Kejser, 116 f., 120 f.
Fonteius, Biskop af Feltria, 93.
Forinus (Forino), 150.
Forlimpopoli, se Forum Populi.
Fortunatus, 57 f.
Forum, Sted ved Panarofloden, 206.
Forumjulii (Cividale del Friuli), Forojulaner, 54, 59, 113, 121 f., 125, 132, 154—157, 159, 167 f., 174, 184 ff., 196, 199 f.
Forum Populi (Forlimpopoli), 158.

Forum Simphronii (Fossombrone), 204.
Fossombrone, se Forum Simphronii.
Francio, 94.
Francorum Rivus (Riva), 147.
Frankier, Franker, 4, 9, 12, 55 f., 88, 90, 95, 97. 100, 102, 104, 110, 119, 129, 146 f., 190 f., 197, 208.
Frea, 27.
Frederik, rugisk Prins, 35.
Friaul, 5, 7, 10.
Frigga, se Frea.
Frignano, se Ferronianum, 334.
Friser, 1.
Fucinus, 64.
Furcona (Aquila), 64.

Gaidoald, Hertug af Brexia, 199.
—, Hertug af Tridentum, 109, 116.
Gaidulf, Hertug af Bergamum, 105, 110.
Gaila, 121, 124 f.
Galater, 66.
Gallicinus, Patriark i Konstantinopel, 188.
Gallicinus, Patricier, 110, 114 f.
Gallien, 20, 48, 60, 74—78, 115.
—, det cisalpinske, 66 f.
Gambara, 21, 26 f.
Garganus (Monte Gargano), 65, 133.
Garibald, lb. Konge, 161.
— I, baiersk Fyrste, 39, 81, 95 ff.
— II, baiersk Fyrste, 39, 128.
Garipald, Hertug af Taurinum, 137 ff.
Gelismer, vandalsk Konge, 42.
Gemona, se Glemona.
Genua, 61, 68.
Georgius, Patriark i Konstantinopel, 174.
Gepider, 10, 38—41, 45 f., 68.
Germanien, 19 ff.
Germanus, Patriark i Konstantinopel, 199.
Gisa, 149, 153.
Gisa, rugisk Dronning, 34.
Giselperga, 203.
Giselpert, Hertug af Verona, 71.
Gisulf I, Hertug af Beneventum, 158, 172, 186 f., 193.
— II, Hertug af Beneventum, 199, 203, 205.
—, Hertug af Forumjulii, 54 f., 73, 113, 116, 121 f., 127 f.
Glemona (Gemona), 121.
Godan, 27.
Godepert, lb. Konge, 136—140, 181.
Godescalc, Hertug af Beneventum, 204 f.
Golanda, 30.
Gorm, dansk Konge, 37.
Gother, 20.
Gradus, 56, 92 f, 105, 154.
Grasulf I, Hertug af Forumjulii, 54.
— II, Hertug af Forumjulii, 128, 136, 154.
Gratianopolis (Grénoble), 79, 80.
Grauso, 164, 166 f., 176 f.
Gregorius I, Pave, 8, 44, 85 f., 89, 91 f., 105—09, 113 f., 117 f.
— II, Pave, 193 f.
— III, Pave, 16.
— af Tours, 15, 74, 95, 101.
—, Hertug af Beneventum, 203 f.
—, Patricier, 127 f.
Grénoble, se Gratianopolis.
Grimoald, Hertug af Beneventum, lb. Konge, 4 f., 16, 121, 123, 128, 131 ff., 137 f., 140—149, 154 ff., 158 ff.
— d. y., Hertug af Beneventum, 158, 172.
Grippo, 98.
Gudeoc, lb. Konge, 33, 35.

Gudescalc, 114.
Gumperga, 199.
Gumpert, 191.
Gundiperga, lb. Dronning, 134, 169.
Gundovald, Hertug af Asti, 97, 129, 134.
Gunginger, lb. Slægt, 30.
Gunthramn, frankisk Konge, 55, 76 f., 101 f., 110.
Guntrut, lb. Dronning, 195.

Hadrian I, Pave, 9.
Hannibal, 62.
Hannover, 1.
Helias, Patriark af Aquileia, 86, 89, 92.
Helmechis, 70 ff.
Heneter, se Eneter.
Heraclianus, 121.
Heraclius, byzantinsk Kejser, 121, 135.
Heraclones, byzantinsk Kejser, 135.
Hercules, 66.
Herfemas, 200.
Hermelinda, lb. Dronning, 164.
Herminigild, vestgothisk Prins, 89 f.
Heruler, 2, 20, 34—37, 39, 48 f.
Hildechis, 38.
Hildeoc, lb. Konge, 33.
Hildeprand, lb. Konge, 202 f.
Hilderic, Hertug af Spoletium, 202, 204.
Hilperic I, frankisk Konge, 55, 81, 85, 105.
Hirpinum (Arpino), 186.
Hisernia (Isernia), 65, 159.
Honoratus, Ærkebiskop af Mediolanum, 67 f.
Horontius, Biskop af Vincentia, 93.
Horrea, 187.
Hortæ (Orte), 107.
Hospitius, 74 ff.
Hunner, se Avarer.

Ibligo (Iplis), 121.
Ibor, lb. Høvding, 21, 26, 30.
Idrontum (Otranto), 65.
Illyricum, 20.
Imolas, 63.
Ingenuinus, Biskop af Sabio, 93, 99.
Ingundis, 89 f.
Innichen, se Aguntum.
Isernia, se Hisernia.
Isidor, 59.
Ister (Sava?), 59.
Istrien, 26, 59, 94, 105, 115, 129, 152, 173.
Ita, 133.
Italus, 67.

Jerusalem, 23, 102, 120.
Johannes den Døber, 133.
— III, Pave, 55.
— V, Pave, 186 f.
— VI, Pave, 186 f.
—, Patriark af Aquileia, 119.
—, Ærkebiskop af Ravenna, 93, 109.
—, Biskop af Portus, 174.
—, Biskop af Parentium, 93 f.
—, Biskop af Bergamum, 177 f.
—, Biskop, 94.
—, Diakon, 174.
—, Munk, 92.
—, Konsular, 42.
— Consinus, 119.
Joniske Hav, 66.
Juliske Alp, 57.
Julium Carnicum, 54, 199.
Junior, Biskop af Verona, 93.
Jupiter, 67.
Justinianus I, byzantinsk Kejser, 41 ff., 50 f., 82.

Justinianus II, byzantinsk Kejser, 178 f., 187 f.
—, byzantinsk Prins, 84 f.
Justinus II, byzantinsk Kejser, 50 f., 81—84.

Kärnten, se Carandanum.
Kakanen, 138, 140 f., 155 f.
Kalkhedonsynoden, 89.
Karl den Store, frankisk Konge, Kejser, 9, 12 ff.
— (Martel), se Carolus.
Karloman, frankisk Konge, 9.
Karolinger, frankisk Kongeæt, 9.
Karthago, 98, 178; Karthager, se Puner.
Knud Dana-ast, 37.
Konstantinopel, 42 f., 48, 56, 72, 85, 90, 93, 98, 118, 120, 147, 152 f., 174 f., 179, 188, 197, 199.
Krain, se Corniola.
Kvæner, 32.
Kynokefaler, 28.

Lago di Bolsena, se Clitoriske Sø; — di Celano, se Fucinus; — Fucino, se Fucinus; — di Garda, se Benacus.
Lainus (Lao), 62.
Lamissio, lb. Konge, 31 ff.
Landari, Hertug af Forumjulii, 157 f.
Lariske eller comacinske Sø (Lago di Como), 164, 166.
Latium, 67.
Laudis (Lodi), 141, 182.
Laumellum (Lumello), 103.
Lauriana (Lourana), 196.
Laurentius, Biskop af Bellunum, 93 f.
Leander, Biskop af Hispalis, 90.
Lecha (Lech), 58.
Leo, byzantinsk Kejser, 179, 188.
Leo II, byzantinsk Kejser, 198.
Lethu, lb. Konge, 33.
Leupchis, 125.
Leutharius, Hertug, 48.
Levigild, vestgothisk Konge, 89 f.
Ligurien, 49, 60, 63, 66 ff., 91.
Liquentia (Livenza), 167.
Lithinger, lb. Slægt, 39.
Liutpert, lb. Konge, 181 f.
Liutprand, lb. Konge, 3, 7, 16, 183, 191 ff., 195—208.
Lodi, se Laudis.
Longinus, Eksark, 51, 71 f.
Lopichis, 125 ff.
Lourana, se Lauriana.
Lucanien (Calabrien), 61 f., 65.
Luceolis, 107, 119.
Luceria (Lucera), 65, 148.
Lumello, se Laumellum.
Luna (Luni), 132.
Lupus, Hertug af Forumjulii, 154 ff., 158.
Luxeuil, se Luxovium.
Luxovium (Luxeuil), 130.

Macentius, Biskop af Julium, 94.
Macharius, 174.
Machoavilla (Manosque), 79.
Malcus, Biskop, 118.
Maletum (Male), 99.
Manosque, se Machoavilla.
Mansuetus, Ærkebiskop af Mediolanum, 175.
Mantua, 57, 66, 116.
Marchfeld, se Feld.
Marcus, 44.
Marenca, Kirke ved Pavia, 135.
Marianum (Marano), 93.
Marianus, Ærkebiskop af Ravenna, 109.
Marseille, se Massilia.
Marser, 64.
Martin, St., 57 f.

Martina, byzantinsk Kejserinde, 135.
Masane, lb. Dronning, 73.
Massilia (Marseille), 79.
Mauricius, byzantinsk Kejser, 86 ff., 90, 94 f., 98 f., 116, 118, 120.
Mauringa, 28 ff.
Mavrer, 42.
Mean, se Sermiana.
Medaria (Windisch Matrei), 127.
Mediolanum (Milano), 60, 67, 99, 103, 110, 114, 116, 118, 137 f.
Mellitus, Munk, 92.
Mercurius, 28.
Messinastrædet, se Siculiske Stræde.
Metis (Metz), 55, 181.
Mezetius, byzantinsk Kejser, 152 f., 159.
Milano, se Mediolanum.
Mimulf, Hertug af St. Julianus's Ø, 104.
Mincius (Mincio). 59.
Modicia (Monza), 114 ff., 133, 148.
Molviske Bro (Ponte Molle) ved Rom, 192.
Monotheleter, 174 f.
Mons regis, 54.
Mons Silicis, 59, 115.
Montebellium (Montebello eller Montebeglio), 62, 198.
Monte Cassino, 12 ff., 62; se Cassinum.
— Caulano, se Capulanus.
— Gargano, se Garganus.
Monza, se Modicia.
Moustiers, se Mustiascalmes.
Mummulus, 76–80.
Munichis, 185.
Mustiascalmes (Moustiers), 76.

Nano, se Anagnis.
Narbo (Narbonne), 201.
Narnia (Narni), 198.
Narsis, 46—52, 56, 68, 82 ff., 94.
Natisio (Natisone), 157.
Neapel, 2 f., 34, 52, 61, 149—152, 194.
Nemæ (Nimis), 121, 156.
Nero, 60.
Neustrien, 2.
Nicea (i Lilleasien), 191.
— (Nizza), 74, 78.
Nimis, se Nemæ.
Nizza, se Nicea.
Noah, 91.
Noricum, Norer, 68, 97.
Novariæ (Novara), 182.
Nursien, 63 f.

Odin, se Godan.
Odoacar, 34, 48.
Odysseus, se Ulixes.
Olo, 98.
Olonna (Corte Olona), 206.
Opitergium (Oderzo), 127 f., 132, 158.
Orléans, se Aurelianum.
Orte, se Hortæ.
Orvieto, se Urbs vetus.
Osupum el. Osopus (Osopo), 57, 121.
Otranto, se Idrontum.

Padova, se Patavium.
Padus (Po), 63, 148, 172.
Pæstum, se Pestus.
Paldo, 194.
Panaro, se Scultenna.
Pannonien, Pannoner, 1 ff., 39, 47, 52 ff., 59, 68, 97, 110, 122, 125.
Pantheum i Rom, 152.
Papia (Pavia), 60; se Ticinus.
Paradisus, Sted i Rom, 160.
Paris, 55.
Parma, 63, 117.

Patavium, 58 f., 115.
Patricius, Biskop, 94.
Paulus, Apostel, 66.
—, Patriark af Aquileia, 56, 68.
—, Patriark i Konstantinopel, 174.
—, Patricier, 198.
— Diaconus, 10—16, 127, 181.
Pavestaten, 9.
Pavia, 2, 9, 11, 133; se Ticinus.
Pelagianismen, 82.
Pelagius I, Pave, 93.
— II, Pave, 89, 91, 112.
Pemmo, Hertug af Forumjulii, 186, 196, 199 f.
Penna, se Pinnis.
Pentapolis, 61, 63, 198, 202, 204.
Perctarit, lb. Konge, 136 ff., 140—146, 160—164, 172.
Peredeo, Hertug af Vincentia, 202.
Peredeo, 70, 72 f.
Persere, 41, 85, 120, 135 f.
Persiceta (Persiceto), 198.
Perusia (Perugia), 61, 107.
Pescara, se Piscaria.
Pestus, 62.
Peter af Pisa, 12.
Petronax, 194.
Petrus, Patriark af Aquileia, 188.
—, Patriark i Konstantinopel, 174.
—, Biskop af Altinum, 93.
—, Biskop af Ticinus, 207.
—, Kantor, 119.
—, Diakon, 106.
—, Hertug af Forumjulii, 185.
Piacenza, se Placentia.
Piano, se Appianum.
Piave, se Plabis.
Picenus, Picenter, 63 f.
Pictavis (Poitiers), 58.
Pilleum, 202.
Pinnis (Penna), 64.
Pipin (den mellemste), frankisk Majordomus, 192, 195.
Pipin (den lille), frankisk Majordomus, Konge, 9, 201.
Piscaria (Pescara), By, 65.
Piscaria (Pescara), Flod, 64.
Plabis (Piave), 56.
Placentia (Piacenza), 63, 137, 167.
Plinius, 20, 24, 31.
Po, se Padus.
Poitiers, se Pictavis.
Polimartium (Bomarzo), 107.
Ponte Molle, se Molviske Bro.
Pontus, 179, 187 ff.
Posidonia, se Pestus.
Potium, 200.
Priscianus fra Cæsarea, 43.
Priscus, Patricier, 116.
Probinus, Patriark af Aquileia, 68, 86.
Probus, Abbed, 108.
Prosacco, se Broxas.
Prosiner, byzantinsk Parti, 120.
Provincia (Provence), 146, 201.
Puner, 62.
Pyrrus, Patriark i Konstantinopel, 174.
Pytheas fra Marseille, 24.

Radoald, Hertug af Beneventum, 121 ff., 128, 131 ff.
Ragilo, Greve af Lagaris, 81.
Raginfrid, 195.
Raginpert, lb. Konge, 138, 181 f., 191.
—, 191.
Ragogna, se Reunia.
Ranicunda, lb. Dronning, 38.
Ranigunda, 199.
Ratchait, 186.
Ratchis, lb. Konge, 10, 69, 186, 200 f., 204 f.
Ratperga, 186.
Ravenna, Ravennater, 2, 57, 63, 68, 71 f., 89, 92 ff., 105 f., 111,

114—17, 119, 131 f., 173, 179, 195, 198.
Reate (Rieti), 64.
Regensiske Distrikt, 77.
Regium (Reggio), 62, 100, 152.
Regium (i Emilien), 63.
Rekkared, vestgothisk Konge, 87.
Retien, 60.
Reunia (Ragogna), 57, 121, 173.
Rhinen, 19.
Rhone, se Rodanus.
Rienz, se Byrrus.
Rieti, se Reate.
Rimini, se Ariminum.
Riva, se Francorum Rivus.
Rodanus, Hertug, 79 f.
Rodanus (Rhone), 78.
Rodelinda I, lb. Dronning, 45.
— II, lb. Dronning, 138, 162.
Rodoald, lb. Konge, 133 f.
—, Hertug af Forumjulii, 158, 173 f.
Rodulf, herulisk Konge, 35 ff.
Rom, 2, 56, 61—64, 67 f., 82, 91 f., 106, 112, 119, 151, 175 ff., 187, 192, 195, 202, 204.
Romanus, Eksark, 93, 106 f., 110.
Romilda, 16, 121 f., 124.
Romoald I, Hertug af Beneventum, 133, 137, 148—151, 154, 158, 172.
— II, Hertug af Beneventum, 173, 199, 202.
Rosemunda, lb. Dronning, 46, 69—72.
Rotalianske Slette, 81.
Rotcari, 202.
Rothari, lb. Konge, 3, 8, 15 f., 38, 130—133, 160 f.
—, 192 f.
Rotharit, Hertug af Bergamum, 182.
Rugier, Rugiland, 20, 34 f.
Rumetruda, 35.
Rusticus, Biskop af Tarvisium, 93.
Sabeller, 64.
Sabiner, 64.
Sachser, 46, 52 f., 77 ff., 106, 109 f., 115 f., 119, 128.
Salariske Bro, 198.
Salentinske Egn, 65.
Salernus, 61.
Salinga, lb. Dronning, 39.
Salurnis (Salurno), 81.
Samnium, Samniter, 64 f.; se Beneventum.
—, By, 65.
Sangrus (Sangro), 150.
Saona (Savona), 61.
Sardes, Høvding, 66.
Sardes, Slette, 97.
Sardinien, 66, 152 f., 197.
Sarmater, 68.
Sarracener, 153, 178 f., 191, 196 f., 201.
Saturnus, 67.
Savinianus, Pave, 117.
—, Apocrisarius, 118.
Savinus, St., 111 f.
—, Underdiakon, 113.
Savona, se Saona.
Saxo, 21.
Scadinavia, 20 f., 26, 30.
Scauniperga, 203.
Sclavere, 129, 132, 156 f., 183 ff., 196, 200 f.
Scolastica, 173.
Scolasticus, Eksark, 189.
Scoringa, 26, 28.
Scritobiner (Skridfinner), 22.
Scultenna (Panaro), 132, 206.
Scylla, 24.
Sebastianus, Martyr, 176.
Secundus af Trident, 15, 95, 116, 129 f.
Secusium (Susa), 80.
Sele, se Siler.
Seno, Diakon i Ticinus, 168 f., 171.

Senogallia, 66.
Senones (Sens), 66.
Senoniske Galler, 66 f.
Sepinum (Sepino), 159.
Sepontum (Siponto), 65.
Septem (Ceuta), 197.
Sequanien, 25.
Serenus, Patriark af Aquileia, 189, 196.
Sergius, Pave, 179 f.
Sermiana (Mean), 99.
Sesoald, 148 f.
Sessionæ (Soissons), 55.
Severinus, St., 34.
Severus, Patriark af Aquileia, 92, 119.
—, Biskop, 93 f.
Sicilien, Siculer, 51, 66 f., 152 f.
Siculiske Stræde (Messinastrædet), 24, 61 f.
Siculus, 66.
Sigfred, dansk Konge, 12.
Sigiprand, 183.
Sigispert I, frankisk Konge, 52 f., 55 f., 78, 81, 101, 111.
Siler (Sele), 61.
Sinduald, brentisk Konge, 48 f.
Sinigaglia, se Senogallia.
Siponto, se Sepontum.
Sisinnius, 80.
Skandinavien, se Scadinavia.
Skridfinner, se Scritobiner.
Skythien, 140.
Smaracdus, Eksark, 89, 92 f., 115, 117, 119.
Sofia, byzantinsk Kejserinde, 51, 82, 84 ff.
Sofiakirken i Konstantinopel, 42 f.
Soissons, se Sessionæ.
Sora, se Sura.
Spanien, 56, 89 f., 197.
Spoletium, 2, 5 f., 61, 100, 111 f., 137, 198, 204 f., 207.
Stablicianus, Notar, 120.
Stablona (Establon), 77.
Stefan II, Pave, 9.
Strabo, 24.
Suavien, Suaver, 38, 52 f., 60, 68, 78 f., 88, 97.
Sublacus (Subiaco), 43 f.
Subo, 193.
Suburrus, 150 f.
Sura (Sora), 186.
Susa, se Secusium.
Sutrium (Sutri), 107, 198.
Syracusæ, 152 f.

Tagliamento, se Tiliamentum.
Tanais (Don), 19.
Tanarus, se Scultenna.
Tannetum, 48.
Tarentinerbugten, 65.
Tarentum, 65, 142, 147 f.
Tarvisium (Treviso), 56 f., 105, 132, 159, 196.
Taso, Hertug af Forumjulii, 121 ff., 127 ff., 134, 158.
Taso, 194.
Tassilo, baiersk Fyrste, 106, 128.
Tato, lb. Konge, 35—38.
Tato, 194.
Tatzo, 182.
Taurinum, 139, 144, 182.
Terebellus, bulgarisk Fyrste, 188.
Terni, se Anniternum.
Tesana (Tesine), 99.
Teudelag, 207.
Teudo, baiersk Fyrste, 195.
Theate (Chieti), 65.
Theodorik, østgothisk Konge, 2, 35, 69, 114.
Theodipald, frankisk Konge, 39.
Theodorada, lb. Dronning, 183.
Theodorus, Biskop af Mopsuestia, 89, 179.
—, Ærkebiskop, 159.

Theodosius III, byzantinsk Kejser, 194.
—, byzantinsk Prins, 116.
Theodote, 164.
Theudelap, Hertug af Spoletium, 112, 136.
Theudelinda, lb. Dronning, 8, 95—98, 102 f., 106 f., 114 f., 129, 134, 147.
—, Paulus's Moder, 10, 127.
Theudepert I, frankisk Konge. 38, 48.
— II, frankisk Konge, 110 f., 117, 129.
Theuderada, 158, 172.
Theuderic II, frankisk Konge, 110, 117 ff.
Theutpert, bajersk Fyrste, 182, 189, 195.
Thracien, 114.
Thyra, dansk Dronning, 37.
Tiber, 91, 192.
Tiberius II, byzantinsk Kejser, 82—86.
— III, byzantinsk Kejser, 179, 188.
—, byzantinsk Prins, 116.
Tiburis (Tivoli), 64.
Ticinus (Pavia), 2, 60, 67 ff., 73, 102, 105, 119, 131, 135, 137, 142, 154, 157, 161 f., 164, 166, 171, 175 f., 187, 190, 198, 205.
—, Flod, 144, 190.
Tiliamentum (Tagliamento), 57.
Titus, 87.
Tivoli, se Tiburis.
Todi, se Tuder.
Tortona, se Dertona.
Toscana (Tuskien), se Etrurien.
Totila, østgothisk Konge, 47.
Totos By (Diedenhofen), 23.
Tours, se Turones.
Transamund I, Greve af Capua, Hertug af Spoletum, 137, 154, 187.
Transamund II, Hertug af Spoletium, 195, 202—205.
Treviso, se Tarvisium.
Tridentum, 48, 80 f., 163.
Tuder (Todi), 107.
Turcilinger, 20, 34.
Turingien, Thüringer, 38, 53, 56, 110.
Turisind, gepidisk Konge, 39 ff., 45.
Turismod, gepidisk Prins, 39 ff.
Turones, 57.
Tuskien, se Etrurien.
Tyrrhenske Hav, 54, 62, 66.

Ulfari, Hertug, 105.
Ulixes (Odysseus), 67.
Umbrien, 61—64.
Uniches, 38.
Unstrut, 53.
Unulf, 141, 143 f., 146.
Urbinum, 62.
Urbs vetus (Orvieto), 119.
Ursus, Hertug af Ceneta, 185.

Wacari, 202.
Waccho, lb. Konge, 38 f.
Wachilap, 187.
Walderada, 38.
Val Dobbiadene, se Duplabilis.
Valentia (Valence), 79 f.
Valerien, 63 f.
Wallari, Hertug af Bergamum, 73.
Val Sugana, se Alsuca.
Waltari, lb. Konge, 39.
Vandaler, 20, 26 ff., 41 f.
Warnecaut, 110.
Warnefrit, Paulus's Fader, 10, 127.
Wechtari, Hertug af Forumjulii, 157.
Vendsyssel, 1.
Veneter, byzantinsk Parti, 120.
Venetien, Veneter, 2, 26, 54, 59, 66, 68, 91, 121, 202.
Vergil, 24, 66.

Verona, 48, 62, 69, 91, 97, 99, 111, 174, 207.
Vespasian, 87.
Vesuv, se Bebius
Vezzana, se Vitianum.
Via Aurelia, Emilia og Flaminia, 63.
Viadana, se Vulturina.
Via lata (i Rom), 192.
Victor, 63.
Widin, Greve, 48.
Wigilinda, 172.
Vigilius, Pave, 89, 93, 179.
Vincentia (Vicenza), 58, 157, 167.
Vinciacum (Vincy), 195.
Vindemius, Biskop, 93 f.
Windisch Matrei, se Medaria.
Winiperga, 173.
Vinniler (Langobarder), 20, 26.
Wippach, se Flovius.
Virdo (Wertach), 58.
Wisegarda, 38.
Vitalianus, Pave, 151, 159.
Vitalis, Abbed i Cassinum, 113.
—, Biskop af Altinum, 51.
Vitianum (Vezzana), 99.
Witiches, østgothisk Konge, 42.
Volænes (Volano), 99.
Wotan, se Godan.
Vulgarer, 32 f., 68, 159, 197.
Vulturina (Viadana), 116 f.
Vulturnus, 48, 194.
Vurgundaib, 30.

Zaban, Hertug af Ticinus, 73, 79 f.
Zacharias, Pave, 194.
—, 179.
Zangrulf, Hertug af Verona, 110.
Zellia (Cilly), 127.
Zotto, Hertug af Beneventum, 100, 113.
Zuchilo, 38.

Ægypten, Ægypter, 23, 31, 120, 153, 178.

Østgother, 2, 6 f., 42, 47.
Østromerske Kejserrige, 4.

Hermed følger desuden til de af vore Medlemmer, der vare indtraadte, før anden Række afsluttedes, og til Udfyldelse af denne:

2. Række, 34. *Herodot's* Historie, oversat af F. Falkenstjerne, sjette Hæfte,

med hvilket Oversættelsens første Del afsluttes. Vore nyindtrædende Medlemmer ville jo ingen Glæde have af dette Slutningshæfte; men naar vi i sin Tid begynde paa at udgive Fortsættelsen af Herodot, ville vi søge at skaffe dem Adgang til at faa ogsaa Værkets første Del paa billige Vilkaar.

Medlemsbidraget er 2 Kroner halvaarlig; som Medlem tegner man sig i enhver Boghandel i Norden, hos Selskabets Hovedkommissionærer, Boghandler Karl Schønberg i København og Alb. Cammermeyers Forlag i Kristiania, eller hos et Medlem af Selskabets undertegnede Bestyrelse.

Idet Styrelsen takker Selskabets Medlemmer for den Støtte, det hos dem har fundet i de forløbne Aar, beder den dem vedblivende at støtte dens Bestræbelser. Selskabets Medlemsantal er nu ret betydeligt; men det Formaal, det arbejder for, er saa sundt og almennyttigt, at det vel kunde vente Tilslutning i endnu videre Kredse. Med sit nuværende Medlemstal vil Selskabet aarlig kunne udgive og tilsende sine Medlemmer omtrent 30 Ark; det var dog ønskeligt, om man kunde komme op til endnu højere Arketal, og vi bede derfor Selskabets Medlemmer netop nu, da der skal paabegyndes en ny Række, at virke hver i sin Kreds for at skaffe Selskabet Tilgang af nye Medlemmer. Enhver, der har Sans for historisk Læsning og Følelse for Betydningen af en sund historisk Dannelse, bør støtte denne Overførelse paa Modersmaalet af historiske Kildeskrifter.

I Marts 1897.

Kr. Erslev.
Dr. phil., Professor.

M. Cl. Gertz.
Dr. phil., Professor.

H. H. Lefolii.
Frhv. Rektor.

J. Nørregaard.
Dr. phil., Højskoleforstander.

L. Schrøder.
Forstander for den udvidede Højskole i Askov.

Dick Baggings
[illegible] (P)
[illegible]
24

